

***1905.
Resultats i perspectives.
(Anexes sobre el 1905)***

Lev Trotski

Segon Volum

Versió catalana feta per Alejo Martínez des de: *1905. Resultados y perspectivas*, Ruedo Ibérico, Ligugé, 1971, Tom 2 i *1905. Bilan et perspectives*, Le Cllub français du livre. Paris, 1969, pàgines 243-463. Els materials de l'anexe estan presos de: *Cahiers Léon Trotsky*, número 17, Institut Léon Trotsky, Grenoble, 1984; *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115, Centre d'Études et de Recherches sur les Mouvements Trotskyste et Révolutionnaires Internationaux (CERMTRI), *Cahiers du mouvement ouvrier*, números 25 i 26, CERMTRI, París, 2005.

Índex

A MENA DE SEGONA PART	4
Prefaci a la segona part	4
Procés del soviets de diputats obrers	5
El soviets i els tribunals	12
El meu discurs davant el tribunal (sessió del 4 d'octubre de 1906)	21
La deportació (Lletres escrites durant el camí)	29
El retorn	41
El partit del proletariat i els partits burgesos en la revolució	66
RESULTATS I PERSPECTIVES. LES FORCES MOTRIUS DE LA REVOLUCIÓ	71
Prefaci a l'edició russa de 1919	71
1.- Les particularitats del desenvolupament històric de Rússia	75
2.- Ciutat i capital	80
3.- 1789-1848-1905	83
4.- Revolució i proletariat	89
5.- El proletariat en el poder i el camperolat	92
6.- El règim proletari	95
7.- Les condicions prèvies del socialisme	99
8.- El govern obrer a Rússia i el socialisme	109
9.- Europa i la revolució	112
ANEXES	118
ESTUDIS SOBRE LA REVOLUCIÓ DE 1905	118
Nicolai Nicolaievitx Demotxkin: el naixement dels primers soviets en 1905	118
El soviets d'Alapaiev	118
El soviets de Nadejdin	119
El soviets d'Ivanovo-Voznessensk	120
El soviets de Kostroma	121
Discussió sobre els soviets en el diari bolxevic Novaia Jizn	122
Jean-Jacques Marie: La revolució de 1905 i la creació dels sindicats en Rússia	126
Decret del tsar Nicolau II sobre els sindicats i organitzacions patronals (denominats ambdós com a "societats professionals")	132
N. A. Ivanov i V. V. Txelokhaiev: La vaga general de correus de novembre de 1905 en Rússia	133
Condicions de treball aclaparadores i salaris de misèria	133
Les reivindicacions	134
La vaga general d'octubre de 1905	134
La formació del sindicat	134
15 octubre: la vaga	135
Un congrés fundacional	136
Dues tendències	136
Obrers i empleats colze a colze	137
Les relacions entre el sindicat i els partits	137
Els llaços del sindicat i del soviets	138
La vaga i la burgesia liberal	139
El congrés prohibit	139
Maksakov: El soviets de Moscou	140

La primera reunió del 22 de novembre.....	141
La lletra del diputat de Petersburg.....	142
El mandat dels moscovites	143
Les decisions del soviet.....	144
La reunió del 4 de desembre.....	145
Vladimir Nevski: El soviet d'Odessa	147
L'assemblea constituent del soviet el 28 de novembre	147
La qüestió dels aturats	148
La segona assemblea general del soviet el 5 de desembre	148
La vaga general política.....	149
La liquidació del soviet	149
Es plantegen molts interrogants.....	150
Les febleses del soviet d'Odessa	151
Documents del soviet d'Odessa.....	151
Els estatuts del Soviet de Diputats Obrers d'Odessa.....	151
Crida a tots els obrers i obreres de la ciutat d'Odessa.....	152
La reunió del Comitè Executiu del Soviet d'Odessa del 18 de desembre.....	153
N. Lentzner: La revolució de 1905	153
La revolució de 1905 i els obrers d'Occident.....	153
La revolució de 1905 i l'Orient oprimit.....	154
Bernadt Engelmann: Sobre les vagues en Alemanya en 1904-1905	155
A. L. Morton i George Tate: 1905 en Gran Bretanya.....	156
DOCUMENTS DE L'ÈPOCA	159
Les reivindicacions dels obrers del petroli de Bakú (desembre de 1904)	159
La petició dels manifestants del 9 de gener.....	159
Lev Trotski: Lletra als camperols.....	160
Crida del Consell de Diputats Obrers i dels partits revolucionaris de Moscou.....	161
Crida de la Unió dels Ferrocarrils de Rússia	162
N. Nikodimov: Una pàgina de la insurrecció de Moscou	164
Rakovski: Els orígens de la revolta del Potemkin (1905)	166
Els consells de l'emperador d'Alemanya, Guillem II, a Nicolau II	174
Per una assemblea consultiva	174
“Ha estat útil que el tsar haja pogut escoltar a alguns d'ells”.....	176
“El tsar és, personalment, enterament responsable de la guerra”	177
“Res de Constituent ni de Convenció Nacional”	179
Lletra dels camarades dels Estats Units al Buró Socialista Internacional	180
Karl Kautsky: Les lliçons de la vaga dels miners.....	181
Karl Kautsky: 1905 a Alemanya, polèmica sobre la qüestió de la vaga general.....	185
Manifest al proletariat, votat per unanimitat en el míting convocat per les organitzacions socialistes celebrat a la sala Tivoli-Vaux-Hall el 30 de gener de 1905	186
El míting del 22 de gener de 1906 a la Casa del Poble de Brussel·les	188
Moció final adoptada pel míting.....	189
Rakovski: 1905 en Romania.....	190
Karl Liebknecht: Pel suport a la revolució russa.....	190

A MENA DE SEGONA PART

Prefaci a la segona part

Al congrés de la socialdemocràcia d'Estocolm s'han fet públiques certes dades estadístiques que caracteritzen de manera prou peculiar l'activitat del partit proletari en Rússia:

Els 140 membres del congrés han sofert (entre tots) un empresonament de 138 anys, 3 mesos i 15 dies de durada.

A més, patiren la deportació d'un total de 148 anys, 6 mesos i 15 dies. S'han evadit 18 membres del partit una sola vegada, i 4 membres dues vegades.

Han fugit del llocs de deportació: 23 membres una sola vegada; 5 membres dues vegades i un dels delegats del congrés tres vegades.

Si observem que els delegats al congrés han treballat per a la socialdemocràcia durant 942 anys en total, podem constatar que les seues estades a la presó i a les regions allunyades a què foren deportats, constitueixen al voltant d'un terç del seu treball. Però aquestes xifres són més bé optimistes, perquè quan es parla de "942 anys", es vol dir que l'activitat política dels membres del congrés comprèn aquesta durada; la qual cosa no significa de cap manera que aqueixos 942 anys hagen estat dedicats completament al seu treball polític. L'activitat real, directa, dels membres de la socialdemocràcia, tenint en compte la seua situació il·legal i la seua activitat clandestina, ocupa únicament una cinquena o, potser, una desena part d'aquest temps. Mentre que la vida a la presó i als llocs de deportació correspon exactament a les xifres esmentades, el congrés, efectivament, ha passat més de 50.000 dies i nits entre reixes i ha viscut molt més temps encara a les regions més salvatges del país.

Se'ns permetrà afegir a aquestes xifres algunes més, que ens concerneixen directament. L'autor d'aquest llibre, detingut per primera vegada al gener de 1898 després de deu mesos d'activitat en els cercles obrers de Nikolaiev, passà dos anys i mig a la presó i s'evadí de Sibèria després d'haver passat allí dos dels quatre anys de deportació a què havia estat condemnat.

L'autor fou detingut per segona vegada el 3 de desembre de 1905 en la seua qualitat de membre del Soviet de Diputats Obrers. L'activitat del soviat havia durat set setmanes. Els membres d'aquesta assemblea foren condemnats i passaren cinquanta-set setmanes a la presó, essent després deportats a Obdorsk "a perpetuïtat"... Tot socialdemòcrata rus que haja treballat en el partit durant deu anys podrà aportar sobre aquest tema dades, si fa o no fa, de la mateixa mena.

La nostra situació no es modificà pel desordre governamental que seguí al 17 d'octubre i que l'Almanac de Gotha caracteritzava, d'una manera inconscientment humorística, quan l'anomenava "monarquia constitucional sota un tsar autòcrata". Gaudírem de cinquanta dies de llibertat i beguérem àmpliament en aquesta copa. En aqueixos bells dies, el tsarisme compregué allò que nosaltres sabíem des de feia molt de temps: que la nostra existència era incompatible amb la seua. Llavors arribaren els terribles mesos de repressió... El tsarisme, després del 17 de desembre, canvià diverses vegades de Duma, com les serps canvien de pell, malgrat aquesta muda, però, continua essent allò que era: un monstre... Els ingenus i els hipòcrites liberals que ens animaven sovintejadament des de feia dos anys a seguir el camí de la legalitat s'assemblaven a Maria Antonieta, quan recomanava al poble famolenc que mengés bescuits. És de creure que el nostre organisme ja no suporta el bescuit, que tenim necessitat de respirar l'aire de les cel·les de la fortalesa Pere i Pau i que no hauríem sabut ocupar millor les hores que ens furtaren els nostres carcellers, sí, és de creure.

Tenim tantes ganes de romandre amagats com les que puga tenir un ofegat de quedar-se en el fons, però no tenim possibilitat d'elecció (cal confessar-ho), com tampoc la té l'absolutisme. Per açò, malgrat tot tenim dret a mantenir el nostre optimisme, fins i tot quan ens ofeguem en els nostres amagatalls. No ens morirem per això, estem convençuts, sobreviurem a tot i tots. La major part dels partits d'avui estaran ja soterrats quan la causa a què servim s'impose al món sencer. Llavors, el nostre partit, que avui viu en una total clandestinitat, serà el gran partit de la humanitat, i aquesta ama, per fi, dels seus destins.

Tota la història està al servei del nostre ideal, treballa amb una bàrbara lentitud i amb una impassible crueltat, però hi estem segurs. I quan devora la sang dels nostres cors per a alimentar el seu moviment tenim ganes de cridar-li:

“Allò que faces, fes-ho aviat!”

Oglbi (a prop de Helsingfors), 8 d'abril de 1907.

Lev Trotski

Procés del soviat de diputats obrers

El 3 de desembre s'obrí l'era del complot contrarevolucionari amb la detenció del Soviet de Diputats Obrers. La vaga de desembre a Petersburg i altres aixecaments en diverses regions del país no foren més que heroics esforços per a mantenir-se en les posicions conquerides a l'octubre. La direcció de les masses obreres de Petersburg fou assumida aleshores pel segon soviat, que quedà compost pels membres del primer que estaven encara en llibertat i per diputats novament elegits. Uns tres-cents membres del primer soviat seguïen empresonats en les tres presons de Petersburg i la seua sort fou durant molt de temps un enigma, no sols per a ells mateixos sinó fins i tot per a la burocràcia que governava. El ministre de justícia, segons la premsa “ben informada”; refusava totalment la idea d'enviar els diputats obrers als tribunals, perquè per a ell si l'activitat oberta del soviat havia estat criminal, el paper de l'alta administració ho era encara més, per haver entrat en relacions amb ell. Mentre els ministres discutien entre si i els policies portaven la investigació pel seu compte, els diputats esperaven en les seues cel·les. En una època en què el govern enviava “expedicions de repressió” a tot arreu, hi havia raons per a pensar que el soviat seria enviat a un consell de guerra, que s'encarregaria de condemnar-lo, però a finals d'abril, quan començà la primera Duma, tothom esperava una amnistia. Així doncs, la seua sort oscil·lava entre la pena capital i la completa impunitat.

Però per fi aquesta sort fou determinada. El ministre Goremikin, que pertanyia a la Duma en el sentit que lluitava contra ella, envià l'expedient del soviat a l'examen del Palau de Justícia: en la composició del tribunal entrarien representants “de classe” o “pars”¹. L'acta d'acusació del soviat, preparada per un grup de fiscals-policies, pot interessar com a document d'una gran època. La revolució s'hi reflecteix com el sol en un toll de fang. Els membres del soviat foren acusats d'haver preparat una insurrecció armada, i se'ls amenaçà d'aplicar-los dos articles del codi amb penes de treballs forçats durant 8 anys un d'ells i amb 12 l'altre. El valor de l'acusació, des del punt de vista jurídic (o, millor dit, la seua absoluta inconsistència) ha estat demostrat per l'autor d'aquest llibre en una breu exposició, remesa des de la presó preventiva a la fracció socialdemòcrata de la primera Duma per a una interpel·lació que es pensava fer a

¹ Set persones: Quatre jutges de la Corona, un representant dels nobles del districte de Petersburg, el comte Gudovix, octubrista de dreta, un representant de la дума municipal de Petersburg, Troïnitski, governador de província destituït per concussió, centúria negra, i, per fi, el degà (*startxina*) d'un del barris de Petersburg, crec que progressista. (1909)

propòsit del procés. La interpel·lació no tingué cap èxit, simplement perquè la primera Duma fou dissolta i la fracció socialdemòcrata fou jutjada al igual que el soviets.

El procés s'havia de celebrar el 20 de juny, i la causa seria pública. Hi hagueren mítings de protesta en totes les fàbriques de Petersburg. El tribunal tractà de presentar al comitè executiu del soviets com un grup de conspiradors que induïen les masses a prendre resolucions innecessàries. La premsa liberal, des dels esdeveniments de desembre, no cessava de repetir, dia rere dia, que els "mètodes ingènuaament revolucionaris" del soviets havien perdut des de feia temps tot el seu prestigi als ulls del poble, perquè aquest l'única cosa que volia era seguir el camí del nou dret "constitucional". Les calúmnies i les estupideses de la policia i dels liberals quedaren totalment desmentides quan els obrers de Petersburg enviaren des de les seues fàbriques una protesta de solidaritat amb els seus representants empresonats, demanant ésser jutjats ells també, com a participants actius en els esdeveniments revolucionaris, declarant que el soviets no havia fet sinó executar la seua voluntat i jurant que portarien fins al final l'obra que havia començat el soviets.

Les tropes acampaven al pati del Palau de Justícia i als carrers veïns. Totes les forces de la policia estaven en peu, i tanmateix tots aquests grandiosos preparatius el judici no pogué començar. El president del tribunal, pretextant que unes formalitats no havien estat fetes i malgrat la defensa, tanmateix l'acusació i tot i les intencions del ministre, féu que el judici s'ajornés a tres mesos més tard, és a dir, fins al 19 de setembre. Fou una jugada política, perquè a finals de juny la situació comptava encara amb una sèrie de "possibilitats": un ministeri format per constitucionalistes demòcrates era una hipòtesi tan plausible com la restauració de l'absolutisme, i el procés del soviets exigia que el president del tribunal estigués segur de la política a seguir; per consegüent, es concediren tres mesos de reflexió a la història, que s'estava afanyant molt poc. Però el president hagué d'abandonar el seu càrrec uns dies després. Al cau de Peterhof sabien perfectament allò que volien, exigien decisió i una repressió sense pietat.

El procés s'obrí el 19 de setembre, amb un nou president. L'assumpte durà un mes sencer. Era l'època en què la primera Duma acabava d'ésser dissolta i encara no existia la segona, per la qual cosa els jutges militars actuaven a gust. I, malgrat tot, hom donà tal publicitat a l'assumpte en quasi tots els seus detalls que la cosa semblaria inconcebible si no s'endevinés la intriga burocràtica subjacent: el ministre Stolipin cercava tornar d'aquesta manera els atacs del comte Witte. Sabia el que feia, ja que, en descobrir el fons del procés, recordava la humiliació que el govern havia patit a finals de 1905. La debilitat de Witte, els seus coquetejos amb la dreta i amb l'esquerra, la seua falsa seguretat en Peterhof i les seues vulgars alabances a la revolució, era allò que les altes esferes burocràtiques volien posar en evidència. Els acusats podien, doncs, aprofitar una situació tan avantatjosa per als seus designis polítics, l'única cosa que havien de fer era eixamplar el més possible el marc del procés.

Foren esmentats prop de quatre-cents testimonis, dels quals acudiren a declarar més de dos-cents². Obrers, fabricants, policies, enginyers, criades, simples habitants de la ciutat, empleats de correus i telègrafs, alumnes d'instituts, consellers municipals, senadors, gents sense ofici, diputats, professors i soldats desfilaren durant un mes davant el tribunal i reconstituïren, fil per randa i tret per tret, l'època d'activitat del soviets obrer, tan rica en resultats.

El tribunal s'assabentà, així, de la gran vaga d'octubre que s'estengué per tota Rússia, de la vaga-manifestació de novembre a Petersburg (aquesta noble manifestació de protesta del proletariat contra el judici militar que amenaçava els mariners de

² Nombrosos testimonis es trobaven, en el moment del judici, "en parador desconegut", o a Sibèria. (1909)

Cronstadt) després de la lluita heroica dels obrers de Petersburg per la implantació de la jornada de vuit hores i, finalment, de l'aixecament dels submisos obrers de correus i telègrafs, que fou organitzat pel soviè. Els processos verbals de les sessions del soviè i del comitè executiu, als que els debats li forniren una publicitat enorme, mostrà al país l'immens treball quotidià portat a terme pels representants del proletariat quan organitzaren el suport als aturats, quan intervingueren en els conflictes entre obrers i patrons, o quan dirigiren incessants vagues econòmiques.

La memòria estenografiada del procés, que ompliria sens dubte gros volums, no ha estat publicada fins ara. Haurem d'esperar un canvi de règim perquè veja la llum aquest inapreciable document històric. Si un magistrat alemany o un socialdemòcrata alemany hagués assistit a alguna de les sessions del procés hauria quedat completament confós, perquè al costat d'una intransigent seguretat es palesava un total relaxament, i aquests dos modes d'enfocar el procés caracteritzaven de forma clara la confusió que regnava encara en les esferes governamentals des de la vaga d'octubre. El Palau de Justícia fou sotmès a la llei marcial, i estava ocupat per tropes; es podien comptar diversos centenars de soldats i de cosacs al pati, a la porta principal i, fins i tot, als carrers pròxims. Contingents de policia vigilaven per tot arreu amb el sabre desembainat: se'ls veia en el corredor subterrani que uneix la presó amb el tribunal, en totes les dependències del Palau de Justícia, darrere dels acusats, als lavabos, i és possible que estigueren també als tubs de les xemeneies. La seua tasca era formar un mur vivent entre els acusats i el món exterior, entre els acusats i el públic (de 100 a 120 persones) que hi havia a la sala. Només els trenta o quaranta advocats, vestits de frac, travessen el mur d'uniformes blau. Hom podia veure al banc dels acusats periòdics, lletres, caramels i flors. Flors a cabassos! Uns les porten en els traus, altres en les mans, hi ha ramells per tot arreu. El president no s'atreveix a prohibir aquesta ostentació de flors; al final són els mateixos policies desmoralitzats els que s'encarreguen de passar les flors als acusats.

Havien estat citats molts obrers a declarar; estaven en una sala reservada per a ells i, a vegades, els himnes revolucionaris que cantaven arribaven a oïdes del mateix president del tribunal. Era un espectacle impressionant, aquests obrers ens portaven l'atmosfera dels suburbis i de les fàbriques, i profanaven amb tan superb menyspreu el místic cerimonial de la justícia que el president, groc com un pergami, s'esgotava donant ordres que ningú complia, els testimonis de la "bona societat" i els periodistes de la premsa liberal contemplaven aquests treballadors amb el respecte i l'enveja que els febles senten envers els forts.

El primer dia del procés estigué assenyalat per una manifestació notable. Dels 52 acusats, el president no en cità més que a 51. Mancava el nom de Ter-Mekertxiantz.

-On està l'acusat Ter-Mekertxiantz?, preguntà l'advocat Solokov.

-Ha estat exclòs de la llista dels acusats.

-Per què?

-Ha estat... executat.

En efecte, entre el 20 de juny i el 19 de setembre, Ter-Mekertxiantz, lliurat a la utilitat militar per la magistratura civil, havia estat afusellat al fossat de la fortalesa de Cronstadt, per haver participat en la sublevació en la guarnició.

Els acusats, els testimonis, els defensors i el públic, tots s'alçaren en silenci, rendint així homenatge a la memòria del màrtir. Els oficials de policia havien d'haver perdut el cap: ells també s'alçaren com tothom!

Els testimonis, en grups de vint o trenta foren introduïts per a prestar jurament; molts d'ells havien vingut amb les seues robes de treball, fins i tot no havien tingut temps per a rentar-se les mans. Feien una ullada als jutges i després, molt de pressa,

cercaven els acusats i ens saludaven en veu alta: Què hi ha, camarades! Un vell popa s'apropà al pupitre i tragué els seus estris, els testimonis no es mogueren; llavors el president repetí la invitació.

-No prestem jurament!, contestaren tots. No admetem aqueixa classe de cerimònies.

-No són ortodoxos?

-La policia ens té inscrits com a ortodoxos però no creiem en res d'això.

-En aqueix cas, reverend, pot vostè retirar-se; no tindrem avui necessitat dels seus serveis.

Alguns obrers luterans i catòlics compliren aquesta formalitat amb els policies; tots els ortodoxos s'hi negaren i es comprometeren simplement a dir la veritat.

Aquests incidents es repetiren tots els dies, però algunes vegades els hi hagué de curiosos.

-Els que vullguen prestar jurament que s'apropen al reverend, els altres que retrocedisquen.

Un vell policia, guardià de fàbrica, surt del grup i avança amb pas marcial cap a la taula; els altres retrocedeixen. Però, a meitat de camí entre el policia i els obrers es troba el testimoni O, un conegut advocat de Petersburg, liberal.

-Presta vostè jurament, testimoni O? -pregunta el president.

-Bo... sí... sí, preste jurament...

-En aqueix cas, apropes al reverend.

Prou esgotat, el testimoni s'apropa a la taula; es gira i veu que ningú el segueix, que només hi ha al seu costat una persona, el policia, i davant d'ell el popa.

-Alce el braç.

El policia alça el braç ben alt. El testimoni O l'alça un poc i el deixa caure.

-Testimoni O, va vostè a prestar jurament o no?, pregunta, ofès, el president.

-Sí, com no?... és clar.

I el testimoni liberal, superant la seua confusió, alça el braç quasi tant com el policia i repeteix amb el seu company la ingènua fórmula. Si un artista hagués reproduït aquesta escena s'hauria dit que al quadro li mancava naturalitat. El profund simbolisme social de l'espectacle fou captat per tots els assistents: la gent "bé" es mirava, molesta; els obrers canviaven mirades iròniques amb els acusats, i una maligna satisfacció traïa el rostre jesuític del president. La sala quedà en complet silenci.

Primer fou interrogat el senador comte Tiesenhausen, conseller municipal en la Duma per Petersburg; havia estat present en una sessió de la Duma a què arribà una diputació del soviets per a presentar les seues exigències.

-Què pensa el senyor testimoni de l'organització d'una milícia municipal armada?, preguntà un dels defensors.

-Estime que aquesta pregunta no té res a veure amb l'assumpte que ens porta ací, contestà el comte.

-En el marc en què han de mantenir-se els debats del procés, replicà el president, la pregunta feta per la defensa és legítima.

-En aqueix cas he de dir que, llavors, la idea d'organitzar una milícia municipal gaudí de les meues simpaties, però que després he canviat completament d'opinió.

Quants no han tingut temps de canviar d'opinió sobre aquest assumpte i sobre molts altres en un any! La premsa liberal, que assegurava la seua "sencera simpatia" als acusats, ara no troba paraules prou dures per a criticar-los. Els periòdics liberals feien gala de piadosa ironia en parlar de les "il·lusions" revolucionàries del soviets. Al contrari, els obrers seguien fidels a aquest sense la menor reticència.

Nombroses fàbriques enviaren declaracions col·lectives per mitjà de testimonis elegits. A petició dels acusats, el tribunal afegí aquests documents al sumari, i se'n féu lectura durant la sessió.

“Els sotasignats, obrers de la fàbrica Obukhov [deia un dels documents] en saber que el govern pretén portar davant un tribunal arbitràriament constituït al Soviet de Diputats Obrers, i profundament indignats en veure que aquest govern tracta de presentar el soviet com un grup de conspiradors que persegueixen fins estranys per complet a la classe obrera, nosaltres, obrers de la fàbrica Obukhov, declarem que el soviet no està compost per un grup de conspiradors sinó per vertaders representants de tot el proletariat de Petersburg. Protestem contra l'arbitrarietat del govern, que acusa els camarades elegits per nosaltres i que no han fet més que executar les nostres voluntats, i declarem al govern que, si el nostre camarada P. A. Zlidnev és culpable, nosaltres ho som també, la qual cosa certifiquem amb les nostres signatures”.

I a aquesta resolució anaven units diversos fulls amb més de dues mil signatures, fulls que estaven bruts i rebregats d'haver circulat de mà en mà per tots els tallers de la fàbrica. Però la declaració dels obrers d'Obukhov no era la més violenta ni de bon tros, n'hi hagué d'altres que el president es negà a llegir, al·legant que el to era “profundament irrespectuós” per al tribunal.

En total, s'haurien pogut reunir milers de signatures; les declaracions dels testimonis, la major part dels quals, en sortir de la sala, foren detinguts per la policia, il·lustraren aquests documents amb excel·lents comentaris. Els conspiradors que el tribunal volia desemascarar, esdevingueren una heroica multitud anònima. Fins i tot el fiscal, que, tanmateix el seu vergonyós paper, volia aparèixer com a home correcte, es veié obligat a confessar, durant la seua requisitòria, que hi havia dos fets dels que no es podia prescindir: primer, que el proletariat, quan arriba a un cert nivell d'evolució política, “tendeix” al socialisme; segon, que durant l'activitat del soviet, l'estat d'esperit de les masses era autènticament revolucionari.

El fiscal hagué, a més a més, d'abandonar una altra important posició, “perquè la preparació d'una insurrecció armada” servia principalment de base a la instrucció.

-”El soviet els invità a la insurrecció armada?”

-”De fet, no”. Contestaren els testimonis. El soviet s'havia limitat a afirmar que la insurrecció armada es feia inevitable.

-El soviet demanava una Assemblea Constituent. Qui crearia aquesta Assemblea?

-El poble!

-Com?

-Per la violència, per descomptat. Altrament no s'aconsegueix res.

-Llavors, el soviet armava els obrers per a la insurrecció?

-No, ho feia com a legítima defensa. El president del tribunal s'arronsava d'espatlles irònicament, però, al final, les declaracions dels testimonis i dels acusats obligaren el tribunal a admetre “proposicions contradictòries”: els obrers s'havien armat per a defensar-se, però, al mateix temps, a fi de preparar la insurrecció contra un poder governamental que s'havia demostrat ésser el principal organitzador dels pogroms. Aquesta qüestió quedà dilucidada pel discurs que l'autor del present llibre pronuncià davant el tribunal³.

El procés despertà el més viu interès quan els nostres defensors transmeteren al tribunal la *Lletra de Lopukhin*, que arribar a ésser famosa.

Els acusats i la defensa deien:

³ Aquest discurs que més avant reproduïm ho fem a partir d'una còpia a màquina que no ha estat publicada en Rússia. (1909)

“Senyors jutges, vostès pensen sens dubte que parlem sense sentit comú quan afirmem que certs òrgans del poder han tingut un paper decisiu en la preparació dels pogroms. Potser per a vostès les declaracions que acabem d’escoltar no són suficients. ¿És que ja han oblidat les revelacions fetes pel príncep Urusov, antic vice-ministre de l’interior, en la Duma d’estat? Potser que el general de policia Ivanov els haja convençut quan ha vingut a dir-los, sota jurament, que els discursos pronunciats amb motiu dels pogroms no eren més que un pretext per a armar la multitud; o bé ha estat el testimoni Statkovski, funcionari de la policia secreta, que els ha convençut quan ha declarat, sota jurament, que mai ha vist a Petersburg una sola crida al pogrom. Doncs bé, ací tenen la còpia certificada d’una lletra de Lopukhin, antic director del departament de policia al gabinet de Goremikin⁴. Després d’una investigació feta per encàrrec del comte Witte, Lopukhin afirma que les crides als pogroms, que, segons sembla, el testimoni Statkovski no ha vist mai, havien estat impreses a l’imprensa d’aqueixa policia secreta de la que Statkovski és funcionari; que aquestes crides han estat repartides pels agents de la policia secreta i pels monàrquics de tota Rússia; que entre el departament de policia i les milícies negres hi ha molts llaços, i que, al capdavant d’aquesta organització criminal, es trobava, en l’època d’actuació del soviets, el general Trepov que, com a comandant de palau, gaudia d’una enorme autoritat, presentava ell mateix al tsar els informes sobre el treball de la policia i, independentment dels ministres, disposava de sumes enormes, tretes del Tresor, per a organitzar els pogroms.”

“I encara hi ha un altre fet, senyors jutges! Molts fulls impresos per les centúries negres (que es troben en les seues mans, a l’auto d’instrucció) acusaven els membres del soviets d’haver dilapidat els diners dels obrers. El general de policia Ivanov, que sabé d’aquestes calúrnies, féu una investigació especial en les manufactures i les fàbriques de Petersburg, investigació que no ha donat, per descomptat, cap resultat. Nosaltres, els revolucionaris, estem acostumats a aquests procediments de l’autoritat. Però, sense idealitzar gens ni mica a la policia (sabeu que en som incapaços) estàvem lluny de sospitar de l’audàcia d’aquesta institució. Se sap, en efecte, que les proclames en les que s’acusa el soviets d’haver dilapidat els diners dels obrers han estat redactades i impreses secretament en la direcció de policia, on el general Ivanov està de servei. Heus aquí, senyors jutges, una còpia de la lletra, que porta la signatura autèntica de l’autor. Demanem que aquest document siga llegit integralment a l’audiència d’aquest tribunal, i, a més, que el conseller d’estat, Lopukhin, siga citat a comparèixer en qualitat de testimoni.”

Aquesta declaració caigué com un llamp sobre els magistrats. Els debats estaven ja gairebé acabats, i el president havia cregut, després d’una tempestuosa travessia haver assolit el port; aquest incident tornava a deixar-lo en alta mar.

La lletra de Lopukhin contenia al·lusions als misteriosos informes que Trepov presentava al tsar. Però ¿qui podia preveure de quina manera explicaria l’antic cap de policia, girant l’esquena ara als seus mestres, sobre aquestes al·lusions quan els acusats l’interrogaren? El tribunal, presa de sagrat temor, retrocedí davant la possibilitat de noves revelacions; després d’una llarga deliberació rebutjà la lletra i recusà el testimoni de Lopukhin.

Els acusats declararen llavors que no tenien res a fer a l’audiència i demanaren que se’ls enviés de nou a les seues cel·les.

Ens hi menaren, i immediatament els nostres defensors abandonaren també la sala. En absència dels processats, dels advocats defensors i del públic, el fiscal

⁴ En el ministeri de Goremkin, Stolipin era ministre de l’interior. (1909)

pronuncià la seua requisitòria, que fou seca i “correcta”. En una sala quasi buida, els magistrats pronunciaren el veredict. L’acusació d’haver proporcionat armes als obrers per a una insurrecció, fou descartada. Quinze dels acusats (i entre ells l’autor d’aquestes línies) foren condemnats a la privació de tots els drets civils i a deportació perpètua a Sibèria; dos havien de complir detencions de poca durada i els altres foren absolts.

El procés del Soviet de Diputats Obrers produí una enorme impressió al país. Es pot afirmar que la socialdemocràcia, en les eleccions per a la segona Duma, degué el seu èxit a la propaganda que li havia fet el tribunal davant el proletariat de Petersburg.

Durant el procés del soviat es produí un episodi que mereix ésser esmentat ací.

El 2 de novembre, dia en què fou publicada la sentència en la seua forma definitiva, *Novoia Vremia*, publicà una lletra del comte Witte, que tornava de l’estranger. Parlava en aquest escrit del procés, defensant-se contra els atacs de la dreta burocràtica. No sols afirmava no haver tingut l’honor de preparar, com a instigador principal, la Revolució Russa, en la qual cosa tenia prou raó, sinó que negava categòricament les seues relacions personals amb el soviat. Quant als testimonis haguts en el procés i a les declaracions dels acusats, s’atrevia a afirmar que “havien estat inventats per a benefici de la defensa”. No s’esperava sens dubte, ésser desmentit pels presoners, però havia calculat malament.

Una resposta col·lectiva dels condemnats, impresa en el nostre periòdic *El Camarada (Tovarix)* el 5 de novembre, contenia el següent: “Coneixem massa bé la diferència de naturalesa que existeix entre el comte Witte i nosaltres, des del punt de vista polític; per tant no creiem tenir el deure d’explicar a l’exprimer ministre les raons que ens obliguen a nosaltres, representants del proletariat, a dir sempre la veritat quan fem política: però opinem que és perfectament oportú citar ací la requisitòria del fiscal. Acusador d’ofici i funcionari d’un govern que ens detesta, ha reconegut que, amb les nostres declaracions i els nostres discursos, li havíem proporcionat “sense resistència” totes les bases necessàries a l’acusació (a l’acusació, no a la defensa) i, davant els nostres jutges, ha afirmat que les nostres declaracions eren verídiques i sinceres.”

“Veritat, sinceritat, heus aquí qualitats que els enemics polítics del comte Witte no li han reconegut mai, com tampoc els seus aduldors”.

A continuació, la resposta col·lectiva demostrava, basant-se en documents, fins a quin punt les denegacions del comte Witte eren aventurades⁵ i acabava amb algunes línies que, en resum, forneixen l’apreciació definitiva del procés intentat contra el parlament revolucionari, contra els elegits del proletariat de Petersburg.

“Qualsevol que hagen estat els fins i els motius de l’escrit publicat pel comte Witte [deia la nostra lletra] per molt imprudent que aquest escrit sembla, arriba a la seua hora, i caracteritza amb un últim tret indispensable el poder enfront del qual es trobà el soviat en aqueixos dies de lluita. Ens permetrem dir quelcom sobre aquest punt.”

“El comte Witte fa notar que ha estat ell qui ens ha lliurat a la justícia. Aquesta històrica gesta, com ja hem dit, es remunta al de desembre de 1905. Des d’aleshores, hem passat per la seguretat, després per la policia i per fi hem comparegut davant un tribunal.”

“En aquest procés han figurat, com a testimonis, dos funcionaris de la policia secreta; se’ls ha preguntat si s’havia preparat un pogrom a Petersburg durant la tardor del passat any, i han respost resolutament que no, que mai havien vist crides al pogrom. Ara bé, l’antic director del departament de policia, el conseller Lopukhin, declara que les crides al pogrom s’imprimien justament llavors als locals de la seguretat. Aquest és el primer mitjà de la ‘justícia’ a la que ens ha lliurat el comte Witte.”

⁵ El comte hagué de reconèixer més tard que havia mantingut relacions amb el soviat, però “explicava” que, en les delegacions del soviat no havia volgut veure més que a “representants dels obrers”. (1909)

“En aquest mateix procés han figurat oficials de policia que havien portat la instrucció de l’assumpte del soviets; segons han dit, el començament de la investigació que feren per a saber si algunes sumes de diners havien estat dilapidades pels diputats, es troba en uns fulls anònims impresos per les centúries negres. El senyor fiscal ha declarat que aquests fulls no contenien més que mentides i calúmnies. Què ocorre, doncs? El conseller Lopukhin dóna fe que aquests fulls foren impresos per aquesta mateixa policia que portà la investigació sobre l’assumpte del soviets. Aquest és el segon mitjà de la ‘justícia’.”

“I, quan deu mesos més tard ens trobem en presència del tribunal, aquest ens ha permès explicar obertament allò que es coneixia ja amb poques paraules abans del procés; però quan hem tractat de provar que, davant nosaltres, en aquell moment, no hi havia cap poder governamental, que els òrgans més actius d’aquest poder s’havien transformat en associacions contrarevolucionàries que menyspreaven, no sols les lleis escrites, sinó totes les lleis de la moral humana que els elements més autoritzats del personal del govern constituïen una organització per a portar a terme pogroms en tota Rússia, que el Soviet de Diputats Obrers, al capdavant, havia portat a terme una tasca de seguretat nacional; quan hem demanat que s’afegís a l’acta la lletra de Lopukhin, que el nostre procés havia fet famosa, i, sobretot que s’interrogués Lopukhin com a testimoni, el tribunal, sense torbar-se per escrúpols jurídics, ens ha tancat imperiosament la boca. Aquesta ve a ésser la tercer mitjà de la ‘justícia’.”

“I, per fi, quan l’assumpte ha acabat, quan la sentència ha estat pronunciada, el comte Witte tracta de difamar els seus adversaris polítics, creient-los, sens dubte, definitivament vençuts. Tan resoludament com els funcionaris de la seguretat, que afirmaven no haver vist cap crida als pogroms, el comte Witte declara que no ha tingut cap relació amb el Soviet de Diputats Obrers. La seua audàcia corre parella amb la seua franquesa!”

“Considerem amb serenitat aquestes quatre instàncies de la justícia oficial que ens han estat aplicades. Els representants del poder ens han privat de ‘tots els drets’ i ens deporten. Però hi ha un dret del que no poden privar-nos: el dret a la confiança del proletariat i de tots els nostres conciutadans honrats. En el nostre cas, com en totes les altres qüestions de la nostra existència nacional, l’última paraula serà dita pel poble. Amb sencera confiança fem a la consciència popular, al poble, aquesta crida”.

4 de novembre de 1906

Presó de detenció preventiva

El soviets i els tribunals

El procés del Soviet de Diputats Obrers no és més que un episodi en la lluita de la revolució contra la conspiració governamental de Peterov. A la magistratura de policia, ¿ha imaginat hom en veritat que el judici dels membres del soviets ha estat un acte jurídicament motivat? ¿Han cregut en algun moment que el procés del soviets començava i continuava per iniciativa d’un poder judicial independent? Opinen potser que es tractava d’una causa de dret estricte? Açò és més que dubtós, tot el món comprèn molt bé que l’arrest del soviets ha estat un acte d’arbitrarietat política i militar, que marca un moment de la sagnant empresa organitzada per un poder que el mateix poble rebutja i avorreix.

No preguntem ací (tot i que la qüestió es planteja per si sola) per què, entre tots els mètodes de repressió de què es podia fer ús, s’ha escollit, respecte als representants obrers, el mitjà relativament difícil d’un judici davant un tribunal constituït per representants de classe, de “pars”. L’autoritat disposa de molts altres mitjans que, essent

tan eficaços, són més còmplices. Sense comptar amb el ric arsenal de mètodes administratius, es pot indicar el consell de guerra, o bé un procediment que no figura en els manuals de dret però que s'usa amb èxit en molts llocs: es prega l'acusat que es mantinga a diversos passos dels seus jutges i que els gire l'esquena, i una vegada complida aquesta formalitat l'escamot fa foc. Aqueixa sentència no permet ni recurs ni cassació.

És un fet, no obstant això, que el govern, en compte d'aplicar una mesura d'aqueix tipus a les 52 persones que els seus agents havien assenyalat, organitzà un procés, i que el procés no es féu, en realitat, a aqueixes 52 persones sinó al Soviet de Diputats Obrers. Des d'aqueix moment, el govern ens obliga a apreciar críticament la postura jurídica que ha adoptat.

La requisitòria pretén establir que aquests 52 acusats "han entrat en una associació (...) que té per fi, segons la seua opinió, atemptar mitjançant la violència contra el règim que funciona en Rússia en virtut de les lleis fonamentals, i reemplaçar-lo per una república democràtica". Tal és el fons de l'acusació que es basa en els articles 101 i 102 del codi penal.

Així, la requisitòria presenta al Soviet de Diputats Obrers com "associació" revolucionària constituïda per a portar a terme una tasca política determinada i formulada per endavant, com una organització, els membres de la qual, pel fet d'haver-s'hi adherit, havien subscrit un programa polític ben determinat. Aquesta qualificació del soviet es contradiu totalment amb la història de la seua formació, tal com es troba descrita en la mateixa acusació. En la primera pàgina de l'acusació llegim, en efecte, que els iniciadors del futur soviet invitaven els obrers a "elegir diputats per a un Comitè Obrer que donés al moviment organització, unitat i força" i "representés les necessitats dels obrers de Petersburg davant la resta de la societat". I, "efectivament [continuava la requisitòria], hi hagué aleshores, en nombroses fàbriques, eleccions de diputats. Quin era, doncs, el programa del soviet així constituït? Aqueix programa no existia. Més encara, aqueix programa no podia existir, perquè el soviet (com ja hem vist) en compte de compondre's de persones que compartien les mateixes opinions polítiques (com un partit o una conspiració) es formava de representants elegits (com una дума o un zemstvo). Les condicions mateixes de la formació del soviet demostren, sense cap dubte, que els homes esmentats en l'acusació, al igual que els altres membres del soviet, lluny d'entrar en un complot que tingués com a fi, conscientment, derrocar per la força el règim i crear una república democràtica, es constituïen en col·legi de representants dels treballs del qual no prendrien una direcció definida més que per la ulterior col·laboració dels seus membres.

Si el soviet és una de les associacions previstes en els articles 101 i 102, on estan els límits d'aquesta associació? Els diputats no entren pel seu propi desig en el soviet, hi són enviats pels electors. D'altra banda, el col·legi electoral no es dissol mai, roman constantment en la fàbrica i el diputat ha de retre-li compte dels seus actes. Per la mediació del diputat, el col·legi electoral influeix d'una manera decisiva en l'activitat del soviet. En les qüestions essencials (vagues, lluita per la jornada de vuit hores, armament dels obrers) la iniciativa venia de les fàbriques més avançades, no del soviet. Una reunió d'obers electors votava determinada resolució i el diputat la transmetia al soviet. Per tant, aquest soviet, aquest consell, era l'organització de la immensa majoria dels obrers de Petersburg. En la base d'aquesta organització es trobava el conjunt dels col·legis electorals, respecte als quals el soviet representava un paper anàleg al del comitè executiu respecte al mateix soviet. Un cert passatge de la requisitòria reconeix

aquesta situació de la manera més categòrica: “la tendència del comitè obrer⁶ a realitzar l’armament de tots els obrers s’expressà (...) en les decisions i les resolucions de les diverses *organitzacions que formaven part del comitè obrer*”. L’acusació cita un poc després una decisió d’aquest tipus presa per una reunió d’obrers de la premsa. Però si el sindicat d’obrers de la premsa, segons l’opinió dels tribunals, “formava part” del soviets (o, més exactament, formava part de les organitzacions del soviets) és evident que, des d’aqueix moment, cada membre del sindicat es transformava en membre d’una associació que tenia com a fi derrocar el règim per la violència. Però no sols el Sindicat Obrer de la Premsa, sinó tots els obrers de les manufactures i de les fàbriques, en enviar diputats al soviets, entraven, a títol de col·legi electoral, en l’organització del proletariat de Petersburg. I si els tribunals haguessen previst una aplicació íntegra i lògica dels articles 101 i 102, segons la lletra i l’esperit de la llei, haurien citat a comparèixer en la banqueta dels acusats els dos-cents mil obrers de Petersburg. Aquest era el punt de vista dels mateixos obrers que, al juny, en una sèrie de resolucions força atrevides, demanaren que se’ls jutge a ells també. I açò no era només una manifestació política, aquest pas volia fer recordar als tribunals les seues obligacions més elementals des del punt de vista jurídic.

Però els principis del dret els importen molt poc als tribunals. Saben que l’autoritat reclama un grup de víctimes per a sentir millor el preu de “la seua victòria”, i limitaven el nombre dels acusats, tanmateix l’evidència, per mitjà de grollers sofismes.

1er. Tanquen completament els ulls davant el fet que el soviets és una assemblea *elegida* i la consideren com una associació de militants revolucionaris.

2on. El nombre de membres del soviets s’eleva a 500 o 600; la qual cosa és massa per al procés d’intenció que es vol fer a alguns conjurats que dirigeixen la multitud obrera. Llavors els tribunals s’accontenten de separar la causa del comitè executiu. Conscientment, els tribunals volen ignorar que el comitè executiu ha estat elegit, que la seua composició és variable; sense tenir en compte els documents, els tribunals atribueixen al comitè executiu les decisions que han estat preses pel soviets en assemblea plenària.

3er. A més dels membres del comitè executiu, els tribunals escullen i criden, d’entre els membres del soviets, als diputats que “han pres part activa i personal (?) en els treballs del soviets”. Aquesta distinció és absolutament arbitrària; el codi no castiga només a qui “pren part activa i personal” en un complot, sinó a tot home afiliat a una associació criminal. El *caràcter* de la participació determina simplement el *grau* de la pena.

Quin és, doncs, el criteri dels tribunals? La prova d’una participació activa i personal, en una associació, el fi de la qual és derrocar el règim per la violència, l’acusació el troba, per exemple, en el fet d’haver controlat els carnets d’entrada, d’haver-se unit a un grup de vaguistes, o, fins i tot, en la simple declaració d’èsser membre del soviets. Així respecte als acusats Krassin, Lukanin, Ivanov i Marlotov, els tribunals no poden usar més que un sol motiu d’acusació: el reconeixement d’haver pertangut al soviets. D’aquesta declaració els tribunals dedueixen, per misterioses raons, la seua “participació activa i personal”.

4a Si s’observa que certes persones “estranyes” al soviets foren detingudes el 3 de desembre, durant una sessió a la qual assistien “per atzar”, si es reconeix que aquestes persones no entraren mai en relacions directes amb el soviets i no prengueren mai la paraula, podem fer-nos una idea de la detestable arbitrietat que guià els tribunals en l’elecció dels seus acusats.

⁶ Així era com hom anomenava el soviets a principis. (1909)

5è. Però açò no és tot. Després del 3 de desembre, allò que quedava del soviets fou completat amb nous membres, el comitè executiu es reformà, *Izvestia* continuà apareixent (el número 8 sortí l'endemà de la nostra detenció) i el soviets reconstituït cridà els obrers a la vaga de desembre. Algun temps després, el comitè executiu d'aquest nou soviets fou detingut, i què ocorregué llavors? Malgrat que s'havia limitat a continuar l'obra dels seus predecessors perseguint els mateixos fins i aplicant els mateixos mètodes de lluita, el nou soviets, en compte d'ésser cridat a judici fou lliurat a la repressió administrativa.

Es mantingué el soviets dins del camp del dret? No, per descomptat, però és que no podia mantenir-se perquè aquest camp *no existia*.

El Soviet de Diputats, tot i que hagués volgut, no hauria pogut servir-se del manifest del 17 d'octubre per a justificar la seua creació perquè, quan es constituí, el manifest encara no existia. El soviets sortí del moviment revolucionari que més tard ens valgué també el manifest.

L'acusació reposa enterament en la grollera ficció de suposar la persistència integral de la legislació russa durant l'any passat. Els tribunals expressen la fantàstica hipòtesi que tots els articles del codi penal han servat sempre el seu valor efectiu, que mai s'ha deixat d'aplicar-los, que mai han estat abolits, si no de dret almenys de fet.

Ara bé, la revolució havia arrencat del vell codi, amb el mut consentiment de les autoritats, un bon nombre de pàgines.

¿És que els congressos dels zemtvos s'havien recolzat en el dret? Les manifestacions s'havien reglamentat segons el dret? La premsa havia observat els reglaments de la censura?, i les societats d'intel·lectuals no s'havien constituït impunement o, com es diu ara, "espontàniament", cosa que ve a dir "en nom del dret revolucionari"?

Però examinem la sort mateixa del soviets. Suposant que els articles 101 i 102 del codi hagen estat sempre en vigor, els tribunals consideren el soviets com una organització francament criminal, i açò des del dia de la seua formació, per la qual cosa el fet de pertànyer al soviets es transforma en un crim. Però llavors, ¿com explicar que un alt representant del poder haja iniciat converses amb una associació criminal que tenia com a fi establir la república per mitjà de la revolució? Si s'admet que la legislació antiga continuava en vigor, íntegrament, les converses del comte Witte són un crim que seria necessari jutjar. La inconseqüència dels tribunals, quan intenten defensar un dret inexistent, és palesa en aquest punt.

L'acusació cita la discussió que es produí a propòsit de l'enviament d'una delegació al comte Witte a fi d'obtenir la llibertat de tres membres del soviets detinguts en un míting davant la catedral de Kazan, i el fiscal considera aquest pas com una "temptativa legítima per a obtenir la llibertat dels detinguts".

Per tant, els tribunals admeten que el comte Witte, representant del poder executiu, haja tingut una entrevista amb els membres d'una associació revolucionària el fi dels quals és derrocar el règim que Witte està cridant a defensar.

Quin fou el resultat d'"aquesta legítima temptativa"? L'acusació reconeix perfectament que el president del consell de ministres, "després d'haver parlat amb el prefecte de policia, manà alliberar les persones detingudes" (p. 6). Així és que el poder governamental cedia a les exigències d'homes el lloc dels quals, seguint els articles 101 i 102, era el presidi, i no l'avantcambra del ministre.

On estava la "legalitat" en aquest assumpte? ¿La reunió que se celebrà davant la catedral de Kazan (el 18 d'octubre) estava autoritzada per la llei? No, sens dubte, ja que els membres del soviets que presidiren aquest míting foren detinguts. ¿Era legal que una associació antigovernamental enviés una delegació al govern? Els tribunals diuen que sí.

La llei aprovava l'alliberament de tres criminals davant les instàncies d'altres centenars de criminals? La llei, sembla, volia més bé la detenció dels còmplices que havien quedat en llibertat. Però és que el comte Witte concedia l'amnistia a aquests criminals? D'on li venia aqueix dret d'amnistia?

El Soviet de Diputats Obrers no es mantenia en el dret, però el poder governamental tampoc. Aqueix dret no existia.

Les jornades d'octubre i de novembre commogueren una immensa quantitat de gent, palesaren nombroses tendències que havien romàs sempre ignorades, multiplicaren les joves organitzacions i crearen noves relacions polítiques. Pel manifest del 17 d'octubre, l'antic règim quedava liquidat solemnement en tot el que es referís al seu passat. Però el nou règim no existia encara. Les velles lleis que estaven en contradicció evident amb el manifest, no havien estat abolides. No obstant això de fet, se les violava constantment. Fenòmens nous, noves formes de vida no podien trobar lloc als límits de la "legalitat" instituïda per l'autocràcia. El poder no sols tolerava que la llei fos transgredida mil vegades sinó que cobria en certa manera els crims i els delictes. D'altra banda, en bona lògica, el manifest del 17 d'octubre abolia un gran nombre de lleis en vigor i suprimia l'aparell legislatiu de l'absolutisme.

Les noves formes de la vida social es constituïen i vivien fora de tota definició jurídica. El soviet era una d'aquestes formes.

La diferència, enorme fins al ridícul, que es veu entre els grups definits per l'article 101 i la naturalesa real del soviet s'explica pel fet que el Soviet de Diputats Obrers era una institució absolutament nova, una creació que les lleis de l'antiga Rússia no havien previst. Sorgí en un moment en què el vel de l'antic dret, molt usat ja, es trencava, i el poble revolucionari aixafava els esquincalls. El soviet es constituí fora del dret, d'acord amb una necessitat real.

Quan la reacció dirigent es consolidà, després d'haver rebutjat els primers atacs, féu ús de les lleis caduques: en una baralla es pren la primera pedra a mà per a llançar-la a l'adversari. L'article 101 del codi penal és una pedra de què han cregut poder servir-se, i els magistrats s'han encarregat de tirar-la; els tribunals tenien ordre de castigar tots aquells que els assenyalaren uns policies ignorants i uns fiscals venuts a la policia.

Des del punt de vista jurídic, l'acusació es trobava en una situació poc envejable; es veié clarament quan examinà la qüestió de la participació dels representants oficials dels partits en les decisions del soviet.

Qualsevol que conega el soviet, no ignora que els representants dels partits no tenien, ni en el soviet ni en el seu comitè executiu, el dret al vot; participaven en els debats, però no en les votacions. Açò s'explica pel fet que el soviet estava organitzat segons el principi de representació de les empreses i professions obreres, no de partits. Els representants dels partits podien ésser útils i es feien útils al soviet per la seua experiència política i pels seus coneixements, però no podien votar sense violar el principi de representació de les masses obreres. Eren, podríem dir, experts polítics al si del soviet.

Aquest fet indubtable que no era difícil d'entendre, creava, no obstant això, un gran problema als magistrats de la instrucció i l'acusació.

La primera dificultat era d'ordre purament jurídic. Si el soviet era una associació criminal amb tal o qual fi, si els acusats eren membres d'aquesta associació criminal i, precisament per açò, havien de comparèixer davant el tribunal, ¿com tractar els acusats el sufragi dels quals era purament consultiu, que podien defensar una opinió però no obrar a títol de membres de l'associació, que no podien votar, és a dir, vincular-se directament a la voluntat col·lectiva de l'associació criminal? El mateix que les declaracions d'un expert en un tribunal poden exercir una enorme influència sobre els

judges sense que, per això, l'expert responga de la sentència, les declaracions dels representants dels partits, encara que hagen influït en l'activitat del soviat, no fan per això jurídicament responsables els homes que han dit al soviat: "Aquesta és la nostra convicció, aquesta és l'opinió del nostre partit, però la decisió depèn de vosaltres." Per descomptat, els representants dels partits no tenen de cap manera la intenció d'eludir els tribunals invocant aquest motiu. La "justícia" intenta defensar quelcom més que els articles de la llei i el dret, es preocupa dels interessos d'una classe. I com els representants dels partits, igual que els membres del soviat, han atacat aquesta classe, és natural que la venjança del govern, presentada sota l'aparença d'una sentència del Palau de Justícia, caiga sobre els representants dels partits, el mateix que sobre els de les fàbriques i manufactures. Però hi ha una cosa que és indubtable: si es declara que els diputats del soviat són membres d'una associació criminal i si, per a afirmar açò, es violenta la veritat i la significació jurídica de les paraules, l'aplicació de l'article 101 als representants dels partits és una cosa totalment absurda. Almenys la lògica humana ho diu així i la lògica del dret no pot ésser més que una aplicació de la lògica general a un conjunt de nocions especials.

La segona dificultat que la "justícia" trobava quan examinà la situació dels delegats dels partits en el soviat, era de caràcter polític. El fi últim perseguit pel general de policia Ivanov i, després, pel substitut Baltz o per qui l'inspirés, era força simple: presentar el soviat com una organització de conspiradors que, davall la pressió d'un petit grup de revolucionaris professionals, dirigia les masses organitzades. Tot s'oposava a aquesta imatge del soviat, la seua composició, la seua activitat oberta i pública, els procediments de discussió i deliberació que s'hi aplicaven i, finalment, el fet que els representants dels partits no tingueren vot. Ara bé, què féu la instrucció? Si la veritat material està contra ella, molt pitjor per a la veritat, que la magistratura corregí amb mitjans administratius. Amb els interrogatoris, i segons els informes dels seus agents, la policia podia fàcilment establir que els representants dels partits no tenien en el soviat més que dret a veu, però no a vot. La policia ho sabia, però com que aquest fet destorbava les seues combinacions, féu conscientment tot el necessari per a enganyar la "justícia". Era molt important saber quina havia estat la situació jurídica dels representants dels partits en el Soviet i la policia féu, sistemàticament, aquesta qüestió a una banda. Per a ella resultà molt important dir en quin lloc estava assegut tal o qual membre del comitè executiu, com s'entrava o com s'hi sortia, però s'oblidà completament de preguntar-se si 70 socialdemòcrates i 35 socialistes revolucionaris, en total 105 representants, tingueren vot a l'hora de decidir la vaga general, la jornada de 8 hores, etc. No s'interrogà els acusats ni els testimonis sobre aquestes qüestions a fi d'evitar tot tipus d'aclariments⁷. És un punt evident i irrecusable.

Hem dit més amunt que els judges instructors es desviaven a posta de l'acusació. És exacte açò? La "justícia", representada per un dels seus membres, assistia als interrogatoris o, almenys, els signava. Tenia, doncs, la facultat de dilucidar si hi havia quelcom d'interès en ells per a l'esclariment de la veritat. Per descomptat, d'açò no s'ocupà en absolut, perquè no sols cobrien els "defectes" de la instrucció sinó que se'n serviren per a traure conclusions palesament falses.

Açò apareix d'una manera molt clara en el part de requisitòria que tracta de les activitats del soviat destinades a aconseguir armes per als obrers.

No estudiarem ací la qüestió de la insurrecció armada i l'actitud presa a aquest respecte pel soviat; aquest tema ha estat estudiat en altres articles. Serà suficient dir que

⁷ Únicament hi ha un moment de la requisitòria en què s'hi diu que, segons Rastorguev, "els representants dels partits no tenien dret al vot". Però el fiscal no se n'ocupà el més mínim d'aclarir aquest punt o, més ben dit, allò que féu fou oblidar-lo tranquil·lament. (1909)

l'aixecament armat, en tant que idea revolucionària que inspira les masses i determina la seua organització, difereix tant de la rebel·lió armada que s'imaginen els jutges i la policia, com el Soviet de Diputats Obrers de les associacions previstes per l'article 101. Però si la instrucció i l'acusació, en la seua estúpida policíaca, són incapaces de comprendre la significació i l'esperit del soviet, si es perden a l'hora de veure les seues idees polítiques, no cerquen més que basar obstinadament la seua requisitòria en un principi clar i simple, com és el revòlver.

La policia, com veurem no podia proporcionar a la "justícia" més que modestes afirmacions sobre aquest punt, i no obstant això, l'autor de la requisitòria tractà temeràriament de provar que el comitè executiu havia armat a les masses obreres a fi de provocar una insurrecció. Ens veiem obligats a citar tot un passatge de l'acusació a fi d'examinar-la en detall.

"En aquesta època [és a dir, en la segona quinzena de novembre, digué el fiscal] es realitzaren tots els plans esmentats abans, els plans formats pel comitè executiu per a l'armament dels obrers de Petersburg; perquè, segons ens ha dit Grigori Levkin, diputat de la fàbrica de tabac Bogdanov, en una de les sessions que se celebraren a meitat de novembre, es decidí [per qui?] constituir, per a sostenir els manifestants, grups de deu i cent obrers armats; llavors, el diputat Nemtsov féu observar que als obrers els mancaven armes, i entre els assistents [on fou açò?] es començà una col·lecta el producte de la qual seria utilitzat per a comprar armes."

Així, doncs, ens assabentem que, a meitat de novembre, el comitè executiu realitzava "tots" els seus plans per a armar el proletariat. Com proven açò? Per dos testimonis indiscutibles: en primer lloc Grigori Levkin declara que, cap aquesta època, s'havia decidit (probablement pel soviet) constituir grups armats de 10 i 100 obrers. ¿No està clar que el soviet, a meitat de novembre, havia realitzat tots els seus plans d'armar als obrers, des del moment que expressaven... la intenció (o la decisió) d'organitzar grups? Però, havia pres el soviet aquesta decisió realment? De cap manera. La requisitòria es basa en aquest cas no en la decisió del soviet, que no fou presa, sinó en el discurs d'un dels membres del soviet (jo); en la mateixa requisitòria aquest discurs està citat a la pàgina 17.

Així, per tal de provar que "els plans" s'havien realitzat, la justícia cita una resolució que, fins i tot encara que hagués estat presa, no seria per si mateixa més que un "pla".

Com a segona prova de l'armament dels obrers de Petersburg a meitat de novembre, se'ns citen les paraules de Nikolai Nemtsov, que "precisament llavors" feia observar que als obrers els mancaven armes. És difícil comprendre com, quan Nemtsov assenyala que mancaven armes, això pot servir de prova de la presència d'armes. Es digué abans que "entre els assistents es començà una col·lecta el producte de la qual serviria per a comprar armes". És indiscutible que els obrers han tractat de reunir fons amb destinació a la compra d'armes. Posem que, en el cas particular del que parla el fiscal s'haja produït una col·lecta d'aquest tipus; però és impossible, no obstant això, admetre que, des d'aqueix moment i a causa d'aquest fet, "s'hagen realitzat tots els plans del comitè executiu en el que concerneix l'armament dels obrers de Petersburg". A més, hom es pregunta davant qui Nicolau Nemtsov creia útil assenyalar que mancaven armes. Evidentment, davant l'assemblea del soviet, o bé del comitè executiu. És precís, doncs, admetre que diversos centenars de diputats recollien diners entre ells per a armar les masses; i aquest fet, inversemblant per si mateix, hauria d'ésser la prova que les masses estaven ja armades!

Com ja tenen provat que els obrers estaven armats, no queda més que descobrir el fi. La requisitòria s'expressa també respecte a aquest tema: "aquestes armes, com

certifica el diputat Alexei Txitxkin, tenien com a pretext la possibilitat de pogroms, però, segons ell, aquests pogroms no eren més que un pretext, i, en realitat, es preparava una insurrecció armada per al 9 de gener”. “En efecte, continua el fiscal, la distribució d’armes, segons la declaració del diputat Mikhaïl Khakharev, de la fàbrica Odner, fou començada per Khrustalev-Nosar a l’octubre, i Khakharev rebé de Khrustalev un revòlver “per a defensar-se de les centúries negres”. Ara bé, aquest fi defensiu de l’armament ha estat desmentit no sols per les decisions del soviets sinó pel contingut de certs documents descoberts entre els papers de Georgi Nossar; s’ha trobat el text autèntic d’una resolució del soviets, no datada, amb un crida a les armes, a la formació de companyies i d’un exèrcit “disposat a resistir al govern de les centúries negres que esgarra Rússia”.

Detinguem-nos primer en aquest punt. La resistència a les centúries negres no era més que un pretext: el vertader fi de l’armament general realitzat pel soviets a meitat de novembre seria una rebel·lió armada per al 9 de gener. És veritat que aquest fi no era conegut ni per aquells a qui s’armava ni pels qui els armaven, de manera que, sense la declaració d’Alexei Txitxkin, s’hauria ignorat sempre que l’organització de les masses obreres havia fixat l’aixecament per a una data determinada. Una altra prova que cap a meitat de novembre el comitè executiu armà les masses per a una insurrecció al gener, era que Khakharev rebé de Khrustalev un revòlver “per a defensar-se de les centúries negres”.

El fi defensiu de les armes es veu desmentit, no obstant això, segons el fiscal, per altres documents trobats en els papers de Nossar, per exemple pel text autèntic (?) d’una resolució per la qual es feia un crida a les armes, a fi d’oposar una resistència al “govern de les centúries negres que esgarra Rússia”. El Soviet de Diputats Obrers recordava a les masses que calia armar-se i que la insurrecció seria inevitable; açò està provat per mitjà de nombroses decisions del soviets, ningú pot negar-ho, i el fiscal ni hagué de cercar proves per a aquest fet. L’acusació tractava de mostrar simplement que el comitè executiu, a meitat de novembre, “havia realitzat tots els seus plans” d’armar les masses i que aquest armament havia tingut com a fi immediat la rebel·lió armada. Com a prova, el fiscal cita una resolució que es distingeix de les altres en què no es pot dir en quina data ha estat presa, i fins i tot ni tan sols si ha estat presa pel soviets. I és precisament aquesta dubtosa resolució la que ha de desmentir el caràcter defensiu de l’armament, ja que parla d’una resistència (aquesta és la paraula) al govern de les centúries negres que esgarra Rússia.

No obstant això, els descuits de l’acusació en la qüestió dels revòlvers no acaben ací. El fiscal continua dient: “Entre els papers de Nossar s’ha trobat una nota redactada per no se sap qui, nota que prova que Nossar havia promès distribuir, en la sessió que seguís al 13 de novembre, revòlvers sistema Browning, o bé Smith and Wesson, a preus reduïts, a favor de l’organització; l’autor d’aquesta nota, que viu en Kolpino, demana que hom li lliure allò que se li ha promès.”

¿Per què l’autor de la nota, “que viu en Kolpino”, no ha pogut obtenir pistoles “a preus reduïts” amb fins de legítima defensa i no d’aixecament armat? Açò és tan difícil de comprendre com la resta. El mateix podria dir-se d’una altra petició de revòlvers que s’ha esmentat en el procés.

Al cap i a la fi, els informes proporcionats per la justícia en el que es refereix a l’armament dels obrers de Petersburg són vertaderament lamentables. La pròpia requisitòria se n’adona: “Entre els documents de Nossar [es diu] no s’han trobat més que despeses insignificants per a la compra d’armes, perquè no hi havia més que un carnet i un full arrencat, on estava anotat el lliurament als obrers de revòlvers de

diferents sistemes i de caixes de cartutxos; a més, aquestes notes provarien que no s'havien distribuït més que seixanta-quatre revòlvers”.

Seixanta-quatre revòlvers signifiquen, doncs, la realització de “tots els plans” del comitè executiu pel que fa a l'armament dels obrers, en vista a un aixecament al gener: el fiscal es veu atrapat. Llavors s'arrisca a fer un pas si els revòlvers no *han estat comprats*, tractarà de provar que “*podien* haver-ho estat”.

Amb aquest fi, el fiscal completa els pobres informes que acaba de proporcionar, deixant entreveure grans possibilitats financeres. Després d'haver assenyalat que a la fàbrica de la Societat de Wagons-Lits s'havia recollit diners destinats a comprar armes, diu: “les col·lectes d'aquesta mena permetien comprar armes, el soviat de diputats obrers *podia*, en cas de necessitat, comprar armes en grans quantitats, ja que disposava de sumes considerables.” El total d'ingressos realitzats pel comitè executiu ascendia a 30.063 rubles amb 52 copecs.

Aquesta forma d'afirmar les coses és la mateixa que la d'un fulletó, que no cerca ni la versemblança. Se citen notes i “textos autèntics” de decisions, per a fer-los a una banda de seguida i recórrer a simples suposicions: el comitè executiu tenia molts diners, després tenia moltes armes.

Si se segueix el mètode de la justícia, es pot dir: la policia tenia molts diners, llavors, doncs, els autors dels pogroms tenien moltes armes. Aquesta conclusió no seria idèntica més que en aparença a la de la requisitòria perquè, mentre que el menor copec estava escrit en els comptes del soviat, la qual cosa permet refutar fàcilment les audaces suposicions del fiscal, les despeses de la policia romanen en el major secret, secret que una vertadera justícia hauria d'haver explorat fa molt de temps.

Per a acabar amb les raons i conclusions de la requisitòria sobre les armes dels obrers, tractarem de presentar-les en una forma concisa i lògica.

TESI

Cap a meitat de novembre, el comitè executiu, ha armat el proletariat de Petersburg a fi de fer una insurrecció armada.

PROVES

a) un dels membres del soviat, en la reunió del 6 de novembre impulsà l'assemblea a organitzar els obrers en grups de 10 i 100;

b) Nikolai Nemtsov, a meitat novembre assenyalava que mancaven armes;

c) Alexei Txitxkin sabia que l'aixecament havia estat fixat per al 9 de gener;

d) “des del mes d'octubre”, Khakharev havia rebut un revòlver per a defensar-se de les centúries negres;

e) una resolució la data de la qual s'ignora diu que és necessari fer-se amb armes;

f) un desconegut, “que viu en Kolpino”, ha demanat que se li proporcionaren revòlvers “a preus reduïts a favor de l'organització”;

g) encara que no es puga provar més que la distribució de seixant-quatre pistoles, el soviat tenia diners, i com el diners permeten comprar-ho tot, els diners del soviat ha pogut ésser canviats per revòlvers.

Aquesta forma de raonar és tan estúpida, tan contrària al bon sentit, que no se la posaria ni tan sols com a exemple de sofisma en un manual de lògica.

Amb aquests materials i sobre aquest edifici jurídic, el tribunal, no obstant això, havia d'erigir la seua sentència.

El meu discurs davant el tribunal (sessió del 4 d'octubre de 1906)

Senyors jutges, senyors pars,

L'objecte dels debats i de la instrucció es refereix essencialment a la qüestió de la insurrecció armada, qüestió que, durant els cinquanta dies d'existència del Soviet de Diputats Obrers, no s'ha plantejat (per rar que puga semblar el fet al tribunal especial) en cap de les sessions del soviat. En cap de les nostres sessions s'ha formulat la qüestió de la insurrecció armada; més encara, en cap de les nostres sessions s'han presentat ni discutit particularment les qüestions de l'Assemblea Constituent, de la república democràtica, ni tan sols la de la vaga general i la seua significació com a mètode de lluita revolucionària. A aquestes qüestions essencials, que havien estat debatudes durant molts anys, primer en la premsa revolucionària i després en els mítings i reunions, el Soviet de Diputats Obrers les ha fetes a una banda. Diré després com s'explica açò i caracteritzaré l'actitud del soviat envers la insurrecció armada. Però abans d'abordar aquesta qüestió essencial per al tribunal em permet cridar l'atenció dels senyors jutges cap a un altre punt, que, en comparació amb el primer, presenta un interès més general, tot i que menys greu: és la qüestió de l'ús de la violència pel soviat. ¿Es reconeixia el soviat el dret, en la competència de qualsevol dels seus òrgans, d'aplicar, en certs casos, la violència i les represàlies? A aquesta pregunta, formulada en general, respondré: sí! Jo sé tan bé com el representant de l'acusació que, en tot estat que funciona "normalment", siga quina siga la forma d'aquest estat, el monopoli de la violència i de la repressió pertany al poder governamental. És el seu dret "inalienable" i el serva gelosament, vetllant perquè cap grup de particulars no se'l furte. Així és com l'organització governamental lluita per l'existència. És precís representar-se d'una manera concreta la societat actual, aquesta complicada cooperació d'interessos contradictoris, en un immens país com Rússia, per a comprendre de seguida que, en el règim social d'avui, esborronador pels antagonismes, la repressió i les represàlies són inevitables. No som anarquistes, som socialistes. Els anarquistes ens anomenen "estatistes" perquè reconeixem la necessitat històrica de l'estat, i per consegüent, la necessitat històrica de la violència governamental. Però en les condicions creades per la vaga general política, l'interès essencial de la qual és paralitzar el mecanisme governamental, sota aquestes condicions, l'antic règim que se succeeix a si mateix i contra el qual estava dirigida la vaga s'ha mostrat absolutament incapaç de cap acció; el poder governamental no ha pogut mantenir l'ordre, ni tan sols amb els mitjans bàrbars de què disposava. Ara bé, la vaga llençava milers i milers d'obriers de la fàbrica al carrer, portant-los a la vida política i social

Qui podia dirigir-los i posar disciplina en les seues files? Algun òrgan de l'antic poder? La policia? Em pregunte qui i no trobe resposta. Ningú, excepte el Soviet de Diputats Obrers! El soviat, que conduïa aquestes forces immenses, s'havia imposat la tasca de disminuir en la mesura del possible les dificultats interiors, de prevenir tot excés i de reduir al mínim el nombre de víctimes que, fatalment, causaria la lluita. I així el soviat que sorgí en el conflicte polític, no era una altra cosa que l'òrgan del govern autònom de les masses revolucionàries, l'*òrgan d'un poder*. Manava sobre els partits, en nom de la voluntat de tots. Era un poder democràtic al que tots se sotmetien de bon grat. Però, en la mesura que el soviat era el poder organitzat de la immensa majoria, es veia obligat a aplicar procediments de repressió contra aquelles fraccions de la massa que introduïen l'anarquia a les seues files. Oposar la seua força a aquests elements era un dret del Soviet de Diputats Obrers: jutjava així les coses, es considerava com un nou poder històric, com l'únic poder en el moment de la fallida íntegra, tant moral com

política i tècnica, de l'antic govern; era l'única garantia de la inviolabilitat de les persones i de l'ordre social en el millor sentit de la paraula.

Els representants d'un vell poder que es recolza completament sobre una sagnant repressió, no tenen el dret a indignar-se quan es parla dels mètodes violents del soviets. El poder històric en nom del qual parla ací el fiscal no és més que la violència organitzada d'una minoria contra la majoria. El nou poder del que és precursor el soviets és la voluntat organitzada de la majoria que crida a l'ordre la minoria. Ací està la diferència, ací és on apareix el dret revolucionari del soviets a l'existència, dret que passa per damunt de tots els dubtes jurídics i morals.

El soviets s'havia reconegut el dret a aplicar la repressió, però en quines ocasions i en quina mesura? Centenars de testimonis han vingut a dir-ho, abans d'aplicar la violència, el soviets recorria a l'exhortació; aquest era el seu vertader mètode i l'emprà infatigablement. Per la propaganda revolucionària, per la paraula, el soviets alçava i sotmetia la seua autoritat a masses cada vegada més nombroses. Si xocà amb la resistència de grups ignorants o apartats del proletariat, es pensà que sempre hi hauria temps per a impedir-los molestar per la força física. Se cercaren altres mitjans, com han demostrat les declaracions dels testimonis. S'emprà la raó amb els directors de les fàbriques, invitant-los a suspendre els treballs, es treballà amb els obrers ignorants per mitjà dels tècnics i enginyers que aprovaven la vaga general, s'enviaren diputats als obrers per a animar-los a abandonar el treball, i només en casos extrems s'amenaçà amb la violència a qui trencaven la vaga. S'ha emprat la violència? No es trobaran exemples en els actes del sumari i, malgrat tots els esforços que s'han fet, ha estat impossible trobar-los. Fins i tot prenent seriosament els exemples, més bé còmics que tràgics, de "violència" que s'han esmentat en el tribunal (algú entrà en un pis amb la gorra posada, un home detingué un altre amb consentiment mutu...), ¿què significa aqueixa gorra que s'han oblidat de llevar davant els centenars de caps que l'antic règim no cessa de fer caure pel seu culpa? Si s'hi pensa, les violències del Soviet de Diputats Obrers adquireixen el seu vertader sentit. I no tenim necessitat d'una altra cosa. La nostra tasca és reconstituir els esdeveniments d'aqueix moment davall el seu autèntic aspecte, i precisament per a complir aqueixa tasca és que nosaltres, els acusats, resolem tenir una participació activa en aquest procés.

Faré al tribunal una altra pregunta, important en extrem: es mantingué el Soviet de Diputats Obrers, en els seus actes i en les seues declaracions, al camp del dret i, particularment, al camp del manifest del 17 d'octubre? Quina relació podia existir entre les resolucions adoptades pel soviets respecte a l'Assemblea Constituent o a la república democràtica i el manifest d'octubre? Aquesta és una qüestió que aleshores no ens interessava però que avui adquireix una enorme importància per a la justícia. Hem escoltat ací, senyors jutges, la declaració del testimoni Lutxinin, que m'ha semblat extraordinàriament interessant i, en algunes de les seues conclusions, molt justa i profunda. Ha dit, entre altres coses, que el Soviet de Diputats Obrers, republicà en la seua forma, en els seus principis i en el seu ideal, realitzava de fet, concretament i directa, les llibertats que el manifest imperial havia proclamat en principi i contra les quals lluitaven, amb tots els mitjans al seu abast, els mateixos que havien publicat el manifest. Sí, senyors jutges, nosaltres, el soviets revolucionari i proletari, hem portat a la pràctica la llibertat de paraula, de reunió, la inviolabilitat de la persona, tot allò que havia estat promès al poble sota la pressió de la vaga d'octubre. Al contrari, l'aparell de l'antic poder fa la impressió de no haver-se despertat, a no ésser per a trencar les actes on constaven les conquestes del poble. Senyors jutges, heus aquí un fet indubtable, objectivament provat, que passarà a la Història. No es pot negar perquè és innegable.

No obstant això, se'm pot preguntar (es preguntaran potser els meus companys) si ens hem recolzat subjectivament en el nostre fur intern, en el manifest del 17 d'octubre. Respondrem llavors amb un no categòric. Per què? Perquè estàvem convençuts (i no ens enganyàvem) que el manifest del 17 d'octubre no constituïa una base jurídica, que no establia un nou dret. En efecte, un nou règim jurídic, senyors jutges, no s'estableix al nostre entendre, amb manifestos, sinó que hi cal la reorganització real de tot l'aparell governamental. I com ens manteníem en aquest punt de vista materialista, l'únic encertat, crèiem tenir dret a dubtar de les virtuts immanents del susdit manifest i ho declaràvem obertament. Però la nostra actitud personal, en tant que membres d'un partit, en tant que revolucionaris, no defineix encara, em sembla, per al tribunal, la nostra actitud objectiva, en tant que ciutadans de l'estat, respecte al manifest, considerat com la base formal del règim, perquè el tribunal en la mesura que representa la justícia, ha de considerar el manifest com una base, o bé ha de deixar d'existir. Sabem que en Itàlia, un partit burgès republicà-parlamentari pot existir d'acord amb la constitució monàrquica del país. En tots els estats civilitzats es veu l'existència legal, es veuen les lluites dels partits socialistes, que se són essencialment republicans. Preguntem ara si el manifest del 17 d'octubre ens comprèn també a nosaltres, socialistes-republicans, en el seu règim de llibertat. Aquesta qüestió ha d'ésser decidida pel tribunal.

És el tribunal qui ha de dir si tenim raó nosaltres, els socialdemòcrates, quan declararem que el manifest constituent no era més que una sèrie de promeses que no es complirien mai de bon grat; dirà si teníem raó en criticar, com a revolucionaris, les garanties que se'ns oferien sobre el paper, si la teníem en cridar al poble a la lluita oberta per a assolir una llibertat vertadera i completa. O bé, que diga que ens hem equivocat! Que diga que el manifest del 17 d'octubre era una vertadera base jurídica sobre la qual nosaltres, els republicans, obràvem d'acord amb la llei, tanmateix la nostra desconfiança i les nostres intencions. Que el manifest del 17 d'octubre ens diga per mitjà de la vostra sentència: "m'heu negat, però existisc per a vosaltres com per a tot el país."

Ja he dit que el Soviet de Diputats Obrers, en les seues sessions, no havia plantejat ni una sola vegada la qüestió de l'Assemblea Constituent i de la república democràtica. No obstant això, la seua opinió sobre aquests dos punts, com heu vist per les declaracions dels testimonis, estava molt clarament definida. Com hauria pogut ésser altrament? El soviat no havia sortit del no-res, havia sorgit en el moment en què el proletariat rus acabava de passar pel 9 de gener, per l'ordre del senador Txidlovski i, en general, per la llarga, massa llarga, escola de l'absolutisme rus. Reivindicar una assemblea constituent, el sufragi universal, la república democràtica, això entrava, abans de l'existència del soviat, en les fórmules essencials del proletariat revolucionari, junt amb la jornada de vuit hores. Per açò és pel que el soviat mai s'hagué de plantejar aquestes qüestions de principi; les inscriví simplement en les seues resolucions, com a problemes resolts d'una vegada i per sempre. Ocorregué el mateix, tot comptat, amb la idea de la insurrecció.

Abans d'arribar a la qüestió de la insurrecció, he d'advertir que, ja que he comprès l'opinió de l'acusació i, almenys parcialment, la del tribunal sobre aquest punt, aquesta opinió difereix de la nostra no sols en el sentit polític sinó també en la significació que se li dona, apreciació contra la qual seria inútil lluitar: la noció mateixa d'insurrecció armada que posseeix el fiscal difereix radicalment de la que tenia el soviat, i amb ell tot el proletariat rus.

Què és una insurrecció, senyors jutges? Un complot de palau, un complot militar, o un aixecament de les masses obreres? El president del tribunal ha preguntat a

un dels testimonis si ell estimava que la vaga política era una insurrecció. No recorde què ha contestat el testimoni, però crec i afirmo que la vaga política, tot i els dubtes del senyor president, és essencialment una insurrecció. No és una paradoxa, encara que l'acusació pugui jutjar-ho així. Ho repetisc: per a mi, la insurrecció (i vaig a demostrar-ho) no té res en comú, excepte el nom, amb allò que es figuren els policies i els tribunals. La vaga política és una insurrecció, he dit. En efecte, què és la vaga general política? No té res en comú amb la vaga econòmica, tot i que, en els dos casos, els obrers abandonen el treball. D'altra banda, les dues vagues són absolutament distintes. La vaga econòmica té com a fi precís i limitat actuar sobre un empresari, impedit-li mantenir la seua competència amb altres empreses. Aquesta vaga atura el treball en una fàbrica per a obtenir modificacions internes en aquesta fàbrica. La vaga política difereix profundament de l'anterior pel seu caràcter. Per regla general, no exerceix cap pressió sobre els capitalistes, no formula reivindicacions econòmiques particulars: les seues exigències apunten, per damunt dels patrons i dels consumidors cruelment colpejats, al poder governamental. Com actua llavors la vaga política sobre el poder? Paralitzant les seues funcions vitals. L'estat modern, fins i tot en un país tan endarrerit com Rússia, es recolza sobre un organisme econòmic centralitzat l'armadura general del qual està constituïda pels ferrocarrils i el telègraf, que són, podríem dir el seu sistema nerviós. I encara que l'absolutisme rus no utilitze el telègraf, els ferrocarrils i, en general, totes les conquestes de la tècnica moderna per a fins culturals i econòmics, en té gran necessitat per a exercir la seua repressió. Per a poder enviar tropes d'un extrem a l'altre del país, per a unificar i guiar l'acció de l'administració en la seua lluita contra la rebel·lió, els ferrocarrils i el telègraf són instruments indispensables. I què és allò que fa la vaga política? Paralitza l'aparell econòmic de l'estat, trenca els lligams que existien entre les diferents peces de la màquina administrativa, aïlla i priva de força el govern. D'altra banda, dona una cohesió política a la multitud d'obriers de les fàbriques i manufactures, i oposa aquest exèrcit obrer al poder governamental. Aquesta és, senyors jutges, la naturalesa pròpia de la insurrecció: unificar les masses proletàries en una mateixa protesta revolucionària i oposar-les al poder governamental organitzat, com un enemic enfront d'un altre; aqueixa és la insurrecció, senyors jutges, així és com l'entenia el Soviet de Diputats Obrers i així és com jo l'entenc. Aquesta col·lisió revolucionària dels dos camps enemics l'hem vista durant la vaga d'octubre, que es desencadenà com una força elemental, sense l'ajuda del soviat, que sorgí abans de l'existència mateixa del soviat, que, fins i tot, creà el soviat. La vaga d'octubre produí l'"anarquia" en l'estat, i el resultat d'aquesta anarquia fou el manifest del 17 d'octubre. Espere que el fiscal no ho negarà: els polítics i els publicistes més conservadors s'han vist obligats a reconèixer-ho, fins i tot l'oficial *Novoie Vremia*, que seria molt feliç si pogués esborrar el manifest del 17 d'octubre, arrencat per la revolució, del llibre en què consten tants altres manifestos anàlegs o oposats. Aquests últims dies, *Novoie Vremia* publicava un article en què es reconeixia que el manifest del 17 d'octubre havia estat producte d'un "pànic" governamental, resultat de la vaga política. Però, si aqueix manifest serveix ara de base a tot el règim actual, hem de reconèixer, senyors jutges, que el nostre sistema de govern prové d'un pànic, i que aquest pànic té com a origen la vaga política del proletariat. Com veuen, la vaga general és un poc més que una simple suspensió del treball.

He dit que la vaga política, des del moment que deixa d'ésser una manifestació, esdevé essencialment una insurrecció. Seria més exacte dir que es converteix en el mètode essencial i més general de la insurrecció proletària. El mètode essencial però no únic ni exclusiu. El mètode de la vaga política té els seus límits naturals, com bé s'ha vist des que els obrers, seguint la crida del soviat, tornaren al treball el 21 d'octubre (3 de novembre) al migdia. El manifest del 17 d'octubre ha estat acollit amb desconfiança.

Les masses tenien perfecta raó en preveure que el govern no concediria les llibertats anunciades, el proletariat veia amb claredat que la lluita decisiva es faria inevitable i s'agrupava entorn del soviets, que era el centre de la força revolucionària. D'altra banda, l'absolutisme, refet del seu pànic, restaurava el seu aparell semidestruït i tornava a posar en ordre els seus regiments. Com a resultat, després de la col·lisió existien dos poders: un poder nou, popular, que es recolzava en les masses, el del Soviet de Diputats Obrers, i l'antic poder oficial, que es recolzava en l'exèrcit. Aquestes dues forces no podien coexistir: l'enfortiment d'una amenaçava d'anihilar l'altra.

L'autocràcia, que es recolzava en les baionetes, s'esforçava, naturalment, en fomentar els problemes, el caos i la descomposició en el grandios moviment que agrupava les forces populars, i el centre de les quals era el Soviet de Diputats Obrers. D'altra banda, el soviets, en recolzar-se en la confiança, la disciplina, l'activitat i la unanimitat de les masses obreres, no podia ignorar la terrible amenaça que constituïa per a la llibertat popular, per als drets cívics i la inviolabilitat individual, el fet que l'exèrcit i, en general, tots els instruments materials del poder romangueren en les sagnants mans que els havien detingut fins al 17 d'octubre. En aqueix moment comença la lluita titànica d'aquests dos òrgans de poder, que volen, ambdós, assegurar-se l'ajuda de l'exèrcit, i aqueixa és la segona etapa de la insurrecció popular en créixer. En la base de la vaga de masses, que llança el proletariat contra l'absolutisme, apareix la voluntat ferma d'assolir la col·laboració de l'exèrcit, de fraternitzar amb ell, d'atreure'l a la causa. Aquesta voluntat es palesa naturalment amb una crida als soldats que sostenen l'absolutisme. La segona vaga de novembre fou una poderosa manifestació de la solidaritat de les fàbriques i els quarters. Efectivament, si l'exèrcit s'hagués posat de banda del poble, la insurrecció no hauria estat necessària. Però, ¿podia hom confiar que l'exèrcit es posés de banda del poble i de la revolució sense cap resistència i sense dificultats? No, per descomptat! L'absolutisme no esperaria, amb els braços creuats, que l'exèrcit, escapant a la seua influència corruptora, esdevingués amic del poble. L'absolutisme havia de prendre la iniciativa de l'atac abans que tot estigués perdut. Comprenien açò els obrers de Petersburg? Sí, evidentment. ¿Pensava el proletariat, pensava el soviets, que l'assumpte seria portat necessàriament fins a un obert conflicte entre les dues parts? Sí, per descomptat, sabien que tard o d'hora sonaria l'hora fatal...

Està clar que si l'organització de les forces socials no hagués estat obstaculitzada per cap atac de la contrarevolució armada, si hagués continuat per la via en què havia entrat sota la direcció del Soviet de Diputats Obrers, l'antic règim hauria caigut sense que hagués estat necessària la menor violència. Què hem vist en efecte? Hem comprovat que els obrers s'unien cada vegada més al soviets, que la Unió de Camperols, que englobava multituds cada vegada més nombroses, enviava a aquest soviets diputats, que els sindicats de ferrocarrils i de telecomunicacions s'unien igualment al soviets. Hem comprovat l'existència d'una certa tolerància, i fins i tot d'una espècie de simpatia, per part dels directors de les fàbriques. Quelcom semblat ha ocorregut en les professions liberals, representades per la Unió de Sindicats. Sembla com si tota la nació hagués fet un esforç heroic per a traure de si mateixa un òrgan de poder que establís les bases reals i sòlides d'un nou règim abans de la convocatòria de l'Assemblea Constituent. Si l'antic poder governamental no s'hagués oposat a aquest treball organitzador, si no hagués tractat per tots els mitjans de fomentar en la nació una vertadera anarquia, si aquest moviment d'organització de forces hagués pogut desenrotllar-se amb completa llibertat, hauríem tingut, com a resultat, una nova Rússia regenerada, sense violència i sense vessaments de sang.

Però, precisament, no hem cregut ni per un moment que la llibertat del poble pogués produir-se d'aquesta manera. Sabíem massa bé allò que era l'antic règim. Com a

socialdemòcrates, estàvem segurs que malgrat un manifest que semblava trencar amb el passat, el vell aparell governamental no cediria el seu lloc de bon grat, no donaria el poder al poble i no abandonaria ni una sola de les seues principals posicions; havíem previst que l'absolutisme faria alguna temptativa encara per retenir, entre les seues mans convulses, el poder que li quedava i per retirar fins i tot el que havia concedit solemnement; i nosaltres hi advertírem obertament al poble. Precisament per això, la insurrecció, l'aixecament armat, senyors jutges, era, per a nosaltres, inevitable: era i continua essent una necessitat històrica en la lluita del poble contra un règim d'autoritat militar i policíaca. A l'octubre i al novembre, aquesta idea dominava totes les reunions i tota la premsa revolucionària, surava a l'atmosfera política i, d'una manera o d'una altra, cristal·litzava en la consciència de cadascun dels diputats del soviets. Heus aquí per què no teníem ni que discutir-la.

La difícil situació que la vaga d'octubre ens deixà com a herència, fou, d'una banda, una organització revolucionària de les masses, lluitant per la seua existència, recolzant-se, no sobre un dret que no existia, sinó sobre la força, en la mesura que aquesta es posseïa i, d'altra banda, una contrarevolució armada que esperava l'hora de la venjança; aquesta era, si és possible expressar-la així, la fórmula algebraica de la insurrecció. Els nous esdeveniments no podien introduir-hi nous coeficients. La idea de l'aixecament armat (malgrat les conclusions tretes tan a la lleugera per l'acusació) ha deixat empremtes no sols en la resolució del soviets amb data del 27 de novembre, és a dir, vuit dies abans que fórem detinguts, resolució que expressa clarament aquesta idea, sinó des del començament de l'activitat del soviets, en una altra resolució que suprimia una manifestació de dol i en una altra més encara, que anunciava el fi de la vaga de novembre i en moltes més: en tots aquests casos, el soviets parlava d'un conflicte armat, d'un últim combat que considerava com ineludible; davall diversos aspectes, la mateixa idea d'insurrecció armada es palesava en totes les decisions del Soviet de Diputats Obrers.

Però quin sentit tenien aquestes decisions per al soviets? ¿Pensava aquest que la insurrecció seria concebuda i preparada en secret i que només al final, ja preparada, seria proposta a l'home del carrer? Suposava que aquest acte podria portar-se a terme seguint un pla determinat? Elaboraria el Comitè Executiu un pla de batalla al carrer?

No, per descomptat! I no serà un petit problema per a l'autor de la requisitòria, que té només algunes dotzenes de pistoles com a prova d'insurrecció armada. D'altra banda, el fiscal s'ajusta a un dret penal, que preveu complots, però que no sap res de l'organització de les masses, que preveu els atemptats però que no coneix ni pot conèixer la revolució.

Les nocions jurídiques que serveixen de base a l'actual procés estan superades pel moviment revolucionari. El moviment obrer rus d'avui no té res a veure amb la noció de complot, tal com està exposada en el nostre codi penal, que no ha estat modificat des de Speranski, en l'època dels carbonaris. Per això precisament, quan es tracta d'entendre l'activitat del soviets dins de l'estret marc dels articles 101 i 102, la temptativa és, des del punt de vista de la jurisprudència, absolutament vana.

I, no obstant això, la nostra obra fou revolucionària. I, no obstant això, preparàrem vertaderament la insurrecció.

La insurrecció de les masses, senyors jutges, no es prepara, es porta a terme. És el resultat de circumstàncies socials, i no la realització d'un pla. No se la pot suscitar, se la pot preveure. En virtut d'una sèrie de causes que no depenen ni de nosaltres ni del govern imperial, el conflicte obert es feia inevitable. S'apropava més cada dia. Preparar-nos per a ell significava únicament fer tot allò que és necessari per a limitar en la mesura del possible el nombre de víctimes de l'inevitable xoc. No pensàvem que

calgués preparar les armes, traçar un pla d'operacions militars, fixar llocs de combat, o dividir la ciutat en seccions, és a dir que fos necessari, en una paraula, adoptar totes les mesures que sol prendre l'autoritat militar quan preveu "pertorbacions" (perquè ells sí que divideixen la capital en barris, designen coronels per a dirigir cadascuna d'aquestes seccions, lliuren metralladores i pertrets...). No, nosaltres no enteníem d'aquesta manera el nostre paper. Ens preparàvem per a la inevitable insurrecció; noten-ho, senyors jutges, mai hem *preparat la insurrecció*, com diu el fiscal, *ens hem preparat per a la insurrecció*. Preparar-nos per a ella significava aclarir la consciència popular, explicar al poble que el conflicte era inevitable, que tot el que se'ns concedia ens seria arrabassat de seguida, que només la força podia protegir el dret, que teníem necessitat d'una poderosa organització de les forces revolucionàries, que era necessari fer front a l'enemic i estar disposats a entrar en la lluita fins al final, que no hi havia un altre camí. Açò és el que nosaltres consideràvem, essencialment, com una preparació per a l'aixecament.

En quines condicions ens portaria la insurrecció a la victòria? Pensàvem que en el cas que estiguérem segurs de la simpatia de les tropes, era necessari, primer que res, atreure de la nostra banda l'exèrcit. Havíem de fer comprendre als soldats el vergonyós paper que fan actualment, i demanar-los que treballaren en unió del poble; aquesta era la tasca que se'ns imposava en primer lloc. He dit ja que la vaga de novembre, aquesta vaga que fou un intent desinteressat de manifestar la nostra fraternal simpatia envers els mariners amenaçats amb la pena de mort, tingué alhora un sentit polític de la major importància, perquè atragué la simpatia i l'atenció de l'exèrcit cap al proletariat revolucionari. En aquest punt, potser, hauria de cercar el fiscal empremtes de preparació per a una insurrecció armada. Però, per descomptat, una manifestació de simpatia i de protesta no podia per si sola resoldre la qüestió. ¿Sota quines circumstàncies i en quin moment es podia confiar en el pas de l'exèrcit a la revolució? Què caldria perquè això ocorregués? Metralladores i fusells? Sens dubte, si les masses obreres disposaren de metralladores i de fusells, tindrien un poder considerable entre les seues mans i no existiria ni tan sols la necessitat de la insurrecció. L'exèrcit, intimidat, deposaria les armes davant el poble armat. Però la massa no tenia armes, no les té i no podria tenir-les en grans quantitats. Vol dir això que la massa estiga condemnada al fracàs? No! Tot i que és molt interessant tenir armes, aqueixa no és, senyors jutges, la força principal. Ni de bon tros! *No és perquè té els mitjans de matar sinó perquè està disposat a morir per la seua causa* que el poble, senyors jutges, triomfarà al final.

Quan surten els soldats al carrer per a la repressió, quan es troben cara a cara amb la multitud, quan compreguen que el poble no se n'anirà sense haver obtingut allò que vol, quan veuen que el poble està disposat a caure i compreguen que el poble marxa a una lluita seriosa, i que lluitarà fins al final, llavors, el cor del soldat, com ha passat sempre en les revolucions, reaccionarà, dubtarà de la solidesa del règim que defensa i creurà en la victòria del poble.

Es confon habitualment la insurrecció amb les barricades. Si hom oblida, fins i tot, de dir que les barricades forneixen una idea un poc decorativa de la insurrecció, no cal oblidar que aquest element material té un paper més bé moral. Perquè, en totes les revolucions, les barricades, en compte d'ésser allò que eren les fortaleses en els temps de guerra, un obstacle durador, han servit simplement per a detenir els moviments de les tropes i per a posar-les així en contacte amb el poble. Davant de la barricada és on el soldat sent, potser per primera vegada en la seua vida, un honrat discurs d'home a home, una crida fraternal (la veu de consciència popular) i, gràcies a aquesta unió imprevista de soldats i ciutadans, en una atmosfera d'entusiasme revolucionari, la disciplina es relaxa i desapareix. Això i només això assegura el triomf de la insurrecció popular. Per

això, segons nosaltres, la insurrecció “està preparada”, no quan el poble està ja armat amb metralladores i canons (en aquest cas no hi hauria mai insurreccions) sinó quan està disposat a morir en la batalla dels carrers.

Evidentment l'antic règim, veient créixer aquest noble sentiment, aquesta disposició per a morir pel bé de la pàtria, per a lliurar la vida per la felicitat de les generacions futures, veient que les masses començaven a compartir unànimement aqueix entusiasme que, per a l'autoritat, és un sentiment desconegut i condemnable, el règim assetjat no podia considerar serenament la transformació moral que es produïa davant els seus ulls. Esperar passivament era, per al govern del tsar, condemnar-se a una caiguda segura. Què calia fer, doncs? Calia lluitar amb totes les forces i per tots els mitjans contra la voluntat política del poble. Amb aquest fi, li semblava bé emprar al mateix temps un exèrcit de soldats inconscients, les bandes de les Centúries Negres, els agents de la policia i la premsa venuda. Llançar les multituds unes contra altres, regar els carrers de sang, saquejar, violentar, provocar incendis, suscitar el pànic, mentir, calumniar, que són els únics mitjans que li queden a aquest vell poder criminal. I aquest vell poder no obrà altrament, ni ha obrat d'una altra manera fins ara. Si el conflicte era fatal, no hem estat nosaltres, en qualsevol cas, sinó els nostres mortals enemics, els que han provocat el moment.

S'ha dit ací més d'una vegada que els obrers havien estat armats a l'octubre i novembre contra les Centúries Negres. Si no se sap res fora d'aquesta sala, semblarà absolutament incomprendible que, en un país revolucionari en què la immensa majoria de la població comparteix un ideal de llibertat, on les masses populars es declaren resoltes a combatre fins al final, que, en aquest país, milers i milers d'obrers hagen d'armar-se per a combatre les Centúries Negres, que no formen més que un reduït grup, insignificant respecte a la població. És que són tan perillosos aqueixos baixos fons de totes les classes de la societat? Clar que no! Que fàcil seria la nostra tasca si només aqueixes bandes es posaren en la ruta del poble! Però sabem per la declaració de l'advocat Bramsohn, testimoni ací, que segons les declaracions d'altres testimonis obrers, les Centúries Negres estaven sostingudes per nombrosos alts funcionaris, fins potser pel poder governamental; darrere d'aqueixes bandes de bergants que no tenen res a perdre i als que res deté, que no retrocedeixen davant els cabells blancs d'un ancià, ni davant un xiquet, hi ha agents del govern que armen i organitzen les bandes, sens dubte amb els fons del pressupost nacional.

Sabíem tot açò abans de l'actual procés. Llegíem els periòdics, escoltàvem els relats dels testimonis oculars, rebíem lletres i ho observàvem tot amb els nostres ulls. És que es podien ignorar les escandaloses declaracions del príncep Urusov? Els tribunals es neguen a creure-hi. No poden admetre aquestes coses, és lògic, ja que es veurien obligats a dirigir l'acusació contra aquells als que actualment protegeixen; es veurien obligats a reconèixer que un ciutadà rus que empra una pistola contra la policia, obra en legítima defensa. Però, vullga-ho o no el tribunal, el paper de les autoritats en els pogroms està clar. Per a la justícia és suficient adonar-se que hi creiem, que estan convençuts d'això els milers i milers d'obrers que s'armen a la nostra crida. Per a nosaltres, està clar que, darrere de les bandes decoratives de bergants que s'anomenen Centúries Negres, obra la poderosa mà de la banda dirigent. Senyors jutges, continuarem veient aqueixa sinistra mà.

L'acusació els invita, senyors jutges, a declarar que el Soviet de Diputats Obrers ha armat els obrers per a una lluita directa contra la “forma de govern” actualment existent. Si se'm demana que responga categòricament a aquesta pregunta diré: Sí! Accepte aquesta acusació, però amb una condició, i no sé si el fiscal acceptaria aquesta condició ni si el tribunal la consentirà.

Pregunte: què entén l'acusació quan parla d'una certa forma de govern? És que tenim alguna forma de govern? El govern fa temps que ha abandonat la nació, que s'ha retirat amb les seues forces militars i policies i amb les Centúries Negres. El que tenim a Rússia no és un poder nacional sinó una màquina automàtica que serveix per a assassinar la població. No puc definir d'una altra manera una màquina governamental que martiritza el cos viu del nostre país i si em diuen que els pogroms, els assassinats, les violacions..., si em diuen que tot el que ha passat en Tver, Rostov, Kursk, Sedlitz..., si em diuen que els esdeveniments de Kitxinev, d'Odessa, de Belostok representen la forma de govern de l'imperi rus, reconec llavors, amb el fiscal, que a l'octubre i al novembre ens hem armat per a lluitar contra la forma de govern que existeix en aquest imperi rus.

La deportació (Lletres escrites durant el camí)

3 de gener de 1907. Fa ja dos o tres dies que ens han tancat a la presó dels deportats. Confesse que deixí la cel·la de detenció preventiva amb una certa inquietud nerviosa, perquè ja estava del tot acostumat a aquella cel·la minúscula en què tenia possibilitat de treballar, mentre que a la casa de deportació sabia que se'ns posaria en una habitació comuna, la qual cosa resulta prou penós. Pensava, a més, al fang, les anades i vingudes, i en totes les complicacions d'un viatge per etapes. Ningú podia saber el temps que passaria fins a arribar al nostre destí, i ningú hauria pogut dir quan tornariem. Hauria estat millor, doncs, quedar-me tancat en la cel·la 462, com abans, llegint, escrivint i... esperant. Si canviar de casa suposa sempre un esforç sobrehumà per a mi, ho és molt més un canvi de presó, que és mil vegades pitjor. Nova administració, noves dificultats i nous esforços per a tractar d'entaular relacions amb les persones que no siguen massa odioses. A més, cal pensar en un continu canvi de caps, des de l'administració de Petersburg fins al guardià del poble siberià on passem el temps de deportació. He passat ja una vegada per aquesta escola i hi torne per segona vegada sense cap entusiasme.

Se'ns ha enviat ací sobtadament, sense prevenir-nos. En el vestíbul ens han obligat a posar-nos el vestit dels presidiaris. Hem complit aquesta formalitat amb curiositat d'escolars. És divertit veure's amb pantalon gris, catracòlica i gorra grises. No obstant això, no portem a l'esquena l'as d'or, el tros de drap, la insígnia clàssica. Se'ns ha permès servir la nostra roba interior i les nostres sabates. Hem entrat en grup, prou animats, vestits amb la nova roba, a l'habitació que ens esperava.

El tracte que ens ha donat l'administració, tanmateix la mala reputació d'aquesta casa, ha estat relativament passable i hem notat fins i tot certs compliments. Hi ha raons per a pensar que han degut rebre instruccions especials: "vigilar-nos rigorosament, però no provocar incidents".

Mantenen en el major secret, igual que precedentment, la data de partida, perquè temen sense dubtes manifestacions i, potser, una temptativa d'alliberar-nos durant el camí. Temen això i prenen les mesures necessàries, però, en les actuals circumstàncies, un intent d'aquest tipus seria vertaderament absurd.

10 de gener. Vos escric des del tren... Perdoneu la lletra... Són les nou del matí.

El vigilant en cap ens ha despertat aquesta nit a les tres i mitja; la major part de nosaltres acabàvem de gitar-nos, havíem estat jugant als escacs. El vigilant ha dit que ens posariem en camí a les sis. Hem esperat tant de temps la partida que una vegada fixada l'hora ens ha sorprès... resultava inesperada. Després tot ha ocorregut com de costum. Hem fet ràpidament els nostres paquets, embolicant-ho tot, i hem baixat al vestíbul, on ens esperaven les dones i els xiquets. Allí ens "han lliurat" a l'escorta, que

ha examinat ràpidament els nostres equipatges. Un ajudant endormiscat han donat els nostres diners a l'oficial. Després, se'ns ha instal·lat als cotxes i, sota guàrdia reforçada, ens han portat a l'estació Nicolau.

No sabíem encara a quin lloc anàvem. És curiós que la nostra escorta haja vingut avui mateix de Moscou; evidentment, no tenien confiança en els soldats de Petersburg. L'oficial s'ha mostrat molt amable en el moment en què li lliuraven els seus presoners, però a totes les preguntes que li hem fet ha respost invariablement que no en sabia res. Ha dit que un coronel de policia era l'encarregat de nosaltres i que totes les ordres venien d'ell, que ell estava només encarregat d'emportar-nos a l'estació, i això era tot. És possible, per descomptat, que el govern haja portat la prudència fins a aqueix extrem però, d'altra banda, és lògic suposar que l'oficial es comportava diplomàticament.

Fa ja una hora que està en marxa el tren i encara no sabem si anem cap a Moscou o cap a Vologda. Els soldats no en saben res tampoc; és cert que no ho saben.

Tenim un vagó a banda, de tercera classe, un bon vagó, on cadascú disposa d'una llitera. Per als equipatges tenim també un vagó especial en què, segons diuen els soldats de l'escorta, hi ha deu policies que ens acompanyen, a les ordres d'un coronel.

Ens hem instal·lat com a persones a qui els resulta indiferent a on les menen ja que de totes les maneres arribarem...

Sabem ja que passarem per Vologda, perquè un dels els nostres ho ha endevinat en llegir el nom d'una estació petita. Així que estarem en Tiumen d'ací a quatre dies.

El nostre grup és molt animat, el viatge ens distrau i ens anima després de tretze mesos de presó. Encara que hi ha reixes en les finestres del vagó, veiem a l'altra banda la llibertat, la vida, el moviment... Tornarem aviat per aquests rails?... Adéu, benvolgut amic.

11 de gener. Si l'oficial de l'escorta és amable i obsequiós, què dir dels soldats? Quasi tots han llegit el nostre procés i ens expressen la més viva simpatia. Un detall interessant és que fins a l'últim moment els soldats no sabien a quines persones havien de menar ni cap a on. Si es jutja per les mesures de seguretat amb què foren rodejats quan se'ls traslladà de Moscou a Petersburg, creien que ens havien d'escortar fins a Schlüsselburg per a una execució capital. En el vestíbul de la presó de deportats m'adoní que els homes de l'escorta estaven força emocionats, i que ens tractaven amb una cortesia estranya, com si se sentiren un poc culpables. Només en sabí la raó al tren: havien sentit una gran alegria en saber que es tractava dels "diputats obrers" que no estaven condemnats més que a la deportació.

Els policies, la missió dels quals ve a ésser donar escorta a l'escorta, no apareixen pel nostre vagó. Fan només la guàrdia exterior: rodegen el vagó a les estacions, munten vigilància davant la porta i, sens dubte, vigilen els soldats de l'escorta. Això és, almenys, el que aquests pensen.

L'aigua, aigua bullint, el menjar, ens són preparats segons ordres enviades per telègraf. En aquest aspecte, viatgem amb totes les comoditats. Un cantiner, en una petita estació, ens ha pres tanta estima que ens ha ofert, per mitjà de l'escorta, tres desenes d'ostres. Ens ha alegrat molt. No obstant això, hem refusat les ostres.

12 de gener. Ens allunyem cada vegada més de vosaltres. Des del primer dia, el nostre món s'ha dividit en petites famílies i, com que estem estrets al vagó, els grups es veuen obligats a viure separats. Només el doctor⁸ no forma part de cap grup. Amb la camisa arromangada, actiu i infatigable, ens dirigeix a tots.

⁸ El socialista-revolucionari Feit. (1909)

Tenim al vagó quatre xiquets, com sabeu. Però es porten de meravella, és a dir, s'oblida hom que existeixen. S'han fet molt amics dels soldats de l'escorta i els pagerols que ens vigilen els demostren la més delicada tendresa...

...Però "ells" com "ens" vigilen! En cada estació, el vagó és rodejat pels policies i a les estacions grans, la vigilància és reforçada per homes de la policia mòbil. Els policies, a més del fusell, tenen a la mà la pistola, amenaçant amb ella qualsevol que, per casualitat o per curiositat, s'apropi al vagó. Actualment no hi ha més que dues classes de persones escortades d'aquesta manera: els "criminals" d'estat i els més famosos ministres.

Al nostre parer, se segueix una tàctica ben determinada. Ja ens adonarem a la casa de deportació. Per una banda la més rigorosa vigilància, i per una altra una conducta especialment amable, en la qual cosa pot reconèixer-s'hi el geni constitucional d'Stolipin. Sembla impossible posar en dubte que tota aquesta complicada màquina acabarà per espatllar-se. Però per quina banda? Per la de la vigilància o per la dels bons modals? Heus aquí la qüestió.

Acabem d'arribar a Viatka. El tren s'ha detingut. Quina recepció ens reservava la burocràcia del lloc! M'agradaria que ho hagués vist. A un costat i a l'altre del vagó hi ha mitja companyia de soldats formant pas. La segona fila està formada pels guàrdies del zemstvo, amb el fusell en bandolera. Oficials, l'*ispravnik*, comissaris, etc. Davant el vagó, com sempre, policies. En una paraula, una vertadera demostració de forces militars. Evidentment el príncep Gortxakov, el Pompadour del lloc, s'ha excedit en les instruccions rebudes de Petersburg, imaginant aquesta cerimònia per a nosaltres. No obstant això, estem un poc decebuts doncs no hem vist artilleria. És difícil figurar-se un quadro més ridícul. Quanta ganduleria! Vertadera caricatura d'un poder que "sap ésser fort". Tenim el dret d'enorgullir-nos: temen al soviets, fins i tot després de mort.

La covardia i l'estupidesa són sovint el revers de la severitat i l'educació. A fi que s'ignore el nostre itinerari, que és, d'altra banda, impossible ocultar (sí, ja que és impossible que siga un altre) se'ns prohibeix escriure lletres mentre estem en camí. Aqueixa és l'ordre de l'invisible coronel, que s'ajusta a les "instruccions" de Petersburg. Però des del primer dia del viatge ens posarem a escriure lletres amb l'esperança d'assolir d'enviar-les. I així ha estat. L'ordre no preveia que el poder no havia de comptar amb els seus servidors, ja que amics desconeguts ens rodegen per tot arreu.

16 de gener. Vaig a dir-vos en quines condicions vos escrivim; ens hem detingut en un poble a vint verstes de Tiúmen. És de nit. Una habitació bruta, de sostre baix, i el sòl de la qual està completament ocupat pels representants del Soviet de Diputats Obrers; no hi ha un interstici lliure...

Hom no s'adorm encara, hom enraona, hom riu... S'ha sortejat, entre tres pretendents, un ample divan, i la fortuna m'ha afavorit a mi. Tinc sort en la vida. Passem tres dies en Tiúmen, on fórem acollits (ja ens hem acostumat a aquestes recepcions) per una multitud de soldats a peu i a cavall. Els soldats de cavalleria ("voluntaris") feien cabrioles i espantaven els xiquets. Des de l'estació fins a la presó marxàrem a peu.

Se'ns omple d'amabilitats, a vegades fins i tot excessives, però al mateix temps les mesures de seguretat són cada vegada més rigoroses arribant fins a la superstició. Per exemple, ens han portat mercaderies de tots els magatzems per a escollir, però en canvi ens han negat l'autorització per a passejar-nos pel pati de la presó. En el primer cas se'ns dóna una prova d'amabilitat, en el segon es viola injustament el reglament. De Tiúmen sortim amb cotxe; per a catorze deportats han posat cinquanta-dos (cinquanta-dos!) soldats d'escorta, sense comptar el capità, un comissari i un brigadier de la policia rural. És vertaderament extraordinari. Tothom està estranyat, sense exceptuar els soldats

i als caps. Però és l'ordre". Ara marxem a Tobolsk, avançant lentament. Avui, per exemple, no hem fet en tot el dia més que vint verstes (uns 22 quilòmetres), arribant al final de l'etapa a l'una de la vesprada. Per què no continuem? Impossible! Per quin impossible? Són les instruccions. Per a impedir tota evasió es neguen a viatjar de nit i, fins a un cert punt, és comprensible. Però a Petersburg, es té tan poca confiança en l'iniciativa de les autoritats locals que s'ha redactat l'itinerari versta per versta. Quanta activitat en el departament de policia! Així que no fem més que tres o quatre hores de viatge al dia i estem aturats vint hores. En aquestes condicions, com el camí fins a Tobolsk és de dues-centes cinquanta verstes (270 quilòmetres); necessitarem deu dies i arribarem a Tobolsk el 25 o el 26 de gener. Quant de temps hi romandrem, quan en sortirem, on anirem? Tot això és un misteri, no se'ns diu res.

Ocupem quaranta trineus. Els vehicles que marxen al capdavant del comboi porten els nostres equipatges. Després anem nosaltres, els "diputats", dos en cada cotxe i amb dos soldats. Cada trineu només té un cavall. Als cotxes del darrere no es veuen més que soldats. L'oficial i el comissari van al capdavant en una *kotxeva*. Els cavalls marxen al pas. Durant un recorregut de diverses verstes, en sortir de Tiumen, hem estat acompanyats també per vint o trenta soldats de cavalleria. Resumint, que si es pensa que aquestes inaudites mesures han estat preses per ordre de Petersburg, és perquè volen, coste el que coste, emportar-nos a un lloc dels més amagats. És impossible creure que aquest viatge, amb seguici reial, siga una simple fantasia dels buròcrates... Podria suscitar més tard serioses dificultats...

Tots dormen. A la cuina del costat, la porta de la qual està oberta, els soldats vetllen. Els sentinelles van i vénen sota la finestra. La nit és magnífica, una nit de lluna, molt blava i amb molta neu. Quin quadro tan estrany, aqueixos cossos estesos al sòl i pesadament dormits, aqueixos soldats a la porta i davant les finestres... Però com és la segona vegada que faig un viatge d'aquest tipus, les meues impressions no tenen la mateixa novetat... Ja la presó de les Creus m'havia semblat una mera repetició de la d'Odessa, construïda segons el mateix model. Tot el viatge em sembla una continuació del que feu l'altra vegada, quan em portaven a Irkutsk...

A la presó de Tiumen hi havia moltíssims presos polítics, especialment deportats per mesura administrativa. Aquests detinguts, durant el seu passeig, s'havien detingut davall la nostra finestra i ens saludaren amb himnes, enarborant una bandera roja en què es llegia: Visca la Revolució! Formaven un bon cor, havia de fer tant de temps que vivien junts allí que havien tingut temps per a coordinar les seues veus... Fou una escena estranya i també emocionant. Els hem dirigit frases de simpatia per la finestra. En la mateixa presó, els presos de dret comú ens han enviat una llarga súplica, en vers i en prosa, a nosaltres, "grans revolucionaris de Petersburg", perquè els tendírem una mà caritativa. Hauríem volgut donar quelcom de diners als presos polítics, perquè alguns d'ells no tenen ni tan sols roba adequada per a suportar el fred, però la direcció del penitenciari ens ho ha prohibit categòricament: les "instruccions" prohibeixen que els diputats entren en contacte amb altres "polítics". Fins i tot per mitjà de l'impersonal paper moneda? Perfectament. Tot ha estat previst!

En Tiumen no ens permeteren enviar telegrams, per a millor ocultar el lloc i el moment d'arribada al destí. Quina cosa tan absurda! Com si les demostracions militars que es multipliquen al nostre pas no indicaren el nostre itinerari.

18 de gener (*Pokrovskoïe*). Vos escric durant la tercera etapa. Estem extenuats d'aquest viatge tan lent. No fem més que sis verstes per hora, i durant quatre a cinc hores al dia. Afortunadament, el fred no és molt fort: 20, 25, 30 graus sota zero. Fa tres setmanes gelava fins a 52 graus sota zero. Hauria estat molt difícil suportar aquesta temperatura, sobretot pels xiquets.

Ens queden encara vuit dies de viatge fins a Tobolsk. No hi ha periòdics, ni lletres, ni notícies. Fins i tot les lletres que escrivim no estem molt segurs que siguin rebudes, perquè se'ns ha prohibit escriure fins que arribem, i hem de recórrer a mitjans que no són res segurs. Però, en últim terme, això no és res. Ben vestits, respirem aquest aire glacial a gust, almenys ens evita la repugnant atmosfera de les cel·les, i cal tenir en compte que en la formació de l'organisme humà no s'havia previst l'adaptació al règim carcerari.

Heine escrivia en 1843, en les seues *Lletres de París*: “en aquest país tan sociable, el tancament en cel·les, el mètode de Pennsilvània, seria d'una crueltat extraordinària i el poble francès és massa generós per a comprar la tranquil·litat social a aqueix preu. Per això estic segur que tanmateix d'haver estat acceptat per les cambres, el sistema de reclusió, sistema espantós, inhumà i antinatural, no serà aplicat, i els nombrosos milions que es gasten per a construir edificis d'aquest tipus seran, gràcies a Déu, diners perduts. El poble destruirà aqueixes fortaleses de la nova noblesa burgesa amb una indignació semblant a aquella amb què destruï la Bastilla. Per espantosa que hagués estat aquesta, era un lloc lluminós al costat d'aquestes petites cavernes silencioses, a l'americana, que no podien haver estat inventades més que per un pietista d'intel·ligència obtusa, i adoptades per mercaders sense cor que tremolen per la propietat”.

Tot això és cert, però jo preferisc la cel·la.

Tot segueix a Sibèria com fa cinc o sis anys però, al mateix temps, tot ha canviat: no sols han canviat els soldats siberians, sinó també els camperols; els agrada parlar de política i pregunten si “açò” acabarà aviat. El xicot que ens serveix de cotxer i que no té més que 13 anys, encara que diu que en té 15, crida contínuament: “Aixeca't, poble obrer! Aixeca't per a la lluita, poble famolenc!” Els soldats l'amenacen de denunciar-lo a l'oficial però es veu clarament que senten una gran simpatia envers ell. El xicot comprèn que tots estan de la seua banda i, sense temor, continua exhortant el poble obrer perquè s'aixequi i combata...

Des d'on ens aturarem la primera vegada vos enviï una lletra. Era una mala isba de mugic. Les altres dos, en edificis de l'estat especialitzats en açò, no estaven menys brutes, però eren més còmodes. Hi ha un sector per als homes, un altre per a les dones, i una cuina. Dormim sobre taules i hem de conformar-nos amb una relativa neteja, que és l'aspecte més penós del viatge.

Bocabadats i mugics ens porten llet, formatge blanc, garrins, coques i altres coses per a menjar. Hom els deixa passar, encara que açò infringisca les ordenances, ja que les “instruccions” prohibeixen qualsevol mena de relacions entre nosaltres i les persones de fora. Però si ho compliren, es veurien mal per a donar-nos de menjar.

L'ordre el manté el nostre cap sobirà F..., al que tots, fins i tot els soldats, l'oficial, la policia i els venedors, anomenen “el doctor”. Desplega una energia notable: empaqueta, compra, cuina els aliments, els distribueix, ensenya cants, dóna ordres, etc. Està secundat per altres detinguts, que li ajuden quan els correspon i que tenen en comú el no fer gairebé res... En aquest moment estem preparant el sopar enmig d'una gran animació. “El doctor demana un ganivet... El doctor demana la mantega... tu, que estàs de servei, emporta't el fem.” Veu del doctor: ah! No menges peix? Puc preparar-te una truita... Després del sopar se serveix el te. Són les dones les que se n'encarreguen, perquè així ho ha decidit el doctor.

23 de gener. Vos escric en la penúltima etapa abans d'arribar a Tobolsk. La presó és ací un bell edifici nou, espaiós i net. Després de la brutícia de les últimes etapes, ací descansem a gust. No ens queden més que seixanta verstes per a arribar a la ciutat. Aquests últims dies somiem ja amb una “vertadera” presó on podem rentar-nos i

descansar tranquil·lament. No hi ha ací més que un sol deportat polític, abans amo d'una Taverna d'Odessa, condemnat per fer propaganda entre els soldats. Ens ha portat queviures i ens ha parlat de les condicions de vida a la regió de Tobolsk. La major part dels deportats viuen als voltants de la ciutat, és a dir, a cent o cent cinquanta verstes del centre, als pobles. Només hi ha uns quants deportats al districte de Berezov on la vida és força penosa i la misèria molt gran. Les evasions són innumerables, perquè no hi ha quasi cap vigilància, seria gairebé impossible organitzar-la. S'atrapa els fugitius generalment en Tiumen (cap de línia de ferrocarril) o a la via. Però la proporció dels que atrapen, en comparació amb la dels que fugen, és insignificant.

Ahir, per casualitat, hem llegit en un vell periòdic de Tiumen que dos telegrams dirigits a S... i a mi, a la casa de deportats de la ciutat, no ens havien estat lliurats. Els telegrams havien arribat just en el moment en què estàvem en Tiumen i l'administració no els havia acceptat per les mateixes raons de seguretat que els resulten tan incomprendibles com a nosaltres. Se'ns vigila de la manera més rigorosa. El capità molesta els soldats, obligant-los a muntar la guàrdia a la nit, no sols als edificis en què vivim, sinó en tot el poble. I, malgrat tot, notem que, a mesura que avancem cap al Nord, el rigor es debilita: ja ens permeten anar amb escorta a les botigues, podem passejar-nos en grups pels pobles i a vegades visitem altres deportats. Els soldats ens ajuden quant poden: allò que els apropa a nosaltres és l'oposició que formem amb ells enfront del capità. La situació és particularment delicada per al sotsoficial, que es troba entre el capità i els soldats.

“No, senyors [ens digué aquest l'altre dia, en presència dels seus homes], un sotsoficial ara no és com abans...”

-Hi ha alguns que voldrien que fos com abans -digué una veu entre els soldats-, però a aqueixos se'ls pot agafar i ensenyar-los millors modals...

Tots es posaren a riure, el sotsoficial rigué també però de mala gana.

26 de gener (presó de Tobolsk). Dues etapes abans d'arribar a Tobolsk, un oficial de policia de la ciutat vingué a la nostra trobada per a reforçar la guàrdia, però també per a ocupar-se amablement de nosaltres. Les patrulles han estat doblades. S'acabaren els nostres passejos a les botigues. No obstant això, els que viatgen amb les seues famílies han estat instal·lats en vehicles coberts. Estreta vigilància i perfecta cortesia! A deu verstes de la ciutat, dos deportats més s'han unit a nosaltres. L'oficial ha augmentat la vigilància, ha ordenat els soldats que feren peu a terra, i així hem recorregut la resta del camí. Els soldats, grunyint contra l'oficial, hagueren de marxar a peu, amb el fusell al muscle.

Em veig obligat a interrompre el meu relat. El doctor, que havia estat convocat a l'oficina de la presó, ha vingut a dir-nos que se'ns enviava tots a Obdorsk, a més de mil dues-centes verstes per la “carretera d'hivern”, i que farem de quaranta a cinquanta verstes per dia, sota escorta. És a dir que, posant-nos en el cas més favorable, admetent que trobem sempre cavalls, que no ens posem malalts, etc., el nostre viatge durarà encara més d'un mes. Una vegada arribats rebrem una paga d'un ruble amb vuitanta copecs al mes.

En aquesta època de l'any, és molt penós un viatge d'un mes, sobretot amb xiquets. Ens han dit que, de Berezov a Obdorsk, tindrem rens per als trineus. La notícia ha estat especialment desagradable per als que porten a les seues famílies. L'administració local afirma que aquest absurd itinerari (quaranta verstes al dia en compte de cent) i fins als menors detalls de l'expedició han estat fixats a Petersburg. Els savis que hi treballen, als despatxos, ho han previst tot per a evitar una evasió. Però la veritat és que, de cada deu mesures indicades per ells, nou estan desproveïdes de sentit comú. Les dones que acompanyen els seus marits a Sibèria, han sol·licitat permís per a

sortir de la presó els tres dies que passem en Tobolsk. El governador s'ha negat, postura que va en contra, no sols de la raó sinó del reglament. El nostre petit món s'ha mobilitzat i hem redactat una protesta inútil, d'altra banda, ja que la resposta és sempre la mateixa: "Són instruccions de Petersburg."

Així, doncs, els rumors desfavorables que havien corregut tenien base: se'ns deporta a l'extrem nord d'aquesta regió. És curiós que l'"esperit d'igualtat" que s'aplicà en la sentència es palese també en la designació del lloc a què se'ns envia, el mateix per a tots.

El que se sap d'Obdorsk en Tobolsk, és tan poc segur com allò que podeu saber a Petersburg. L'única cosa clara és que aquesta localitat es troba en algun lloc, més enllà del cercle polar. Hi ha encara una qüestió: Enviaran a Obdorsk un destacament especial per a vigilar-nos? ¿Hi haurà possibilitat d'organitzar una evasió o ens veurem obligats a esperar entre el pol Nord i el cercle polar el desenvolupament ulterior de la revolució i un canvi de règim? Tenim por que la nostra tornada, en compte de dependre de la nostra habilitat, depenga únicament de la política. Llavors, esperarem en Obdorsk i treballarem. Envieu-nos només llibres i periòdics, periòdics i llibres. Qui sap el que passarà i en quina data es compliran els nostres càlculs? Potser l'any que hem de passar en Obdorsk siga un últim moment de repòs en el moviment revolucionari, un descans que la història ens concedeix per a permetre'ns completar els nostres coneixements i esmolar les nostres armes. Penseu que esdevinc fatalista? Quan es viatja sota escorta en direcció a Obdorsk, no és rar que hom esdevinga un poc fatalista.

29 de gener. Fa ja dos dies que sortírem de Tobolsk... Ens escorten trenta soldats, a les ordres d'un sotsocial. Sortírem el dilluns al matí amb tirs de tres cavalls (que s'han reduït a dos després del primer descans), en enormes trineus coberts. El matí era esplèndid amb un cel clar, i pur, i un fred de gel. Entorn de nosaltres, boscos immòbils i com petrificats per la neu. Un paisatge fantàstic. Els cavalls corrien furiosament, com és el cas corrent a Sibèria. A la sortida de la ciutat (la presó dóna quasi al camp) ens esperaven els deportats del lloc, unes quaranta o cinquanta persones aproximadament, que ens saludaven de lluny i ens preguntaven qui érem i les causes de la nostra deportació... Però haguérem d'anar-nos-en ràpidament. Entre la gent corria ja una sèrie de llegendes sobre nosaltres: uns deien que els exiliats eren cinc generals i dos governadors, altres parlen d'un comte acompanyat de la seua família, altres fins i tot deien que som membres de la Duma. L'ama de la casa on hem aturat avui, ha preguntat al doctor: -"Vosaltres també sou polítics?" -Sí, "polítics". -"Heu d'ésser els que manen a tots els polítics del país."

En aquest moment ens trobem en una habitació gran i prou neta, amb els murs empaperats, hi ha un hule sobre la taula, el sòl està encerat, té grans finestres i dos llums. Tot açò és força agradable després dels bruts edificis en què hem estat en altres etapes. No obstant això, ens veiem obligats a dormir al sòl perquè estem nou en la mateixa habitació. Han rellevat l'escorta en Tobolsk, els soldats de Tiumen eren afables i servicials però els de Tobolsk són ganduls i grollers, la qual cosa s'explica, perquè no tenen oficial i responen davant si mateixos de tot. D'altra banda, després de dos dies de camí, la nova escorta s'ha "desgelat" i ara tenim excel·lents relacions amb la major part dels soldats, detall que té la seua importància en un viatge tan llarg.

Passat Tobolsk, en quasi tots els pobles hi ha "polítics"; que són generalment camperols deportats per revoltes al camp, soldats i obrers; hi ha molts pocs intel·lectuals. Alguns han estat enviats ací per decisió administrativa, d'altres per sentència. En dos pobles pels quals hem passat els "polítics" tenen organitzats tallers corporatius per a fer-se amb recursos. Fins ara no hem trobat vertadera misèria, perquè la vida, per ací, és barata; els "polítics" s'instal·len a casa dels camperols, gaudint de

pensió completa per sis rubles al mes, que és la tarifa normal establida per l'organització de deportats. Per deu rubles es pot viure molt acceptablement. Com més es puja cap al Nord, més cara és la vida i més difícil trobar treball.

Hem trobat alguns companys que havien viscut en Obdorsk i ens han donat informacions molt favorables. És un poble de més de mil habitants, hi ha dotze botigues i les cases són com a les ciutats. Hi ha bons allotjaments i és un bell lloc de muntanya, amb un clima molt sa. Els obrers trobaran treball i es poden donar classes. La vida és un poc cara, però es guanya en proporció. Aquesta meravellosa localitat només té un desavantatge: està completament apartada del món. Hi ha mil cinc-centes verstes fins al ferrocarril i vuit-centes verstes fins a la primera estació de telègraf, i el correu arriba dues vegades al mes. Durant el desglaç i les pluges, a la primavera i a la tardor, no arriben notícies més que cada sis setmanes o dos mesos, així que encara que es forme un govern provisional a Petersburg, el cap de policia d'Obdorsk continuarà governant encara molt de temps. Però, precisament perquè el poble està molt lluny de Tobolsk, és relativament animat; és un centre independent en una immensa regió.

Els deportats no romanen molt de temps en el mateix lloc, més bé viuen com a nòmades per la província. Els vapors de l'Obi transporten gratuïtament als "polítics". Els viatgers que paguen, es col·loquen com poden als racons del vaixell i els "polítics" prenen els millors llocs, la qual cosa potser sembla estranya, però és una tradició sòlidament establerta. Tothom està tan acostumat que els camperols ens diuen a propòsit del nostre viatge Obdorsk: "No estareu molt de temps... a la primavera tornareu en el vapor." Però, qui sap en quines condicions viurem els del soviets i amb quin fi ens hi envien?

De moment, hi ha ordre de posar a la nostra disposició els millors trineus i els millors allotjaments.

Obdorsk, un punt minúscul a la terra... Potser hàgem d'estar-nos-hi molts anys. El meu caràcter fatalista no pot inspirar-me molta tranquil·litat. Amb les dents estretes recorde els llums elèctrics dels nostres carrers, el soroll del tramvia i quelcom que és el millor d'aquest món: l'olor d'un periòdic acabat d'imprimir.

1 de febrer (Iurovskoïe). Les mateixes impressions que ahir. Hem fet més de cinquanta verstes. Al meu costat, en el trineu, s'asseu un soldat que em distrau contant-me episodis de la guerra de Manxúria. Ens escorten homes del regiment de Sibèria, els efectius del qual han estat quasi enterament renovats després de la guerra. És el que més ha patit de tots els regiments. Una part es troba de guarnició en Tiúmen i la resta en Tobolsk. Els soldats de Tiúmen, com vos he dit, es comportaren amb molta més simpatia amb nosaltres que no els de Tobolsk, que són més grollers. Hi ha entre ells un grup prou considerable de reaccionaris conscients, pertanyents a les Centúries Negres. El regiment es compon de polonesos, ucraïnesos i siberians. Aquests darrers són els més endarrerits. No obstant això, alguns són bons xicots... Al cap de dos dies els nostres nous guàrdies eren menys grollers, i açò és una cosa molt important, ja que, de moment, són els nostres amos, tenen sobre nosaltres dret de vida i mort.

El meu soldat admira molt les xineses. "Hi ha allí coses boniques. El xinès és petit i no sembla un home, però la xinesa és bella: blanca, plena..."

"I bé, llavors [preguntà el cotxer, antic soldat] els nostres han tingut alguna cosa a veure amb les xineses?"

- "No, no ens deixaven veure-les... Primer amagaven les xineses i després deixaven entrar els soldats... Però els nostres atraparen en el *gao-lian* una xinesa i no ho passaren malament del tot. Un soldat fins i tot es deixà la gorra. Els xinesos portaren la gorra al coronel i aquest manà formar el regiment i preguntà "de qui és la gorra?"...

Ningú contestà; en aqueixos moments importa un blet la gorra. L'assumpte es quedà aquí. Però... en són de boniques les xineses..."

En sortir de Tobolsk els tirs eren de tres cavalls, ara ja no són més que de dos: el camí s'estreny cada vegada més.

Als pobles en què canviem de tirs, els trineus ens esperen, ja preparats. El canvi s'efectua fora del poble, en ple camp. Normalment, tot el poble ve a veure'ns, i l'escena sol ésser animada. Mentre que les dones subjecten els cavalls per la brida, els mugics, sota la direcció del "doctor", s'ocupen dels equipatges, i els xiquets corren sorollosament al nostre voltant. Ahir, uns "polítics" volgueren fotografiar-nos en el moment en què passàvem i ens esperaren amb un aparell davant l'administració, però passàrem al galop i no tingueren temps de fer-ho. Avui, quan entràvem al poble, on passem la nit, altres "polítics" han vingut a rebre'ns amb una bandera roja. Eren catorze, entre ells deu de Geòrgia. A la vista de l'estendard revolucionari hi hagué una gran animació entre els nostres soldats, que amenaçaren els manifestants amb les seues baionetes i cridaren que dispararien. Per fi, els llevaren la bandera i els feren retrocedir. En l'escorta hi ha alguns soldats molt addictes al cap, que és un Vell Creient. És un home enormement brutal i cruel. El seu major plaer és pegar al cavall amb la culata del fusell. Amb un rostre petrificat, la boca entreoberta i els ulls absolutament fixos, té aspecte d'idiota. Aquest cap s'oposa contínuament al sergent que mana el destacament, perquè segons ell, no ens tracta amb suficient duresa. Quan es tracta de llevar una bandera roja o de colpejar un "polític" que segueix massa de prop als trineus, el cap és dels primers. Hem de dominar-nos per a evitar conflictes perquè, en aqueix cas, no podríem comptar amb la protecció del sergent, que té por del seu subaltern.

2 de febrer a la nit (Demianskoïe). Encara que la bandera roja en arribar nosaltres a Iurovskoïe fou llevada, avui hem vist una altra, en un monticle de neu a la sortida del poble. Aquesta vegada ningú l'ha tocada, perquè els soldats no volgueren deixar els seus trineus. Desfilem, doncs, davant la bandera, i un poc més enllà, a uns cinc-cents passos del poble, quan baixàvem cap al riu, hem vist en un munt de neu aquesta inscripció, en lletres enormes: "Visca la Revolució!" El cotxer del meu trineu, un xic de divuit anys, s'ha posat a riure quan jo he llegit en veu alta la inscripció.

- "Sabeu el que significa "Visca la Revolució!"?", li he preguntat.

- "No, no sé, m'ha contestat després de pensar-s'ho. Sé únicament que es crida "Visca la Revolució!"."

Però es veia clarament que sabia prou més del que deia. En general, els camperols de per ací, sobretot els joves, són molt amables amb els "polítics".

Hem arribat a l'una a Demianskoïe, poble prou gran en què ens trobem ara mateix, i on ens ha rebut una multitud de deportats, perquè hi ha més de seixanta ací. Gran emoció entre els soldats. El caporal ha reunit ràpidament els seus fidels, disposat a actuar en quant fos necessari. Afortunadament, no ha passat res. Ens esperaven, sembla, des de fa molt de temps i amb impaciència, ja que s'havia organitzat una comissió especial per a preparar la recepció, i havien disposat un magnífic sopar i confortable allotjament en la "casa comuna", però no ens han permès allotjar-nos-hi. Hem hagut d'instal·lar-nos en una isba i allí ens han portat el sopar. L'entrevista amb els polítics ha estat molt difícil; han assolit arribar fins a nosaltres en grups de dos o tres, i només per uns minuts portant-nos els plats. En grups hem pogut anar a la botiga, sense escorta, i pel camí parlàvem quelcom amb els camarades, que ens aguaitaven fora tot el dia. Una de les dones deportades s'havia vestit de camperola per a visitar-nos, segons digué a l'escorta, per a vendre llet, i representava molt bé el seu paper; però l'amo de la casa l'ha denunciada segurament als soldats perquè l'han expulsada de seguida. Malauradament, el caporal estava de guàrdia. He recordat de com rebíem nosaltres quan

estàvem en Ust-Kutsk, en el Lena, als deportats que passaven, preparant sopa de cols i mandonguilles farcides, en una paraula, el mateix que els deportats de Demianskoïe han fet per nosaltres. El pas d'un destacament nombrós és un esdeveniment de gran importància per a les colònies de deportats que resideixen al llarg del camí, perquè s'esperen sempre amb impaciència les notícies de la llunyana pàtria.

4 de febrer, a les vuit de la vesprada (Iurtes de Tsingalin). El comissari del lloc, a petició nostra, ha preguntat a l'administració de Tobolsk si no seria possible accelerar el viatge. Tobolsk ha degut demanar al seu torn instruccions a Petersburg, i han telegrafiat al comissari que podia fer com volgués. Malgrat que ara farem un mitjana de setanta verstes al dia, no arribarem a Obdorsk fins al 18 o el 20 de febrer. Clar que no és més que un càlcul aproximat.

Estem en una aldea que s'anomena Les Iurtes de Tsingalin. No són, en realitat, *iurtes* sinó isbes. La població es compon principalment d'ostiacs, poble aborigen, amb trets força marcats. La seua forma de vida i la llengua que empren són les del camperol rus. Es donen molt més a la beguda que els siberians. Beuen tots els dies, des que es fa de dia, de manera que al migdia tots estan borratxos.

Un deportat que viu ací, el mestre d'escola N..., ens ha contat coses curioses: en saber que s'esperava uns desconeguts, als que en totes parts es rebia amb grans cerimònies, els ostiacs, espantats, havien deixat de beure i han amagat fins i tot l'aiguarent. Per açò trobem els habitants de l'aldea prou serens. A la nit, no obstant això, l'ostiàc en la casa de la qual ens allotgem, ha tornat borratxo.

Ací comencen ja les pesqueries; és més difícil trobar carn que peix. El mestre de què acabe de parlar, ha organitzat una corporació, artel, de pescadors, composta de deportats i camperols. Ha fet comprar xarxes, dirigeix ell mateix la pesca i vigila el transport de peix a Tobolsk. L'estiu passat, l'artel ha tingut un excedent de cent rubles per treballador. Se les arrangeu, i van vivint. També és cert que N..., en pescar, ha contret una hèrnia.

6 de febrer (Samarovo). Ahir férem setanta-cinc verstes, avui setanta-tres; demà farem aproximadament el mateix. Hem deixat enrere la zona agrícola. A partir d'ací, els habitants, russos o ostiacs, s'ocupen exclusivament de la pesca.

És sorprenent veure fins a quin punt la regió de Tobolsk està poblada de "polítics"... No hi ha una sola aldea en què no n'hi hagen alguns. L'amo de la isba en què ens allotgem, ens ha contat que abans no hi havia cap deportat, però que han arribat molts de totes bandes poc després del manifest del 17 d'octubre. "Des d'aleshores no cessen de venir." Així és com s'ha notat en aquesta regió l'era constitucional! Els "polítics" comparteixen en molts llocs les ocupacions dels nadius: recullen i netegen cedres, pesquen, recullen fruites salvatges i cacen. Els més emprenedors han fundat tallers i botigues en cooperativa, així com artel de pescadors. Els camperols els tracten molt bé. Ací, per exemple, en Samarovo, que és un gran poble de comerciants, els camperols han dedicat a l'allotjament gratuït dels "polítics" una casa sencera i han donat als primers que arribaren una vedella i dos sacs de farina de regal. Les botigues, d'acord amb el costum, donen els gèneres als "polítics" més barats que als altres habitants. Una part dels deportats viu en comú en una casa seua sobre la qual oneja sempre una bandera roja. Tracteu de posar aqueixa bandera en París, Berlín o Ginebra i veureu què passa!

A propòsit d'açò, vaig a contar-vos dues o tres observacions que he fet sobre els deportats d'aquesta regió.

La societat "política" de presons i de Sibèria es democratitza cada vegada més, com s'ha assenyalat moltes vegades des de 1890. Els obrers constitueixen una proporció cada vegada més nombrosa entre els "polítics" i deixen molt enrere als intel·lectuals revolucionaris, que en canvi consideren des de fa temps la fortalesa de Pere i Pau, la

presó de Les Creus i la de Kolimsk com una espècie d'herència privilegiada: aqueixos calabossos són, per a ells, com a primogenitures. Jo mateix trobí, en els primers anys del segle, membres dels partits de la Llibertat del Poble (*Narodovoltsi*) i del Dret Popular (*Narodopravsto*: constitucionals) que s'arronsaven d'espatlles desdenyosament en veure els vaixells dedicats al transport de detinguts: aqueixos vaixells transportaven, en efecte, simples escura-xemeneies de Vilnius o obrers de la construcció de Minsk. Però l'obrer deportat d'aqueixa època era quasi sempre membre d'una organització revolucionària i posseïa un nivell polític i moral notable. Quasi tots els deportats, excepte potser els obrers que provenien de la zona anomenada dels jueus, passaven prèviament per la garbella d'un interrogatori policíac i, per poc preparats que estigueren els que la feien, es posava a banda els obrers més avançats. Per això els deportats representaven un nivell intel·lectual i moral digne d'atenció.

Els deportats del nostre període "constitucional" tenen un caràcter força distint. No es veu ja l'organització, sinó més bé el moviment de masses, les forces elementals. La policia no interroga, deté la gent als carrers i l'envia ací. Es deporta, s'afusella al primer que s'atrapa entre la multitud. Després de l'aixafament de les revoltes populars, comença el període de les "operacions de militants", de les "expropiacions" fetes amb un fi revolucionari o amb el pretext de revolució; llavors es produeixen les aventures dels maximalistes i també, més simplement, incursions de bergants. Quan era impossible penjar-los al lloc, l'administració els expedia a Sibèria. Es comprèn que entre la multitud que participava "en els disturbis" hi haja un bon nombre de persones alienes a tota idea revolucionària, detingudes per atzar, molts aturats i alguns representants de la canalla que ronda a la nit en les grans ciutats. Podem apreciar fins a quin punt ha hagut d'influir aquesta situació en el món dels deportats.

Una altra circumstància actua fatalment en el mateix sentit: les evasions. Els que fugen són, clar està, els més actius, els més conscients: un partit els espera, un treball els atreu. Per a tenir una idea del nombre d'evasions, basta dir que de quatre-cents cinquanta deportats en una província de la regió de Tobolsk no en queden més que uns cent. Els que es queden són uns peresosos, i així la immensa majoria dels deportats està composta de gent fosca, sense vincles polítics, víctimes de la casualitat, per la qual cosa la vida es fa més difícil per als elements conscients que per qualsevol circumstància, no han pogut tornar a Rússia. Tots els "polítics" estan lligats entre si per una solidaritat moral davant la població.

8 de febrer (Iurtes de Karimkrin). Ahir férem setanta-cinc verstes i avui noranta. Hem arribat molt cansats i ens hem gitat de seguida.

Estem en un poblet d'ostiacs, en una isba petita i bruta. En la infecta cuina s'apinyen, amb els ostiacs borratxos, els soldats de l'escorta, que tremolen de fred. En una altra habitació bela un corder... Hi ha una boda al poble, estem en l'època de bodes. Tots els ostiacs beuen i els borratxos tracten a vegades d'entrar a la nostra isba.

Ens ha visitat un ancià de Saratov, deportat per ordre governativa, borratxo també. Ens diu que ha vingut ací des de Berezov amb un company per a cercar carn: és el seu "petit negoci". Els dos són "polítics".

És difícil fer-se una idea dels preparatius que s'han fet ací amb vista al nostre pas. El nostre comboi, com ja he dit, es compon de vint-i-dos trineus coberts, i necessitem aproximadament cinquanta cavalls. És rar que es troben tants als pobles, i es veuen obligats a fer-los venir de lluny. A vegades hem trobat cavalls que havien estat portats d'una distància de cent verstes i, no obstant això, canviàvem de cavall cada deu o quinze verstes. És a dir, que un ostiac porta el seu cavall des de cent verstes perquè dos membres del Soviet de Diputats Obrers puguen recórrer en ell deu. Com no se sap mai exactament el dia de la nostra arribada, els cotxers, vinguts de lluny, ens esperen a

vegades setmanes senceres. Un embolic semblant no se'ls havia presentat més que una altra vegada, quan passà “el senyor governador en persona...”.

He parlat ja de la simpatia que ens manifesten a nosaltres i, en general, a tots els “polítics”, els camperols d'aquesta regió. Es produí un incident en Belogorie, poble de Berezov que mereix ésser contat. Un grup de camperols d'aquesta localitat havia organitzat una recepció en el nostre honor, pagant-la entre tots, amb te i alguns plats freds; volien donar-nos, a més, sis rubles. Els hem refusat, és clar, els diners, però hem acceptat el te. Els soldats de l'escorta ens ho han impedit i hem hagut de renunciar-hi. El sergent ens ho havia permès, però el caporal començà a cridar i amenaçar el sergent amb una denúncia. Hem sortit de l'isba, doncs, sense haver acontentat els que ens invitaven. Quasi tots els habitants del poble ens han seguit; ha estat una vertadera manifestació.

9 de febrer (Kandinskoïe). Fins a Berezov ens queden encara dos dies de viatge. Arribarem l'11. Avui estic francament cansat: durant nou o deu hores de marxa ininterrompuda no hem pogut menjar. Seguim el curs de l'Obi. La vora dreta és muntanyosa, però la de l'esquerra és baixa. Un temps tranquil i suau. A una banda i a l'altra de la carretera, branques d'abet plantades a la neu indiquen el camí. Els nostres cotxers són quasi tots ostiacs. Els trineus tenen tirs de dos o tres cavalls en filera, perquè el camí s'estreny cada vegada més. Els cotxers se serveixen d'un llarg fuet de cordes, amb un gran puny. El comboi ocupa un gran tram. El cotxer llença de tant en tant un fort crit, llavors els cavalls es posen al galop i s'eleva un núvol de neu que talla la respiració. Els trineus es precipiten uns sobre altres, de manera que se sent al muscle l'alè calent del cavall que segueix. Si un dels cavalls cau, si un arnès es trenca, tot el comboi es deté. Estem com hipnotitzats per aquesta marxa interminable. Un moment de silenci. Els cotxers es criden els uns als altres per mitjà de crits roncs, en ostiac. Després, els cavalls tornen a partir al galop. Aquestes freqüents detencions ens fan perdre molt de temps i no permeten als conductors demostrar tota la seua habilitat. Marxem a unes quinze verstes per hora, mentre que ací, en condicions normals, es poden fer fàcilment divuit, vint i fins i tot vint-i-cinc verstes en el mateix temps...

Una marxa ràpida és habitual a Sibèria i, en un cert sentit, necessària a causa de les immenses distàncies. Però un viatge com el que fem no l'havia vist mai, ni tan sols quan em portaren al Lena.

Per fi arribem al relleu de tir. Fora del poble ens esperen trineus preparats i cavalls de refresc, aquests darrers per als trineus familiars, que no canviaran de cavalls fins a Berezov. Hem fet ràpidament el canvi i continuem el viatge. Els cotxers tenen una manera particular d'asseure's, en el part davantera del trineu hi ha una fusta fixada en el cantell, i ací és on s'asseuen, de costat, amb les cames penjant. Quan els cavalls galopen i el trineu s'inclina, el cotxer s'inclina també del costat contrari i torna a posar-ho dret; a vegades, fins i tot, toca el sòl amb els peus...

12 de febrer (Càncer de Berezov). Fa cinc o sis dies (no vos ho he dit abans per a no inquietar-vos inútilment) hem travessat una localitat on hi havia una epidèmia de tifus exantemàtic; però ja estem molt lluny d'aqueix lloc. En les Iurtes de Tsingalin hi havia tifus en trenta isbes de cada seixanta, i el mateix en els altres pobles; la mortalitat és terrible, no hi ha un cotxer que no cite algun mort en la seua família. L'acceleració del nostre viatge i la modificació de l'itinerari han estat motivades pel tifus; és pel que el comissari havia telegrafiat a Tobolsk.

Els darrers dies hem fet vuitanta i cent verstes cada vint-i-quatre hores, és a dir, quasi un grau cap al nord. Gràcies a aquest avanç ininterromput, els conreus (si és que hom pot parlar ací de cultiu) i la vegetació disminueixen de manera evident. Cada dia descendim un escaló en el salvatge regne del fred. És la mateixa impressió que ha de

tenir un turista que travessa una alta muntanya i passa d'una zona a una altra... al principi podíem veure encara camperols russos que gaudeixen d'un cert benestar; després trobem ostiacs russificats que, per matrimonis amb russes, tenen, només a mitges, tipus mongol. Després deixarem enrere la zona de l'agricultura i aparegué l'ostiac pescador i l'ostiac caçador, que és un individu de talla petita, amb cabells llargs, i que s'expressa en rus amb dificultat. El nombre de cavalls disponibles disminueix i els animals són cada vegada més febles: el tràfic no és important i un gos de caça és més útil que un cavall per aquests llocs. La carretera cada vegada és pitjor, estreta, sense anivellar... I, no obstant això, segons diu el comissari, els ostiacs d'ací són gent vertaderament educada en comparació amb els que viuen a la vora dels afluents de l'Obi.

No estan molt segurs de com considerar-nos, més bé ho fan amb un certa sorpresa, potser com si fóssem caps provisionalment en desgràcia. Un ostiac ens preguntava avui: "On està el vostre general?, ensenyeu-me'l... voldria veure'l... no he vist mai un general..." En posar un ostiac un cavall roí en el tir l'altre li cridà: "Posa un animal millor, que no ho estàs preparant per al comissari!" El cas contrari es produí una sola vegada, un ostiac, subjectant un cavall, digué: "No paga la pena molestar-se, no són persones importants."

Anit arribarem a Berezov. La ciutat s'assembla a Verkholensk, a Kirensk i a tantes d'altres d'un miler d'habitants, amb un *ispravnik*, caporal de policia, i un recaptador d'impostos. Ací es mostren, sense garantir l'autenticitat, les tombes d'Ostermann i Mentxikov. Altres indiquen també, encara que sense la menor pretensió d'ésser creguts, la casa d'una anciana on menjava Mentxikov.

Ens han portat directament a la presó. Tota la guarnició, uns cinquanta homes, ens han fet carrer a l'entrada. Hem sabut que han netejat la presó a causa de la nostra arribada; l'han fregada durant quinze dies, després d'haver fet sortir tots els detinguts. En una de les sales hem trobat una taula gran, coberta amb unes tovalles, cadires acceptables, una taula verda per a jugar a les cartes, canelobres amb les seues veles i un llum. És quasi entenedridor.

Descansarem ací dos dies abans de continuar el nostre viatge...

Sí, continuarem... Però jo, per la meua banda, no he decidit encara en quina direcció...

El retorn

En començar el viatge, en cada relleu, mirava cap enrere i veia amb temor que cada vegada ens allunyàvem més del ferrocarril. Obdorsk, per a tots nosaltres, no era el fi real del viatge. Teníem en el cap, en tot moment, la idea de l'evasió. Jo tenia un passaport i els diners indispensables per al retorn, tot això hàbilment dissimulat al tacó de la meua bota. Però la longitud del comboi i la rigorosa vigilància que ens rodejaven, feien difícil una evasió durant el camí. Ens era possible, no obstant això, desaparèixer, cal reconèixer-ho, però a condició de no fugir tots junts. Havíem fet diversos plans, prou realitzables, però els que volien fugir es veien retinguts pel temor de les possibles conseqüències que això podria ocasionar als companys. Els soldats de l'escorta, i el sergent el primer, responien de nosaltres fins a l'arribada al destí. L'any anterior, un sergent de Tobolsk havia estat enviat a un batalló de càstig per haver deixat escapar un estudiant deportat. Els soldats als que s'encarregava de donar escorta ho sabien i tractaven molt més durament els presoners. Hi havia una espècie de conveni tàcit entre soldats i deportats: res d'evasió durant el camí. Cap de nosaltres considerava aquesta espècie de conveni com un compromís absolut, però la nostra voluntat de fugir havia

quedat un tant paralitzada i anàvem deixant passar els relleus. Després d'haver recorregut alguns centenars de verstes cedírem a la inèrcia, jo tenia "pressa" en arribar, em preocupava de rebre llibres i periòdics i, en suma, em disposava per a una instal·lació en regla... En Berezov, aquest estat d'esperit es modificà de sobte.

-És possible anar-se'n d'ací?

-A la primavera sí.

-Però, i ara?

-És difícil, però crec que possible malgrat tot. Encara no s'ha provat a fer-ho.

Tothom, absolutament tot el món, ens deia que era còmode i fàcil fugir a la primavera. La policia, molt poc nombrosa, no podia controlar els innumerables deportats. No obstant això, calia preveure que es vigilaria més fàcilment quinze homes deportats en el mateix lloc i sobre els quals estava fixada l'atenció general. Més valia emprendre ràpidament el camí de tornada.

Però, per a tenir èxit, era interessant quedar-se primer en Berezov. Continuar el camí fins a Obdorsk era allunyar-se quatre-centes vuitanta verstes més. Diguí que estava malalt i fatigat, que no podia partir encara i que no havien d'emportar-me amb ells; l'*ispravnik* consultà al metge i em permeté descansar alguns dies en Berezov. Em portaren a l'hospital. No tenia encara estudiat el pla.

A l'hospital gaudí d'una relativa llibertat. El metge em recomanava passejar-me el més possible i aprofití l'ocasió per a orientar-me.

El més fàcil era, em semblava a mi, tornar pel camí que havíem seguit fins a Berezov, és a dir, per la "gran carretera de Tobolsk". Però aquest camí era molt poc segur. Certament, podia trobar suficients camperols ben disposats, que consentirien sens dubte a emportar-me de poble en poble en secret, però existia el perill de molestes trobades, ja que tots els funcionaris de l'administració viuen en la gran carretera i fan contínuament viatges. En dos dies, o abans si calia, es podia arribar des de Berezov a l'estació de telègrafs i, des d'allí, prevenir la policia al llarg de tota la carretera de Tobolsk. Renuncí, doncs, a aquella direcció.

Era possible també passar l'Ura i l'Ikhma amb un trineu de rens i arribar fins a Arkhànguelsk, on no tindria més que esperar els primers vapors per a l'estranger. Fins a Arkhànguelsk la carretera era segura, travessava regions absolutament salvatges. Però, no seria perillós detenir-se en aquesta ciutat? No sabia absolutament res i no podia informar-me'n en tan poc de temps.

Un tercer pla em semblà més seductor que els anteriors; em dirigiria, amb un tir de rens, cap a les mines i foneries de l'Ural; agafaria, a prop la fàbrica de Bogoslavsk, el ferrocarril de l'Ural, després, des d'allí, amb el tren, arribaria a Kutxva i a la línia de Perm. Després de Perm, Viatka, Vologda, Petersburg, Helsingfors...

Per a anar amb rens a les fàbriques es podia passar directament per Sosva o per Vegulka. Des del principi del viatge hi havia un desert salvatge, ni un sol policia durant milers de verstes, ni un sol rus; de tard en tard, algunes iurtes d'ostiacs; per descomptat, no es podia telegrafiar i no es trobaven cavalls, només podien passar els rens. De moment, allò que em calia fer era guanyar temps obtenint retards de l'administració de Berezov; així estaria segur que no m'agafarien, ni tan sols encara que em perseguiren en la direcció que jo hagués seguit.

M'advertiren que el camí estaria ple de "privacions i perills". En algunes parts, al llarg de centenars de verstes, no es trobava ni una sola casa. Entre els ostiacs, els únics habitants de la comarca, hi havia moltes epidèmies: la sífilis estava força estesa, i el tifus exantemàtic apareixia sovint. Era inútil esperar socors de ningú. Durant l'hivern, en les iurtes d'Urvi, que es troben a la vora del riu Sosva, un jove comerciant de Berezov havia mort; durant quinze dies havia lluitat contra la febre... I què passaria si

queia un ren i era impossible substituir-lo? I la *burana*, la terrible tempestat de neu? Durava a vegades diversos dies. Si agafa un caminant en ruta, està perdut. I ara justament, al febrer, el mes de les tempestats. A més, existia encara la carretera de les fàbriques? Els viatges per aqueixos indrets eren rars, i si en els últims dies hi havia passat algun ostiac, tots els rastres s'haurien esborrat, seria molt fàcil perdre la pista. Aquestes foren les advertències que escoltí.

No podia negar el perill. Per descomptat, la carretera de Tobolsk presentava grans avantatges des del punt de vista de la seguretat i del "confort". Però, precisament per això, era la que més perills presentava respecte a la policia. Així que escollí el camí de Sosva, i no me n'he penedit.

Calia trobar un home que volgués menar-me fins a les fàbriques que era la tasca més difícil⁹.

"Espere, vaig a arreglar-li-ho", em digué, després de nombroses converses i reflexions, el jove venedor Nikita Serapionitx, que professava opinions "liberals". A quaranta verstes de la ciutat, en les iurtes, hi ha un zirrà dit Nikifor... És un home espavilat... No té cap prejudici, és capaç de tot...

-No beu un poc?, preguntí prudentment.

-Com que no? Clar que beu! Qui no beu ací? És l'aiguardent que la perdut. És un bon caçador, abans matava molts marts i guanyava molt. En fi això no té importància; si vol ocupar-se d'aquest assumpte confie que parará atenció. Aniré a veure'l. És un pillet... Si no aconsegueix ell guiar-lo, no ho farà cap altre...

Acordàrem les condicions del tracte amb Nikita Serapionitx. Jo havia de comprar tres rens, escollits entre els millors. El trineu entrava també en les meues despeses. Si Nikifor em menava a les fàbriques, els rens i el trineu li pertanyien. Li pagaria, a més a més, cinquanta rubles.

A la nit sabí la resposta. Nikifor acceptava. Havia anat a un poble d'ostiacs que estava a cinquanta verstes de sa casa i portaria demà al matí tres dels millors rens. Podríem partir a la nit segurament. Mentre esperava havia de comprar tot allò necessari: *txikhs* i *kiss*, una *malizza* o bé un *guss*, i preparar provisions per a deu dies. Nikita Serapionitx s'encarregava de fer aquestes compres.

"Li assegure, afirmava, que Nikifor li traurà d'aquest embolic. És un home capaç d'això!"

-Si no s'emborratxa, repliquí.

-Llavors, cal esperar que no beurà... Només té por de no trobar la carretera a la muntanya, perquè fa vuit anys què no hi ha passat. Hauran de seguir el riu fins a les Iurtes de Txomin, i està molt més lluny...

En efecte des de Berezov fins a les iurtes hi ha dos camins: un, "per la muntanya", que va dret i travessa en uns quants llocs el Vogulka i va per les Iurtes de Vikhpartim; l'altre segueix el Sosva per les Iurtes de Txaitan i de Maleev. El camí de la muntanya és dues vegades més curt, però és un lloc desert, rares vegades s'hi troba un ostiac i el camí desapareix sovint davall la neu.

No obstant això, l'endemà fou impossible partir: no arribaven els rens, no arribava Nikifor i no se sabia què havia passat. Nikita Serapionitx estava molt confús.

"No li haurà donat vostè diners per a comprar el tir?", preguntí.

-Clar que no! No sóc un xiquet! Li he donat un avanç de cinc rubles, i en presència de la seua dona. Però, espere, aniré a veure'l avui mateix...

⁹ A partir d'ara conte la meua evasió amb bastants canvis, n'invente els noms i els personatges per tal de no provocar persecucions i problemes a aquells que en realitat m'ajudaren a fugir. (1909).

La fugida s'havia retardat ja vint-i-quatre hores. L'*ispravnik* podia, d'un moment a un altre, exigir la meua partida vers Obdorsk. Mal començament.

Sortí dos dies després, el 18 de febrer.

Al matí, Nikita Serapionitx vingué a l'hospital i, aprofitant un moment en què no hi havia ningú a la sala, em digué:

-Aquesta nit, a les onze, arrange's per a venir a ma casa sense que el vegem. Se n'aniran a les dotze. La meua família anirà a l'espectacle i estaré tot sol en ma casa. Es vestirà i soparà allí i el portaré en el meu trineu fins on ens espera Nikifor, en el bosc. Diu que pot travessar la muntanya, perquè ahir, dos trineus ostiacs deixaren assenyalat el camí.

-Ja està decidit?, preguntí, perquè dubtava encara.

-Completament decidit!

Fins a la nit no feu més que recórrer de dalt a baix la sala. A les vuit aní al quarter, on feien l'espectacle. El local estava ple de gent. Tres grans llums penjaven del sostre i hi havia moltes ciris col·locats sobre les baionetes, a una banda i a l'altra de la sala. La primera fila d'espectadors estava ocupada per funcionaris, al darrere dels quals estaven els comerciants i els "polítics", i al fons la gent del poble, empleats, petits burgesos i gent jove. Els soldats estaven a la vora de les parets. Havia començat la representació, representaven *L'ós* de Txekhov. Anton Ivanovitx, ajudant del metge de l'hospital, un home alegre, gran i gros, feia "d'ós". La dona del metge feia el paper de veïna guapa. El doctor en persona, amagat en una caixa al peu de l'escena, feia d'apuntador. Després es féu caure un teló de colors alegres i tothom aplaudí.

Durant l'entreacte, els "polítics" es reuniren en petits grups per a comunicar-se les últimes notícies. "Es diu que l'*ispravnik* hauria volgut que es quedaren en Berezov els diputats que portaven a la família." L'*ispravnik* ha dit que era impossible fugir d'ací." "Bah, exagera [contestà algú] si porten la gent per la carretera també poden anar-se'n pel camí."

Els tres músics deixaren de tocar i s'alçà el teló. Representaven ara *El tràgic malgrat ell*, el drama del marit que passà una temporada al camp. Amb un vestit lleuger i un barret de palla, el metge ajudant militar representava el paper d'un marit que es passeja pel camp i açò al mes de febrer, en Berezov, prop del cercle polar. Quan baixaren el teló i finí el drama del malaurat marit diguí adéu als meus amics i sortí, amb el pretext que em feia mal el cap.

Nikita Serapionitx m'esperava.

-Té el temps just per a sopar i canviar-se de roba. Li he dit a Nikifor que estiga al lloc indicat a les dotze.

Cap a les dotze sortírem al pati. Després de la llum de l'interior, la nit semblava més fosca encara. Entre les tenebres viu un trineu amb un cavall. Em tirí en el fons del vehicle i em posí damunt la pellissa. Nikita Serapionitx em cobrí completament amb braçades de palla que lligà amb cordes: semblava un munt de mercaderies. La palla estava gelada i barrejada amb neu. La meua respiració fongué de seguida la neu i em queien grosses gotes sobre el rostre. Les mans se'm refredaren també entre la palla: m'havia oblidat de posar-me els guants i m'era força difícil moure'm sota les cordes que havia posat. Sonaren les dotze a la torre. El trineu engegà la marxa, sortírem del pati i començàrem a caminar pel carrer.

"Per fi ens posem en marxa", pensí. La sensació de fred en el mans i en la cara em resultava agradable, em semblava una prova real de la meua fugida. Fórem al trot durant vint minuts i després ens detinguérem. Sonà un xiulit al meu costat, era sens

dubte el senyal de Nikita. De seguida s'escoltà un altre xiulit a distància i un murmurí de veus. De qui poden ésser aqueixes veus? Em preguntí, inquiet. Nikita compartia la meua perplexitat perquè, en compte de deslligar-me, murmurava pel seu compte.

-Què passa?, preguntí a mitja veu a través de la palla.

-El diable sabrà el que ha passat, contestà Nikita.

-Està borratxo?

-Molt serè no deu estar.

Mentre, els que xerraven sortiren del bosc i s'hi aproparen. Escoltí una veu que cridava:

-No et preocupes, Nikita Serapionitx, no et preocupes! Que no es preocupe tampoc el teu amic. Qui ve amb mi és un altre amic... I el vell és mon pare... No diran ni una paraula...

Nikita, remugant, em deslligà. Viu a un mugic alt, amb una pellissa, el cap sense cobrir, el cabell quasi roig i la cara de borratxo, però amb aspecte de llest; semblava un petit-rus. A una banda hi havia un xic jove i, en la carretera, recolzant-se en el trineu que havia sortit del bosc, titubejava un vell, vençut ja per l'aiguarent.

-No és res, senyor, no és res... digué el pèl-roig que suposí que seria Nikifor, és la meua gent i en responc. A Nikifor li agrada beure però no perd el cap... No es preocupe... Amb "bous" com aquests (assenyalava els rens), Seria rar que no pogués portar-lo fins al final... El meu oncle Miquel Egoritx m'ha dit: passa per la muntanya... Avui han passat per ací dos trineus d'ostiacs... I jo preferisc la muntanya, al riu tot el món em coneix... He invitat Miquel Egoritx a beure en ma casa... És un bon mugic...

-A poc a poc, Nikifor Ivanovitx, col·loca de seguida l'equipatge, cridà Nikita Serapionitx amb to autoritari.

Nikifor obeí ràpidament. En cinc minuts tot estigué col·locat i jo instal·lat en el trineu que havia d'emportar-me.

-Eh, Nikifor Ivanovitx!, digué Nikita amb un to de reprotxe, no havies d'haver portat aqueixos, t'ho havia advertit... vosaltres pareu atenció, ni una sola paraula! Està clar?

-Ni una, ni una, contestà el mugic jove.

El vell, com que no podia parlar s'acomentà de fer un signe de negació amb el dit. Diguí adéu amb emoció a Nikita Serapionitx.

-En marxa!

Nikifor engegà i els rens es posaren en marxa; ja estàvem de camí.

Els rens marxaven prou de pressa, amb la llengua fora i la respiració accelerada: *txu-txu-txu-txu...* La carretera era estreta i els animals s'estrenyien uns contra altres i m'estranyà veure que això no els molestava.

"Cal reconèixer, digué Nikifor girant-se cap a mi, que no es poden trobar rens millors que aquests. Són mascles ben escollits: en el ramat hi havia set-cents caps però aquests són els més bells. L'oncle Mitxé, al principi, no volia ni escoltar-m'ho dir: "Aqueixos no els embene..." Però després d'haver buidat una botella digué: "Bo, agafa'ls." Però en el moment en què me'ls portava trencà a plorar. "Mira [digué] aqueix és el conductor (Nikifor assenyalava el ren que marxava al capdavant), no té preu. Si el tornes a portar viu i en bon estat, te l'agafe pel mateix preu." Perquè veja el que valen aqueixos "bous"! El preu era un poc alt però, certament, el valen. Únicament el conductor ja val els seus vint-i-cinc rubles. Podríem haver agafat un altre, gratis, a casa del meu oncle Miquel Ossipovitx. L'oncle m'ho ha dit: "Ets idiota, Nikifor." Sí, això

m'ha dit. "Ets idiota, Nikifor... Per què no m'has dit que havies de portar a aqueix tipus?"

-A quin tipus?, preguntí, interrompent el relat.

-Doncs, a vostè per exemple...

Més tard comproví que "tipus" era el terme clau en el vocabulari del meu cotxer.

Quan a penes ens havíem allunyat deu verstes, Nikifor, de sobte, detingué el trineu.

-Farem un volta ací... només són cinc verstes, passarem pel camp. He de recollir el meu *guss*, no puc viatjar amb un simple abríc, em gelaria.

Em deixà completament aclaparat aquesta absurda proposició. A què venia ara anar a un camp d'ostiacs a deu verstes de Berezov? Per les respostes evasives de Nikifor comprenguí que hauria hagut d'anar el dia anterior a recollir la pellissa però havia estat bevent sense parar els dos últims dies.

-No, li diguí decididament, no anirem a per la seua pellissa, Que el diable se l'emporte! Haver-ho pensat abans... Si té fred pose's aquesta pell davall la seua, jo puc deixar-se-la. Quan arribem li regalaré la pell, val més que qualsevol pellissa.

-Bo, contestà Nikifor conciliador. Ens arranjarem, *go-go!* cridà dirigint-se als seus animals. Aquests bous no necessiten colps. *Go-go!*

Però l'empenta de Nikifor aviat cedí. L'aiguardent començà a fer el seu efecte. Perdé tota l'energia, oscil·lava cap a totes bandes i s'adormia cada vegada més. El despertí diverses vegades. Se sacsava, donava un colp als rens i grunyia: "Són bons els bous, sabrien marxar ells sols." I tornava a adormir-se. Els rens marxaven al pas i els meus crits a penes els feien caminar un poc. Així passaren dues hores. Després jo mateix m'endormisquí i em despertí alguns minuts més tard, en notar que els rens s'havien parat. Mig adormit, em semblà de sobte que tot estava perdut...

-Nikifor! cridí amb totes les meues forces, tirant-li del braç. Com a resposta murmurà algunes paraules:

-Què vol que faça?... Tinc ganes de dormir...

Tot s'anava a espatllar. No estàvem més que a trenta quaranta verstes de Berezov. Aturar-se a tan poca distància no entrava en els meus plans. M'adoní que les coses prenien un caire no bo i decidí "prendre mesures".

-Nikifor, cridí, arrancant-li el caputxó que cobria el seu cap de borratxo i exposant-lo així al fred, si no es posa al seu lloc el tire a la neu i me'n vaig a soles.

Nikifor tornà un poc en si; no sé si era el fred o les meues paraules el que donava resultat. Dormint havia deixat caure la seua vara... Tremolant, recercà en el trineu, tragué una destral; abaté en la carretera un pi jove i li llevà les branques. Una vegada preparada la vara tornàrem a partir. Em proposí vigilar severament el meu cotxer.

-Però s'adona del que fa?, li preguntí en el to més seriós que poguí trobar. Si ens agafen, no crega que ens van a felicitar.

-Clar que ho comprenc, contestà Nikifor, que anava tornant en si. Com no! Però el tercer "bou" és un poc feble. El primer és bo, no se'n pot trobar un altre de millor... I el segon no és roí... Però el tercer, certament, no val res...

De bon matí el fred es féu encara major. Em posí damunt de les meues pells la grossa *guss* i em trobí força millor. Però la situació de Nikifor era cada vegada pitjor; la borratxera desapareixia i, amb el fred, el desgraciat tremolava.

-Tinga la meua pell, li diguí.

-No, ara és massa tard, m'he de calfar jo primer per tal d'escalfar la pellissa. Després d'una hora de camí veiérem unes iurtes: tres o quatre miserables casetes fetes de fusta.

-Hi entraré cinc minuts per a preguntar el camí i escalfar-me.

Passaren cinc minuts, deu, quinze. Una criatura desconeguda s'apropà al trineu, s'hi detingué, mirà i se n'anà. Ja hi havia un poc de llum i el bosc, amb les miserables cases, prenia davant els meus ulls un aspecte sinistre.

-Com finirà tot açò?, em preguntava jo. Podré arribar lluny amb aquest borratxo? Si marxem a aquest pas els serà molt fàcil atrapar-nos. Bevent, Nikifor pot parlar i dir-li-ho tot a qualsevol, i si després se sap en Berezov, tot està perdut. Fins i tot suposant que no ens agafen, advertiran pel telègraf totes les estacions de la línia de via estreta... Paga la pena seguir? M'envaïa el dubte...

Passà mitja hora i Nikifor no tornava. Calgué anar a cercar-lo i no sabia ni tan sols en quina casa s'havia ficat. M'apropí a la primera i mirí per la finestra. En un racó hi havia una foc i al sòl una marmita que fumejava. En les fustes que servien de lliteres hi havia un grup de persones assegudes, i enmig d'elles... Nikifor, amb una botella a la mà. Colpegí amb totes les meues forces en la finestra i la paret. Un moment després sortí Nikifor. Portava la meua pellissa damunt de la seua.

-En marxa! Li cridí en un to amenaçador.

-De seguida, de seguida, respongué humilment. No és res, ja m'he escalfat, anem-nos-en ara. Marxarem tan de pressa a la nit que ningú ens veurà. Encara que el tercer "bou", no és bo... Caldrà desenganxar-lo i deixar-lo per ací...

Marxàrem.

Eren ja les cinc. La lluna havia aparegut feia molt de temps i enllumenava amb vigor, el fred era més viu i se sentia en l'aire l'anunci del matí. M'havia posat damunt de les pells una pellissa de pell de ren i no estava malament. En l'actitud de Nikifor hi havia ara seguretat i empena, els rens corrien prou i podia dormisquejar tranquil·lament. De tant en tant em despertava i veia sempre el mateix quadro. Passàvem per llocs pantanosos a l'estiu, gairebé desposseïts; només alguns pins escarransits i alguns bedolls petits; la carretera era sinuosa, estreta i a penes visible. Els rens avançaven en una carrera, infatigable i regular, com a autòmats, i la seua forta respiració recordava el soroll d'un motor. Nikifor s'havia llevat la caputxa i tenia el cap descobert. Pèls blancs dels rens es mesclaven amb el seu cabell, que semblava cobert de rosada blanca. "Ja marxem, ja marxem" em deia jo, i sentia en el meu pit una alegria que em produïa calor. "No s'adonaran de la meua fugida, potser, fins passat un dia o dos... I mentre ens allunyem d'ells..." I em tornava a dormir.

A això de les nou del matí, Nikifor detingué el trineu. A la vora de la carretera hi havia una botiga o més bé una cabanya gran feta de pells de ren, en forma de con despuntat. Al costat d'aquesta casa hi havia trineus amb tirs de rens i fusta tallada; d'una corda penjaven prous pells fresques; dos xiquets, vestits amb pells, jugaven amb els gossos.

"Què fa ací aquesta botiga?" exclamà Nikifor, sorprès. "Em pensava que no n'hi havia cap fins a les Iurtes de Vihpurtim."

Fou a informar-se i trobà que eren ostiacs caçant esquiroles, d'un poble a dues-centes verstes d'allí. Agafí els plats i les provisions i entràrem en la botiga per una estreta obertura tapada amb una pell per a menjar quelcom i prendre el te.

-*Païssi* [salut], digué Nikifor en ostiac.

-*Païssi, païssi, païssi!* Li contestaren de totes bandes.

El sòl estava cobert de pells amuntonades, sobre les quals es movien prou criatures humanes. Havien estat bevent el dia anterior i ara es despertaven. Enmig de la botiga hi havia una foguera i el fum sortia lliurement per un ample orifici del sostre. Penjàrem les olles i atjàrem el foc. Nikifor parlava en ostiac amb els amos. Una dona

amb un xiquet menut en braços al que acabava d'alletar s'alçà i, sense amagar el pit, s'apropà a la foguera. Era lletja com la mort. Li doní un caramel, i immediatament altres dues persones s'alçaren i se'ns aproparen.

“Volen aiguardent”, em digué Nikifor, traduint les seues paraules.

Els doní “esperit de vi”, un alcohol infernal de 95°, que begueren, gesticulant i escopint al sòl. La dona del pit nu també begué la seua part.

-El vell vol més, em digué Nikifor, donant un segon got a un ostiac calb i de galtes roges i lluents. He contractat aqueix vell, m'explicà Nikifor, per quatre rubles fins a les Iurtes de Txomin. Anirà davant amb tres rens i ens indicarà el camí; els nostres animals correran millor si marxen darrere d'un altre trineu.

Ens beguérem el te i menjàrem; en acomiadar-nos els oferí alguns cigarrets. Després, col·locàrem l'equipatge al trineu del vell ens acomodàrem als vehicles i ens anàrem. Feia sol, la carretera travessava un bosc i hi havia llum i alegria en l'aire. Davant de nosaltres marxava l'ostiac, amb un tir de tres femelles blanques en gestació. El vell portava una vara molt llarga, acabada amb una punta de banya i en l'altre extrem amb un tros de ferro; Nikifor també portava una vara nova. Les femelles arrossegaven ràpidament el lleuger vehicle de l'ostiac i els nostres mascles les seguien de prop.

“Per què no es cobreix el vell el cap?” preguntí a Nikifor en observar que el cap pelat de l'ostiac estava exposada al gel.

-Es passa abans la borratxera, m'explicà Nikifor.

En efecte, al cap de mitja hora, el vell detingué el seu trineu i s'apropà a nosaltres, demanant “esperit de vi”.

-Cal cuidar aquest bon home, digué Nikifor, que es cuidava alhora a si mateix. Ja ho ha vist, tenia el trineu preparat.

-I què?

-Volia anar a Berezov a per aiguardent. Hi podia haver parlat més del compte... Per això l'he contractat. Així l'assumepte estarà més segur, perquè ja no podrà anar a la ciutat almenys en dos dies. I ja no hi ha perill. Què poden dir-me així a mi? Em preguntaran: l'has portat tu? I com sabré jo a qui porte? Tu, li diré, ets policia, i jo sóc cotxer. Tu reps una paga? Això és assumepte teu. El meu és conduir. O no?

-Sí, clar!

Avui és 19 de febrer. Demà s'obrirà la Duma d'estat. L'amnistia! “La primera cosa que farà la Duma d'estat serà proclamar l'amnistia.” És possible... Però val més esperar aqueixa amnistia un poc més a l'oest; “Així l'assumepte estarà més segur”, com diu Nikifor.

Quan acabàvem de passar les Iurtes de Vikhpurtim trobàrem en la carretera un sac que segons les aparences havia de contenir pa. Pesava més d'un pud [16,38 kg]. Tanmateix les meues enèrgiques protestes, Nikifor ficà el sac en el trineu. Aprofití el sopor de la seua borratxera per a tornar a tirar el sac al camí; que era, a més, una càrrega de més per als animals.

Quan Nikifor es despertà no trobà ni el sac ni la vara que havia agafat en la botiga del vell.

Els rens són uns animals extraordinaris, que no coneixen ni la fam ni la fatiga. Els nostres no havien menjat des de la vespra de la sortida i marxaven des de feia vint-i-quatre hores. Nikifor m'explicà que només ara estaven començant a córrer bé. Portaven una marxa sempre igual, incansable, fent unes vuit o deu verstes per hora. Cada deu o quinze verstes cal detenir-se dos o tres minuts per a donar un alleugeriment als animals. Una carrera d'aquesta longitud s'anomena un “trajecte de ren” i, com per ací no es

mesura en verstes, la distància es calcula pel nombre de trajectes. Cinc “trajectes” equivalen a seixanta o setanta verstes.

En les Iurtes de Txomin deixàrem al vell ostiac; ara ja teníem darrere de nosaltres almenys deu trajectes... Era una bona distància.

A prop de les nou de la nit, quan es feia de nit, trobàrem per primera vegada altres trineus, que venien en direcció contrària. Nikifor tractà de cedir-los el pas sense detenir-se, però la maniobra era difícil perquè la carretera era tan estreta que bastava apartar-se un poc perquè els rens s'enfonsaren fins al ventre a la neu. Els trineus es detingueren. Un dels conductors se'ns apropà i preguntà a Nikifor, cridant-lo pel seu nom:

-A qui portes? Que vas lluny?

-No molt lluny..., contestà Nikifor, és un comerciant d'Obdorsk.

Aquesta trobada l'inquietà.

-El diable se'l porte! Fa cinc anys que no ens veiem i m'ha reconegut. El diable se'l porte! Són zirians que viuen a cent verstes d'ací, faran compres i portaran aiguardent de Berezov. Estaran a la ciutat demà a la nit.

-Em fa igual, diguí, no ens atraparan ja. Però si va vostè a tenir problemes quan torne...

-Quins problemes? Jo diré: Jo conduïsc, sóc cotxer. Si jo porte un comerciant o un “polític” això no es llegeix a la front. Tu ets policia i tu has de vigilar. Jo sóc cotxer i porte la gent... No és així?

-Efectivament...

Es féu de nit, una nit molt fosca. La lluna, en aquesta època, triga molt a sortir. Tot i la foscor, els rens servaven el bon camí. No trobàvem ningú. No obstant això, al voltant de l'una del matí, entràrem de sobte en un cercle vivament il·luminat i ens hi detinguérem. Davant una foguera hi havia dues persones assegudes, una alta i l'altra petita. L'aigua bullia en una marmita i l'ostiac petit raspava sobre el seu guant trossos de te premsat que llençava de seguida a l'aigua.

Ens apropàrem a la foguera i el nostre trineu quedà amagat per les tenebres. Els sons incomprendibles de l'idioma que parlaven em colpejà les orelles. Nikifor agafà la tassa del xic, hi llençà quelcom de neu i l'enfonsà un instant a l'aigua que bullia; després tornà a repetir la mateixa operació. Semblava preparar una misteriosa beguda en una foguera perduda en la profunditat de la nit. Després, lentament i àvida, s'ho begué.

Els rens començaven a estar cansats, en cada aturada es gitaven un a la vora de l'altre i engolien neu.

Serien les dos del matí quan arribàrem a les Iurtes de Txomin. Decidírem donar quelcom de descans i de menjar als animals. Les iurtes d'aquest lloc no són tendes nòmades, sinó vertaderes cases fetes de fusta, que no són tampoc iguals a les que havíem trobat en la carretera de Tobolsk. Allí, les iurtes eren vertaderes isbes, dividides en dos per un barandat; hi havia estufa, samovar, cadires, tanmateix que tot en pitjor estat i més brut que en les isbes dels mugics siberians. Ací no hi havia més que una habitació, una foc baix en compte d'estufa, res de mobles, una entrada molt baixa i un tros de gel a manera de vidre en la finestra. Malgrat tot em sentí molt a gust quan em lleví les pellisses, que una vella ostiaca penjà davant del foc perquè s'assecaren. Feia ja quasi vint-i-quatre hores que no havia menjat.

Quin plaer seure en una llitera de taules cobertes amb pells de ren, menjar vedella freda, pa mig desgelat i esperar el te! Beguí un gotet de conyac, el cap em

brunzia un poc i tenia la sensació d'haver arribat a la fi del meu viatge... Un ostiac jove, amb el pèl entrelaçat de cintes roges, s'alçà de la llitera per a donar de menjar els rens.

-Què els va a donar?, preguntí.

-Molsa. Basta de portar-los a un lloc on hi haja; ells mateixos alcen la neu i la troben. Caven un forat i es giten per a menjar tranquils. Els rens no són complicats.

-No mengen pa?

-No, només molsa, a no ésser que hom els haja acostumat des del principi a menjar una altra cosa, pa per exemple; però és rar.

La vella llençà llenya al foc i despertà una jove ostiaca, la qual ocultant el seu rostre davant meu, sortí, sens dubte per a ajudar el seu marit, el xicot que Nikifor acabava de contractar per dos rubles perquè ens acompanyés fins a Urvi. Els ostiacs són enormement peresosos i són les dones que fan tots els treballs; i no sols a la casa; no és rar veure una ostiaca caçant amb el fusell a la mà perseguint esquirois i marts. Un guarda forestal de Tobolsk m'ha contat coses sorprenents sobre la peresa dels ostiacs i la seua manera de tractar les dones. Havia hagut d'explorar diverses vegades llocs salvatges al districte de Tobolsk, llocs que en la llengua del país, s'anomenen "boires". Portava ostiacs de guies, a raó de tres rubles diaris. I tots els ostiacs es feien acompanyar en les boires per la seua dona; els vidus i els solters portaven sa mare o una germana. La dona portava tots els atifells i provisions per al camí: el sac, la destral, l'olla. L'home no portava més que el ganivet a la cintura. Quan es detenien per a descansar, la dona netejava el lloc, recollia el cinturó que s'havia llevat el marit per a estar més a gust, encenia la foguera i preparava el te. L'home s'asseia i, mentre esperava fumava una pipa...

El te estava preparat, i m'apropí la tassa a la boca àvidament. Però l'aigua tenia un insuportable olor de peix. Posí en la tassa dues cullerades de suc d'essència de nabiu per a dissimular el mal gust.

-Vostè no vol res? preguntí a Nikifor.

-El peix no ens espanta, ens el mengem fins i tot quan tot just surt de la xarxa, viu encara; no hi ha res de millor...

La xicona tornà, cobrint-se encara la meitat del rostre i, detenint-se davant el foc, s'arranjà la roba. El seu marit la seguia de prop i em proposà, per mitjà de Nikifor, que li comprés cinquanta pells d'esquirol sense assaonar.

-Li he dit que era un comerciant d'Obdorsk, per això li proposa la compra de pells, m'explicà Nikifor.

-Diga-li que vindré a veure'l quan torne a passar per ací; que ara no puc emportar-me les pells...

Prenguérem el te, fumàrem i Nikifor es gità per tal de fer un son mentre que els rens menjaven. Jo tenia també unes ganes terribles de dormir, però temia no despertar fins al matí, així que m'asseguí amb un quadern i un llapis i resumí les impressions del meu primer dia de viatge. Què bé que marxava tot i com de fàcilment s'anaven a arreglar les coses! Massa fàcilment fins i tot! A les quatre del matí despertí els cotxers i abandonàrem les Iurtes de Txomin.

-Els ostiacs, tant les dones com els homes porten trenes amb llaços. Es trenen el cabell més d'una vegada a l'any?

-Les trenes? contestà Nikifor. No, se les trenen sovint. Quan estan borratxos es tiren de les trenes. Beuen i beuen i després s'agafen l'un a l'altre pel cap. Llavors, el més feble diu: "Solta'm", i l'altre el solta. Després es posen a beure una altra vegada. Ni tan sols tenen necessitat d'enujar-se.

No molt lluny de les Iurtes de Txomin baixàrem a la vora del Sosva. La carretera va unes vegades a la vora del riu i d'altres pel bosc. Bufa un vent penetrant i violent, i a

penes puc escriure en el meu quadern. Marxem per un lloc descobert, entre un bosc de bedolls i la ribera del riu. La carretera és criminal. Un dels rens se'n surt a cada moment del camí, s'enfonsa a la neu fins al ventre i surt després de molts esforços, empenca al de davant i el fa fora del camí. Damunt de desgràcies, el conductor del trio (el "bou" sense igual) s'ha posat a coixejar. Porta arrossegant una de les potes de darrere, però continua corrent amb la millor voluntat. Acota el cap, treu la llengua fins gairebé el sòl i llepa la neu mentre corre; en això es veu que està fent un suprem esforç. De sobte, la carretera s'enfonsa entre dues muralles de neu d'un metre d'alçària. Els rens s'ajunten i hom diria que els dels costats porten al de davant. M'adone que el ren conductor porta la pota coberta de sang.

"Cure prou els rens, m'explica Nikifor; li he fet una sagnia mentre que vostè dormia."

Deté el trineu, treu un ganivet del cinturó i s'apropa a l'animal malalt, l'agafa la pota i se la palpa prou vegades. "No entenc el que li passa", declara sorprès i, amb el ganivet, escata la pota per damunt de la peüngla. Durant l'operació, l'animal roman a terra, estrenyent les potes i sense queixar-se, després es llepa la sang que li surt de la pota, es llepa tristament. Unes taques roges, ben visibles, assenyalen el lloc en què ens hem detingut. Insistisc perquè lliguen al meu trineu els rens de l'ostiàc i els nostres estiguen en el més lleuger. Lliguem darrere del vehicle el pobre conductor coix. Hem sortit de Txomin fa cinc hores i ens queda un altre tant fins a Urvi; només allí podrem agafar un nou tir a casa d'un ostiàc ric dit Simón Pantui. Voldria donar-nos rens per a un viatge llarg? He discutit això amb Nikifor.

-Haurem de comprar dos tirs, li he dit.

-I què?, contestà Nikifor en to de desafiament. Els comprarem!

La meua manera de viatjar produïa en ell una impressió semblant a la que tinguí jo en un altre temps en llegir les aventures de Fileas Fog. Si mal no recorde, l'anglès comprava elefants, vaixells a vapor i, quan li mancava combustible, llençava totes les fustes del vaixell el foc. Quan es tracta de noves despeses i dificultades, Nikifor, sobretot si està borratxo, i ho està quasi sempre, se sent inspirat. S'identifica completament amb mi, guinya l'ull maliciosament i em diu:

"El camí, per a nosaltres, no és més que un assumpte de copecs... i això ens fa igual... No ens importen els diners. Els "bous"? Si cau un "bou" en comprarem un altre. Mentre que els bous marxen, doncs endavant. L'important és arribar. No és veritat?"

-Totalment cert.

-Si Nikifor no assoleix portar-lo, ningú ho assolirà. El meu oncle Miquel Osipovitx (un bon mugic!) em digué: "Nikifor, portaràs aqueix tipus? Porta'l. Agafa sis rens del meu ramat i porta'l. Agafa'ls gratis, te'ls done." I el cap Suslikov em digué: el portes? Pren, cinc rubles per a tu."

-I per què? preguntí a Nikifor.

-Perquè el porte.

-Per a això? I a ell que li importa això?

-Doncs fou per això, s'ho jure! Ens vol, es posa davant els nostres germans per defensar-los, com un mur. Perquè, dit siga entre nosaltres, per qui pateix vostè? Pels altres, pels pobres. "Pren, Nikifor -em digué- tin cinc rubles i porta'l jo et beneïsc. Porta'l, encara que haja de respondre'n jo."

La carretera entra en el bosc i de seguida es fa millor, els arbres la protegeixen contra les borrasques de neu. Ja hi ha sol i tot està tranquil, tinc tanta calor que em puc llevar el *guss* i em quede només amb les pells. L'ostiàc de Txomin, arrossegat pels nostres rens, es distancia constantment i cal esperar-lo. Per totes bandes ens rodegen els pins: arbres enormes desproveïts de branques fins a la copa, d'un groc clar, drets com

veles. Es diria que travessem un bosc encantat. El silenci és absolut. De tant en tant una parella de perdius blanques, difícils de distingir entre la neu, eleven el vol i desapareixen al bosc. Bruscament arribem al límit dels pins, la carretera descendeix per un pendent escarpat cap al riu; el nostre trineu es bolca, el tornem a posar dret i emprenem una altra vegada la marxa; travessem el Sosva i, de nou, entrem en terreny descobert. De tard en tard es veuen bedolls petits. Hem d'estar en un pantà.

-Quantes verstes hem fet?, preguntí a Nikifor.

-Crec que unes tres-centes, però no n'estic segur. Qui pot mesurar ací les verstes? L'arcàngel Sant Miquel i ningú més... en tres dies arribarem a les fàbriques sempre que el temps ens ajude. Si hi ha una d'aqueixes tempestats de neu, llavors no sé... Una vegada m'agafà una i en tres dies no fiu més que cinc verstes. Que Déu ens en lliure!

Ja estem en el Petit Ourvi, tres o quatre iurtes miserables i només una d'elles habitada. Fa vint anys estaven poblades però els ostiacs desapareixen amb una velocitat sorprenent... Deu verstes més i arribarem al Gran Ourvi. Trobarem Simon Pantuï? Ens donarà els rens? És absolutament impossible continuar amb els nostres...

Perboc! En Ourvi no trobem els mugics, que han d'estar curant del ramat en les tendes, a dos "trajectes". Hem de retrocedir algunes verstes i després fer un volta. Si ens haguéssim aturat en els Petits Ourvi ens en hauríem assabentat i hauríem economitat diverses hores. En un estat d'ànim a la vora de la desesperació, m'assec, mentre les dones cerquen un ren que pugui reemplaçar el nostre conductor coix. Com en els altres llocs, les dones de Ourvi estan quasi èbries i, quan ensenye les nostres provisions, em demanen aiguarent. M'entenc amb elles per mitjà de Nikifor que parla, el mateix que el rus, el zirià i els dos dialectes ostiacs, el de la "ribera alta" i el de la "baixa", que s'assemblen molt poc. Els ostiacs d'ací no saben ni una paraula de rus. No obstant això, cal senyalar que tots els juraments russos han entrat textualment en la seua llengua i, que junt amb el vodka, constitueixen el resultat més clar de la nostra acció civilitzadora. Enmig dels confusos termes de l'idioma ostiac, en un lloc on ningú sap dir "bon dia" en rus, sona de sobte i amb perfecta claredat una d'aqueixes paraules incongruents que són la glòria de la nostra llengua nacional i que l'ostiac pronuncia sense cap accent, amb perfecta claredat.

De tant en tant oferisc cigarrets. Fumen el meu tabac amb una deferència barrejada amb desdeny. Aquesta gent cremada per l'alcohol no és de cap manera sensibles al feble gust dels meus cigarrets. Nikifor mateix, que, en general, respecta els productes de la civilització, reconeix que els meus cigarrets no mereixen cap elogi. "Ni el cavall voldria aquest ordi", m'explica.

Ens dirigírem cap al camp. Aquesta regió és deserta i salvatge; els nostres rens cerquen el camí entre muntanyes de neu, ensopegant amb els arbres i no acabe d'explicar-me com el cotxer pot reconèixer la ruta. Posseeix un instint, com els rens, que mai s'enganxen les banyes entre les branques dels pins o dels avets. El nou conductor del trio que ens han fornit en Ourvi té una enorme cornamenta d'un metre almenys. El camí està constantment obstruït per les branques i fa la impressió que l'animal es quedarà enganxat. Però, en l'últim moment, gira lleugerament el cap i ni tan sols frega un full de la branca. Durant molt de temps he observat aquesta maniobra i em semblava infinitament misteriosa, com ho semblen sempre les manifestacions de l'instint a l'home que vol raonar.

Nou contratemps! L'amo se n'ha anat amb el seu obrer al campament d'estiu, on ha deixat una part del seu ramat. Hom l'espera d'un moment a un altre, però no es pot dir quan arribarà. En la seua absència, el seu fill, un xicot jove, no s'atreveix a concloure el tracte. Ens veiem obligats a esperar. Nikifor deixa els rens en llibertat perquè cerquen la molsa pel seu compte i mengen. Perquè no es confonguen els nostres animals amb els del ramat, els traça les seues inicials sobre el llom amb la punta del ganivet. Després repara el nostre trineu, prou espatllat pel mal camí que hem recorregut. Totalment desesperat, faig voltes pels camps de neu circumdants i després entre en la botiga. Als genolls d'una jove ostiaca està assegut un xiquet de tres o quatre anys, completament nu; la mare el vist. Com poden viure amb xiquets, en aquestes cases a quaranta o cinquanta graus sota zero? "Durant nit no s'està malament [m'explica Nikifor], hom es fica a les pells i s'adorm bé. Jo mateix he passat més d'un hivern en una tenda. L'ostiaca es fica completament nu, a la nit, en una *malizza*. S'hi dorm bé. El més desagradable és alçar-se, es gela fins a la respiració... Sí, és enutjós alçar-se."

La jove ostiaca envolta el xiquet amb un extrem de la seua pellissa i li dona el pit. Ací s'alimenta així els xiquets fins als cinc o sis anys.

Faig bullir aigua en el foc. Mentre estic d'esquena, Nikifor omple la palma de la seua mà (quina mà i quina palma, senyor!) amb te de la meua caixa i el posa en la tetera. No tinc valor per a fer-li una observació i em veig obligat a beure un te que ha passat per aqueixa mà... La palma de la mà de Nikifor ha hagut de fregar amb moltes coses, però per descomptat no amb sabó, des de fa molt de temps...

L'ostiaca, després d'haver alimentat el seu xiquet, el renta, l'asseca amb fines borumballes, el vist i després el deixa sortir de la botiga. Em sorprèn la tendresa amb què tracta el seu fill. Ara es posa a treballar; cus una pellissa de pell de ren amb tendons secs del mateix animal; no sols és una obra sòlida sinó fins i tot elegant. L'adorna amb un dibuix fet amb trossos de pell blancs i foscos. En cada costura fica una cinta de tela roja. Són les dones les que fan les pellisses per a tota la família. Que formidable treball!

El fill major romanía agitat en un racó de la tenda, està malalt des de fa tres anys. Li procuren com poden medicaments, que pren en enormes quantitats: passa tot l'hivern en la tenda, és com dir a l'aire lliure. El malalt té una cara estranyament intel·ligent: el patiment ha posat en els seus trets una expressió que sembla que està pensant... Recorde que precisament ací morí, el mes passat, un jove comerciant de Berezov, que havia vingut a cercar pells, i que estigué diversos dies presa de la febre, sense cap socors.

El vell Pantuï, a qui esperem, té un ramat d'uns cinc-cents rens. És famós en tota la comarca per la seua riquesa. El ren és ací l'únic valor: aliment, vestit i transport. Fa alguns anys, un ren costava de sis a vuit rubles, i el preu actual és de deu a quinze. Nikifor explica aquesta pujada per les epidèmies contínues, en què desapareixen centenars d'aquests animals.

Cada vegada està més fosc. Entrada la nit, és evident que ningú voldrà ocupar-se de capturar rens en el ramat, però no vull rebutjar aquesta esperança i espere el vell amb una impaciència com no havia sentit mai.

...La foscor era ja completa quan arribà el vell patró amb els seus obrers. Entrà en la tenda greument, ens saludà i s'assegué davant el foc. El seu rostre, intel·ligent i autoritari, em cridà l'atenció. Els cinc-cents rens que posseïa li permetien, sens dubte, sentir-se sobirà de cap a peus.

Fiu un colzada a Nikifor.

-Parle-li ja! Per a què perdre més temps?

-Espere, encara no és el moment; soparà.

Entrà un obrer, un mugic alt, d'amples esquenes que ens saludà amb una veu nasal, es canvià de botes en un racó i s'apropà a la llar. Quin rostre tan horrible! No tenia nas, el llavi superior estava alçat cap amunt i tenia sempre la boca mitjà oberta, mostrant unes poderoses dents blanques. Em girí, espantat.

-És ja el moment d'oferir-los "esperit de vi"? preguntí a Nikifor, l'autoritat del qual reconeixia en aquest aspecte.

-Precisament!, contestà Nikifor.

Me n'aní a cercar la botella. La nora del patró, que, a l'arribada d'aquest, s'havia velat per primera vegada el rostre, encengué una torxa de bedoll i cercà en un cofre, d'on tragué un got de metall. Nikifor netejà la tassa amb un cantó de la seua camisa i l'omplí fins a la vora: la primera tassa li l'oferí al vell, explicant-li que era "esperit de vi". Aquest inclinà el cap greument i, sense una paraula, es begué d'una sola glopada el contingut de la tassa, és a dir, alcohol de 95°; no se li mogué ni un sol múscul de la cara. Després begué el seu fill, féu una carassa i escopí una bona estona en el foc. Després li tocà a l'obrer que, després d'haver begut, es posar a fer becaades. Per fi hom oferí la tassa plena al malalt, però no la pogué acabar. Nikifor llençà el que quedava al foc per a demostrar la qualitat del regal: l'alcohol cremà de seguida amb una flama clara.

-*Taak* (és fort), digué tranquil·lament el vell, en la seua llengua.

-*Taak*, repetí el fill, escopint encara.

-*Saka taak* [és molt fort], confirmà l'obrer.

Nikifor begué també, trobant que, efectivament, l'alcohol era massa fort. Diluïren un poc en el te. Nikifor tapà amb el dit la botella i la sacsà. Tots begueren una altra vegada. Després posa te en la botella i tornà a beure. Per fi, Nikifor exposà el motiu de la nostra visita.

-*Saka khoza*, digué el vell.

-*Khoza, saka khoza*, repetiren tots a cor.

-Què diuen? Li preguntí, impacient, a Nikifor.

-Diuen que està molt lluny... Demana trenta rubles per portar-lo fins a les foneries.

-Quant demana fins a Niaksinvoli?

Nikifor grunyí algunes paraules inintel·ligibles. Estava descontent, però no en sabí la raó fins més tard. No obstant això, parlà amb el vell i em transmeté la seua resposta: fins a Niaksinvoli tretze rubles, fins a les foneries trenta.

-I quan portaran els rens?

-A punta de dia.

-No es podria fer ara?

Nikifor els traduï la meua pregunta en un to irònic. Tots esclataren a riure i mogueren el cap dient que no. Comprenguí que hauria de passar la nit en aquest lloc i sortí de la tenda per a prendre l'aire. Feia bon temps. Em passegí durant mitja hora per la neu, i després em gití en el meu trineu.

Em tombí, envoltat en pells. Per damunt de la tenda s'havia format un cercle de llum en l'aire pel foc de la llar que s'anava consumint. Al voltant, el silenci era absolut, els arbres, immòbils, i les estrelles molt clares. L'olor de la pell de ren, humitejada per la meua respiració, em sufocava un poc, però la pell m'escalfava bé. La pau de la nit m'hipnotitzava i m'adormí amb la ferma resolució de despertar-me tot just que claregés i partir com més aviat millor. Quant de temps havíem perdut, era horrible pensar-ho!

Em despertí diverses vegades, alarmat, però em rodejaven les tenebres. Un poc després de les quatre entrí en la tenda i despertí Nikifor, que despertà tots els altres. La vida en els boscos durant hiverns de fred espantós influeix sobre aquesta gent; quan despertaren es posaren a tossir i a escopir de tal manera que no poguí suportar l'espectacle i sortí a l'aire lliure. A l'entrada de la tenda, un xiquet d'uns deu anys es tirava amb la boca aigua en les engrudoses mans i rentava així la cara; quan finí l'operació s'assecà atentament amb un grapat de borumballes.

De seguida se n'anaren l'obrer i el fill del patró, muntats en raquetes per la neu i amb gossos, a portar el ramat a la vora de la tenda. Passà almenys mitja hora abans que aparegués el primer grup de rens.

“Ja els han posat en moviment, m'explicà Nikifor, aviat estarà ací tot el ramat.”

No fou així ni de bon tros. Encara trigaren dues hores a reunir un grup considerable d'animals. Marxaven tranquil·lament al voltant de la tenda, cercaven molsa davall la neu i es gitaven. El sol havia sortit i anava enllumenant la neu. Les siluetes dels rens, grans i petits, clars i foscos, es perfilaven molt bé sobre el fons blanc. Un quadro meravellós que em semblà fantàstic i que no podré oblidar. Els rens estaven vigilats per gossos; uns animals tan petits no temien llençar-se sobre un grup de cinquantes caps en quant que s'allunyaven un poc i els rens, bojós de terror, tornaven al galop sobre el camp de neu.

Però ni tan sols aquest quadro em feia no pensar en el temps perdut. El dia 20 de febrer (dia en què s'obria la Duma d'Estat) fou per a mi una mala jornada. Eren ja més de les nou i encara havia d'esperar. Havíem perdut vint-i-quatre hores, ara ja no podríem anar-nos-en fins a les onze o les dotze i ens quedaven encara, fins a Ourvi, vint o trenta verstes per una carretera força roïna. Si tenia mala sort em podrien atrapar avui. Suposant que la policia s'hagués adonat de la meua evasió l'endemà i si hagués sabut per qualsevol dels companys de borratxera de Nikifor el camí que havíem seguit, hauria pogut organitzar la persecució des del 19 a la nit. No havíem fet més que tres-centes verstes. És una distància que es pot cobrir en vint-i-quatre o trenta hores. Els havíem donat just el temps necessari per a atrapar-nos. Això podia ésser fatal.

Li expressí el meu descontent a Nikifor. Havíem d'haver anat a cercar el vell i no esperar-lo; a més, els hauríem pogut donar alguns rubles més, a condició d'haver sortit a la nit. Per descomptat que, si jo hagués sabut parlar en ostiac, ho hauria arranjat. Però si viatjava amb ell era precisament perquè no sabia l'ostiac, etc.

Nikifor, enutjat, mirava cap a un altra banda.

“I què podia fer jo si ell no volia? Els rens del seu ramat estan ben nodrits, ben curats; no se'ls pot agafar de nit. Però, al capdavant, no importa, hi afegí, girant-se cap a mi, arribarem!”

-Arribarem?

-Arribarem!

Em semblà de sobte que, en efecte, res importava, que arribaríem. Encara més en la mesura que el clar es cobria ara de rens i els ostiacs tornaven ja.

“Agafarem els rens de seguida”, digué Nikifor.

Veig als ostiacs agafar els llaços, i el vell patró, amb gestos lents, agafar també la corda amb el nus a la seua mà esquerra. Després tots criden, ha d'ésser per a preparar un pla d'acció i escollir la primera víctima. Nikifor intervé també, fa aixecar-se un grup de rens i l'empenta a un clar entre el vell i el seu fill. Els rens espantats, corren en massa

compacta; com un riu de caps i cornamentes. Els ostiacs segueixen amb la vista un punt del torrent. El vell llança el seu llaç i sacsa el cap discontent; el jove ostiac el llança i fracassa també. Però l'obrer, que està en un lloc descobert, enmig dels animals, m'inspira de sobte respecte pel seu aspecte d'instintiva seguretat: envia el llaç i, pel moviment del seu braç, es veu que no fallarà el colp. Els rens s'aparten per a escapar de la corda però un gran mascle blanc, que porta un tronc al coll, fa dos o tres salts, es deté i es gira: el llaç l'ha agafat pel coll i les banyes.

Nikifor m'explica que acaben d'agafar el més revoltós, el que dirigia el ramat i se'l portava quan calien animals. Ara només havien de lligar-lo i tot rutllaria.

Els ostiacs recullen de nou els llaços i els enrotllen en el seu braç esquerre. Després es criden entre si per a posar-se d'acord. Un apassionament desinteressat per la caça s'apodera de mi. Nikifor m'assenyala una bella femella de petites banyes, a la que volen agafar, i jo mateix participe en l'operació. Empentem per dos costats el grup de rens vers el lloc on els esperen els llaços. Però l'animal ha hagut de sospitar quelcom, perquè fa una volta brusca i desapareix en el bosc, perseguit pels gossos. La maniobra envoltant torna a començar; el vencedor és una altra vegada l'obrer que ha sabut agafar, en el moment adequat, la bèstia perseguida.

“És una femella estèril, m'explica Nikifor. Per això treballa bé.”

La caça resultava interessant, encara que ja estava resultant un poc llarga. Després de la femella, dos llaços agafaren al mateix temps un enorme ren que, realment, semblava un bou. Després es produí una interrupció perquè un grup s'havia escapat del cercle fugint al bosc. L'obrer i el fill del patró se n'anaren darrere d'ells i tornaren a la mitja hora. Al final, la caça forní millors resultats i atrapàrem tretze rens, dels quals set estaven destinats per a mi i per a Nikifor i sis per als patrons. A això de les onze emprenguérem per fi el camí amb quatre tirs de tres animals, cap a Ourvi. L'obrer havia d'acompanyar-nos fins a les foneries. Un setè ren corria, lligat darrere del trineu, de refresc.

El “bou” coix que havíem deixat en les Iurtes d'Ourvi quan fórem a les tendes, no s'havia guarit. Seguia tirat tristament a la neu i es deixà agafar sense necessitat de cap llaç. Nikifor li féu una altra sagnia, però sense resultat com abans. Els ostiacs afirmaven que la pota ja no li serviria per a res. Nikifor el mirà sense saber què fer i després el vengué com a carn a un dels patrons del lloc, per vuit rubles. Aquest s'emportà el pobre animal, lligat amb una corda. Així, de forma prou trista, finí l'existència d'un “bou sense igual en el món”. És curiós que Nikifor el vengués sense demanar-me permís. Segons el tracte, ell no seria l'amo dels rens fins a arribar al final del viatge. Sentí prou abandonar al ganivet del carnisser un animal que m'havia servit tan bé. Però no tinguí el valor de protestar... Quan es guardà els diners es girà vers mi i em digué: “Ja ho veu, jo hi perd dotze rubles.” Bergant! Aquest home oblidava que el tir l'havia pagat jo i que, segons ell, havia d'haver-nos portat fins al final. En canvi, a les tres-centes verstes em veia obligat a llogar altres animals.

Feia tant de calor que la neu es fonia i la marxa era cada vegada més difícil. Un “bou” d'aparença prou modesta i amb una sola banya ens servia de conductor. A la dreta marxava la femella estèril, i al mig un ren gros i petit a qui per primera vegada enganxaven en un tir. Escortat a la dreta i a l'esquerra, complia la seua tasca prou bé. L'ostiac marxava davant amb un trineu en què havíem carregat els equipatges. Damunt de la pellissa s'havia posat un sobretot roig i, sobre el fons de neu, el trineu gris i el cel gris, es destacava com una pinzellada inesperada però necessària.

La carretera era tan difícil que els arreu es trencaren dues vegades en el trineu de davant; en cada aturada s'enfonsaven els patins i després era difícil emprendre de nou la marxa. Després dels dos primers "trajectes", els rens estaven ja prou cansats.

"Voleu que fem parada en les Iurtes de Nildin per a prendre el te?", em preguntà Nikifor. Les altres iurtes estan molt lluny.

Jo veia que els cotxers tenien ganes de prendre el te, però volia recuperar un poc del temps perdut en Ourvi. Els diguí que no.

"Com vullga", digué Nikifor i, enutjat, atirà amb la vara la femella.

Férem gairebé quaranta verstes en silenci perquè quan Nikifor no està borratxo es mostra molt taciturn. El fred era cada vegada major, la carretera es gelava i millorava el camí. En Sanghi-tur-Paul decidírem aturar. La casa que trobàrem ens meravellà, en veure bancs i una taula amb un tovalles d'hule. Durant el sopar Nikifor em traduí una part de la conversa de l'obrer amb les dones que ens servien, i m'assabentí de coses curioses. Tres mesos abans la dona de l'ostiàc s'havia penjat. Com? El diable no ho hauria imaginat, em deia Nikifor. S'havia penjat amb una corda fina que lligà a una branca. El marit, mentre, estava en el bosc, caçant esquiroles amb altres ostiàcs. El cap del poble fou a cercar-lo i li digué que tornés perquè la seua dona havia caigut greument malalta ("Ací, com en tot arreu, no es diu la veritat a la primera", pensí). Però el marit contestà: "És que no hi ha ningú allí per a encendre el foc? Sa mare estarà amb ella... Què puc fer jo?" Però el cap insistí, el marit tornà a les iurtes i trobà la seua dona "madura". És ja la seua segona dona, em diu Nikifor en acabar.

-Com? L'altra també es penjà?

-No, morí de mort natural, com Déu mana...

M'assabentí que els xiquets que l'ostiàc havia besat a la boca (el que m'havia horroritzat), quan sortí d'Ourvi eren de la seua primera dona. Amb la segona havia viscut només dos anys i no en tingué de fills.

-És que la casaren a la força amb aqueix home?, preguntí. Nikifor m'informà.

"No contestà, fou ella que demanà casar-se. Després ell pagà trenta rubles als pares de la seua dona i visqueren a casa d'ells; no se sap per què es penjà".

-Ha d'ésser quelcom que ocorre rarament, no?, preguntí.

-Que es maten? Passa sovint entre els ostiàcs. A l'estiu s'ha matat un d'un tret de fusell.

-Intencionadament?

-No... I un altre també, un policia que es pegà un tret. I a més se'l pegà a la torre de la comissaria. S'hi pujà i cridà: "Açò per a vosaltres, fills de gossa!", i s'endegà el tret.

-Un ostiàc?

-No, un cert Molodsovatov, un rus... Nikita Mitrofanovitx...

Quan sortírem de les iurtes de Sanghi-tur-Paul ja fosquejava. La neu no es fonia tot i que el temps es mantenia agradable. El camí ara era excel·lent, no massa bla però agradable; estava com havia d'estar sempre, deia Nikifor. Els rens avançaven ràpidament i estiraven el trineu sense dificultat. Finalment, haguérem de desenganxar el tercer ren i lligar-lo al trineu per darrere, perquè com no havia de fer cap esforç feia salts als costats i podia trencar la part davantera del trineu. Els patins lliscaven regularment, sense soroll, com una barca sobre les aigües. En l'espès crepuscle, el bosc prenia dimensions gegantines. No veia ja la carretera i tampoc sentia el moviment del

trineu. Els arbres, com empentats per un poder màgic, corrien a la nostra trobada; les males herbes fugien pels costats; alguns vells troncs coberts de neu, a la vora d'esvelts bedolls, passaven davant de nosaltres. Tot era misteriós. La respiració regular i precipitada dels rens sonava en el silenci nocturn del bosc. I cent sons oblidats es despertaven en el meu record, seguint aquesta cadència. De sobte, en la profunditat de l'ombrívol bosc, sona un xiulit, que sembla màgicament i infinita llunyà. No obstant això, és l'ostiac que xiula, per a distraure els seus rens, a alguns passos de mi. Després, de nou, el silenci; una altra vegada el xiulit llunyà, i els arbres fugen sense soroll en les tenebres.

Dorm alguna estona i en el meu sopor comence a tenir un pensament inquietant. Per la meua manera de viatjar, els ostiacs han de prendre'm per un ric comerciant. En aquest bosc perdut i amb una nit tan fosca no hi ha ni un home, ni un gos, qui pot detenir-los? És cert que tinc un revòlver, però està tancat en el meu sac de viatge i el sac està lligat en el trineu de l'ostiac que, en aquest moment, comença a inspirar-me sospites. "L'hauré de traure del sac en la primera ocasió i posar-lo junt a mi."

És una estranya criatura el nostre cotxer, amb el seu abric roig! La falta del nas no li impedeix tenir olfacte, es diria que ol la carretera i així la segueix. Coneix el menor matoll i, en ple bosc, es mou tan lliurement com en la seua iurta. Acaba de dir a Nikifor que ací hi ha molsa davall la neu, i que es podria donar de menjar als animals. Ens detenim i desenganxen. Són les tres del matí.

Nikifor m'explica que els rens zirians són astuts i que ell, en els seus viatges, mai els permet pasturar en llibertat. Sempre els té subjectes perquè és fàcil soltar un ren, però mai es pot estar segur de tornar-lo a agafar. No obstant això, l'ostiac és d'una altra opinió i deixa solts els animals. Aquesta noble conducta era digna de recompensa però jo considerava amb inquietud als animals. Què passaria si preferien la molsa d'Ourvi? L'aventura seria enormement desagradable. Abans de soltar-los, els cotxers derrocaren dos grans pins i feren de cada un sis fustes d'un metre. Aquests trossos de fusta, en qualitat de principi moderador, foren penjats del coll de cada un dels rens. "Esperem [em deia jo] que no siguem massa lleugers."

Després d'haver soltat els animals, Nikifor tallà fusta i retirà la neu d'un cercle, en el qual féu una foguera; després col·locà unes quantes branques perquè ens serviren de seients. Penjà les marmites de dues branques humides, acanades a la neu, i les omplí de neu... Prendre el te davant una foguera, sobre neu de febrer, ens hauria semblat segurament menys interessant si haguéssim tingut una gelada de quaranta o cinquanta graus sota zero. Però tot era favorable i el temps estava tranquil i tebi.

Temia adormir-me massa i no em gití amb els cotxers. Em quedí quasi dues hores assegut davant el foc, tirant-li llenya i redactant, amb aqueixa llum incerta, les meues impressions del viatge.

Quan començà a aclarir-se el cel, despertí els cotxers. No costà cap treball enganxar de nou els rens. Mentre els lligàvem es féu de dia i tot prengué un aspecte absolutament prosaic. Els pins disminuïren d'alçària i de corpulència. Els bedolls no corrien ja davant de nosaltres. L'ostiac estava mig endormiscat i les sospites que havia concebut a la nit s'esfumaren. Recordí al mateix temps que, en el vell revòlver que m'havia procurat abans de sortir només havia dos cartutxos i m'havien pregat que no me'n servís, per tal d'evitar accidents. Així que l'arma romangué en el meu sac de viatge.

Entràrem en un bosc dels més poblats, interminable; pins, avets, bedolls, làrixs, cedres i, per damunt del riu, elegants salzes. La carretera era bona i els rens corrien

prou. En el trineu de davant l'ostiàc portava el cap inclinat i cantava una malenconiosa cobla que no tenia més que quatre notes. Potser pensava en la vella corda amb què s'havia penjat la seua dona. Bosc, bosc... Uniforme i al mateix temps divers, infinitament variat en les seues combinacions. Un pi podrit impedeix el pas, està cobert de neu. Més enllà, el bosc ha hagut de cremar durant l'última tardor. Els troncs secs, drets, desproveïts de branques, semblen pals de telègraf inútils o com els pals d'un port gelat, sense veles. Durant algunes verstes seguïrem en la zona de l'incendi. Després tot són avets, foscos i molt junts. Els vells gegants s'entrellacen uns amb altres, les seues copes es confonen i detenen els rajos del sol. Les branques estan unides per no sé quins fils verds i semblen cobertes d'una grollera tela d'aranya. Els rens i els homes semblen molt petits enmig d'aquests avets centenaris. Després comencen a fer-se més rars els grans arbres; en un clar s'estenen centenars de joves avets, a la mateixa distància uns d'altres.

En una revolta per poc no hem xocat amb un trineu petit carregat de fusta, arrossegat per tres gossos i conduït per una xiqueta ostiàca. Un xiquet d'uns cinc anys anava al costat del vehicle. Eren uns xiquets molt guapos. M'he fixat que, entre els ostiàcs, els xiquets són generalment molt guapos; llavors, per què són tan lletjos els adults?

Bosc i més bosc: ací hi ha hagut un altre incendi, però molt antic, entre els troncs cremats hi ha ja vegetació jove. Com s'incendiaran aquests bosc? Ha d'ésser per culpa de les fogueres?

"Quines fogueres?", em contesta Nikifor. "No hi ha una ànima per ací durant el bon temps perquè la carretera va pel riu a l'estiu. És la tempestat que els incendia. En quant comencen a caure rajos s'incendien els arbres, o bé, dos arbres es freguen fins que cremen. Després el vent s'encarrega de fer-lo córrer. Apagar-lo? Qui podria apagar-lo? El vent el propaga i el mateix vent l'apaga. Crema la raima, cremen les branques i només queda el tronc. Al cap de dos anys se seca l'arrel i cau el tronc..."

Hi ha molts troncs secs que estan a punt de caure. Alguns es mantenen recolzant-se a les branques d'un avet pròxim. Ací hi ha un a punt de caure sobre la carretera, però que s'ha quedat, no se sap com, a un o dos metres del sòl. Cal inclinar-se per a no donar-se un colp en el cap. Durant uns minuts travessàrem encara una altra zona de grans avets; després, bruscament, arribàrem a un pas a la vora del riu.

"Ací es caça l'ànec a la primavera, perquè l'animal vola fent alts i baixos. Quan es posa el sol, es col·loca una xarxa en un d'aqueixos passos, entre dos arbres. Una bandada d'ànecs arriba al pas i, com gairebé no hi ha llum, cau a la xarxa. Llavors es tira de la corda i cau la xarxa amb tots els ànecs. Es poden agafar d'una vegada fins a cinquanta. Però cal tenir temps de mossegar-los."

-De mossegar-los?

-Cal matar-los perquè no tiren a volar. Se'ls mossega en el cap, cal finir aviat... La sang corre pels llavis... També se'ls pot matar amb un bastó, però és millor fer-ho amb les dents...

Al principi m'havia semblat que els rens, com els ostiàcs eren iguals entre si. Però prompte poguí veure que cadascun dels nostres set animals tenia la seua fisonomia particular i aprenguí a distingir-los. De tant en tant mirava amb tendresa a aquests extraordinaris animals que ja m'havien apropat cinc-centes verstes al ferrocarril.

No ens queda ja alcohol. Nikifor, quan no està borratxo està ombrívol. L'ostiàc canta una cobla que, sens dubte, ha de referir-se a una corda. En alguns moments em sembla estranyíssim que siga jo, precisament jo, qui està perdut en aquest desert, en aquest immens desert. Aqueixos dos trineus, els set rens i els dos homes, tot es mou per culpa meua, per mi... Dos homes d'edat, amb família, han deixat la seu casa i suporten

tot tipus de dificultats perquè això és necessari per a un altre, un estrany a qui no coneixen.

Relacions d'aquest tipus existeixen per tot arreu. Però en cap banda són tan xocants com aquí, en els boscos verges de Sibèria, on es tradueixen d'una forma tan brutal, tan evident...

Com ja havíem deixat menjar els rens a la nit passàrem de llarg per les Iurtes de Saradei i de Menk-ia-Paul i només ens detinguérem en les de Khanglaz, els habitants de les quals són encara més salvatges. Tot els sorprèn: els utensilis de taula, les tises, les calces, la manta i tot el que veieren que era meu excità el seu entusiasme. Quan apareixia un nou objecte tots emetien un crit ronc. Per a informar-me havia desplegat un mapa de la regió de Tobolsk i llegia en veu alta els noms de totes les iurtes veïnes, dels rierols i dels rius. Ells m'escoltaven amb la boca oberta i, quan finí, digueren a cor (segons em comunicà el meu intèrpret) que tot era com jo havia dit. No tenia ja menuts i, per a agrair-los la seua hospitalitat, doní a tots, homes i dones, cigarretes i un bombó, amb la qual cosa quedaren força contents. Una vella ostiaca, menys lletja que les altres i molt atrevida s'enamorà de mi, millor dit, del meu equipatge. Pel seu somriure es veia que el seu sentiment era absolutament desinteressat, que era l'admiració normal davant fenòmens d'un altre món. M'ajudà a cobrir-me les cames, després de tot això ens estretírem la mà afectuosament i cadascú pronuncià algunes paraules amables en la seua llengua.

“Es reuneix aviat la Duma?”, em preguntà de sobte Nikifor.

-Fa ja tres dies que està reunida.

Ah!... I què en resultarà? Caldria *fer-los* entrar en raó. *Ells* són dolents. Nosaltres ja tenim prou. La farina, per exemple, costava un ruble amb cinquanta copecs, i ara, com diu l'ostiaca, costa un ruble vuitanta. Com pot hom viure amb aqueixos preus? A nosaltres els zirians ens donen la llanda més que a ningú: si portes a la ciutat una càrrega de palla: paga. Si portes llenya: paga. Els russos diuen com els ostiacs: “La terra és nostra.” La Duma hauria de ficar-se en açò. El nostre brigadier de policia no és roí, però el comissari no és del nostre gust...

-No deixaran a la Duma que es mescle... Tiraran els diputats.

-Aqueixa és la desgràcia, que els tiraran, confirmà Nikifor, que afegí a aquesta declaració alguns termes dignes de l'antic governador de Saratov, Stolipin.

Arribàrem de nit a les Iurtes de Niaksimvoli. En aquest lloc era possible canviar els rens i decidí fer-ho, tanmateix l'oposició de Nikifor. Insistia en conservar fins al final del viatge els rens d'Ourvi, esgrimint arguments fútils al mateix temps que multiplicava els obstacles mentre discutíem. La seua conducta em sorprengué, però per fi comprenguí que pensava en la tornada, ja que amb els rens d'Ourvi podria tornar fins al campament on havia deixat els seus. Però jo no cedí i, per divuit rubles, llogàrem nous tirs perquè ens portaren fins a Nikito-Ivdelski, gran poble al peu de l'Ural, on es treballa en l'extracció de l'or. És l'última etapa de la “ruta dels rens”. Des d'aquest lloc fins al ferrocarril no quedaven més que cent cinquanta verstes a fer a cavall. Des de Niaksimvoli fins a Ivdeli hi ha unes dues-centes cinquanta verstes, és a dir, vint-i-quatre hores, si tot marxa bé.

En Niaksimvoli tinguérem les mateixes dificultats que en Ourvi: no es podien agafar els rens de nit i calgué dormir-hi.

Ens instal·làrem en una pobra isba ziriana. L'amo de la casa havia estat empleat d'un comerciant però no s'havia entès amb el seu patró i ara no tenia ni diners ni treball. M'estranyà de seguida el seu llenguatge, que era més bé d'home conreat que no de

camperol. Xerràrem. Amb gran intel·ligència raonava sobre la possibilitat que hauria de dissoldre la Duma i la necessitat en què es veuria el govern de “concloure un nou crèdit”.

“Han publicat totes les obres d’Herzen?”, em preguntà, entre d’altres coses.

I, no obstant això, aquest home instruït era un vertader bàrbar. No feia res per ajudar la seua dona, que es cuidava tota sola de tota la família. Coïa pa per als ostiacs dues vegades al dia. Ella mateixa portava l’aigua i la llenya. A més, estava carregada de xiquets. En tota la nit que passàrem a la seua casa no es gità. Darrere del barandat hi havia un llum encès i, pel soroll, compreguérem que removia la pasta en la pastera. Tot just matinar es posà en peu, preparà el samovar, vestí els xiquets i portà al seu marit les botes seques.

“Per què no l’ajuda el seu marit?”, li preguntí quan estiguérem sols.

-Perquè ací no hi ha vertader treball. La pesca no es pot practicar en aquest lloc. Tampoc té costum ell de caçar pells. Per aquesta part tampoc es conrea, l’estiu passat els nostres veïns tractaren de llaurar per primera vegada. Què es pot fer? Els homes no s’ocupen dels treballs de la casa, a més, són peresosos, certament, més que els ostiacs. Per això les xiques russes no es casen mai amb zirians, serien ben ximples si es posaren elles mateixes la corda al coll. Només ho fem nosaltres, les dones zirianes, que tenim el costum.

-I les dones zirianes es casen amb russos?

-En quant volen. Als camperols russos els agrada casar-se amb nosaltres perquè treballem millor que ningú. Són les xiques russes les que mai es casen amb zirians.

-Diu vostè que els seus veïns han tractat de llaurar? Han recollit quelcom?

-Sí, una bona collita. Un ha sembrat un pud i mig de sègol i ha recollit trenta puds. L’altre sembrà un pud i la seua collita fou de vint. El lloc llaurat està a quaranta verstes d’ací.

Niaksimvoli fou el primer lloc en el meu camí on escoltí parlar de temptatives agrícoles.

Per fi hem assolit deixar aquest lloc al migdia. El nostre nou cotxer, com tots els cotxers, ens ha promès sortir a l’alba i no ens ha portat els rens fins a les dotze. Ens ha posat un xicot perquè ens conduísca.

El sol brillava encegadorament. Era difícil obrir els ulls, i fins i tot amb els ulls tancats la neu i el sol penetraven per les parpelles. Al mateix temps bufava un vent fred que impedia a la neu fondre’s. No poguérem descansar els nostres ulls fins que entràrem en el bosc. El bosc era sempre el mateix i es veien senyals d’animals, que amb ajuda de Nikifor havia après a distingir. Ací, una llebre ha deixat empremtes en cercles desconcertants. Les marques deixades per les llebres són innumerables, perquè ningú caça aquest animal a la regió. Al costat nostre, hi ha un lloc enterament marcat de potes de llebre i hi parteixen empremtes en totes les direccions. Sembla com si hi hagués hagut ací un míting, de nit, i els animals, sorpresos per una patrulla, s’haguessen dispersat en totes les direccions. Les perdius són també molt nombroses i la marca deixada per la seua pota es veu per la neu en totes parts. Al llarg de la carretera, en una extensió d’uns trenta passos es veuen les petjades circumspectes del rabosot. Pel pendent de neu que baixa al riu han passat llops grisos en fila. El ratolí de bosc ha deixat la seua empremta imperceptible en molts llocs. Passa el mateix amb l’ermíni, les empremtes del qual semblen nusos de corda. En la carretera hi ha empremtes profundes, és el pesat ant que ha estat ací.

Durant la nit ens detinguérem una altra vegada, desenganxàrem, férem una foguera per a fer el te i, quan es féu de dia, esperí una vegada més, amb una impaciència febril la tornada dels animals. Abans d'anar-los a cercar, Nikifor em digué que un dels rens havia perdut la seua fusta.

“Llavors, se n’ha anat?”

-No, el “bou” està ací, contestà Nikifor. I es posà a remugar contra el propietari dels animals, que no li havia donat per al camí cordes ni llaç. Compenguí que la cosa no marxava tan bé com Nikifor volia fer-me creure.

Tractàrem d’agafar primer el mascle, que s’havia acostat per casualitat al trineu. Nikifor llançà uns quants crits roncs, a l’estil dels rens, per tal d’atraure el “bou”. Aquest s’apropava al cotxer, però tot just que aquest feia un moviment inquietant es tornava cap enrere ràpidament. Aquesta escena es repetí tres vegades. Per fi, Nikifor tingué la idea de posar a la terra una corda, enrotllada en uns quants cercles, i cobrir-la de neu, després tornà a imitar els crits dels rens. Quan el ren s’apropà amb passos prudents, Nikifor estirà la corda i la fusta que servia de fre a la fugida de l’animal fou agafada en un anell de la corda. Lligat amb una corretja portàrem el mascle al bosc, en qualitat de parlamentari amb els altres rens. Passà almenys una hora, ja s’havia fet de dia completament. De tant en tant escoltava en la llunyania veus humanes, després tornava el silenci. Què hauria passat amb el ren que s’havia alliberat del seu fre? Durant el camí havia escoltat parlar de casos en què s’havien vist obligats a cercar durant dos o tres dies als rens; això em preocupava.

Però no, els meus homes tornaven ja amb els animals!

Havien agafat tots des del principi, menys al que s’havia emancipat. El rebel vagabundejava i no es deixava seduir per res. Per fi s’apropà per si mateix als rens que ja estaven capturats, es posà enmig d’ells i enfonsà el morro en la neu. Nikifor arribà fins a ell per darrere i li agafà la pota. L’animal tirà fort i caigué, derrocant també el cotxer. Però el seu esforç fou inútil, Nikifor guanyà.

A això de les deu del matí arribàrem a Sou-vada. Tres iurtes estaven tancades i només n’hi havia una habitada. Sobre unes fustes jeia el cos enorme d’una femella d’ant morta, un poc més enllà un cérvol obert en canal; alguns trossos de carn quelcom blavosa estaven col·locats sobre el sostre i, enmig de tot açò, dos cries d’ant que havien d’haver estat tretes del ventre de la mare. Tots els habitants estaven borratxos i dormien com un tronc. Ningú contestà als nostres crits ni a les nostres salutacions. L’isba era gran però estava increïblement bruta i no hi havia ni un sol moble. Un tros de gel esberlat, que servia de vidre en la finestra, estava subjecte des de fora amb fustes. A les parets hi havia imatges que representaven als dotze apòstols, tots els sobirans possibles i imaginables; es veia també l’anunci d’una fàbrica de cautxú.

Nikifor encengué el foc a la llar. Poc després, una de les ostiaques s’alçà, titubejant encara. Prop d’ella, en el seu llit, hi havia tres xiquets, entre ells un de pit. Pel que es veu, la caça havia estat bona en aquests darrers dies, havien matat un ant i set cérvols; sis de les peces estaven encara en el bosc.

“Per què hi ha tantes cases buides per tot arreu?”, preguntí a Nikifor quan sortírem de Sou-vada.

-Per diferents raons... Si es mor algú en una isba, els ostiacs ja no volen continuar vivint-hi; la venen, la tanquen, o la reconstrueixen en un altre lloc. Si una dona impura entra a la casa, s’acabà, cal anar-se’n a un altre lloc. En aqueixos moments, les dones viuen a banda, en cabanyes... I, a més, els ostiacs es moren molt... Per això les iurtes estan buides...

-Escolte'm, Nikifor Ivanovix, no torne a dir que sóc un comerciant... Quan arribem a les fàbriques diga que sóc un enginyer de l'expedició Goethe. N'ha escoltat vostè parlar d'aqueixa expedició?

-No.

-Doncs bé: projecten construir un ferrocarril des d'Obdorsk a l'oceà Glacial perquè els productes siberians puguin ésser embarcats directament per a l'estranger. Diga que he anat a Obdorsk per a això.

Declinava el dia. Ens quedaven per fer menys de cinquanta verstes fins a Ivdeli. Arribàrem a les Iurtes d'Oïka-Paul als deu minuts. L'isba estava plena de gent; tots borratxos. Als voguls, el poble que habita aquest lloc, els agrada beure amb els ostiacs que porten mercaderies a Niaksimvoli. Em neguí a entrar, tement que Nikifor s'emborratxés just al final del viatge.

-No beuré, deia ell per a tranquil·litzar-me; només els compraré una botella per al camí.

Un mugic molt alt s'apropà al nostre trineu i interrogà Nikifor en ostiac. No comprenia res de la conversa fins que les dues parts feren sonar les enèrgiques expressions de la llengua russa. El nouvingut estava quelcom ebri. Nikifor, mentre anava a informar-se la cabanya, trobà el temps suficient per a comprometre el seu equilibri. Intervinguí en la conversa.

"Què vol?", preguntí a Nikifor, creient que el seu interlocutor era un ostiac. Però l'altre em contestà. Havia fet a Nikifor les preguntes habituals: qui era el viatger? On anava? Nikifor l'havia enviat al diable i aquesta resposta havia estat l'ocasió per a un nou intercanvi d'idees.

"Però vostè què és, un ostiac o un rus?", li preguntí al meu torn.

-Un rus, un rus... Sóc Txiropanov, de Niaksimvoli. No serà vostè de la companyia Goethe?

-Sí, com ho sap?

-M'havien demanat que seguís l'expedició de Tobolsk quan sortiren per a la primera exploració. Hi havia un enginyer, es deia Carles Williamovix... Però no recorde el seu cognom...

-Putman?, diguí jo per dir quelcom.

-Putman?, no, Putman no... Estava la dona de Putman, però l'anglès es deia Croose.

-I què fa vostè ara?

-Estic empleat en ca els Txulghin, en Niaksimvoli, sóc el seu representant. Però fa ja tres dies que estic malalt, em dol tot el cos...

Li doní algunes medicines i després entràrem en la cabanya.

El foc acabava de consumir-se a la llar i ningú se n'ocupava; la foscor era gairebé completa. L'isba estava plena de gent, uns asseguts en les lliteres, altres al sòl i altres de peu. Quan ens veieren, les dones es cobriren a mitges el rostre amb els seus xals, segons el costum. Encenguí una ciri i doní a Txiropanov un poc de salicilat. De seguida em rodejaren els borratxos, ostiacs i voguls, queixant-se de diverses malalties. Txiropanov servia d'interpret i els doní quinina i salicilat perquè el prengueren en qualsevol cas.

"És veritat que vius al lloc en què viu el tsar?", em preguntà en mal rus un vogul, un vellet sec.

-Sí, a Petersburg, contestí.

-Estiguí en l'exposició i els viu a tots, al tsar, al cap de policia, al gran Duc...

-El portaren allí en representació? Vestit de vogul?

-Sí, sí... exclamaren tots, afirmant amb el cap.

-Llavors era més jove, més fort... Ara ja estic vell, i sempre malalt...

Li doní alguns medicaments. Els ostiacs es mostraven molt contents amb mi, m'estretien la mà, m'invitaven per desena vegada a beure aiguardent i es mostraven prou afligits que no en volgués. Davant la llar, Nikifor bevia una tassa rere una altra; una d'aiguardent, una altra de te i així successivament. El mirí diverses vegades amb un gest significatiu, però ell mirava només la tassa, fent veure que no s'adonava de la meua intenció. Hagué d'esperar que Nikifor acabés de beure el seu "te".

"Fa ja tres dies que hem sortit d'Ivdeli [em digué Txiropanov] i hem fet quaranta-cinc verstes. Els ostiacs beuen en totes bandes. En Ivdeli ens detinguérem a casa de Dmitri Dmitrievitx Lialin, home excel·lent, que ha portat de les fàbriques alguns opuscles: el *Calendari popular* i el periòdic."

"En el *Calendari popular* es mostren les diferències en els sous; uns reben dos-cents mil rubles i altres cent cinquanta. Per què aqueixa diferència? Jo no admet això. No el conec, però li ho dic tranquil·lament: jo no vull això... El 20 d'aquest mes es reuní la Duma, ja veurem el que fan els "senyors socials". Hi ha uns cinquanta "socials", cent cinquanta populistes... "Negres" no hi ha molts."

-I per a qui són les seues simpaties, si no és indiscreció? preguntí.

-Per les meues conviccions jo sóc socialdemòcrata... perquè la socialdemocràcia ho mira tot des del punt de vista científic...

Jo em fregava els ulls. En ple bosc verge, en una caseta bruta, enmig de voguls borratxos, l'empleat d'un petit comerciant de poble es declarava socialdemòcrata en nom de les "bases científiques". Ho confesse, em sentí orgullós en nom del meu partit.

-Vostè no hauria de quedar-se en aquest desert, enmig de persones que no pensen més que en beure, li diguí, sincerament apiadat.

-I què puc fer? Abans treballava en Barnaul, però perdí aquella ocupació. Tinc família i m'he vist obligat a venir ací. I quan es viu amb llops cal aprendre a udolar amb ells. Em neguí a anar amb l'expedició Goethe, però ara aniria ben a gust. Si tenen necessitat d'algú, escriguen-me. Em sentí molest i tinguí ganes de dir-li que jo no era enginyer ni membre de l'expedició sinó un "social" evadit... No obstant això, reflexioní i m'abstinguí.

Era ja hora de pujar una altra vegada al trineu. Els voguls ens acompanyaren al pati amb el ciri encès, que els havia regalat un poc abans. L'aire estava tan quiet que el ciri no s'apagava. Ens diguérem adéu diverses vegades, i un ostiac jove tractà de besar-me la mà. Txiropanov portà una pell de cérvol i la posà en el meu trineu com a regal. Es negà rotundament a acceptar els diners que li oferia, però agafà una botella de rom que havia portat per si de cas. Ens en anàrem.

Nikifor havia recuperat la seua alegria. Per centèsima vegada em contava que estava a casa del seu germà quan Nikita Serapionitx, "un astut mugic", havia vingut a cercar-lo i que ell s'havia negat al principi, però que el cap Suslikov li havia donat cinc rubles i li havia dit: "Porta'l!", i que l'oncle Miquel Egoritx, un "bon mugic", li havia dit: "Imbècil! Per què no m'havies dit que portaries aqueix tipus?" Quan ja havia acabat, Nikifor tornava a començar:

-Li he de contar tota la veritat... Jo estava assegut a casa del meu germà, Pantelei Ivanovitx, no estava borratxo però havia begut, com sempre. Bo, això, jo estava assegut. De sobte escolte que entra un i és Nikita Serapionitx...

-Mire, Nikifor, arribarem de seguida. Li ho agraiïsc molt, mai oblidaré la seua acció. Si em fos possible ho posaria fins en els periòdics: “Li ho agraiïsc de tot cor, Nikifor Ivanovix Khrenov, sense ell no hauria pogut evadir-me.”

-I per què no pot posar-ho?

-La policia...

-Ah! És veritat. Si no fos per això quedaria molt bé. Ja he sortit una vegada en els periòdics.

-Ah!, sí?

-Doncs fou perquè un comerciant d’Obdorsk havia utilitzat el capital de la seua germana, i jo, cal dir la veritat, jo l’havia ajudat. Ajudat no és la paraula justa però... aportí el meu granet d’arena. Des del moment que els diners estan en ta casa, em deia jo, és que Déu t’ho ha donat, no és veritat?

-Bo... no del tot.

-En fi, però així fou... l’ajudí un poc. Ningú en sabia res, però un tipus, Pere Petrovitx Vakhlakhov, se n’assabentà. Un porc de tipus! Sabé allò i ho posà en el periòdic: “Un lladre, el comerciant Adrianov, ha pres béns del proïsme, i un altre lladre, Nikita Khrenov, l’ha secundat...”

-Vostè havia d’haver-lo denunciat per calúmnia, aconsellí Nikifor. Hi havia un ministre, del que vostè ha hagut d’escoltar parlar: Gurko; havia robat o ajudat a robar, no se sap ben bé, però, quan el denunciaren, perseguí els seus acusadors per difamació. Vostè podia haver fet el mateix.

-M’hauria agradat! Però no podia, és el meu millor amic. No ho féu per maldat sinó per broma. Un mugic brut. No és un home sinó *un compte corrent*, anem...

A les quatre del matí arribarem a Ivdeli. Fórem a casa de Dmitri Dmitrievitx Lialin, que Txiropanov m’havia recomanat com a “populista”. Era un home afable i hospitalari de veritat; m’alegre de poder expressar-li la meua sincera gratitud ací.

“La nostra vida és tranquil·la [em contava davant el samovar]. La revolució no ha arribat fins a nosaltres. Ens interessem pels esdeveniments, per descomptat, els seguim en els periòdics, simpatitzem amb els partits avançats i enviem homes d’esquerra a la Duma, però la revolució encara no ha mogut vertaderament aquesta zona. A les fàbriques i les mines hi ha vagues i manifestacions. No obstant això, la nostra vida és tranquil·la i no hi ha policia per ací, excepte el brigadier de les mines... La primera estació de telègraf està lluny, a les fàbriques de Bogoslav, a cent trenta verstes d’ací; allí comença també el ferrocarril. Deportats? Hi ha alguns: tres livonians, un mestre d’escola i un atleta de circ. Treballen en la draga i són bona gent. Extrauen or i a la nit es reuneixen en una casa per a xerrar... Pot continuar fins a les mines, ningú el detindrà; pot agafar el cotxe de viatgers o llogar un cotxe. Li trobaré un cotxer.”

Diguí adéu a Nikifor. A penes es tenia dempeus.

“Pare atenció, Nikifor Ivanovix, [li diguí] l’aiguardent podria fer-li perdre’s en el camí de tornada.

-No hi ha perill... El que el ventre admet, l’esquena pot aguantar-lo, em contestà; foren les últimes paraules que li escoltí.

Ací s’acaba el període “heroic” de la meua evasió, el viatge en un trineu de rens, a través de boscos verges i pantans, amb un recorregut de vuit-centes verstes. La meua fugida, fins i tot en els moments més perillosos fou, gràcies a circumstàncies favorables, molt més fàcil del que m’havia imaginat i del que podria semblar als que jutgen per

les informacions dels periòdics. La resta del meu viatge no tingué ja res d'una evasió. Fins a les mines feu una part del viatge amb un funcionari de les contribucions indirectes que revisava els comptes dels magatzems d'aiguardent.

En Rudniki (les mines) m'informí per a saber si seria perillós prendre el tren. Els conspiradors del lloc m'espantaren prou parlant-me d'espies, i em recomanaren que esperés vuit dies en Rudniki per a anar-me'n després, en un comboi que sortiria, a Solikamsk, lloc molt més segur. No escolté el consell i no he hagut de penedir-me'n. A la nit del 25 de febrer m'instal·lí sense la menor dificultat en un vagó del ferrocarril de via estreta de les mines i, després de vint-i-quatre hores de marxa lenta, arribí a l'estació de Kutxva, on agafí el tren per a Perm. Per Perm, Viatka i Vologda arribí a Petersburg a la nit del 2 de març. M'havia costat dotze dies de camí agafar un cotxe en la Perspectiva Nevski. No fou llarg si es té en compte que trigarem un mes a fer el viatge "en l'altre sentit".

Al ferrocarril de l'Ural la meua situació no era encara molt segura; en aquests llocs es fixen ràpidament en els "estrangers" que passen i m'haurien pogut detenir en qualsevol lloc en quant hagueren avisat per telègraf de Tobolsk. Però quan, vint-i-quatre hores més tard, em trobava còmodament instal·lat en un vagó del tren de Perm, sentí de sobte que havia guanyat la partida. El tren passava pels llocs en què havíem estat tan cerimoniosament rebuts pels policies i la resta de forces "de l'ordre". Però jo anava ara en direcció contrària i els meus sentiments eren força distints. Al principi, aquest vagó espaiós i quasi buit em semblà estret i aclaparador. Me n'aní a la plataforma, on bufava el vent, estava fosc i del meu pit escapà un crit instintiu, un gran crit d'alegria i de llibertat.

El tren de la línia Perm-Kotlas m'emportava cap avant, sempre cap avant...

El partit del proletariat i els partits burgesos en la revolució¹⁰

Els camarades saben que refuse categòricament l'opinió que ha estat la filosofia oficial del partit en aquests darrers temps sobre la revolució i el paper que hi exerceixen els partits burgesos.

Les opinions que professen els nostres camarades menxevics els semblen, a ells mateixos, extraordinàriament complexes. Els he escoltat més d'una vegada acusar-nos de tenir una idea massa simple de la marxa de la revolució russa. I, no obstant això, tanmateix una mancança absoluta de precisió en les formes, que donen l'aparença de complexitat (i gràcies, potser, a aquest defecte) les idees dels menxevics degeneren en un esquema extraordinàriament simple, accessible a la comprensió del mateix Miliukov. En la nota final d'un opuscle aparegut recentment, *Com s'han fet les eleccions per a la segona Duma d'Estat*, el líder del Partit Constitucional Demòcrata (cadet) ha escrit: "En allò que concerneix els grups d'esquerra, en sentit estricte, és a dir, els grups socialistes i revolucionaris, ens serà més difícil entendre'ns amb ells. Però, si bé no tenim raons positives prou definides que operen aquest apropament, en tenim almenys grans de negatives que afavoriran entendre's en certa manera. El seu fi és criticar-nos i desacreditar-nos, per això és necessari que existim i que obrem. Sabem que, per als socialistes, no sols per als de Rússia sinó per als del món sencer, la transformació que porta a terme ara el règim és una revolució burgesa i no socialista: és una revolució que ha d'ésser feta per la democràcia burgesa. A més, si es tractés d'ocupar el lloc d'aquesta democràcia (...) cal reconèixer que no hi ha un sol socialista en el món que s'hi haja

¹⁰ [Extracte d'un discurs pronunciat al Congrés de Londres del Partit Socialdemòcrata Obrer de Rússia entre el 12 i el 15 de maig de 1907]

preparat; i si el país ha enviat a la Duma socialistes en gran nombre, no és, per descomptat, per a realitzar des d'ara el socialisme, ni perquè porten a terme per si mateixos les reformes preparatòries "de la burgesia". Així, els serà molt més avantatjós deixar-nos el paper de parlamentaris, que comprometre's ells mateixos en aqueix paper".

Miliukov, com veieu, ens introdueix des del principi al moll de la qüestió. En la cita que acabe de fer teniu els elements essencials de les idees menxevics sobre la revolució i sobre les relacions de la democràcia burgesa i socialista. "La transformació del règim que es porta a terme en aquest moment és una revolució burgesa i no socialista". Açò per a començar. La revolució burgesa "ha d'ésser feta per la democràcia burgesa", com a segon punt. La democràcia socialista no pot efectuar per si mateixa les reformes burgeses, té un paper de simple oposició: "Criticar i desacreditar". Per fi, com quarta observació, perquè els socialistes tinguen la possibilitat de quedar-se a l'oposició, "és necessari que la democràcia burgesa existisca i actue".

I si aquesta democràcia burgesa no existeix? I si no hi ha una democràcia burgesa capaç de marxar al capdavant de la revolució burgesa? En aquest cas cal inventar-la: a açò és al que arriben els menxevics. Edifiquen una democràcia burgesa, li donen una sèrie de qualitats i una història, emprant-hi la seua imaginació.

En tant que materialització, hem de preguntar-nos primer quines són les bases socials de la democràcia burgesa: en quines capes o classes pot recolzar-se?

És inútil parlar de la gran burgesia com d'una força revolucionària, tots estem d'acord en aquest punt. Els industrials de Lyon, per exemple, tingueren un paper contrarevolucionari en l'època de la Revolució Francesa, que fou una revolució nacional en el més ampli sentit. Però se'ns parla de la mitjana i, sobretot, de la petita burgesia com a força dirigent en la revolució burgesa; i, què representa aquesta petita burgesia?

Els jacobins es recolzaven en la democràcia de les ciutats, derivada de les corporacions artesanes. Els mestres de taller, els seus oficials i la gent de la ciutat que tenien amb els primers llaços estrets, componien l'exèrcit revolucionari dels *sans-culottes*, i aqueix fou el suport del partit dirigent. Aquesta massa compacta de la població urbana, que havia passat per la llarga escola històrica de la vida corporativa, fou precisament la que suportà tot el pes de la transformació revolucionària. El resultat objectiu de la revolució fou crear les "condicions normals" de l'explotació capitalista. Però el mecanisme social de l'evolució històrica ha fet que la dominació burgesa es veiés assegurada per obra de la plebs, de la democràcia del carrer, dels *sans-culottes*. La seua dictadura, basada en el terror, alliberà la societat burgesa de tots els vestigis del règim anterior, i després la burgesia imposà el seu domini, derrocant la dictadura democràtica dels petit burgesos.

Jo pregunte, i, malauradament, no per primera vegada: "quina classe social del nostre país construirà una democràcia burgesa revolucionària, portant-la al poder i li fornirà la possibilitat de realitzar un treball immens, tenint davant ella l'oposició del proletariat?" Aquesta és la qüestió central que plantege una vegada més als menxevics.

Cert que tenim grans masses de camperols revolucionaris, però els camarades menxevics saben tan bé com jo que la classe camperola, per revolucionària que siga, no és capaç d'una acció independent i espontània, i molt menys d'assumir una direcció política. Els camperols poden constituir una força prodigiosa al servei de la revolució, açò és indiscutible, però seria indigne d'un marxista pensar que el partit dels mugics és capaç de posar-se al capdavant de la revolució burgesa i alliberar, per iniciativa pròpia, les forces productives de la nació, acabant amb els impediments seculars. És la ciutat que posseeix l'hegemonia en la societat moderna, i només la ciutat és capaç d'exercir un

paper important en la revolució burgesa. On veieu vosaltres aqueixa democràcia urbana que menaria al seu darrere tota la nació?

El camarada Martinov l'ha cercada més d'una vegada, lupa a la mà. Ha trobat mestres d'escola en Saratov, advocats a Petersburg i tècnics estadístics a Moscou! Com tots els de la seua opinió, s'ha negat a veure que, en la Revolució Russa, el proletariat industrial ocupa el lloc que, a finals del segle XVIII, tenia la democràcia dels artesans, la democràcia dels *sans-culottes*. Vos pregue, camarades, que vos fixeu en aquest punt essencial.

La nostra gran indústria no ha sortit naturalment de l'artesanat; la història econòmica de les nostres ciutats ignora completament el període de les corporacions. La indústria capitalista ha nascut, per a nosaltres, per la pressió immediata del capital europeu. S'ha apoderat d'un sòl verge, vertaderament primitiu, i no ha hagut de lluitar contra la resistència d'un ambient corporatiu. El capital estranger s'ha introduït al nostre país per mitjà dels emprèstits d'estat i pels canals, si es poden anomenar així, de la iniciativa privada. Ha agrupat al seu entorn el proletariat industrial, sense permetre als petits oficis originar-se i desenvolupar-se. Com a resultat, en el moment de la revolució, la principal força de les ciutats es troba en un proletariat industrial amb una consciència social força elevada. Aquest és un fet irrefutable i que ha de servir de base a tots els nostres estudis sobre tàctica revolucionària.

Si els camarades menxevics creuen en la victòria de la revolució o admeten almenys la possibilitat d'aquesta victòria, no podran negar que, fora del proletariat, no hi ha, a Rússia, un altre pretendent al poder revolucionari. Al igual que la petita burgesia de la Revolució Francesa es posà al capdavant del moviment nacional, el proletariat, la vertadera força democràtica i revolucionària de les nostres ciutats, ha de trobar suport en les classes camperoles i prendre el poder si, almenys, la victòria de la revolució és possible. Un govern que es recolza directament en el proletariat i, per mitjà d'ell, en la classe camperola revolucionària, no significa encara una dictadura socialista. No vull parlar, de moment, de les perspectives ulteriors d'un govern proletari. Potser el proletariat estiga condemnat a caure, al igual que la democràcia dels jacobins, per a deixar el lloc a la burgesia. Vull només deixar clar un punt: si el moviment revolucionari ha triomfat entre nosaltres, com predigué Plekhanov, en tant que moviment obrer, la victòria de la revolució no és possible sinó com a victòria revolucionària del proletariat; dit d'una altra manera, seria absolutament impossible la seua victòria si no fos així.

Insistisc resoludament en aquesta deducció. Si se suposa que l'oposició d'interessos entre el proletariat i les masses camperoles no permetrà al primer posar-se al capdavant dels últims, açò és, que el proletariat no és prou fort com per a assolir la victòria, llavors és que la victòria mateixa de la revolució és impossible. En tals condicions, el resultat natural de la revolució seria un entesa de la burgesia liberal amb l'antic règim. És una possibilitat que no es pot negar, però està clar que un resultat semblant no es presentaria més que en el cas d'un fracàs de la revolució, produït per la seua feblesa interna.

En suma, tota l'anàlisi dels menxevics, i, primer que res, la seua apreciació del proletariat i de les seues possibles relacions amb la classe camperola, els condueix inexorablement al pessimisme sobre la revolució. Però s'encaboten en oblidar-ho i a desenrotllar el seu optimisme... en la democràcia burgesa.

Així és com s'explica la seua actitud envers els constitucionalistes. Aquests són per a ells el símbol de la democràcia burgesa i aquesta és el pretendent, per dret natural, al poder revolucionari.

El camarada Martinov ha construït, partint d'aquest punt de vista, tota una filosofia de la història per a ús del Partit Constitucional Demòcrata. Els demòcrates, ja ho veieu, s'inclinen a la dreta en les èpoques de tranquil·litat i oscil·len cap a l'esquerra quan s'aproxima la revolució. Potser per això creuen tenir un esdevenidor revolucionari.

He d'establir, doncs, que la història dels cadets, tal com ens la presenta Martinov, és tendenciosa, perquè plega la història a les exigències d'una certa moral. Martinov ens recorda que a l'octubre de 1905 els demòcrates expressaren la seua simpatia envers els vaguistes. És indiscutible. Però, què s'amagava darrere d'aqueixa platònica declaració? Un sentiment prou vulgar, el terror del burgès davant la força obrera. En quant s'estengué el moviment revolucionari, els demòcrates s'apartaren totalment del camp polític i Miliukov explica les raons d'aquesta actitud amb sencera franquesa en l'opuscle que he citat: "Després del 17 d'octubre, quan a Rússia es produïren les primeres grans reunions polítiques, es tendia clarament a l'esquerra (...) Un partit com el dels constitucionals-demòcrates que aleshores estava en els seus primers mesos d'existència, i es preparava per a la lluita parlamentària, no podia de cap manera actuar en aquells mesos de 1905. Els que retrauen ara al partit no haver protestat en el seu moment per mitjà de mítings, contra les "il·lusions revolucionàries del trotskisme" i contra els "blanquistes", no comprenen o no recorden l'estat d'esperit del públic democràtic que es reunia llavors als mítings". Miliukov, com heu vist, em fa un gran honor en relacionar el meu nom amb el període de màxim auge revolucionari. Però l'interès de la cita no rau en açò. És important que ens adonem que, a l'octubre i novembre, l'únic fi dels demòcrates era lluitar contra les il·lusions revolucionàries, és a dir, contra el moviment revolucionari de les masses i si no ho assoliren fou, simplement, perquè tenien por del públic democràtic dels mítings. I això durant la lluna de mel del partit! I això en el moment en què la nostra revolució assolía el seu punt més alt!

El camarada Martinov ha recordat les platòniques felicitacions dirigides pels demòcrates als vaguistes. Però, com a historiador tendencios, ha oblidat esmentar el congrés dels zemstvos, al capdavant del qual es trobaven els constitucionals demòcrates (cadets) al novembre. Havia estudiat aquest congrés el problema de la seua participació en el moviment popular? No. Únicament s'hi discutí la possible entesa amb el ministre Witte. Quan es rebé la notícia de l'aixecament de Sebastopol, el congrés s'inclinà clarament cap a la dreta (cap a la dreta i no cap a l'esquerra!) I només el discurs de Miliukov, en dir que la insurrecció havia estat aixafada, gràcies a Déu, només aqueix discurs pogué portar als constitucionals demòcrates a la via parlamentària. Ja veieu que la tesi general de Martinov exigeix importants restriccions.

Poc després, els cadets arriben a la primera Duma. És indiscutiblement la pàgina més brillant de la història del partit liberal. Però, com explicar aquesta força dels cadets? Podem apreciar diversament la tàctica del boicot. Però sembla prou clar que fou aquesta tàctica que impulsà artificialment i, per tant, provisionalment, àmplies capes socials democràtiques al costat dels cadets; introduí als seus quadres representatius nombrosos radicals i així semblà que el Partit Constitucional Demòcrata es convertia en l'òrgan d'una oposició "nacional": aquesta excepcional situació els portà a la famosa proclama de Viborg, a què feia al·lusió el camarada Martinov. Però les eleccions per a la segona Duma forçaren als cadets a prendre l'actitud que millor els convenia, la de la lluita contra les "il·lusions revolucionàries". Alexei Smirnov, historiador del partit cadet, caracteritza la campanya electoral a les ciutats on els cadets tenen la seua principal influència de la manera següent: "No hi havia partidaris del govern entre els electors de les ciutats... Per això, en les assemblees, la lluita es desenrotllà per un altre costat; fou una discussió entre el partit de la Llibertat del Poble i els partits socialistes d'esquerra".

El caos que hi havia regnat a l'oposició durant les primeres eleccions desaparegué quan es preparava la segona Duma: les diferències es palesaren dins de la democràcia revolucionària. Els cadets mobilitzaren els seus electors contra les idees de democràcia, de revolució, de proletariat. És un fet de la major importància que la base social dels cadets s'estreny i es fa cada vegada menys democràtica. Circumstància, d'altra banda, que no s'explica per l'atzar, que no és provisional ni transitòria. Significa una escissió real, seriosa, entre el liberalisme i la democràcia revolucionària. Miliukov s'ha adonat d'aquest resultat de les segones eleccions. Després d'haver indicat que, en la primera Duma, els cadets tenien la majoria, "potser perquè no tenien oposició" però que l'havien perduda en les segones eleccions, el líder del partit cadet declarà el següent: "En revenja, tenim ara amb nosaltres una part considerable de vots del país que s'han pronunciat a favor de la nostra tàctica contra la dels revolucionaris".

Desitjaríem que els camarades menxevics tingueren la mateixa claredat en l'apreciació del que passa. Penseu que les coses passaran diferentment més tard? ¿Creieu que els cadets poden agrupar sota el seu estendard les masses democràtiques i arribar a ésser revolucionaris? ¿No penseu, per contra, que el desenvolupament ulterior de la revolució separarà definitivament la democràcia dels liberals i llançarà a aquests últims al camp de la reacció? ¿No és a açò al que mena tota la tàctica dels cadets en la segona Duma? I no és a açò al que ens condueix la vostra pròpia tàctica? ¿Les vostres manifestacions en la Duma, les acusacions que llanceu en la premsa i en les assemblees, no tindran aqueix efecte? Quins motius teniu per a creure encara que els cadets es poden reformar? Vos baseu potser en fets trets del desenvolupament polític? No, només penseu en el vostre esquema! Per a "portar a bon fi" la revolució teniu necessitat de la burgesia de les ciutats. La cerqueu amb ardor i no hi trobeu més que cadets. I manifesteu, en pensar en ells, un estrany optimisme: voleu forçar-los a exercir un paper històric que no volen assumir i que no assumiran.

A la qüestió essencial que vos he plantejat tantes vegades no m'heu donat cap resposta. No preveieu la revolució. La vostra política està desproveïda de qualsevol perspectiva.

A causa d'això, la vostra actitud envers els partits burgesos es formula en termes que el congrés hauria de retenir: *d'una ocasió a una altra*. El proletariat no porta una lluita sistemàtica per a assegurar la seua influència sobre les masses populars, no controla els seus moviments i la seua tàctica per mitjà d'aquesta idea directiva: agrupar entorn d'ells els que treballen, els oprimits i arribar a ésser el seu herald i el seu cap; porta la seua política *d'una ocasió a una altra*. Renuncia en principi a la possibilitat de menysprear els avantatges temporals per a realitzar conquestes més profundes; procedeix per mitjà de l'empirisme en les seues avaluacions; efectua combinacions comercials de política, *en aprofitar tan prompte una ocasió com una altra*. Per què hauria de preferir les rosses a les morenes?, pregunta el camarada Plekhanov. He de reconèixer que, si es tracta de rosses o de morenes, estem al terreny del que els alemanys anomenen *Privatsache*: no es tracta més que d'una opinió lliurement personal. Crec que el mateix Alexinski, que no transigeix, com hom sap, en qüestió de principis, no demanarà que el congrés establisca en aquesta esfera "la unitat d'idees" que seria la condició eficient de la unitat d'acció. (Aplaudiments)

RESULTATS I PERSPECTIVES. LES FORCES MOTRIUS DE LA REVOLUCIÓ

Trotski escrigué en 1906 Resultats i perspectives, quan es trobava a la presó preventiva de Petersburg, després d'haver estat detingut, junt al Soviet de Diputats Obrers, el 3 de desembre de 1905.

Resultats i perspectives es publicà per primera vegada en 1906, com un capítol final dels seus altres treballs sobre la revolució russa de 1905. La policia tsarista confiscà el llibre tot just ésser publicat i sols pogueren salvar-se'n alguns exemplars. Segons escriu Trotski en la Revolució Permanent, sembla que el mateix Lenin no tingué oportunitat de conèixer el text original fins el 1919.

Després de la Revolució d'Octubre de 1917, es féu una edició en rus per a la que Trotski escrigué en 1919 el prefaci¹¹

Prefaci a l'edició russa de 1919

El caràcter de la revolució russa era la qüestió principal al voltant de la qual s'agrupaven, segons la resposta que donaven, els diversos corrents d'idees i organitzacions polítiques en el moviment revolucionari rus. En la mateixa socialdemocràcia aquesta qüestió provocà, des que a causa del transcurs dels esdeveniments es començà a plantejar d'una forma concreta, les divergències d'opinions més grans. Des de 1904, aquestes divergències d'opinions s'han expressat en dos corrents bàsics: el menxevisme i el bolxevisme. El punt de vista menxevic partia del principi que la nostra revolució era burgesa, és a dir, que la seua conseqüència natural seria el pas del poder a la burgesia i la creació de les condicions d'un parlament burgès. El punt de vista dels bolxevics, per contra, reconeixent fins i tot la inevitabilitat del caràcter burgès de la revolució venidora, plantejava la creació d'una república democràtica sota la dictadura del proletariat i del camperolat.

L'anàlisi social dels menxevics es caracteritzava per una superficialitat extraordinària i, en principi, queia en analogies històriques aproximatives (el típic mètode de la petita burgesia 'cult'). Les advertències que les circumstàncies del desenvolupament del capitalisme rus havien provocat grans contrastos entre els seus dos pols i havien condemnat a la insignificança la democràcia burgesa, no impedié als menxevics, com tampoc no ho feren les experiències dels següents esdeveniments, cercar incansablement una democràcia "autèntica", "vertadera", que hauria de posar-se al capdavant de la "nació" i introduir condicions parlamentàries, a ésser possible democràtiques, amb vistes a un desenvolupament capitalista. Els menxevics assajaren sempre, i per tot arreu, descobrir indicis de desenvolupament d'una democràcia burgesa, i quan no els trobaren se'ls imaginaren. Exageraven la importància de qualsevol declaració o discurs "democràtic" i subestimaven, al mateix temps, la força del proletariat i les perspectives de la seua lluita. Els menxevics s'esforçaren tan fanàticament en trobar una democràcia burgesa dirigent de forma que quedés assegurat el caràcter burgès "legal" de la revolució, que ells mateixos s'encarregaren, amb més o menys èxit, durant la revolució, quan no aparegué cap democràcia burgesa dirigent, de complir amb els deures d'aquella. Està completament clar que una democràcia petit burgesa sense ideologia socialista alguna, sense un estudi marxista de les relacions de classe, no podia actuar, en les condicions de la revolució russa, d'una

¹¹ [Nota de l'edició castellana de l'editorial Ruedo Ibérico]

altra forma que com actuaren els menxevics com a partit "dirigent" en la Revolució de Febrer. L'absència d'una base social seriosa sobre la qual recolzar una democràcia burgesa es demostrà en les persones dels mateixos menxevics: caducaren ràpidament i foren escombrats per la continuació de la lluita de classes, ja en l'octau mes de la revolució.

Al revés, el bolxevisme no estava contagiats gens ni mica per la creença en el poder i en la força d'una democràcia burgesa revolucionària en Rússia. Des del principi reconegué la significació decisiva de la classe obrera en la revolució venidora, però el seu programa es limitava, en la primera època, als interessos de la gran massa camperola sense la qual (i contra la qual) la revolució no hagués pogut ésser portada a terme pel proletariat. D'ací el reconeixement (interí) del caràcter demòcrata burgès de la revolució.

Segons la seua apreciació de les forces internes de la revolució i de les seues perspectives, l'autor no pertanyia, en aquell període, ni a un ni a l'altre corrent principal del moviment obrer rus. El punt de vista adoptat llavors per l'autor pot ésser formulat d'una manera esquemàtica com segueix: corresponentment a les seues tasques més pròximes, la revolució comença essent burgesa, però després fa que es despleguen ràpidament potents antagonismes de classes i únicament assoleix la victòria si traspasa el poder a l'única classe capaç de posar-se al capdavant de les masses oprimides: el proletariat. Una vegada en el poder, el proletariat no vol ni pot limitar-se al marc d'un programa demòcrata burgès. Pot portar a terme la revolució només si la revolució russa es prolonga en una revolució del proletariat europeu. Aleshores se superarà el programa democràtic burgès de la revolució, junt amb el seu marc nacional, i la dominació política temporal de la classe obrera russa progressarà vers una dictadura socialista permanent. Però si Europa no avança, llavors la contrarevolució burgesa no tolerarà el govern de les masses treballadores en Rússia i empenyarà cap a enrere el país (força més enrere que la república democràtica d'obriers i camperols). El proletariat, doncs, arribat al poder, no s'ha de limitar al marc de la democràcia burgesa sinó que ha de desplegar la tàctica de la revolució permanent, és a dir: anul·lar els límits entre el programa mínim i el màxim de la socialdemocràcia, passar a reformes socials cada vegada més profundes i buscar un suport directe i immediat en la revolució de l'oest europeu. Aquesta posició ha d'ésser desenvolupada i fonamentada per aquest treball, reeditat ara i que fou escrit en 1904-1906.

L'autor ha defès, durant una dècada i mitja, el punt de vista de la revolució permanent, però en avaluar les fraccions en lluita mútua dins de la socialdemocràcia cometé un error. Com ambdues partien aleshores de les perspectives d'una revolució burgesa, l'autor creia que les divergències d'opinions no eren tan profundes com per a justificar una escissió. Al mateix temps esperava que el transcurs posterior dels esdeveniments demostraria clarament a tots, d'una banda, la falta de forces i la impotència de la democràcia burgesa russa i, per l'altra banda, el fet que al proletariat li seria objectivament impossible mantenir-se en el poder dins del marc d'un programa democràtic; i que, en suma, això faria desaparèixer el terreny de les divergències d'opinió entre les fraccions.

Sense pertànyer a cap de les dues fraccions durant l'emigració, l'autor subestimava el fet cardinal que en les divergències d'opinions entre els bolxevics i els menxevics figuraven, de fet, un grup de revolucionaris inflexibles d'una banda, i per l'altra una agrupació d'elements cada vegada més disgregats per l'oportunisme i la manca de principis. Quan esclatà la revolució en 1917, el partit bolxevic representava una organització centralitzat forta, que havia absorbit els millors elements entre els

obriers progressistes i de la intel·liguència revolucionària i que s'orientaven, en la seua tàctica, de complet acord amb la situació internacional i amb les relacions de classe a Rússia (després d'una breu lluita interior) cap a una dictadura socialista de la classe obrera. La fracció menxevic, en canvi, havia madurat, en aquella època, just prou per a realitzar (com ja hem mencionat) les tasques d'una democràcia burgesa.

En editar de nou el seu treball, l'autor desitja, no sols explicar aquells fonaments teòrics de base que, des dels començaments de l'any 1917, li permetien a ell i altres camarades que romangueren durant una sèrie d'anys fora del partit bolxevic, d'entrellaçar el seu propi destí amb el del partit (aquesta declaració personal no seria un motiu suficient per a una reedició del llibre), sinó també recordar aquella anàlisi historicosocial de les forces motrius de la revolució russa, segons la qual la conquesta del poder polític per la classe obrera podia i s'havia de considerar com a tasca de la revolució russa (i açò molt abans que la dictadura del proletariat arribés a ésser un fet consumat). El fet que ara puguem editar sense modificacions un treball escrit en 1906 i formulat en els seus trets bàsics ja en 1904, és una mostra convincent que la teoria marxista no està a favor del suport menxevic a una democràcia burgesa, sinó del partit que de fet realitza actualment la dictadura de la classe obrera.

La instància última de la teoria segueix essent l'experiència. El fet que els esdeveniments en els quals participem ara i les formes d'aquesta participació estigueren ja previstos, en els seus trets bàsics, fa una dècada i mitja, és una prova irrefutable que la teoria marxista ha estat aplicada correctament per nosaltres.

*En l'apèndix reproduïm l'article "La lluita pel poder"¹², que aparegué en el periòdic parisenc *Natxe Slovo* [La nostra Paraula] del 17 d'octubre de 1915. L'article té una funció polèmica: en ell es parteix de la crítica de la "llettra" programàtica del líder del menxevisme "als camarades de Rússia", i s'arriba a la conclusió que, en la dècada posterior a la revolució de 1905, el desenvolupament de les relacions de classes minava més encara les aspiracions menxevics per una democràcia burgesa, i havia unit, per contra, més estretament el destí de la revolució russa amb la qüestió de la dictadura de la classe obrera. Cal ésser testarrut per a parlar, encara, després d'una lluita ideològica d'anys, de "l'aventurerisme" de la revolució d'octubre!*

Quan es parla de la relació dels menxevics amb la revolució, no es pot evitar mencionar la degeneració menxevic de Kautsky, que expressa ara en la "teoria" dels Martov, Dan i Tseretelli la seua pròpia decadència teòrica i política. Després d'octubre del 1917 escoltarem dir a Kautsky que la conquesta del poder polític per mitjà de la classe obrera, també seria la tasca històrica del partit socialdemòcrata però que (atès que el partit comunista rus no ha arribat al poder entrant per la porta ni a l'hora prevista en l'horari de Kautsky) s'hauria de deixar la república soviètica a la correcció de Kerenski, Tseretelli i Txernov. Aquesta crítica pedant reaccionària de Kautsky, ha d'haver sorprès encara més els camarades que han viscut amb plena consciència el període de la primera revolució russa i que han llegit l'article de Kautsky de 1905-1906. Aleshores Kautsky comprengué i reconegué (segurament no sense la influència benefactora de Rosa Luxemburg) que la revolució russa no podria acabar en una república democràtica burgesa, sinó que hauria de menar, donat el nivell assolit per la lluita de classes en l'interior del país i la situació internacional del capitalisme, a la dictadura de la classe obrera. Kautsky parlava llavors directament d'un govern obrer amb majoria socialdemòcrata. No se li ocorria fer dependre el transcurs real de la lluita de classes de combinacions superficials i temporalment limitades de la democràcia política. Kautsky comprenia aleshores que una revolució comença

¹² [En aquesta edició catalana reproduït al primer volum]

primerament amb el despertar de masses de milions de camperols i petitburgesos, i ni tan sols d'un colp sinó lentament, capa per capa; que, en el moment en què la lluita entre el proletariat i la burgesia capitalista s'apropa al seu moment decisiu, es troben encara àmplies masses camperoles a un nivell primitiu de desenvolupament polític, donant els seus vots als partits polítics de les capes intermèdies, que precisament reflecteixen únicament l'endarreriment i els prejudicis dels camperols. Kautsky compregué llavors que el proletariat, una vegada que ha arribat a la conquesta del poder per la lògica de la revolució, no pot ajornar les seues funcions arbitràriament per un temps indefinit, ja que amb aquesta renúncia deixaria el camp lliure a la contrarevolució. Kautsky compregué aleshores que el proletariat, si té el poder revolucionari en les seues mans, no farà el destí de la revolució dependent de l'estat d'ànim passatger de les masses menys conscients i despertes, sinó que, per contra, convertirà tota l'autoritat pública que es concentra en les seues mans en un aparell d'il·lustració i organització d'aquestes masses camperoles més endarrerides i ignorants. Kautsky compregué que anomenar a la revolució russa una revolució burgesa i limitar les seues tasques conseqüentment, significa no comprendre res del que passa en el món. Reconeugué correctament, junt als marxistes revolucionaris de Rússia i Polònia, que (si el proletariat rus assolís el poder abans que l'europeu) hauria d'aprofitar la seua posició de classe dominant no per a traspasar urgentment les seues posicions a la burgesia, sinó per a recolzar poderosament la revolució proletària a Europa i en tot el món. Totes aquestes perspectives internacionals, penetrades per l'esperit de la doctrina marxista, no es feien dependents, ni per a Kautsky ni per a nosaltres, de com i a favor de qui votarien els camperols al novembre i desembre de 1917 en les eleccions de l'anomenada Assemblea Constituent.

Ara, quan les perspectives traçades fa 15 anys han arribat a ésser realitat, Kautsky nega a la revolució russa l'acta de reconeixement amb l'argumentació que no ha estat lliurada en la comissaria política de la democràcia burgesa. Què fet més sorprenent! Que increïble enviliment del marxisme! Pot dir-se amb tot dret que la decadència de la Segona Internacional ha trobat una expressió fins i tot més horrible en aquest judici filisteu sobre la revolució russa d'un dels seus més grans teòrics, que a causa de l'acord respecte als crèdits de guerra del 4 d'agost.

Kautsky desenrotllà i defensà durant dècades les idees de la revolució social. Ara, quan ha esclatat, s'aparta ple d'espant. Es resisteix al poder soviètic a Rússia i adopta una postura hostil contra el moviment poderós del proletariat comunista en Alemanya. Kautsky s'assembla desconcertantment a un mestret d'escola miserable que descriu, any rere any, en les quatre parets de la seua classe florida, als seus alumnes la primavera i després, quan per fi al final de la seua activitat pedagògica, surt una vegada a veure la naturalesa en primavera, no reconeix la primavera, s'enfada (tant com puga enfadar-se un mestret d'escola) i cerca demostrar que la primavera no és cap primavera sinó només un gran desordre de la naturalesa, ja que atempta contra les lleis de les ciències naturals. Com de bé que els obrers no es fien d'aquest pedant, equipat de tan alta autoritat, sinó que es fien de la veu de la primavera! Nosaltres, els deixebles de Marx, seguim convençuts, junt als obrers alemanys, que la primavera de la revolució ha començat en complet acord amb les lleis de la naturalesa social i, alhora, amb la teoria marxista; ja que el marxisme no és el punter d'un mestret d'escola que està per dalt de la història sinó l'anàlisi social de les vies i formes del procés històric tal com es realitza en realitat.

No he modificat els textos dels dos treballs impresos (de 1906 i de 1915). Originàriament volia completar-los amb notes que aproparen la representació al moment actual. Però en llegir el text he abandonat aquest projecte. Si hagués volgut

entrar en detalls hauria duplicat amb les notes el volum del llibre, per a això, en l'actualitat, em manca temps; a més a més, per al lector, semblant "llibre de dos pisos" hauria estat incòmode. Però crec que allò principal és que el raonament s'aproxima, en els seus trets essencials, a la situació actual i el lector que se sotmeta a la molèstia d'estudiar aquest llibre amb més atenció completarà, sense esforçar-se, la representació amb els fets necessaris de l'experiència de la revolució actual.

L. Trotski, 12 de març de 1919
Kremlin

La revolució a Rússia arribà inesperadament per a tots, excepte per a la socialdemocràcia. Feia ja molt de temps que el marxisme havia pronosticat la inevitabilitat de la revolució russa, que havia d'esclatar com a conseqüència del conflicte entre les forces del desenvolupament capitalista i les de l'absolutisme burocràtic. El marxisme havia predit el contingut social de la revolució venidora. En considerar-la una revolució burgesa, assenyalà que les tasques objectives immediates de la revolució serien les de crear condicions "normals per al desenvolupament de la societat burgesa en la seua totalitat".

Ha estat demostrat, fins al punt de fer inútil qualsevol discussió al respecte, que en tot açò el marxisme tenia raó. Però els marxistes tenen avui una tasca completament distinta: reconèixer, mitjançant l'anàlisi del mecanisme intern de la revolució, les possibilitats que presenta en el seu desenvolupament. Seria un greu error equiparar simplement la nostra revolució amb els esdeveniments dels anys 1789-1793 o de l'any 1848. Les analogies històriques amb què el liberalisme es manté viu i s'hi nodreix no poden reemplaçar una anàlisi social.

La revolució russa està caracteritzada per particularitats que deriven dels trets força especials del nostre desenvolupament sociohistòric i que ens obren, per la seua banda, perspectives històriques completament noves.

1.- Les particularitats del desenvolupament històric de Rússia

Comparant el desenvolupament social de Rússia amb el d'altres estats europeus (resumint els seus trets comuns i posant en relleu les diferències entre la seua història i la història russa) estem en condicions de dir que la característica essencial del desenvolupament social rus és el seu primitivisme i la seua lentitud.

No volem ocupar-nos ací de les causes naturals d'aquest primitivisme, però el fet en si ens sembla indubtable: la societat russa nasqué sobre una base econòmica més simple i més pobre.

El marxisme ensenya que el desenvolupament de les forces productives constitueix la base del procés sociohistòric. La formació de corporacions i classes econòmiques només és possible quan aquest desenvolupament ha assolit un punt determinat. És necessari, per a la diversificació de capes i classes, que està, al seu torn, determinada pel desenvolupament de la divisió del treball i la formació de funcions socials especialitzades, que la part de la població que està ocupada directament en la producció material produïska, per damunt del seu propi consum, un plusproducte, un excedent: i només per apropiar-se alienadament d'aquest excedent poden nàixer i estructurar-se les classes no productives. La divisió del treball dins les mateixes classes productives únicament és imaginable a partir d'un cert nivell de desenvolupament en

l'agricultura, en què queda garantit l'abastiment de la població no camperola amb articles agrícoles. Aquestes condicions prèvies per al desenvolupament social ja han estat formulades exactament per Adam Smith.

D'això en resulta (malgrat que el període de Novgorod en la nostra història coincideix amb els començaments de l'Edat Mitjana europea) que el lent desenvolupament econòmic, a causa de condicions historiconaturals (situació geogràfica desfavorable, població escassa), obstaculitzà el procés de la formació de classes, donant-li un caràcter més primitiu.

És molt difícil dir quina direcció hauria pres la història de la societat russa si hagués transcorregut aïlladament i si hagués estat influenciada només per les seues tendències internes pròpies. És prou de mencionar que aqueix no ha estat el cas. La societat russa que es formava sobre una determinada base econòmica interior estava sempre davall l'influx, i inclús sota la pressió, del medi sociohistòric exterior.

En el procés de l'enfrontament d'aquesta ja formada organització socioestatal amb les altres veïnes, exercí un paper decisiu, de banda d'una, el primitivisme de les circumstàncies econòmiques i, de la de les altres, el seu nivell de desenvolupament relativament alt.

L'estat rus que s'havia format sobre una base econòmica primitiva, entrà en relació i arribà a tenir conflictes amb organitzacions estatals que s'havien desenvolupat sobre una base econòmica més alta i més estable. Ací es plantejaven dues possibilitats: o bé l'estat rus s'enfonsaria en aquesta lluita, com s'havien enfonsat l'Horda d'Or en la lluita amb l'estat de Moscou, o bé l'estat rus hauria d'avançar-se, en el seu desenvolupament, a l'evolució pròpia de les condicions econòmiques i despesar moltes més energies vitals de les que haurien estat necessàries en el cas d'un desenvolupament aïllat. Per a la primera alternativa, l'economia russa no era prou primitiva. L'estat no es desfeu, sinó que començà a desenvolupar-se mercès a un suprem esforç de les seues forces econòmiques.

L'essencial no és, doncs, que Rússia estigués rodejada d'enemics. Únicament això no és prou. En principi això val per a qualsevol estat europeu excepte, potser, per a Anglaterra; però amb la diferència que, en la seua lluita per l'existència, aqueixos estats es recolzaven en una base econòmica més o menys homogènia i, per açò mateix, el desenvolupament de la seua estabilitat no estava exposada a una pressió exterior tan forta.

La lluita contra els tàrtars nogais i els de Crimea exigia el màxim d'esforç; però per descomptat no n'exigia més que la lluita secular de França contra Anglaterra. No foren els tàrtars que obligaren la vella Rússia a introduir les armes de foc i els regiments permanents de la guàrdia imperial, no foren els tàrtars que l'obligaren, més tard, a crear la cavalleria i la infanteria sinó la pressió per part de Lituània, Polònia i Suècia.

Com a conseqüència d'aquesta pressió exercida des d'Europa occidental, l'estat devorà una part excessivament gran de la plusvàlua o, el que és el mateix, vivia a costa de les classes privilegiades que s'acabaven de formar, i així endarreraria el seu (de totes maneres) lent desenvolupament. Però açò no és tot. L'estat es llançà sobre el "producte necessari" del camperol, i el privà dels seus mitjans d'existència, i l'obligà, amb d'això, a abandonar la terra en què acabava d'establir-se i, d'aquesta manera, obstaculitzà el creixement de la població, frenà el desenvolupament de les forces productives. Així és que, en la mesura en què l'estat devorà una part desproporcionada de la plusvàlua, obstaculitzà la diversificació, ja prou lenta, de les capes socials; i en la mateixa mesura en què restà una part considerable del producte necessari destruï, ell mateix, les primitives bases de producció, que eren el seu suport.

Però, sobretot, per a apropiar-se d'una part del producte social, necessari per tal de continuar existint i funcionant, l'estat necessitava una organització jerarquicoclassista. Així, mentre minava les bases econòmiques del seu creixement, pretenia, alhora, forçar el seu desenvolupament mitjançant mesures estatals autoritàries i intentava (com qualsevol altre estat) guiar al seu gust el procés de formació de les capes socials. En això un historiador de la civilització russa, Miliukov, veu un contrast directe amb la història d'occident. No obstant, no hi ha ací certament cap contrast.

La monarquia classista de l'Edat Mitjana, que més tard evolucionà vers un absolutisme burocràtic, representava una forma d'estat en la qual estaven arrelats determinats interessos i relacions socials. Però aquesta forma d'estat, una vegada formada i establerta, engendrà interessos propis (dinàstics, cortesans, burocràtics...) que entraren en conflicte no sols amb els interessos de les capes baixes sinó, fins i tot, amb els de les capes altes. Les classes dominants, que formaven un "mur de separació" socialment imprescindible entre les masses de la població i l'organització estatal, pressionaren sobre aquesta última i convertiren els seus propis interessos en el contingut de la seua praxi estatal. Però l'autoritat pública defengué, al mateix temps, el seu propi punt de vista, també enfront dels interessos de les classes altes. Com a tal poder independent, desenrotllà una política d'oposició contra les aspiracions d'aquelles i assajà subordinar-se-les. La història efectiva de les relacions entre estat i classes transcorregué en el sentit d'una resultant que estava determinada per aquesta constel·lació de forces.

Un procés, semblant en la seua essència, es produí també en la vella Rússia.

L'estat intentava aprofitar-se dels grups econòmics en desenvolupament i subordinar-los als seus interessos financers i militars específics. Els naixents grups econòmics dominants intentaren servir-se de l'estat per a assegurar-se els seus privilegis en forma de privilegis de classe. En aquest joc de forces socials, el poder de l'estat tingué una importància molt més gran que no en la història de l'Europa occidental. Aquest intercanvi d'ajudes mútues entre l'estat i els grups socials superiors, que s'expressa en la distribució, de mutu acord, de drets i obligacions, de càrregues i privilegis, es realitza a expenses del poble treballador. A Rússia, l'intercanvi era menys avantatjós per a l'aristocràcia i el clergat que en les monarquies medievals d'Europa occidental. Això és indiscutible. I, no obstant, dir que a Rússia l'autoritat estatal hauria creat, per al seu propi interès, les classes mentre que en l'occident, en la mateixa època, les classes crearen l'estat, és una increïble exageració, una absoluta falta de perspectiva, com ho fa Miliukov.

No es poden crear classes per un procediment, per un mer expedient jurídic estatal. Abans que aquest o aquell grup social pugui, amb ajuda de l'autoritat estatal, esdevenir una classe privilegiada, prèviament s'ha d'haver format econòmicament, i, per afegiment, amb totes les seues prerrogatives socials. No es poden fabricar classes segons una jerarquia preconcebuda o segons el model de la Legió d'Honor. L'autoritat estatal únicament pot dipositar tot el pes de la seua ajuda per tal d'afavorir aquest procés econòmic elemental, del qual se'n deriven més tard les formacions econòmiques superiors. Com hem mostrat, l'estat rus despesà relativament moltes forces i obstaculitzà el procés de cristallització social, malgrat que ell mateix el necessitava. És doncs natural que, per la seua banda, assagés de forçar, sota la influència i la pressió del món occidental socialment més configurat (una pressió que fou proporcionada per mitjà de l'organització militar estatal), la diversificació social sobre una base econòmica primitiva. A més: com la necessitat d'accelerar aquest procés havia sorgit de la feblesa del desenvolupament socioeconòmic, és natural que l'estat, en els seus esforços previsors, aspirés a aprofitar la seua preponderància de poder per a dirigir, segons el seu

propi criteri, precisament aquest desenvolupament de les classes altes. Però quan l'estat volgué obtenir èxits majors en aquest sentit, ensopegà, primer que res, amb la seua pròpia feblesa, amb el caràcter primitiu de la seua pròpia organització; i aquest estava, com ja sabem, determinat pel primitivisme de l'estructura social.

Així fou impulsat l'estat rus, construït sobre la base de l'economia russa, per la pressió amistosa i, més encara, per la pressió rival de les organitzacions estatals veïnes que s'havien format sobre una base econòmica més desenvolupada. A partir d'un moment determinat (en especial des de finals del segle XVII) l'estat aspirà a accelerar artificialment, amb un esforç suprem, el desenvolupament econòmic natural. Noves branques d'oficis, màquines i indústries, producció en gran escala i capital semblaven, per dir-ho així, servir com a empelts en el tronc econòmic natural. El capitalisme apareix com un fill de l'estat. Des d'aquest punt de vista també es podria dir que tota la ciència russa és un producte artificial dels esforços estatals, posada artificialment sobre el tronc natural de la ignorància nacional¹³.

El pensament rus es desenvolupà, com l'economia russa, sota la pressió directa del pensament i de l'economia (més avançats) d'occident. Com a conseqüència del caràcter econòmic natural de l'economia, és a dir com a conseqüència del comerç exterior molt poc desenvolupat, les relacions amb els altres països tenien un caràcter principalment estatal, la influència que Rússia havia de sentir d'aqueixos països, abans de poder adoptar la forma de competència econòmica directa, es palesà més bé com una lluita aferrissada per l'existència estatal mateixa. L'economia occidental influencià sobre la russa mitjançant l'estat. Per tal de poder sobreviure millor entre estats enemics i millor armats, Rússia estava obligada a introduir fàbriques, escoles de navegació, llibres instructius sobre la construcció d'instal·lacions de fortificació, etc. Però si el moviment general de l'economia interior no s'hagués dirigit en aquest sentit, si l'evolució d'aquesta economia no hagués creat una necessitat d'aplicació i generalització dels coneixements, llavors tots els esforços de l'estat haurien estat infructuosos: l'economia nacional, que evolucionava d'una manera normal de la forma d'economia natural a la forma d'economia diner-mercaderies, només reaccionà a les mesures del govern que es corresponien amb aquesta evolució, i només en la mesura en què n'estaven d'acord. La història de la fàbrica russa, del sistema monetari rus i del crèdit estatal és una prova contundent d'aquesta interpretació dels fets que acabem d'exposar.

“La majoria de les branques industrials (metall, sucre, petroli, aiguardent i àdhuc teixits de fibra) [escriu el professor Mendeleev] nasqueren directament davall l'acció de mesures governamentals, a vegades també amb ajuda d'altres subvencions però, sobretot, perquè el govern pretenia, pel que s'ha vist, en totes les èpoques, una política proteccionista conscient, arribant, durant el regnat del tsar Alexandre, a escriure-la obertament sobre la seua bandera. El govern suprem que s'atenia, per a Rússia, amb plena consciència, als principis del proteccionisme, s'havia avançat a totes les nostres classes instruïdes en conjunt”. El savi panegirista del proteccionisme industrial oblida afegir-hi que la política governamental no estava dictada sobre la base d'una preocupació pel desenvolupament de les forces productives sinó per consideracions purament fiscals i, en part, tecnicomilitars. Per aquest motiu, la política d'aranzels protectors estava en contradicció no sols amb els interessos fonamentals del desenvolupament industrial sinó, també, amb els interessos privats de grups d'empreses

¹³ Baste de tenir present els trets característics de la relació originària entre estat i escola per tal de fer constar que l'escola ha estat un producte almenys igualment d'“artificial” com la fàbrica. Els esforços estatal per a l'ensenyament il·lustren aquesta “artificialitat”. Als alumnes que no els agradava de freqüentar l'escola hom els encadenava; tota l'escola estava encadenada. Les classes eren un servei; els alumnes rebien sous, etc.

individuals. Així, els fabricants de cotó declararen obertament que “els aranzels de cotó tan alts no són mantinguts per a la promoció del cultiu de cotó sinó només a causa d’interessos fiscals”. Així com el govern en “crear” les classes havia posat els ulls sobretot en els tributs per a l’estat, també en “establir” la indústria dirigia la seua preocupació principal envers les necessitats del fisci. Però, indubtablement, l’autocràcia, en trasplantar la producció industrial en sòl rus, exercia un paper important.

En l’època en què la societat burgesa en desenvolupament començà a sentir la necessitat de les institucions polítiques d’occident, l’autocràcia estava equipada amb un poder material semblant al dels països europeus. Es recolzava en un aparell burocràtic centralitzat que era completament insuficient amb vista al control de situacions noves però que, en canvi, era capaç de posar en moviment grans energies de caràcter repressiu sistemàtic. Les immenses distàncies del país havien estat superades per mitjà del telègraf, permetent que les iniciatives de l’administració es realitzaren amb seguretat, amb relativa unitat i amb rapidesa (en el cas de mesures repressives); els ferrocarrils feien possible desplaçar en poc de temps tropes militars d’un extrem a l’altre del país. Els governs prerrevolucionaris d’Europa a penes coneixien ferrocarrils i telègrafs. L’exèrcit que estava a la disposició de l’absolutisme era realment gegantí i, si bé en els primers assaigs, la guerra rusojaponesa, s’havia mostrat inútil, era prou bo per al control de l’interior. No ja el govern de la vella França, sinó ni tan sols el govern de 1848 havia conegut res que pogués igualar-se a l’actual exèrcit rus.

El govern, al mateix temps que amb ajuda de l’aparell fiscal i militar explotava el país al màxim, augmentava el seu pressupost anual fins a la suma gegantina de 2.000 milions de rubles. Recolzat en l’exèrcit i en el pressupost, el govern autocràtic convertí la Borsa europea de valors en el seu tresor privat i al contribuent rus en un tributari desesperat d’aquesta Borsa.

Així el govern rus es presentava al món, en els darrers decennis del segle XIX, com una immensa organització impositora i borsista amb una significació burocraticomilitar i amb un poder invencible.

El poder financer i militar de l’absolutisme aclaparava i impressionava no sols la burgesia europea sinó també el liberalisme rus, i li furtava qualsevol indicatiu d’esperança en la possibilitat d’una disputa oberta amb l’absolutisme. Semblava com si el poder militar i financer de l’absolutisme excloués qualsevol possibilitat d’una revolució russa.

En realitat ocorregué tot el contrari.

Com més centralitzat és un estat i com més independent és de la societat, més prompte esdevé una organització autònoma que està per dalt de la societat. Com més grans són les forces militars i financeres de tal organització, més àmpliament i amb més èxit pot lluitar per la seua supervivència. L’estat centralitzador, amb el seu pressupost de 2.000 milions, amb els seus 8.000 milions de deute i amb milions d’homes sobre les armes, es podia encara mantenir àdhuc després d’haver deixat de correspondre a les necessitats elementals del desenvolupament social; necessitats no sols referents a l’administració interna sinó, inclusivament, les necessitats relatives a la seguretat militar, per a la garantia de la qual havia estat, originàriament, creat.

Com més duradora era aquesta situació, més es desenvolupava la contradicció entre les exigències del progrés econòmic i cultural i la política governamental, la qual multiplicava la seua pròpia desídia “en milions de vegades”. En haver deixat enrere l’època de les grans reformes del tipus de solucions de recanvi (que no sols no podien eliminar aquesta contradicció sinó que, per contra, la palesaven clarament per primera vegada) al govern se li féu objectivament cada vegada més difícil, i psicològicament cada vegada menys possible, engegar per si mateix la marxa cap al parlamentarisme.

L'única sortida a aquesta contradicció que en la mencionada situació se li oferia a la societat, consistia en acumular el suficient vapor revolucionari en la marmita de l'absolutisme per a poder fer-la volar.

Així doncs, el poder administratiu, militar i financer de l'absolutisme, el mateix que li havia proporcionat la possibilitat de sostenir-se en plena contradicció amb el desenvolupament social, no sols no exclouïa la possibilitat d'una revolució (com pensava el liberalisme) sinó que, per contra, feia que la revolució fos l'única sortida; a més a més, la revolució tindria un caràcter més radical com més profund es fes l'abisme entre el poder de l'absolutisme i la nació. El marxisme rus pot, amb tota raó, estar orgullós d'haver estat l'únic en assenyalar el sentit d'aquesta evolució i d'haver predit les seues formes generals¹⁴, en una època en què el liberalisme es nodria d'un "practicisme" utòpic i en què el moviment revolucionari dels populistes vivia de fantasmagories i de la creença en miracles.

Tot aquest transcurs de l'evolució social feia la revolució inevitable. Quines eren, però, les forces motrius d'aquesta revolució?

2.- Ciutat i capital

El desenvolupament de les ciutats a Rússia és un producte de la història més recent (més exactament, un producte de les darreres dècades). Cap a finals de la regència de Pere I, en el primer quart del segle XVIII, la població urbana era d'un poc més de 328.000 persones, aproximadament el 3% de la població del país. Cap a finals del mateix segle era d'1.301.000, aproximadament un 4,1 % de la població total. En 1812 havia augmentat la població de les ciutats a 1.653.000, és a dir un 4,4 %. A meitat segle XIX comptaven les ciutats encara amb només 3.482.000 persones, un 7,8 %. En l'últim cens (1897) es comptabilitzà, finalment, una xifra de població urbana de 16.289.000, el que fa aproximadament el 13% de la població total¹⁵.

Si concebem la ciutat no sols com a unitat administrativa sinó com a formació economicosocial, llavors hem d'admetre que les meres dades mencionades no reflecteixen realment el desenvolupament de les ciutats: la pràctica estatal administrativa adjudicava a determinades ciutats innumerables privilegis amb la mateixa arbitriietat amb què en privava d'altres i sense que s'hi tingueren en compte les més mínimes consideracions d'ordre tecnicocientífic. Aquestes xifres palesen, no obstant, tant la falta d'importància de les ciutats en la Rússia anterior a les reformes com el seu creixement febril durant les últimes dècades. El creixement de la població urbana entre els anys 1885 i 1887 era, segons els càlculs de Mikhaïlovski, d'un 33,8%, és a dir, més del doble del creixement de la població russa en general (15,25%) i quasi el triple de l'augment de la població rural (12,7%). L'increment ràpid de la població urbana (no agrícola) s'expressa encara més clarament si hi afegim els pobles i les ciutats petites amb un poc d'indústria.

Però les modernes ciutats russes no difereixen de les velles només pel seu nombre d'habitants sinó, també, pel seu caràcter social: són el centre de la indústria i del

¹⁴ Fins i tot un buròcrata reaccionari com el professor Mendeleev no pot evitar reconèixer-ho. A propòsit des desenvolupament de la indústria, observa: "Els socialistes reconeixien ací quelcom i, inclusivament, en part, ho comprenen però, seguint el seu llatinisme [i], s'extraviaren en aconsellar l'ús de la violència, en deixar manifestar-se lliurement els instints animals del poble i en aspirar a la subversió i al poder" (D. Mendeleev, *Per a la comprensió de Rússia*, pàgina 120).

¹⁵ Em pres les xifres dels *Assajos* de Miliukov. La població urbana en Rússia *sencera*, incloent-hi Sibèria i Finlàndia, es calculà en 17.122.000 o siga el 13,25%, segons el cens de 1897. (D. Mendeleev, *Per a la comprensió de Rússia*, 1906, segona edició, pàgina 90)

comerç. La majoria de les nostres velles ciutats a penes exercia un destacat paper econòmic; eren punts administrativomilitars o fortalises, la seua població estava obligada al servei militar i, així mateix, era mantinguda pel fisc. La ciutat era generalment un centre administratiu, militar i recaptador d'impostos.

Quan la població no subjecta al servei s'establia en el terme municipal de la ciutat o en les seues engires per a trobar protecció contra els seus enemics, aquest fet no impedia en absolut que continués treballant en l'agricultura. Fins i tot Moscou, la ciutat més gran de la vella Rússia, era (segons les explicacions del Miliukov) únicament "una residència del tsar, en què una part considerable dels seus habitants estava vinculada, d'una manera o d'una altra, a la cort, siga com a seguici, siga com a guàrdia de palau, siga com a servitud. De més de 16.000 llars que s'havien comptat en el cens de Moscou de 1701, només 7.000 (44%) eren traficants i artesans; i àdhuc aqueixos vivien a la vora de la cort i treballaven per a les seues necessitats. Les restants 9.000 llars estaven formades pel clergat (1.500) i la classe dominant". La ciutat russa, igual que les ciutats que caracteritzaren al despotisme asiàtic, i a diferència de les ciutats artesanes i comercials de l'Edat Mitjana, realitzava, doncs, una activitat purament de consum. Per la mateixa època en què la moderna ciutat occidental defenia amb més o menys èxit la política d'impedir que els artesans s'establiren en els pobles, la ciutat russa desconeixia encara per complet aquest fenomen. Però, on existia a Rússia una indústria transformadora, un ofici?: en els pobles, en l'agricultura. A causa de l'intens pillatge per part de l'estat, el baix nivell econòmic no deixava gaire marge a l'acumulació de riqueses ni a la divisió del treball social. L'estiu, molt més curt en comparació a l'occidental, portava amb si una inactivitat hivernal més llarga. Tot açò ocasionà que la indústria transformadora no se separés de l'agricultura ni es concentrés en les ciutats, sinó que continués com a ocupació accessòria en el camp. Quan en la segona meitat del segle XIX començà el desenvolupament de la indústria capitalista en gran escala, no trobà cap indústria urbana sobre què assentar-se, sinó principalment l'ofici pobletà *kustar*. "El milió i mig d'obers fabrils que hi ha, com a màxim, a Rússia [escriu Miliukov] té davant de si almenys 4 milions de pagesos que estan ocupats en les seues aldees en la indústria transformadora, sense deixar per açò l'agricultura. Precisament aquesta classe, de la qual [...] sorgí la fàbrica europea, no participà de cap manera [...] en la construcció de la indústria russa.

El creixement posterior de la població i de la seua productivitat proporcionà una base natural per a la divisió del treball social i, per descomptat, també per a l'ofici urbà. Però a causa de la pressió econòmica dels països avançats, la gran indústria capitalista s'apoderà de seguida d'aquesta base, de forma que no hi hagué temps suficient perquè l'ofici urbà florís.

Els quatre milions d'artesans *kustar* eren, justament, l'element que, a Europa, havia format el nucli de la població urbana entrant a formar part dels gremis com a mestres i oficials i que, després, progressivament, quedaren cada vegada més fora dels gremis fins a independitzar-se'n per complet. Era precisament aquesta capa d'artesans la que, durant la gran revolució, constituïa la part principal de la població dels barris més revolucionaris de París. Ja aquest mer fet (la insignificança de la indústria urbana) havia de tenir conseqüències incalculables per a la nostra revolució¹⁶.

¹⁶ En un temps en què la comparació, desproveïda de qualsevol element crític, entre la revolució russa i la revolució francesa de 1789 havia esdevingut un tòpic, Parvus albirà, amb força sagacitat, que aquesta circumstància, precisament, constituïa la causa del caràcter específic de la revolució. [Parvus Helfant, socialdemòcrata Alemany, contribuí junt a Trotski, en 1904-1905, a l'elaboració de la teoria de la revolució permanent].

La característica econòmica essencial de la ciutat contemporània és la transformació de les matèries primeres, de què l'abasteix el camp; per aquest motiu són decisives per a la ciutat les condicions de transport. Només la introducció del ferrocarril podia eixamplar de tal manera el camp d'avituallament de la ciutat fins al punt de fer possible l'aglomeració de centenars de milers de persones; la necessitat d'una tal aglomeració resultà de la gran indústria fabril. El nucli de població d'una ciutat moderna, almenys d'una ciutat d'importància econòmica i política, és la classe dels obrers assalariats, clarament diferenciada. Justament aquesta classe, que en l'època de la gran revolució francesa era encara substancialment desconeguda, havia d'exercir en la nostra revolució el paper decisiu.

El sistema industrial fabril no sols col·loca el proletariat en la primera línia del front sinó que també empenya cap a la rera guarda la democràcia burgesa, que en revolucions anteriors havia trobat un suport en la petita burgesia urbana: artesans, petits traficants, etc. I una altra raó del paper polític desproporcionadament gran del proletariat rus la constitueix el fet que una part considerable del capital rus siga immigrant. Açò ha conduït (segons Kautsky) a què el proletariat haja augmentat en nombre, força i influència d'una manera que no guardava la més mínima proporció amb el creixement del liberalisme burgès.

Ja hem explicat com a Rússia el capitalisme no es desenvolupà a partir de l'ofici artesà. Quan el capitalisme arribà a la conquesta de Rússia portava amb si com a auxiliar la civilització econòmica europea; el seu competidor era l'artesà *kustar* desemparat o l'industrial urbà arruïnat; i posseïa en canvi al seu favor, com a reserva de força de treball, al camperolat semiempobrit. L'absolutisme, per la seua banda, afavorí sota diversos aspectes la subjugació capitalista del país.

Primer convertí el camperol rus en tributari de la Borsa mundial de valors. La mancança en el camp del capital exigí contínuament per la ciutat, preparava el terreny per a les condicions usuràries dels emprèstits estrangers. Des de la regència de Caterina II fins al ministeri Witte-Durnovo, treballaren banquers d'Amsterdam, Londres, París i Berlín amb miras a la transformació de l'autocràcia en un gegantí objecte d'especulació en Borsa. Una part considerable dels anomenats emprèstits interiors, que foren realitzats per institucions nacionals de crèdit, no es diferenciaren gens dels emprèstits estrangers, ja que de fet foren adquirits per capitalistes estrangers. L'absolutisme, mentre proletaritzava i pauperitzava els camperols mitjançant alts impostos, convertia els milions de la Borsa europea en soldats, en creuers cuirassats, en presons d'incomunicació i en ferrocarrils. La major part d'aqueixes despeses era absolutament improductiva des del punt de vista econòmic. Una part immensa del producte nacional fou pagat a l'estranger en forma d'interessos i enriquia i enfortia l'aristocràcia financera d'Europa. La burgesia financera europea, la influència política de la qual ha anat creixent contínuament durant les darreres dècades en els països de govern parlamentari fent retrocedir la influència dels capitalistes industrials i comercials, ha convertit realment el govern tsarista en el seu vassall. Ara bé, aquesta burgesia no volia ni podia arribar a ésser una part de l'oposició burgesa en l'interior de Rússia i efectivament no ho fou. Pel que fa a les seues simpaties i antipaties es guiava pel principi que ja havien formulat els banquers Hoppe i Companyia, l'any 1789, relatiu a les condicions de l'emprèstic per al tsar Pau. "Els interessos s'han de pagar *sense cap consideració envers les circumstàncies polítiques*". La Borsa europea estava, fins i tot, directament interessada en el manteniment de l'absolutisme: cap altre govern podia garantir-li semblants interessos d'usura. Però els emprèstits estatals no eren l'únic camí per mitjà del qual s'importaven capitals europeus a Rússia. Els mateixos diners que devorà una gran part del pressupost nacional rus tornà a Rússia com a capital comercial i industrial,

atret per les seues riqueses naturals intactes i, sobretot, pel seu mercat de treball no organitzat i desacostumat a la resistència. El període més recent del nostre increment industrial de 1893 a 1889 fou al mateix temps un període d'immigració accentuada del capital europeu. Aquest capital que quedava, doncs, (ara com abans) en la seua major part en mans europees i que dominava l'escena política en els parlaments de França o Bèlgica, mobilitzà en canvi, sobre la terra russa, la classe obrera.

El capital europeu llançà les seues principals branques de la producció i mitjans de comunicació sobre aquest país econòmicament endarrerit i l'esclavitzà, saltant una sèrie de fases tècniques i econòmiques intermèdies que, en canvi, en la seua pàtria havia de recórrer progressivament. Però com menys obstacles trobava en el camí vers el seu predomini econòmic, amb menys importància es configurà el seu paper polític.

La burgesia europea es desenvolupà a partir del Tercer Estat de l'Edat Mitjana. Aixecà la bandera de protesta contra el pillatge i la violència per part del Primer i del Segon estat, aixecant-la en nom dels interessos del poble, al qual ella mateixa desitjava explotar. Durant la transformació de la monarquia dels estats medieval en absolutisme burocràtic, aquella es recolzà en la població urbana en la seua lluita contra les pretensions del clergat i de l'aristocràcia. La burgesia se n'aprofità per a la seua pròpia promoció política. Així es desenrotllaven, simultàniament, l'absolutisme burocràtic i la classe capitalista; i quan xocaren en 1789 es palesà que la burgesia gaudia del suport de la nació sencera.

L'absolutisme es desenvolupà sota la pressió directa dels estats occidentals. S'apoderà dels mètodes d'administració i dominació molt abans que la burgesia capitalista assolís desenvolupar-se al nivell de l'economia nacional. L'absolutisme disposava ja d'un immens exèrcit permanent, d'un aparell burocràtic i fiscal centralitzat i emetia deute no amortitzable amb destí als banquers europeus, en una època en què les ciutats russes exercien encara un paper econòmic completament subordinat.

El capital s'internà des de l'occident, en beneficiar-se de l'ajuda directa per part de l'absolutisme, i convertí en poc de temps una sèrie de velles ciutats arcaïques en centres industrials i comercials i, inclusivament, creà semblants ciutats comercials i industrials en llocs abans completament inhabitats. Aquest capital sovint es presentà de sobte en la forma de grans i impersonals societats anònimes. En la dècada de la prosperitat industrial de 1893 a 1902, el capital nominal de les societats anònimes s'incrementà en 2.000 milions de rubles, mentre que de 1854 a 1892 havia augmentat només en 900 milions de rubles. El proletariat es veié sobtadament concentrat en grans aglomeracions, havent-hi tan sols entre l'absolutisme i ell una burgesia capitalista numèricament dèbil, aïllada del "poble", mig estrangera d'origen, sense tradicions històriques i animada únicament per la cobdícia.

3.- 1789-1848-1905

La història no es repeteix. Per molt que vullga hom comparar la revolució russa amb la gran revolució francesa, no per això es converteix la primera en una simple repetició de la segona. El segle XIX no ha transcorregut endebades.

Ja l'any 1848 presenta una gran diferència respecte a l'any 1789. En comparació amb la gran revolució, la prussiana o l'austriaca sorprengueren per la seua manca d'empenta. D'una banda, arribaren massa prompte; per un altra banda, massa tard. El gegantí esforç que necessita la societat burgesa per a arranjar comptes radicalment amb els senyors del passat, només pot ésser assolit, bé per mitjà de la poderosa *unitat de la nació sencera* que es revolta contra el despotisme feudal, bé per mitjà d'una evolució accelerada de la *lluita de classes* dins d'aquesta nació en vies d'emancipació. El primer

cas es donà entre 1789 i 1793; tota l'energia nacional que s'havia anat acumulant en la tremenda resistència contra el vell ordre, es bolcà per complet en la lluita contra la reacció. En el segon cas, que fins ara no s'ha donat en la història i que considerem només com una possibilitat, es produeix, dins de la nació burgesa, el grau d'energia necessari per tal d'assolir la victòria sobre les fosques forces del passat, mitjançant una "discutible" lluita de classes. Els aspres conflictes interns que consumeixen gran part de les seues energies i priven la burgesia de la possibilitat d'exercir el paper principal, empenten al seu antagonista cap endavant, li donen en un mes l'experiència de dècades, el col·loquen en el front més avançat i li lliuren les regnes ben agafades, ocasió que ell aprofita per a, decididament i sense vacil·lacions, donar als esdeveniments un ímpetu poderós.

O una nació que es contrau tota ella com un lleó preparant-se per al salt; o una nació que s'ha dividit definitivament, durant el procés de la lluita, per a deixar en llibertat de moviments la seua millor part en ordre a la realització de la tasca per a la qual el tot sencer ja no té forces suficients. Aqueixos són dos tipus oposats que, per descomptat, es poden contraposar en la seua forma pura només teòricament.

El pitjor és, com en tants altres casos, un terme mitjà i en aquest terme mitjà es trobà l'any 1848.

En el període heroic de la història francesa veiem davant de nosaltres una burgesia il·lustrada i activa que encara no havia descobert les seues pròpies contradiccions. La història li havia confiat la tasca del comandament, en la lluita pel nou ordre, no sols en contra de les institucions antiquades de França sinó també en contra de les forces reaccionàries de tota Europa. Com a conseqüència, la burgesia, en totes les seues diverses fraccions, se sent conductora de la nació, compromet les masses en la lluita, les transmet consignes i les assenyala la tàctica de la lluita. La democràcia unificà la nació davall una ideologia política. El poble (petitburgesos, camperols i obrers) elegien burgesos com a diputats i les tasques encarregades a ells per les masses, estaven escrites en el llenguatge d'una burgesia que era conscient del seu paper messiànic. Tot i que també durant la revolució mateixa es destaquen clarament antagonismes de classe, l'ímpetu, una vegada aconseguit, de la lluita revolucionària, elimina políticament i conseqüent els elements burocràtics de la burgesia. Cap capa social és rellevada sense haver transmès abans la seua energia a la que li succeeix. Així, la nació com un tot continua la lluita pels seus objectius amb mitjans cada vegada més potents i decidits. Quan la crema de la burgesia adinerada se separa del nucli del moviment nacional que s'ha posat en marxa i s'alia amb Lluís XVI, es giren les reivindicacions de la nació, que aleshores estan ja dirigides *contra* aquesta burgesia, devers el sufragi universal i la república com a formes lògiques i inevitables de la democràcia.

La gran Revolució Francesa és, en efecte, una revolució nacional. Més fins i tot: ací es manifesta en la seua forma clàssica la lluita mundial de l'ordre social burgès pel domini, pel poder i per la victòria indivisa dins del marc nacional.

Jacobinisme és avui una injúria en boca dels set-ciències liberals. L'odi burgès contra la revolució, contra les masses, contra la violència i contra la història que es fa en el carrer, s'ha concentrat en un crit d'indignació i d'angoixa: jacobinisme! Nosaltres, l'exèrcit mundial del comunisme, històricament ja hem arranjat comptes fa temps amb el jacobinisme. Tot el moviment proletari internacional de l'actualitat ha nascut i s'ha enfortit en disputa amb les tradicions del jacobinisme. L'hem sotmès a una crítica teòrica, hem mostrat la seua estretor, hem desemmascarat la seua contradicció social, el seu utopisme, la seua fraseologia i hem trencat amb les seues tradicions que, durant dècades, passaven per herència sagrada de la revolució.

Però defensem el jacobinisme contra els atacs, les calúmnies i els ultratges insípids de què el fa objecte el liberalisme flegmàtic i exsangüe. La burgesia ha traït ignominiosament totes les tradicions de la seua joventut històrica, els seus mercenaris actuals profanen les tombes dels seus avantpassats i calumnien els vestigis dels seus ideals. El proletariat defensa l'honor del passat revolucionari de la burgesia. El proletariat que, en la pràctica, ha trencat tan radicalment amb les tradicions revolucionàries de la burgesia, les protegeix com a herència de grans passions, d'heroisme i iniciativa i el seu cor batega ple de simpatia envers els fets i les paraules de la Convenció jacobina.

¿Què és, doncs, allò que forní al liberalisme la seua força atractiva sinó les tradicions de la gran revolució francesa? ¿En quin altre període s'elevà la democràcia burgesa a tal altura, encengué una flama tal en el cor del poble com ho assolí la democràcia jacobina, *sans-culotte* i terrorista de Robespierre l'any 1793?

¿Que no era el jacobinisme qui possibilitava i possibilita encara al radicalisme burgès francès dels diversos matisos a mantenir en proscripció fins avui en dia una immensa part del poble, inclusivament del proletariat (i això en una època en què el radicalisme burgès a Àustria i Alemanya nodria la seua breu història d'actes inútils i ridículs)?

¿Que no és la força atractiva del jacobinisme, la seua ideologia política abstracta, el seu culte per la República Sagrada i les seues declamacions solemnes, de què es nodreixen encara avui els radicals i radicalsocialistes francesos com Clemenceau, Millerand, Briand, Bourgeois i tots aqueixos polítics, més incapaços encara de servir les essències de la societat burgesa que els *junker* de Guillem II, estúpids per la gràcia de Déu; *junker* als quals envegen tan desesperadament les democràcies burgeses d'altres països mentre que, simultàniament, denigren la raó i la font de la seua posició política privilegiada (el jacobinisme heroic) amb calúmnies? Fins i tot després d'haver defraudat moltes esperances, el jacobinisme continuà vivint com a tradició en la consciència del poble; el proletariat parlà encara durant molt de temps del seu futur en el llenguatge del passat. L'any 1840, quasi mig segle després del govern del "partit de la Muntanya", vuit anys abans dels dies de juny del 48, Heine visità diversos tallers en el suburbi Saint-Marceau, i pogué veure allò que llegien els obrers, "la part més forta de la classe baixa". "Allí trobí [així informà a un periòdic alemany] diverses edicions noves dels discursos del vell Robespierre, també dels pamflets de Marat en fascicles, la *Història de la revolució* de Cabet, la libèl·lula verinosa de Cormenin, *Babeuf i la conspiració dels Iguals* de Buonarotti (tots ells escrits que olien com a sang... Com a fruit d'aquesta sembra [profetitzà el poeta] amenaça, més tard o aviat, de fer aparèixer una república en França."

L'any 1848, la burgesia era ja incapaç d'exercir un paper comparable. No era suficientment disposada ni audaç com per a assumir la responsabilitat de l'eliminació revolucionària de l'ordre social que s'oposava a la seua dominació. Mentre, hem pogut arribar a conèixer el perquè. La seua tasca consistia més bé (se n'adonava clarament) en incloure en el vell sistema garanties que eren necessàries, no per a la seua dominació política, sinó simplement per a un repartiment del poder amb les forces del passat. La burgesia havia extret algunes lliçons de l'experiència de la burgesia francesa: estava corrompuda per la seua traïció i acovardida pels seus fracassos. No sols es guardava molt bé d'empentar les masses a l'assalt contra el vell ordre sinó que cercava un suport en el vell ordre, amb la condició de rebutjar les masses que l'empentaven cap endavant.

La burgesia francesa sabé fer gran la seua revolució. La seua consciència era allora la consciència de la societat sencera i res podia esdevenir institució duradora sense haver estat reconegut abans per aquesta consciència com un objectiu seu, com una

tasca seua de caràcter polític. Sovint adoptà una actitud teatral per tal d'amagar davant de si mateixa l'estretor del seu propi món burgès; però continuava avant no obstant.

La burgesia alemanya, en canvi, des del principi, en comptes de "fer" la revolució, se'n separava. La seua consciència es rebel·là contra les condicions objectives de la seua pròpia dominació. No es podia arribar a la revolució amb el seu concurs, sinó contra ella. En el seu pensament, les institucions democràtiques es presentaven no com un objectiu de la seua lluita, sinó com el perill per al seu benestar.

L'any 48 es necessitava una classe que hagués estat capaç de fer-se càrrec dels esdeveniments, prescindint de la burgesia i, fins i tot, en contradicció amb ella, una classe que hagués estat disposada no sols a empentar la burgesia cap endavant amb tota la seua força, sinó també a apartar del camí, en el moment decisiu, el seu cadàver polític. Ni la petita burgesia ni el camperolat eren capaços de fer-ho.

La *petita burgesia* urbana era no sols hostil a l'ahir sinó també al demà. Estava encara encamisada en les circumstàncies medievals (però es veia ja impotent per a mantenir-se al capdavant de la indústria "lliure"); encara configurava els trets de les ciutats (però ja cedia la seua influència a favor de la gran i mitjana burgesia); ofegada en els seus prejudicis, atordida per l'enrenou dels esdeveniments, explotada i explotant ella mateixa, àvida i desesperada en la seua cobdícia, la petita burgesia endarrerida no podia posar-se al capdavant dels esdeveniments mundials.

Al *camperolat* li mancava, en una mesura encara major, una iniciativa política independent. Des de feia segles sotmès, empobrit i furiós, essent sempre l'encreuament tant de la vella explotació com de la nova, el camperolat representava, en un moment determinat, una font rica en caòtica força revolucionària. Però desunit, dispersat, rebutjat de les ciutats, els centres nerviosos de la política i de la cultura, apàtic, limitat en el seu horitzó a allò que el rodejava immediatament i indiferent enfront de tot pensament urbà, el camperolat no podia prendre importància com a força dirigent. A partir del moment en què l'alliberaven de la càrrega de les obligacions feudals, els camperols tornaven a la seua immobilitat i pagaven a la ciutat, que havia lluitat pels seus drets, amb extrema ingratitud: els camperols alliberats esdevenien fanàtics de "l'ordre".

La *intel·liguència democràtica*, sense un poder de classe, ja s'arrossegava, com una espècie de reraguarda política, a remolc de la seua germana major, la burgesia liberal; ja, després, en moments crítics, se'n separava per donar únicament proves de la seua pròpia impotència. S'enredava en contradiccions insolubles i portava amb si aquesta confusió per tot arreu.

El *proletariat* era massa feble, es trobava sense organització, sense experiència i sense coneixements. El desenvolupament capitalista havia progressat bastant com per a fer necessària l'abolició de les velles condicions feudals, però no suficientment com per a permetre que la classe obrera (el producte de les noves condicions de producció) es destaqués com una força política decisiva. L'antagonisme entre el proletariat i la burgesia s'havia desenrotllat massa en el marc nacional d'Alemanya com perquè encara li fos possible a la burgesia figurar intrèpidament amb el paper de protagonista nacional; però no s'havia desenrotllat tant com perquè el proletariat pogués fer-se càrrec ell mateix d'aquest paper. Malgrat que els fregaments interns de la revolució preparaven el proletariat per a la independència política, també l'afeblien, al mateix temps, l'energia i la unitat d'acció, li feien malgastar infructuosament les forces i obligaven la revolució, després dels primers èxits, a marcar el pas sense moure's del lloc per a començar després la retirada sota els colps de la reacció.

Àustria ha estat un exemple especialment clar i tràgic d'aquesta inexperiència i de l'error que suposa no portar les condicions polítiques a les seues últimes conseqüències durant un període revolucionari.

El proletariat de Viena mostrà en 1848 un heroisme sorprenent i una energia inexhaurible. Una vegada i una altra es ficava de ple en la lluita empentat per un ronc instint de classe, sense tenir una idea general sobre els objectius de la mateixa; saltava d'una consigna a l'altra. La direcció del proletariat passà (sorprenentment) als *estudiants*, l'únic grup democràtic actiu que tenia, gràcies a la seua activitat, una gran influència sobre les masses i, per consegüent, també sobre els esdeveniments. Els estudiants podien, sens dubte, lluitar valentament en les barricades i fraternitzar honrosament amb els obrers, però eren incapaços d'assenyalar la direcció de la revolució, possibilitat que la "dictadura" del carrer havia col·locat en les seues mans.

El proletariat, desunit, sense experiència política i sense direcció política independent, seguia els estudiants. En cada moment crític els obrers oferien fermament als "senyors que treballen amb el cap" l'ajuda dels "que treballen amb les mans". Una vegada convocaren els estudiants als obrers, una altra vegada els tancaren el camí al centre de la ciutat. Altres vegades, en virtut de l'autoritat política de què es revestia la "legió acadèmica", els prohibien plantejar reivindicacions pròpies independents. Heus aquí la forma clàssica de la benèvola dictadura revolucionària *sobre* el proletariat. La conseqüència de tot això foren els esdeveniments següents. Quan el 26 de maig tots els obrers vienesos seguiren la crida dels estudiants i es posaren en acció per a impedir que desarmaren la "legió acadèmica", quan la població de la capital aixecava barricades per totes bandes, quan tota la població de Viena forní probes d'una energia remarcable i s'apoderà de tota la ciutat, quan la Viena armada tenia a Àustria com a suport, quan la monarquia, que fugí, havia perdut tot significat, quan, a causa de la pressió popular, se'ls manà també a les últimes tropes retirar-se de la capital, quan el poder governamental d'Àustria era un objecte sense amo, aleshores, no hi hagué cap força política per a fer-se càrrec del timó.

La burgesia liberal, conscientment, no volia encarregar-se d'un poder que havia estat pres d'una manera tan rapaç; somiava únicament amb la tornada de l'emperador, que s'havia retirat de l'òrfena Viena al Tírol.

Els obrers eren prou valents per a destrossar la reacció, però no bastant organitzats i conscients per tal de prendre possessió de l'herència de la mateixa. Existia un moviment obrer potent, però no havia encara cap vertadera lluita de classes desenrotllada en la que el proletariat hagués pogut precisar els seus fins polítics. El proletariat, incapaç de prendre el timó per si mateix, tampoc podia induir la democràcia burgesa a què realitzés aquest gran acte històric, ja que la burgesia (com tantes altres vegades) s'amagava en el moment decisiu.

Per a obligar aquest covard a complir amb els seus deures, al proletariat li hauria calgut, en tot cas, la mateixa força i maduresa que per a l'organització d'un propi govern obrer provisional.

Comptat i debatut, una situació que un contemporani caracteritzà molt encertadament amb les paraules següents: "En efecte, a Viena s'ha edificat la república però, malauradament, ningú no se n'ha adonat..." La república, de la que ningú s'havia assabentat, desaparegué per a molt de temps i deixà el camí lliure als Habsburg... Una ocasió, una vegada que s'ha desaprofitat no torna per segona vegada.

De les experiències de les revolucions hongaresa i alemanya, Lassalle tragué la conclusió que, d'allí en avant, la revolució només es podia recolzar en la lluita de classes del proletariat. Lassalle escriu a Marx en la seua lletra del 24 d'octubre de 1849: "Hongria tingué l'oportunitat, més que cap altre país, de culminar feliçment la lluita.

Entre altres causes, perquè allí els partits encara no havien arribat a una separació i a un aïllament tan radicals, al fort contrast que es dona a Europa occidental; i perquè allí la revolució encara estava coberta sota la forma d'una lluita nacional per la independència. No obstant això, Hongria sucumbí i precisament a causa de la traïció del partit nacional.”

“Per tant [continua Lassalle en relació amb la història d'Alemanya durant els anys 1848 i 1849] açò m'ha servit de lliçó definitiva en el sentit de considerar que en Europa ja no pot acabar bé cap combat que no siga per endavant una pronunciada lluita *purament socialista*; que ja no podrà acabar bé cap lluita que implique les qüestions socials només com un element fosc, com un fons, presentant-se per fora sota la forma d'una insurrecció nacional o d'un republicanisme burgès.”

No anem a detenir-nos en la crítica d'aquestes decisives conclusions finals. En tot cas, són indubtablement correctes en el sentit que, ja a meitat segle XIX, no es podia resoldre la tasca nacional de l'emancipació per la pressió homogènia i unànime de la nació sencera. Només la tàctica independent del proletariat, en trobar la seua posició de classe, i únicament en la seua posició, podia garantir la victòria de la revolució.

La classe obrera russa de l'any 1906 no s'assembla en absolut a la classe obrera de Viena del 48. I la millor prova n'és l'experiència dels soviets de diputats obrers. Ací no es tracta d'organitzacions de conspiradors minuciosament preparades, que en un moment d'exaltació es fan amb el poder sobre la massa del proletariat. No, ací es tracta d'òrgans creats metòdicament per aquesta mateixa massa en ordre a la coordinació de la seua lluita revolucionària. I aqueixos soviets, elegits per les masses i responsables davant d'elles, aquestes organitzacions incondicionalment democràtiques, practiquen una política de classe enormement decisiva en el sentit del socialisme revolucionari.

Les particularitats socials de la revolució russa apareixen especialment clares en la qüestió del lliurament d'armes al poble. Una milícia (guàrdia nacional) fou la primera consigna i la primera adquisició de totes les revolucions (1789 i 1848) a París, en tots els estats d'Itàlia, a Viena i en Berlín. L'any 1848, la guàrdia nacional (és a dir, el lliurament d'armes als propietaris i als “intel·lectuals”) fou una consigna de tota l'oposició burgesa, àdhuc de la més moderada, però el seu objectiu no era únicament el de protegir les llibertats guanyades o merament “concedides” contra els intents de subversió des de dalt sinó també la de preservar la propietat burgesa dels abusos del proletariat. La demanda d'una milícia era, per tant, una clara exigència classista de la burgesia. “Els italians sabien molt bé [comentà un historiador anglès liberal a propòsit de l'acord italià] que l'armament de la milícia civil faria impossible una subsistència del despotisme. A més era una garantia per a les classes posseïdores contra una possible anarquia i contra qualsevol classe d'agitació popular.¹⁷” I la reacció dominant, que en els centres importants no disposava del suficient poder militar per a poder combatre “l'anarquia”, és a dir, les masses revolucionàries, armava la burgesia. L'absolutisme permeté, pel moment, als burgesos oprimir i pacificar els obrers, per a després ell desarmar i pacificar els burgesos mateixos.

En Rússia, la reivindicació de les milícies no té ni el més mínim suport dels partits burgesos. En el fons els liberals no poden menys de comprendre la seua importància: en aquest sentit, l'absolutisme els ha servit clarament de lliçó. Però també s'adonen que és absolutament impossible compondre una milícia sense o contra el proletariat. Els obrers russos s'assemblen poc als obrers del 48 que ompliren de pedres les seues butxaques i enarboraven garrots, mentre que els traficants, els estudiants i els advocats portaven al muscle mosquets reals i cenyien espases.

¹⁷ Bolton King, *Istorkha ob-edinnennikha Italiï (Història de la unitat italiana)*, traducció russa, Moscou, 1901, tom I, pàgina 220.

Armar la revolució significa en Rússia, primer que res, armar els obrers. Com els liberals ho sabien i ho temien, preferien desistir de crear les milícies. Sense combat, doncs, abandonaren aquestes posicions a l'absolutisme igual que el burgès Thiers abandonà París i França a Bismarck amb l'únic objecte de no haver d'armar els obrers.

En la col·lecció d'articles *L'estat constitucional*, manifest de la coalició liberaldemòcrata, Dzvelegov diu amb molta raó, en discutir la possibilitat d'un colp d'estat, que "la societat mateixa ha de demostrar, en el moment decisiu, la seua disposició a revoltar-se per a protegir la seua Constitució". Però com que en resulta, per si mateix, l'exigència d'armar el poble, el filòsof liberal creu "necessari afegir" que per a la defensa contra els colps d'estat "no cal en absolut que tot el món tinga preparades les armes."¹⁸ L'única cosa necessària és que la societat mateixa estiga disposada a resistir. Segueix essent desconegut per quin camí ha de fer-ho Si alguna cosa resulta clara d'aquestes evasives és que, en el cor dels nostres demòcrates, la por a la soldadesca de l'autocràcia ha estat vençuda per la por al proletariat en armes.

És per això que la tasca d'armar la revolució recau amb tot el seu pes a coll del proletariat. I la milícia civil, la reivindicació classista de la burgesia del 48, es presenta en Rússia des del principi com una exigència d'armar el poble i sobretot el proletariat. Amb aquesta qüestió es posa al descobert tot el destí de la revolució russa.

4.- Revolució i proletariat

La revolució és una prova de força oberta entre les forces socials en lluita pel poder. L'estat no té fi en si mateix. És simplement un instrument de treball en les mans de la força social dominant. Com qualsevol instrument, té els seus mecanismes motrius, de transmissió i d'execució. La força motriu és l'interès de classe, el mecanisme de la qual consisteix en l'agitació, la premsa, la propaganda d'església, d'escola, de partit; la manifestació de carrer, la petició i la revolta. El mecanisme de transmissió és l'organització legislativa dels interessos de casta, dinastia, capa o classe, sota el signe de la voluntat divina (absolutisme) o nacional (parlamentarisme). El mecanisme executor finalment és l'Administració, amb la policia, els tribunals, les presons i l'exèrcit.

L'estat no té fi en si mateix sinó que és el més perfecte mitjà d'organització, desorganització i reorganització de les relacions socials. Segons en quines mans es trobe, pot ésser la palanca per a una revolució profunda o l'instrument d'una paralització organitzada.

Qualsevol partit polític que meresca aqueix nom treballa per a conquerir el poder governamental, a fi de posar l'estat al servei de la classe els interessos de la qual representa. La socialdemocràcia, com a partit del proletariat, aspira naturalment a la dominació política de la classe obrera.

El proletariat creix i s'enforteix amb el creixement del capitalisme. En aquest sentit, el desenvolupament del capitalisme és equivalent al desenrotllament del proletariat cap a la dictadura. Però el dia i l'hora en què el poder ha de passar a les mans de la classe obrera no depenen directament de la situació de les forces productives sinó de les condicions de la lluita de classes, de la situació internacional i, finalment, d'una sèrie d'elements subjectius: tradició, iniciativa, disposició per al combat dels obrers.

És possible que el proletariat d'un país econòmicament endarrerit arribe abans al poder que en un país capitalista evolucionat. En 1871 es féu càrrec conscientment de la direcció dels assumptes públics en el París petitburgès, encara que només per un període de dos mesos; però ni per una sola hora prengué el poder en els grans centres

¹⁸ *Konstitucionnoe gosudarstvo (L'estat constitucional)*, Primera edició, pàgina 49.

capitalistes d'Anglaterra o dels Estats Units. La idea que la dictadura proletària depèn d'alguna manera automàticament de les forces i mitjans tècnics d'un país, és un prejudici fruit d'un materialisme "econòmic" simplificat fins a l'extrem. Semblant idea no té res de comú amb el marxisme.

En la nostra opinió la revolució russa crearà les condicions sota les quals el poder pot passar a les mans del proletariat (i, en el cas d'una victòria de la revolució, *així ha d'ésser*) abans que els polítics del liberalisme burgès tinguin l'oportunitat de desplegar completament el seu geni polític.

En el periòdic americà *The Tribune* Marx escrigué, resumint els resultats de la revolució i de la contrarevolució de 1848-1849: "La classe obrera alemanya està, en comparació amb l'anglesa o la francesa, igual d'endarrerida en la seua evolució sociopolítica que la burgesia alemanya en comparació amb la burgesia d'aqueixos altres països. De tal amo, tal serf. El desenrotllament de les condicions necessàries per a l'existència d'un proletariat nombrós, fort, concentrat i intel·ligent va colze amb colze amb el desenrotllament de les condicions necessàries a l'existència d'una burgesia nombrosa, acomodada, concentrada i poderosa. El moviment obrer mateix mai és independent, mai comprèn exclusivament un caràcter polític fins que totes les diferents parts de la burgesia, sobretot la seua part més progressista, els grans propietaris de fàbriques, no han conquistat el poder polític transformant l'estat d'acord a les seues necessitats. Llavors ha arribat el moment en què el conflicte inevitable entre els senyors de les fàbriques i els obrers assalariats s'apropa amenaçador i ja no pot ésser ajornat per més temps."¹⁹

El lector coneix probablement aquesta citació ja que, en els darrers temps, els marxistes llibrescos n'han abusat freqüentment. L'han posada de relleu com argument irrefutable contra la idea del govern obrer a Rússia. "De tal amo, tal serf". Si la burgesia russa no és prou forta com per a encarregar-se de l'autoritat pública, aleshores menys encara es pot parlar d'una democràcia obrera, és a dir del domini polític del proletariat.

El marxisme és sobretot un mètode d'anàlisi (no de l'anàlisi dels textos sinó del de les relacions socials). ¿És just, a Rússia, que la debilitat del liberalisme capitalista signifiqui a totes passades la debilitat del moviment obrer? ¿És just, en Rússia, que un moviment proletari independent no siga possible abans que la burgesia no haja conquistat l'autoritat pública? N'hi ha prou amb plantejar aquestes preguntes per a reconèixer el desesperat formalisme de pensament contingut en l'intent de convertir un comentari històric relatiu de Marx en un teorema secular.

El desenvolupament de la indústria fabril a Rússia tingué, en els períodes de prosperitat industrial, un caràcter "americà"; però les dimensions efectives de la nostra indústria capitalista semblen nanes en comparació amb la indústria dels estats nord-americans. Cinc milions de persones (el 16,6% de la població treballadora) estan ocupades en la indústria transformadora de Rússia; el nombre corresponent en els Estats Units és de sis milions (el 22,2%). Aquestes xifres, però, no són molt comparatives; no obstant, forneixen una idea clara si tenim present que la població russa és quasi el doble de l'americana. Però a fi de poder figurar-se les autèntiques dimensions de la indústria en aqueixos dos països, cal assenyalar que, a Amèrica l'any 1900, els tallers, fàbriques i grans empreses artesanes venien mercaderies per un valor de 25.000 milions de rubles, mentre que Rússia, en la mateixa època, produïa en les seues fàbriques i empreses mercaderies per un valor de menys de 2.500 milions de rubles²⁰!

El nombre de proletaris industrials, el seu grau de concentració, el seu nivell cultural i la seua importància política depenen, sens dubte, del grau de desenvolupament

¹⁹ K. Marx, *Germanikha v 1848-50*, traducció russa, edició Elexeïeva, 1905, pàgines 8-9.

²⁰ D. Mendeleev, *op cit* pàgina 99.

de la indústria capitalista. Però aquesta dependència no és directa; entre les forces productives d'un país i les forces polítiques de les seues classes s'interposen, en cada moment, diferents factors socials i polítics de caràcter nacional i internacional, que poden menar la configuració política corresponent a unes condicions econòmiques en una direcció inesperada, i àdhuc canviar-la per complet. Malgrat que les forces productives de la indústria en els Estats Units són deu vegades més grans que les nostres, el paper polític del proletariat rus, la seua influència en la política internacional, en la política del nostre país, i la possibilitat de tenir influència en la política internacional en un futur pròxim és incomparablement major que el paper i la importància del proletariat nord-americà.

Kautsky, en el seu treball sobre el proletariat nord-americà, recentment editat, assenyala que no hi ha cap analogia directa i immediata entre les forces polítiques del proletariat i la burgesia, d'una banda, i el grau de desenvolupament capitalista, per l'altre. "Són sobretot dos estats [diu] que es contraposen com dos extrems, i dels quals cadascun d'ells contempla l'efecte desproporcionadament fort (és a dir major del que correspon al nivell del seu desenvolupament) que produeix cadascun d'aqueixos dos elements del mode de producció capitalista: *en Nord Amèrica la classe dels capitalistes, en Rússia la dels proletaris*. En Nord Amèrica, més que en cap altre lloc, es pot parlar de la dictadura del capital. El proletariat en lluita, per contra, no ha obtingut, per cap concepte, la importància que a Rússia, i aquesta importància haurà d'augmentar, i ho farà, ja que aquest país tan sols acaba de començar a contemplar lluites de classe i de concedir-les, d'alguna manera, un cert marge de llibertat per al seu lliure desenvolupament". Després de la menció de què Alemanya pot estudiar, en certa mesura, el seu futur en Rússia, Kautsky continua: "La veritat és que constitueix un fenomen peculiar que siga precisament el proletariat rus qui haja d'indicar-nos el nostre futur, no en allò que afecta l'organització del capital sinó en allò que es refereix a la rebel·lió de la classe obrera; perquè Rússia és l'estat més endarrerit entre els grans estats del món capitalista. Això sembla estar en contradicció amb la concepció materialista de la història, segons la qual el desenvolupament econòmic forma la base del polític. No obstant això, està només en contradicció amb aquella classe de concepció materialista de la història que presenten els nostres adversaris i crítics que entenen per això un *patró fet* i no un *mètode d'investigació*"²¹. Aquestes línies cal recomanar-les especialment a l'atenció d'aquells marxistes nacionals que substitueixen l'anàlisi independent de les relacions socials per la interpretació de textos prèviament escollits per ells i aplicables a tots els casos de la vida. Ningú compromet el marxisme tant com aqueixos marxistes nominals!

Per tant, seguint a Kautsky, Rússia està caracteritzada en el terreny econòmic per un nivell relativament baix del desenvolupament capitalista, i en l'esfera política per la manca d'importància de la burgesia capitalista i pel poder del proletariat revolucionari. Açò condueix a què la lluita pels interessos de tota Rússia corresponga a *l'única classe forta actualment existent*, al proletariat industrial.

"Com a conseqüència d'açò al proletariat industrial li correspon una gran importància política; per tant, la lluita a Rússia per l'alliberament del polp asfixiant de l'absolutisme ha arribat a ésser *un duel entre aquest i la classe d'obers industrials*, un duel en què el camperolat atorga un suport important però sense que pugua exercir-hi un paper dirigent."

Tot açò, ¿no ens dóna dret a concloure que el "serf" rus pot arribar al poder abans que el seu "amo"?

²¹ Kautsky, *L'obrer nord-americà i el rus*, Sant Petersburg, 1906.

Pot haver-hi dos classes d'optimisme polític. Un pot sobreestimar les seues forces i els avantatges d'una situació revolucionària i proposar-se tasques la realització de les quals no està permessa per la correlació de forces donada. Però al revés, també un pot reduir, d'una manera *optimista*, els seus objectius revolucionaris assenyalant-se un límit que inevitablement sobrepassarem en virtut de la lògica de la situació.

Es pot restringir el marc de totes les qüestions relatives a la revolució afirmant que la nostra revolució és, en la seua finalitat objectiva i, per tant en els seus resultats inevitables, una revolució *burguesa*; i es poden tancar els ulls davant del fet que la figura principal d'aquesta revolució burgesa és el proletariat que, en el transcurs de la revolució, és portat al poder.

Algú pot consolar-se pensant que, dins del marc d'una revolució burgesa, la dominació política del proletariat serà només un episodi passatger; i es pot també tirar en oblit el fet que el proletariat, una vegada en possessió del poder, no el cedirà de nou sense una resistència desesperada, no el deixarà fins que li siga arrabassat per les armes.

Hi ha qui pot consolar-se amb el fet que les condicions socials de Rússia encara no estan madures per a un ordre econòmic socialista, sense considerar que el proletariat en el poder és empentat inevitablement, per tota la lògica de la seua situació, a dirigir estatalment l'economia. La definició sociològica general del que és una revolució burgesa no determina en absolut les tasques polítiques tàctiques, les contradiccions i els problemes que es presenten en el cas d'una revolució burgesa *concreta*.

En el marc de la revolució burgesa de finals del segle XVIII, la tasca objectiva de la qual era assolir el domini del capital, la dictadura dels *sans-culottes* resultava possible. Aquesta dictadura no era un episodi merament passatger sinó que configurava tot el segle següent; i això tanmateix el fet d'haver fracassat ràpidament a causa del reduït marc de la societat burgesa. En la revolució de començaments del segle XX, malgrat ésser igualment burgesa en virtut de les seues tasques objectives immediates, s'esbossà com a perspectiva pròxima la inevitabilitat o, almenys, la probabilitat del domini polític del proletariat. El mateix proletariat s'ocuparà, amb tota seguretat, que aquest domini no arribe a ésser un "episodi" merament passatger tal com ho pretenen alguns filisteus realistes. Però ara podem ja formular la pregunta: ha de fracassar forçosament la dictadura del proletariat entre els límits que determina la revolució burgesa o pot percebre, en les condicions donades de la *història universal*, la perspectiva d'una victòria després d'haver rebentat aquest marc limitat? Ací ens urgeixen algunes qüestions tàctiques: ¿Hem de dirigir l'acció conscientment cap a un govern obrer, en la mesura en què el desenrotllament revolucionari ens apropa a aquesta etapa, o hem de considerar, en el aqueix moment, el poder polític com una desgràcia que la revolució vol carregar sobre els obrers, essent preferible evitar-la?

¿No hem de donar-nos per al·ludits per les paraules del polític "realista" Vollmar sobre els comuners de 1871 que, en compte de prendre el poder els hauria estat millor de posar-se a dormir?

5.- El proletariat en el poder i el camperolat

Si la revolució assoleix una victòria decisiva, el poder passa a mans de la classe que ha exercit el paper dirigent en la lluita; amb d'altres paraules, a les del proletariat en el nostre cas. No cal dir que açò no exclou gens ni mica (i ho diem ja ací) que representants revolucionaris de grups socials no proletaris entren en el govern. Ells poden i han de fer-ho; una política sana induirà el proletariat a permetre que participen en el poder els líders influents de la petita burgesia, de la intel·liguència o del

camperolat. Tota la qüestió radica en açò: qui dóna a la política governamental el seu contingut i qui constitueix en el poder una majoria homogènia?

És molt diferent que representants de capes democràtiques del poble participen en un govern de majoria obrera, a què els representants del proletariat col·laboren, més a menys, com a ostatsges honorífics, amb un govern evidentment democràtic burgès.

La política de la burgesia liberal capitalista és, malgrat totes les seues vacil·lacions i replegaments, tanmateix tota la seua traïció, prou definida. La política del proletariat és definida i perfilada encara amb major exactitud. Però la política de la intel·liguència, a causa de la seua posició social intermèdia i de la seua inconsistència, la política del camperolat per la seua heterogeneïtat social, per la seua posició intermèdia i pel seu primitivisme, la política de la petita burgesia, al seu torn, com a conseqüència de la seua falta de caràcter, de la seua posició igualment intermèdia i de la seua carència completa de tradicions polítiques, la política d'aqueixos tres grups socials és totalment indefinida, informe, plena de variades alternatives i, per tant, plena de sorpreses.

És prou d'imaginar-se un govern demòcrata revolucionari sense representants del proletariat per tal d'advertir, immediatament, l'absurd que suposa. La renúncia per part de la socialdemocràcia a participar en un govern revolucionari faria impossible que un tal govern fos efectivament revolucionari i seria, per tant, una traïció a la causa de la revolució. Però la participació del proletariat en un govern només pot resultar objectivament probable i permisible de principi quan es tracte d'una participació en tant que *força dirigent i dominant*. Naturalment, pot anomenar-se a un cert govern dictadura del proletariat i del camperolat, dictadura del proletariat, del camperolat i de la intel·liguència o, finalment, govern de coalició entre la classe obrera i la petita burgesia. Però la pregunta segueix plantejada: qui predomina en el govern i, per tant, sobre la nació sencera? I si ens referim a un govern pròpiament obrer aleshores la resposta és: l'hegemonia la haurà de tenir-la la classe obrera.

La Convenció com a òrgan de la dictadura jacobina no es composà només de jacobins; és més, els jacobins es trobaren fins i tot en minoria. Però la influència dels *sans-culottes* fora de la Convenció i la necessitat d'una política decidida per tal de salvar el país lliuraren el poder als jacobins. I així, la Convenció fou, *formalment*, una representació nacional composta per jacobins, girondins i d'aqueix vast centre poruc anomenat el pantà; però *de fet* fou una dictadura dels jacobins.

Quan parlem d'un govern obrer ens fixem sobretot en la posició dominant i dirigent dels representants obrers. El proletariat no pot consolidar el seu poder sense ampliar la base de la revolució. Moltes capes de les masses treballadores, sobretot en el camp, seran incloses per primera vegada en la revolució, i, només llavors, coneixeran una organització política, quan l'avantguarda de la revolució, el proletariat urbà, haja pujat al poder estatal. Aleshores s'efectuaran les tasques d'agitació revolucionària i d'organització amb ajuda dels mitjans estatals. El poder legislatiu mateix esdevé, finalment, un instrument poderós de la presa de consciència revolucionària de les masses populars. Amb açò, el caràcter de les nostres condicions sociohistòriques que càrrega tot el pes de la revolució burgesa a coll del proletariat, causarà al govern obrer dificultats enormes; però, simultàniament, també li proporcionarà, almenys en els primers temps de la seua existència, inestimables avantatges. Açò tindrà el seu efecte en les relacions entre el proletariat i els camperols.

En les revolucions de 1789-1793 i de 1848, el poder passà, en un principi, de l'absolutisme als elements moderats de la burgesia; aqueixos alliberaren els pagesos (el com és una altra qüestió) abans que la democràcia revolucionària pugés al poder o es disposés a fer-ho. El camperolat alliberat perdé tot interès en els actes de força polítics

dels “ciutadans”, és a dir en la continuació posterior de la revolució, i esdevingué, com un pilar rígid, el fonament de “l’ordre” lliurant la revolució a la reacció cesarista o arxiabsolutista.

Ara, i per molt de temps ja, a la revolució russa se li ha tancat el camí de l’edificació de qualsevol ordre burgès constitucional que pogués solucionar tot i que només foren les tasques més simples d’una democràcia. Pel que fa als buròcrates reformistes de l’estil Witte i Stolipin, tots els seus esforços “il·lustrats” són reduïts al no-res, el que es comprova amb el simple fet que ells mateixos es veuen obligats a lluitar per la seua pròpia existència. El destí dels interessos revolucionaris més elementals dels camperols (de la classe sencera camperola inclusivament) està, per consegüent, entrellaçat amb el destí de tota la revolució, és a dir amb el destí del proletariat.

El proletariat, en trobar-se en el poder, es mostrarà davant del camperolat com la classe alliberadora. La dominació del proletariat portarà amb si no sols les igualtats democràtiques i la lliure autogovernació, ni significarà tan sols el traspàs de la càrrega impositora sobre les classes posseïdores, la transformació de l’exèrcit permanent en milícies populars i l’anul·lació dels tributs obligatoris de les esglésies, sinó que significarà també la legitimació de tots els canvis revolucionaris en les condicions de propietat del sòl (expropiació) realitzats pel camperolat. El proletariat farà d’aqueixos canvis el punt de partida per a altres mesures estatals en el domini de l’agricultura. Sota aquestes condicions, en el primer i més difícil període de la revolució, el camperolat rus no estarà, en tot cas, menys interessat en la protecció del règim proletari (la “democràcia obrera”) del que ho estigué el camperolat francès en mantenir el règim militar de Napoleó Bonaparte que garantia amb les seues baionetes als nous propietaris de terra la invulnerabilitat de la seua propietat. I açò significa que el congrés de diputats convocat sota la direcció del proletariat, el qual s’haurà assegurat el suport del camperolat, no serà una altra cosa que, un perfeccionament democràtic de la dominació del proletariat.

Però: seria possible que el mateix camperolat apartés el proletariat i ocupés el seu lloc? No; això és impossible. Tota l’experiència històrica es rebel·la contra aquesta suposició. L’experiència demostra que el camperolat és completament incapaç d’exercir un paper polític *independent*²².

La història del capitalisme és la història de la subjugació del camp a la ciutat. El desenvolupament industrial de les ciutats europees féu impossible, en el seu temps, que

22 Podria refutar aquesta i les següents reflexions el fet del naixement i evolució (primer) de la “Lliga Camperola” i (després) del grup dels *trudoviki* en la Duma? En absolut. Què és la “Lliga Camperola”? És la unió d’uns pocs elements radicaldemòcrates (a la recerca de les masses) amb els elements més conscients dels llauradors, però no amb les seues capes més baixes, en nom d’una transformació democràtica i d’una reforma agrària.

Quant al programa agrari de la “Lliga Camperola” (“iguals drets a l’explotació de la terra”), que és el que dóna sentit a la seua existència, cal dir el següent: Com més ampli i profund siga el desenrotllament del moviment agrari, com més prompte arribe a la confiscació i al repartiment de terres, tant més ràpidament s’enfonsarà a conseqüència de les innombrables contradiccions entre les diferents classes, regions, costums de vida i diferents nivells tècnics. Els seus membres exerciran influència en els comitès camperols, els òrgans locals de la revolució agrària, però aquests, com a institucions economicoadministratives, evidentment no podran eliminar la dependència política de l’aldea respecte de la ciutat, per ser aquesta precisament una de les característiques principals de la societat moderna.

El grup dels *trudoviki* expressà, donada la seua ideologia radical i el seu amorfisme, el caràcter contradictori de les aspiracions revolucionàries dels pagesos. En l’època de les il·lusions constitucionals seguia desemparadament els cadets, mentre que en el moment de la dissolució de la Duma s’havien sotmès, naturalment, a la direcció de la fracció socialdemòcrata. La falta d’iniciativa de la representació camperola apareixerà especialment quan calga la iniciativa més decidida: en els dies del traspàs del poder a les mans de la revolució

perduressen les condicions feudals en el domini de la producció agrària. Però el camp no produí ell mateix cap classe que hauria pogut portar a terme la tasca revolucionària de l'abolició del feudalisme. La mateixa ciutat, que havia subjugat l'agricultura al capital, produí alhora forces revolucionàries que prengueren cos polític amb influència sobre tota la nació i que propagaren al camp el procés de revolució de les condicions estatals i de propietat. En el transcurs de l'evolució progressiva, el camp caigué definitivament davall la subjugació econòmica del capital, i el camperolat sota la subjugació política dels partits capitalistes. Aquests fan ressorgir de nou el feudalisme en la política parlamentària, convertint el camperolat en domini polític seu, en una reserva per a l'obtenció de vots. El modern estat burgès, amb ajuda del fisc i del militarisme, precipita els camperols a la gola del capital usurer i els converteix, amb l'ajuda dels popes a sou de l'estat, de les escoles estatals i de la degeneració de la vida de quarter, en la víctima de la seua política usurària.

La burgesia russa cedeix totes les posicions revolucionàries al proletariat. Haurà de cedir també l'hegemonia revolucionària sobre el camperolat. En aquesta situació en què el poder passa al proletariat, al camperolat no li quedarà una altra solució que adherir-se al règim de democràcia obrera, malgrat que en aquest cas, no palese major fermesa moral que manifestà anteriorment en adherir-se al règim de la burgesia. Però mentre que qualsevol partit burgès, una vegada conquistats els vots dels camperols, s'aprofita ràpidament del seu poder per a espremer-los i defraudar-los en totes les seues esperances i promeses, obrint el pas, com a màxim, a un altre partit capitalista, el proletariat, que s'hi recolza, farà tot allò que estiga al seu abast per tal d'eleva el nivell cultural en el camp i desenrotllar la consciència política del camperolat. De tot el que s'ha dit en resulta clarament com veiem nosaltres la idea de la "dictadura del proletariat i del camperolat". Allò decisiu no és si nosaltres considerem lícita en principi, si nosaltres "volem" o "no volem" tal forma de cooperació política. La veritat és que, en tot cas, no la considerem realitzable, almenys en un sentit directe i immediat.

En efecte, una coalició d'aquest tipus suposa o bé que un dels partits burgesos existents conquiste el camperolat, o bé que aquest cree un partit poderós independent. Però ens hem esforçat en demostrar que ni una cosa ni l'altra és possible.

6.- El règim proletari

El proletariat únicament pot pujar al poder si es recolza en un aixecament nacional o en l'entusiasme general de la població. El proletariat entrarà en el govern com el representant revolucionari de la nació, com a cap reconegut de la lluita contra l'absolutisme i la barbàrie de la servitud. Però, ja en el poder, el proletariat iniciarà una nova època (una època de legislació revolucionària, de política decidida) i, en relació amb açò, no pot estar segur de cap manera de seguir essent reconegut com a representant de la voluntat de la nació.

Cert que les primeres mesures del proletariat (la neteja dels estables d'Augies de l'antic règim i l'expulsió dels seus habitants) trobaran el suport actiu de la nació sencera, malgrat el que diguen els eunucs liberals sobre l'arrelament de certs prejudicis en les masses populars.

La neteja política serà completada per una reorganització democràtica de totes les condicions que configuren la societat i l'estat. El govern obrer haurà d'intervenir decididament, sota la influència de la pressió directa i de les reivindicacions immediates, en totes les relacions i fenòmens socials...

La seua primera tasca haurà de consistir en expulsar de l'exèrcit i de l'administració tots aquells que s'han tacat amb la sang del poble i liquidar o dissoldre

aquelles institucions que més s'hagen caracteritzat en la criminal repressió contra el poble; aquest treball haurà d'ésser realitzat ja en els primers dies de la revolució, és a dir inclús molt abans que siga possible introduir el nou sistema de funcionaris elegits i responsables i procedir a l'organització d'una milícia popular. Però açò únicament no és prou. La democràcia obrera es veurà confrontada de seguida amb la qüestió de la duració de la jornada de treball, amb la qüestió agrària i amb el problema de l'atur forçós...

Un qüestió està clara: cada nou dia es farà més profunda la política del proletariat en el poder i es farà cada vegada més clar el seu *caràcter de classe*. Però també es veurà, alhora, tallat el vincle revolucionari entre el proletariat i la nació, i la separació classista dels camperols revestirà caràcters polítics; l'antagonisme entre les seues parts integrants creixerà en la mesura en què la política del govern obrer siga conscient del seu propi destí i esdevinga, d'una política democràtica general, una política de classe.

Si bé, d'una banda, la falta de tradicions burgeses individualistes i de prejudicis antiproletaris en el camperolat i la intel·liguència ajudarà el proletariat a mantenir-se en el poder, no cal oblidar, d'altra banda, que aquesta absència de prejudicis no es deriva d'una consciència política sinó d'una barbàrie política, de la desestructuració social, del primitivisme i de l'amorfisme. Tots aquests elements i característiques no poden furnir una base segura per a una política conseqüent i activa del proletariat.

L'abolició del sistema de servitud feudal trobarà el suport del camperolat sencer, la classe més afectada per la servitud. Un impost progressiu sobre la renda tindrà el suport de la gran majoria dels camperols; però les mesures legislatives de protecció del proletariat del camp no sols no seran rebudes amb el beneplàcit actiu de la majoria, sinó que ensopegaran amb una resistència activa de part d'una minoria.

El proletariat es veurà obligat a portar al camp la lluita de classes i a destruir, d'aquesta manera, la comunitat d'interessos que l'uneix amb el camperolat sencer, comunitat indubtablement existent encara que dins de límits relativament estrets. Des del primer moment de la seua dominació, el proletariat haurà de cercar el seu suport en la confrontació de les capes pobres i riques dels camperols, del proletariat del camp amb la burgesia agrícola. Però si, d'una banda, l'heterogeneïtat del camperolat constitueix una dificultat i limita la base d'una política proletària, d'altra banda, la seua insuficient diferenciació de classe, farà també més difícil portar el camperolat a una lluita de classes desenrotllada en la qual pogués recolzar-se el proletariat urbà. El primitivisme de la pagesia mostrarà al proletariat el seu costat més hostil.

El refredament del camperolat, la seua passivitat política i especialment la resistència activa de les seues capes superiors, no deixarà de tenir, com a mínim, influència sobre una part de la intel·liguència i sobre la petita burgesia urbana.

Per tant, com més decidida i definida siga la política del proletariat en el poder, més estreta es farà la seua base, tant més es mourà el sòl sota els seus peus. Tot açò és summament probable i, àdhuc, inevitable...

El dos trets essencials de la política proletària que ensopegaran amb la resistència dels seus aliats seran: *el col·lectivisme i l'internacionalisme*.

El caràcter petitburgès i el primitivisme del camperolat, l'estretor pobletana del seu horitzó, el seu aïllament de les qüestions polítiques internacionals i de les seues interdependències, seran un obstacle seriós per a l'estabilització de la política revolucionària del proletariat que es troba en el poder.

Imaginar que la socialdemocràcia pot entrar en un govern provisional, dirigir-lo durant un període de reformes democràticorevolucionàries que també incloga les seues reivindicacions més radicals (recolzant-se en el proletariat organitzat) i que tot seguit,

després d'haver complit amb el seu programa democràtic es mude de l'edifici que ella ha construït, deixant lliure el camí als partits burgesos, entrant en l'oposició i iniciant una època de política parlamentària; imaginar-se açò significaria comprometre la idea d'un govern obrer. No perquè fos inadmissible "per principi" (tal actitud manca de sentit) sinó perquè seria completament irreal, perquè seria un utopisme de la pitjor mena, una classe d'utopisme filisteu revolucionari.

I heus aquí perquè:

La divisió del nostre programa en un mínim i un altre de màxim és d'una principal importància amb la condició que el poder estiga en mans de la burgesia. Precisament aquest fet, que la burgesia estiga en el poder, exclou del nostre programa mínim totes les reivindicacions que siguen incompatibles amb la propietat privada dels mitjans de producció. Precisament aquestes reivindicacions són les que donen el contingut a la revolució socialista i la seua condició prèvia és la dictadura del proletariat.

Però una vegada que el poder estiga en mans del govern revolucionari amb una majoria socialista, la diferència entre el programa mínim i el màxim perd pràcticament tota importància, tant "de principi" com en la pràctica. Un govern proletari no pot, de cap manera, actuar dins d'un marc tan limitat. Prenguem la reivindicació de la jornada laboral de vuit hores. Com és sabut, no es contradiu gens ni mica amb les condicions capitalistes de producció i entra, per tant, en el programa mínim de la socialdemocràcia. Però imaginem-nos el quadro de la seua realització real durant un període revolucionari en què totes les passions socials estan en tensió. La nova llei xocaria, sens dubte, amb la resistència organitzada i obstinada dels capitalistes, per exemple en forma de *lock-out* i tancament de fàbriques i empreses.

Centenars de milers d'obriers serien posats en el carrer. Què hauria de fer el govern? Un govern burgès, per molt radical que fos, no permetria que s'arribés en aquest punt ja que es veuria impotent amb les fàbriques i empreses tancades. Hauria de fer concessions, la jornada de vuit hores no seria introduïda, la indignació del proletariat seria reprimida.

Sota la dominació política del proletariat, la introducció del dia laborable de vuit hores hauria de conduir a conseqüències força distintes. El tancament de fàbriques i empreses pels capitalistes naturalment no pot ésser motiu per a prolongar la jornada laboral per part d'un govern que es vol recolzar en el proletariat i no en el capital (com el liberalisme) i que no vol exercir el paper d'intermediari "imparcial" de la democràcia burgesa. Per a un govern obrer únicament hi ha una sortida: l'expropiació de les fàbriques i empreses tancades i l'organització de la seua producció sobre una base socialista.

Naturalment, pot hom argumentar de la manera següent. Suposem que el govern obrer decreta, fidel al seu programa, la jornada laboral de vuit hores; si el capital practica una resistència que no pot ésser superada amb els mitjans d'un programa demòcrata (ja que suposa la protecció de la propietat privada), llavors dimiteix la socialdemocràcia i apel·la al proletariat. Aquesta solució seria tal des del punt de vista del grup de persones que componen el govern, però no ho seria des del punt de vista del proletariat o des del punt de vista del desenvolupament de la revolució, ja que la situació després de retirar-se la socialdemocràcia seria la mateixa que anteriorment quan es veié obligada a carregar amb el poder. A la vista de la resistència organitzada del capital, la fugida és una traïció encara major a la revolució que la renúncia a prendre el poder, ja que vertaderament és millor no entrar en el govern que fer-ho amb l'únic objecte de donar proves de feblesa i retirar-se després.

Un altre exemple. El proletariat en el poder no pot menys de prendre les mesures més enèrgiques per a resoldre el problema de l'atur forçós, perquè cau pel seu propi pes que els representants obrers que entren en el govern no poden respondre a les peticions dels aturats al·ludint simplement al caràcter burgès de la revolució.

Però si el governament s'encarrega d'assegurar la subsistència dels aturats (ací no és important saber en quina forma ho fa), açò significa un immens canvi immediat quant a la potència econòmica del proletariat. Els capitalistes, la pressió dels quals sobre el proletariat s'ha basat sempre en el fet de l'existència d'un exèrcit de reserva, se senten impotents *econòmicament*, mentre que, alhora, el govern revolucionari els condemna a la impotència política. Si l'estat s'encarrega de recolzar els aturats, al mateix temps s'encarrega, amb això, d'assegurar la subsistència dels vaguistes. Si no fa açò, soscava immediatament i irrevocable la seua pròpia base d'existència.

Als fabricants no els queda un altre remei que arribar al *lock-out*, és a dir al tancament de les fàbriques. Està clar que els fabricants poden resistir durant molt més temps al cessament de la producció que no els obrers i que, per tant, per al govern obrer només hi ha una resposta a un *lock-out* en massa: l'expropiació de les fàbriques, i (almenys en el cas de les més grans) l'organització de la producció sobre una base estatal o comunal.

En el terreny de l'agricultura sorgeixen problemes anàlegs, simplement a causa del fet de l'expropiació del sòl. No es pot suposar, de cap manera, que un govern proletari dividisca les explotacions de producció en gran escala, després de la seua expropiació, en parcel·les individuals i li les vengua per a la seua explotació als petits productors; ací l'únic camí possible és el d'organitzar la producció cooperativa sota un control comunal o directament davall una gestió estatal; i aquesta és la via vers el socialisme.

Tot açò demostra clarament que la socialdemocràcia no pot entrar en un govern revolucionari si ha promès al proletariat no *rebaixar* del programa mínim, i si ha promès, alhora, a la burgesia no *superar-lo*. Tal compromís simultani seria irrealitzable. Si els representants del proletariat entren en el govern, no com a ostatges sense poder sinó com a força dirigent, aleshores liquidaran el límit entre el programa mínim i el màxim, és a dir, *inclouran el col·lectivisme en l'ordre del dia*. El punt en què el proletariat, llançat en aquesta direcció, serà frenat, dependrà de la correlació de forces i, en molta menor mesura, de les intencions originàries del partit del proletariat.

Per això no pot parlar-se d'alguna forma especial de dictadura proletària en el marc de la revolució burgesa, i menys d'una dictadura democràtica del proletariat (o del proletariat i del camperolat). La classe obrera no pot garantir el caràcter democràtic de la seua dictadura si al mateix temps es compromet a no passar-se dels límits d'un estret programa democràtic. Il·lusions qualssevulla sobre aquest punt serien funestes i comprometrien la socialdemocràcia des del principi.

Quan el partit del proletariat es faça amb el poder, lluitarà per ell fins al final. Si un mitjà d'aquesta lluita pel manteniment i l'estabilització del poder serà l'agitació i organització, especialment en el camp, un altre mitjà serà la política col·lectivista. El col·lectivisme no sols es farà necessari en virtut de la postura política del partit en el poder, sinó que, alhora, serà també un mitjà per a mantenir aquesta postura amb el suport del proletariat.

Quan es formulà en la premsa socialista la idea de la *revolució ininterrompuda*, que entrelaçava la liquidació de l'absolutisme i del sistema de servitud civil amb la revolució socialista mitjançant una sèrie de conflictes socials en agudització gradual, mitjançant el broll de noves capes socials d'entre les masses i mitjançant els continus atacs del proletariat als privilegis econòmics i polítics de les classes dominants, llavors,

la nostra premsa “progressista” alçà unànimement udols d’indignació. Oh, ella havia aguantat molt però en canvi açò no ho podia acceptar! La revolució (cridà) no és un esdeveniment que es puga “decretar legalment”. L’aplicació de mesures extraordinàries únicament seria admissible sota circumstàncies extraordinàries. I l’objecte del moviment alliberador no seria el d’eternitzar la revolució sinó el de dirigir-la com més ràpidament fos possible devers les vies legals, etc., etc.

Els representants més radicals d’aqueixa mateixa espècie de democràcia no s’atreveixen a manifestar-se en contra de la revolució a partir del punt de vista dels “progressos” constitucionals ja assegurats: tampoc per a d’ells representa aquest cretinisme parlamentari, antecedent de l’ascens al parlamentarisme, cap arma eficaç en la lluita contra la revolució proletària. Ells elegeixen un altre camí: no es col·loquen sobre la base del dret sinó sobre la de fets aparents (sobre la base de les “possibilitats” històriques, sobre la del “realisme” políticament i finalment... finalment fins i tot sobre la base del “marxisme”. Per què no? Ja Antoni, el devot ciutadà de Venècia, deia molt encertadament: “El diable, per als seus fins, pot citar les Sagrades Escripures.”

Els consideren no sols fantàstica la idea d’un govern obrer a Rússia, sinó que inclusivament rebutgen la possibilitat d’una revolució socialista a Europa en la pròxima època històrica. Les “condicions prèvies” necessàries encara no existeixen. És cert açò? Naturalment no es tracta de fixar la data de la revolució socialista sinó d’apreciar bé les seues perspectives històriques reals.

7.- Les condicions prèvies del socialisme

El marxisme ha fet del socialisme una ciència. Açò no impedeix a determinats “marxistes” fer del marxisme una utopia.

Rozkov explica, en la seua argumentació contra el programa de socialització i cooperativisme, les “condicions prèvies necessàries del futur sistema social que han estat fixades imperiblement per Marx”, com segueix: “Es dóna ja potser [pregunta Rozkov] la seua condició prèvia material, objectiva? Aquesta condició prèvia suposa un nivell de desenvolupament tècnic que reduïska a un mínim el motiu del benefici personal, l’existència [?] d’iniciativa personal, d’esperit emprenedor i de risc de forma que col·loque en el primer pla la producció col·lectiva. Tal nivell de la tècnica està entrelaçat íntimament amb el predomini quasi il·limitat [!] de la gran indústria en totes [!] les branques econòmiques, potser, però, s’ha assolit ja tal resultat? Falta també la condició prèvia subjectiva, psicològica, el creixement de la consciència de classe del proletariat que, comptat i debatut, porta amb si la unió espiritual de la majoria indiscutible de les masses populars”. “Ja coneixem ara [segueix Rozkov] exemples d’associacions de producció, com les conegudes fàbriques de vidres franceses a Albi i altres associacions de producció agrícola a França. Les experiències franceses mencionades demostren més clarament que qualsevol altre exemple que, fins i tot en un país tan avançat com França, les condicions econòmiques no estan suficientment desenvolupades per tal de possibilitar un predomini de la cooperació: aquestes empreses són d’una grandària mitjana, el seu nivell tècnic no és més alt que el de les empreses capitalistes corrents; *no estan en l’avantguarda del desenvolupament industrial, no el dirigeixen*, sinó que només assoleixen un nivell modestament mitjà. Només quan les experiències d’algunes associacions de producció mostren el seu paper dirigent en la vida econòmica, només llavors, estarem prop d’un nou sistema social, únicament

aleshores podrem estar segurs que hi ha les condicions prèvies necessàries per a la seua realització²³.”

Amb tot el respecte envers les bones intencions de Rozkov hem de confessar amb tristesa que àdhuc en la literatura burgesa rara vegada hem trobat una major confusió sobre les així anomenades condicions prèvies del socialisme. Paga la pena intervenir en aquesta confusió, no per Rozkov sinó pel problema en si.

Rozkov explica que encara no existeix “el nivell de desenvolupament tècnic que reduïska a un mínim el motiu del benefici personal, l’existència [?] d’iniciativa personal, d’esperit emprenedor i de risc que col·loque en primer pla la producció col·lectiva”.

És prou difícil comprendre el sentit d’aquest paràgraf. Sembla que Rozkov vol dir que, primer, la tècnica moderna encara no ha desplaçat, en una mesura suficient, el treball humà viu en la indústria; que, segon, el desplaçament suposa el *predomini* “quasi” *il·limitat* de grans empreses en totes les branques de l’economia i, amb això, la proletarització “quasi” *il·limitada de la població sencera d’un país*. Aquestes són les dues condicions prèvies que se suposa han estat “fixades imperiblement per Marx”.

Intentem imaginar-nos el quadro de les condicions capitalistes que trobarà el socialisme segons el mètode de Rozkov: “El predomini quasi il·limitat de la gran indústria en totes les branques de l’economia” significa en les condicions del capitalisme, com hem dit, la proletarització de tots els productors petits i mitjans en l’agricultura i en la indústria, és a dir la transformació en proletariat de la població total. Però el predomini il·limitat de la tècnica mecànica en aquestes grans empreses redueix a un mínim la necessitat de treball viu i converteix així la majoria preponderant de la població del país (s’ha de pensar en el 90%) en un exèrcit de reserva que viu, a costa de l’estat, allotjat en asils pers als pobres. Suposem el 90%; però res ens impedeix ésser lògics i imaginar-nos una situació en què tota la producció consisteix en un únic autòmat pertanyent a un únic sindicat i necessitant com a força de treball viva només un únic orangutan ensinistrat. Ja sap hom que aqueixa és la brillant i conseqüent teoria de Tugan-Baranovski. En aquestes condicions, la “producció col·lectiva” no sols es col·locarà “en el primer pla” sinó que dominarà tot el camp; més encara, al mateix temps naturalment també s’organitzarà el *consum col·lectiu*, perquè és obvi que tota la nació, amb excepció del restant 10%, viurà a expenses públiques. Així veiem aparèixer per darrere de Rozkov la cara somrient i coneguda del senyor Tugan-Baranovski. Després comença el socialisme: la població emergeix de les seues vivendes públiques i expropia el grup dels expropiadors. Naturalment, no són necessàries ni la revolució ni la dictadura del proletariat.

La segona característica econòmica de la maduresa d’un país per al socialisme és, segons Rozkov, la possibilitat del *predomini* de la producció cooperativa. Ni tan sols a França les fàbriques de vidre cooperatives d’Albi rendeixen més que altres empreses capitalistes. Una producció socialista només és possible si les cooperatives estan, *com a empreses dirigents, al capdavant del desenvolupament industrial*.

Totes aquestes consideracions són retorçudes des del principi fins a la fi. Les cooperatives no poden arribar al capdavant del desenvolupament industrial, no perquè el desenvolupament econòmic encara no haja progressat prou, sinó perquè ho ha fet *massa*. El desenvolupament econòmic prepara, indubtablement, el terreny per a la producció cooperativa, però per a quin?: per a la cooperació *capitalista* sobre la base del treball assalariat; qualsevol fàbrica ens pot servir com a mostra de tal cooperació capitalista. Amb el desenvolupament tècnic augmenta també la importància d’aquesta cooperació. Però, ¿com podria permetre l’evolució del capitalisme que les empreses

²³ Nicolau Rokhkov, *K agrarnomu voprosu (Sobre la qüestió agrària)*, Sant-Petersburg, 1904, pàgines 21-22.

cooperatives arriben “al capdavant de la indústria”? ¿En què basa Rozkov les seues esperances que les cooperatives desplacen els càrtels i els trusts i es col·loquen al capdavant del desenvolupament industrial? Està clar que, en aquest cas, les cooperatives haurien d'expropiar automàticament totes les empreses capitalistes, després de tot això només quedaria reduir la jornada laboral fins al punt en què tots els ciutadans tingueren treball, regulant el volum de producció de les diferents branques per tal d'evitar les crisis. D'aquesta forma estaria construït, en els seus trets fonamentals, el socialisme. De nou apareix clar que no hi ha cap necessitat de la revolució o de la dictadura del proletariat.

La tercera condició prèvia és psicològica: caldria “un creixement de la consciència de classe del proletariat que, comptat i debatut, porta amb si la unió espiritual de la majoria indiscutible de les masses populars”. Sembla que ha d'entendre's, en aquest cas, per unió espiritual la conscient solidaritat socialista i açò vol dir que el general Rozkov considera la unió de la “majoria indiscutible de les masses populars” en les files de la socialdemocràcia com la condició prèvia psicològica del socialisme. Rozkov creu, pel que es veu, que el capitalisme (empentant els petits productors vers les files del proletariat i la massa proletària cap a les files de l'exèrcit de reserva industrial) donarà a la socialdemocràcia l'oportunitat d'unir espiritualment la *majoria indiscutible* (90%?) de les masses populars i il·lustrar-les.

Realitzar açò és igual d'impossible, en el món de la barbàrie capitalista, com ho és el domini de les cooperatives en l'imperi de la competència capitalista. Clar està que si fos possible, la “majoria indiscutible de la nació unida en la consciència i l'esperit, destituïria, d'una manera natural i sense complicacions als pocs magnats capitalistes i organitzaria una economia socialista sense revolució ni dictadura”.

Ací sorgeix involuntàriament, no obstant, la següent pregunta: Rozkov es considera un deixeble de Marx. Però Marx, explicant les “condicions prèvies imperibles del socialisme” en el seu *Manifest Comunista*, considerava la revolució de 1848 com l'antesala immediata de la revolució socialista. Després de 60 anys, naturalment, no cal ésser molt sagaç per a reconèixer que Marx s'equivocà, ja que, com sabem, el món capitalista existeix encara. Però com podia equivocar-se tant? ¿No havia vist Marx que les grans empreses encara no dominaven en totes les branques industrials? ¿Que les cooperatives de producció encara no estaven al capdavant de les grans empreses? ¿Que la majoria indiscutible del poble encara no estava unida sobre la base de les idees del *Manifest Comunista*? Si nosaltres veiem que tot això no existeix ni tan sols avui, ¿com podia no adonar-se'n Marx de què l'any 1848 no hi havia res de semblant? Realment, el Marx de 1848 era, en punt a utopia, un xiquet de pit en comparació amb molts actuals autòmats infal·libles del marxisme!

Veiem, doncs, que Rozkov, fins i tot sense ésser un dels crítics de Marx, suprimeix totalment, no obstant això, la revolució proletària com a condició prèvia necessària del socialisme. Ja que Rozkov ha expressat massa conseqüentment les opinions que són compartides per un nombre considerable de marxistes dels dos corrents del nostre partit, cal ocupar-se de les principals bases metodològiques dels seus equívocs.

De pas cal mencionar que les divagacions de Rozkov sobre el destí de les cooperatives són de la seua collita personal. Nosaltres mateixos mai hem trobat un socialista que cregués en un irresistible progrés tan simple de la concentració de la producció i de la proletarització de les masses populars, creient, al mateix temps, en el paper dirigent de les cooperatives de producció abans de la revolució proletària. Unir aquestes dues condicions és força més difícil en l'àmbit del desenvolupament econòmic

que merament en el cap d'un mateix, encara que fins i tot açò últim ens semblà sempre gairebé impossible.

Però tractem ara altres dues "condicions prèvies", que són prejudicis més difosos. El desenvolupament tècnic, la concentració de la producció i l'elevació de la consciència de les masses, són indubtablement condicions prèvies del socialisme. Però tots aquests processos es realitzen simultàniament; no únicament s'empenten i impulsen mútuament sinó que també es demoren i *limiten* recíprocament. Cadascun d'aquests processos, que es realitza en un nivell superior, requereix un desenvolupament determinat d'un altre procés en un nivell més baix. Però el desenvolupament complet de cadascun d'ells és impossible una vegada que els altres s'han desenvolupat, al seu torn separadament, per complet.

El desenvolupament tècnic troba indubtablement el seu valor límit en un únic mecanisme robot que extragués matèries primeres del si de la naturalesa i diposités els béns de consum acabats davant dels peus dels homes. Si l'existència del capitalisme no estigués limitada per les relacions de classe i la lluita revolucionària resultant d'elles, llavors hauríem de suposar que la tècnica (quan s'hagués apropiat a l'ideal d'un únic mecanisme robot, en el marc del sistema capitalista) suprimiria també automàticament el capitalisme.

La concentració de la producció, resultant de les lleis de la competència, suposa la tendència interna a proletaritzar la població sencera. Si aïllàrem aquesta tendència, tindríem potser un motiu per a suposar que el capitalisme portaria a terme la seua obra; però això sempre que el procés de proletarització no es veiés interromput per un canvi revolucionari, el qual és inevitable (donada la correlació determinada de les forces de classe) molt abans que el capitalisme no haja convertit la majoria de la població en un exèrcit de reserva reclòs en vivendes semblants a quarters-presons.

Proseguim. L'elevació del nivell de consciència es realitza, sens dubte, contínuament gràcies a l'experiència de la lluita diària i als esforços conscients dels partits socialistes. Si analitzem aquest procés per separat, podem seguir-lo fins al punt en què la majoria indiscutible del poble estiga compresa en organitzacions sindicals i polítiques i unida per sentiments de solidaritat i per la unitat d'objectius. Si aquest procés pogués realment progressar quantitativament sense canviar qualitativament, el socialisme podria ésser realitzat pacíficament per mitjà d'un acte conscient unànim dels ciutadans del segle XXI o XXII.

Però és consubstancial a aquests processos, que representen les condicions prèvies històriques per al socialisme, que no es porten a terme separats uns d'altres sinó que s'obstaculitzen mútuament i que, quan hagen assolit un punt determinat, definit per nombroses circumstàncies però lluny, en tot cas, del seu valor límit matemàtic, es veguen afectats per un canvi qualitatiu i conduïsquen, en la seua complexa combinació, a allò que nosaltres entenem per revolució social.

Voldríem començar amb el procés mencionat en últim lloc, el creixement del nivell de consciència. Açò, com sabem, no succeeix en acadèmies on podria concentrar-se artificialment el proletariat durant 50, 100 o 500 anys, sinó en plena vida de la societat capitalista sobre la base d'una lluita de classes incessant. La consciència creixent del proletariat dóna una nova forma a aquesta lluita de classes, li atorga un caràcter més profund i provoca una reacció corresponent de la classe dominant. La lluita del proletariat contra la burgesia té la seua pròpia lògica, que s'aguditza com més va i que desembocarà en una solució de l'assumpte molt abans que les grans empreses dominen en totes les branques econòmiques.

És evident que un creixement de la consciència política es recolza en l'increment numèric del proletariat, d'on la dictadura proletària suposa que la força numèrica del

proletariat és prou gran com per a trencar la resistència de la contrarevolució burgesa. Però això no significa de cap manera que la “majoria indiscutible” de la població haja de compondre’s de proletaris i la “majoria indiscutible” del proletariat de socialistes conscients. En tot cas, està clar que l’exèrcit revolucionari conscient del proletariat ha d’ésser més fort que l’exèrcit contrarevolucionari del capital; ací, les capes intermèdies insegures i indiferents de la població han d’estar en una situació tal que permeta que el règim de la dictadura proletària les arrossegue al costat de la revolució i no cap a les files dels seus enemics. La política del proletariat, naturalment, ha de comptar conscientment amb açò.

Però tot això suposa, per la seua banda, una hegemonia de la indústria sobre l’agricultura i una preponderància de la ciutat sobre el camp.

Assagem ara estudiar les condicions prèvies del socialisme, començant amb les més generals per a arribar després a les més complexes:

1.- El socialisme no és només una qüestió de repartició proporcionada sinó també una qüestió de producció planificada. Una producció socialista, és a dir producció cooperativa en gran escala, únicament és possible quan el desenvolupament de les forces productives haja abastat un nivell en què les grans empreses treballen més productivament que les petites. Com més gran siga la preponderància de la gran empresa sobre la petita, és a dir com més desenvolupada estiga la tècnica, majors han d’ésser els avantatges econòmics de la socialització de la producció, més alt ha d’ésser, doncs, el nivell cultural de la població sencera en realitzar-se la distribució proporcionada que es basa en una producció planificada.

La primera condició prèvia objectiva del socialisme està donada des de fa molt de temps. Des que la divisió del treball social menà a la divisió del treball en la manufactura i, especialment, des que aquesta ha estat reemplaçada per la producció mecànica de les fàbriques, la gran empresa ha arribat a ésser cada vegada més lucrativa i açò vol dir que també una socialització de la gran empresa farà cada vegada més rica la societat. Està clar que la transformació de les empreses artesanes en propietat comuna de tots els artesans no hagués fet més rics aquests, mentre que en transformar les manufactures en propietat comuna dels obrers ocupats en elles o en traspasar les fàbriques a mans dels obrers assalariats (o, més exactament, en el traspàs de tots els mitjans de producció de la gran producció fabril a mans de la població total) s’elevaria indubtablement el nivell material d’aqueixa població; i com més alt siga l’estat assolit per la gran producció, més alt serà també aquest nivell material.

En la literatura socialista cita hom sovint la petició de Bellers, membre de la cambra baixa anglesa, que presentà en el parlament, cent anys abans de la conspiració de Babeuf, exactament en 1696, un projecte d’organització de societats cooperatives que pretenien satisfer, autònomament, totes les seues necessitats. Segons els càlculs de l’anglès, un col·lectiu de producció havia de constar de 200 a 300 persones. No podem ocupar-nos ací de l’examen de les seues conclusions finals, i tampoc tenen importància per a nosaltres; important és només el fet que semblant economia col·lectivista, fins i tot encara que emprés només 100, 200, 300 o 500 persones, oferia ja avantatges de producció a finals del segle XVII.

Al començament del segle XIX Fourier traçà el seu pla d’associacions de producció i consum, els falansteris, que havien de constar de 2.000 a 3.000 persones cadascun. Els càlculs de Fourier no es distingien precisament per la seua exactitud; però, en tot cas, el desenvolupament del sistema manufacturer en aquella època feia que li semblaren més apropiats, en una mida incomparablement major, els col·lectius

econòmics que en el cas de l'exemple dalt mencionat. Però ara està clar que tant les associacions de John Bellers com els falansteris de Fourier estan molt més al devora de les lliures comunes econòmiques que somien els anarquistes, i l'utopisme dels quals no consisteix generalment en què siguin "impossibles" o "contra la naturalesa" (les comunitats comunistes a Amèrica han demostrat que sí que són possibles) sinó que coixegen de 100 o 200 anys d'endarreriment respecte al progrés en el desenvolupament econòmic.

L'evolució de la divisió social del treball, d'una banda, i de la producció mecànica, per un altra banda, han fet que l'estat siga, avui en dia, l'única cooperativa capaç d'aprofitar a gran escala els avantatges d'una economia col·lectivista. Encara més: dins de les estretes fronteres d'alguns estats particulars, no encaixaria ja la producció socialista.

Atlanticus, un socialista alemany que no era de la mateixa opinió que Marx, calculà a finals del segle passat els avantatges econòmics d'una economia socialista en el marc d'Alemanya. Atlanticus no es distingeix de cap manera pel vol de la seua imaginació, el seu raonament es mou completament dins del marc de la rutina econòmica del capitalisme. Es recolza en competents escriptors de l'agronomia i de la tècnica actuals (i en això radica no tant la seua debilitat com el seu costat fort, ja que el protegeix d'un optimisme exagerat). En fi, Atlanticus arriba a la conclusió que en el cas d'una organització metòdica de l'economia socialista, aprofitant tots els mitjans tècnics disponibles a meitat dels anys noranta del segle XIX, es podrien duplicar o triplicar els ingressos dels obrers i reduir l'horari de treball a la meitat de l'actual.

No s'ha de suposar, per descomptat, que Atlanticus fou el primer en demostrar els avantatges econòmics del socialisme: la productivitat de treball infinitament més alta en les grans empreses, d'una banda, i la necessitat d'una planificació de producció, demostrada per les crisis econòmiques, per l'altra banda, parlen molt més eloqüentment a favor dels avantatges econòmics del socialisme que no la comptabilitat socialista d'Atlanticus. El seu mèrit consisteix únicament en haver expressat aquest avantatge en valors aproximats.

El que s'ha dit anteriorment justifica la conclusió final que si resultés cert que el creixement continu del poder tècnic dels homes fa el socialisme cada vegada més avantatjós estan donades, des de fa ja 100 o 200 anys, les suficients condicions prèvies tècniques per a la producció col·lectivista en tal o qual dimensió, i que el socialisme és tècnicament avantatjós actualment, no sols en un estat individual sinó, en una mesura extraordinàriament gran, també a escala internacional.

Però els avantatges tècnics del socialisme, per si soles, no són suficients per a realitzar-lo. Durant els segles XVIII i XIX, els avantatges de la gran producció no es presentaren davall una forma socialista sinó sota la capitalista. No es realitzaren els projectes de Bellers ni de Fourier. Per què no? Perquè en aquella època no havia cap força social disposada ni capaç de realitzar cap dels dos.

2.- Ara passem, de la condició prèvia tècnica de producció, a la socioeconòmica, que és menys general però més complexa. Si es tractés no d'una societat de classes antagoniques sinó d'una comunitat homogènia que elegeix conscientment el seu sistema econòmic, ja bastarien àmpliament els càlculs d'Atlanticus per a començar la construcció socialista. Atlanticus, socialista d'una espècie força vulgar, opina justament això en el seu treball. Semblant teoria podria aplicar-se actualment, no obstant, únicament dins dels límits de l'economia privada d'una persona o d'una societat anònima. Sempre es pot partir del principi que un projecte de reforma econòmica (introducció de noves màquines, de noves matèries primeres, de nous reglaments de treball i sistemes de remuneració) és acceptat únicament quan aquest projecte de

reforma comporta avantatges comercials indubtables. Però això per si sol no és suficient, ja que ací es tracta de l'economia de la societat sencera. Ací lluiten interessos antagònics; allò que per a uns és avantatjós perjudica d'altres. I l'egoisme d'una classe no sols actua contra l'egoisme d'una altra sinó també en contra dels interessos de la totalitat. Per a la realització del socialisme és necessari, doncs, que, entre les classes antagòniques de la societat capitalista, hi haja una força social prou interessada en raó de la seua situació objectiva en la realització del socialisme i prou poderosa per a portar-la a cap després de superar els interessos hostils i la resistència.

Un dels mèrits fonamentals del socialisme científic consisteix en haver descobert teòricament tal força social en el proletariat, i en haver mostrat que aquesta classe, creixent forçosament amb el capitalisme, pot trobar la seua salvació únicament en el socialisme; que la situació total l'empenta vers el socialisme i que, finalment, la doctrina del socialisme haurà de fer-se necessària per a la ideologia del proletariat en la societat capitalista.

Així pot fàcilment veure's el gran pas enrere que significa Atlanticus en comparació amb el marxisme quan afirma que des del moment en què es puga demostrar que "pel traspàs dels mitjans de producció a les mans de l'estat no sols s'assoleix una prosperitat general sinó que, a més a més, podrà ésser reduïda la jornada de treball, resultarà completament accessori que es confirme o no la teoria de la concentració del capital o la de la desaparició de classes socials intermèdies"...

Una vegada que siguen demostrats els avantatges del socialisme (opina Atlanticus) és "inútil dipositar totes les esperances en el fetitxe del desenvolupament econòmic; per contra, haurien de fer-se investigacions extenses i arribar a una àmplia i escrupolosa preparació del pas de la producció privada a l'estatal o social"²⁴.

Quan Atlanticus ataca les tàctiques purament oposicionistes de la socialdemocràcia i recomana "procedir" tot seguit als preparatius per a la transformació socialista, oblida que la socialdemocràcia manca encara del poder necessari per a això i que Guillem II, Bülow i la majoria del Reichstag, no obstant tenir el poder en les seues mans, no tenen ni la menor intenció d'introduir el socialisme. El projecte socialista d'Atlanticus convenç els Hohenzollern tan poc com els plans de Fourier convenceren els Borbó de la Restauració; l'única diferència és que aquest últim basava el seu utopisme polític en una fantasia apassionada en el terreny de les creacions econòmiques mentre que Atlanticus es recolzava, en el seu utopisme polític no menys gran, en una comptabilitat convincent d'adroguer, d'una filistea sobrietat.

¿Com ha d'ésser el nivell de diferenciació social perquè estiga donada la segona condició prèvia? Amb d'altres paraules: Fins on necessita arribar la força numèrica absoluta i relativa del proletariat? Hem de comptar amb la meitat, amb els dos terços o amb els nou dècims de la població? Intentar determinar el marc purament aritmètic d'aquesta segona condició prèvia del socialisme seria una empresa desesperant. Acceptant, no obstant això, aquest esquematisme, brollaria, primer que res, la pregunta de a qui s'ha de comptar entre el proletariat. Hem d'incloure en el càlcul les àmplies capes de semiproletaris i semicamperols? Hem de comptabilitzar l'exèrcit de reserva dels proletaris urbans els que, d'una banda, s'amalgamen amb el proletariat paràsit de captaires i lladres i, per l'altra banda, poblen els carrers de les ciutats en qualitat de comerciants al detall, i exerceixen, doncs, un paper paràsit respecte a l'economia total? Aquesta qüestió no és gaire simple.

La importància del proletariat es deriva principalment del seu paper en la gran producció. La burgesia es recolza, en la seua lluita pel domini polític, sobre el seu poder

²⁴ Atlanticus; *Gosudarstvo buduscago (L'estat futur)*, Sant Petersburg, 1906, pàgines 22-23.

econòmic. Abans d'assolir fer-se amb l'autoritat pública, concentra en les seues mans els mitjans de producció del país; açò determina també el seu específic pes social. El proletariat, per contra, malgrat totes les fantasmagories cooperatives, estarà apartat, fins al moment de la revolució socialista, dels mitjans de producció. El seu poder social resulta del fet que els mitjans de producció, en estar en mans de la burgesia, només poden ésser posats en moviment per ell, pel proletariat. Des del punt de vista burgès, el proletariat és, doncs, també un dels mitjans de producció que, junt amb els altres, forma un tot, un mecanisme unitari; però el proletariat és l'única part no automàtica d'aquest mecanisme i, no obstant tots esforços, no pot ésser reduït a l'estat d'automatisme. Aquesta posició li forneix al proletariat la possibilitat d'impedir, segons la seua voluntat parcialment o totalment (vaga general o parcial), el funcionament de l'economia social. D'això en resulta que la importància del proletariat (en igualtat de circumstàncies quant a força numèrica) és tant més gran com major és la massa de forces productives que posa en moviment: el proletari d'una gran fàbrica (en igualtat de circumstàncies) té una importància social major que un artesà, i un proletari urbà la té major que no un proletari del camp. Amb d'altres paraules: el paper polític del proletariat és més important com més domina la gran producció sobre la petita, la indústria sobre l'agricultura i la ciutat sobre el camp. Si analitzem la història d'Alemanya o d'Anglaterra en el període en què el proletariat d'aquests països formava una part de la població igual de gran que el proletariat de la Rússia actual, podem observar-hi que aquell no exercia el paper que correspon actualment a la classe obrera russa, ni podia tampoc no fer-ho, donada la seua significació objectiva.

El mateix val, com hem vist, per a les ciutats. Quan la població urbana a Alemanya era només d'un 15% (com ara en Rússia) les ciutats alemanyes no exercien un paper polític i econòmic en la vida del país equivalent al de les ciutats russes d'avui en dia. La concentració en les ciutats de grans establiments industrials i comercials, i l'estreta vinculació amb les províncies mitjançant els ferrocarrils, confereix a les nostres ciutats una importància molt més gran que no la que els correspondria per la seua xifra de població; el creixement de la seua importància supera amb força el seu increment de població, alhora que el creixement de població en les ciutats, d'altra banda, és més gran que l'augment natural de la població total... En 1848, a Itàlia el nombre d'artesans (no sols de proletaris sinó també de mestres) era aproximadament un 15% de la població, és a dir no menys que la proporció d'artesans i proletaris en la Rússia actual. Però el paper que exerciren fou incomparablement inferior al del proletariat industrial modern de Rússia en l'actualitat.

Tot açò demostra clarament que l'intent de predeterminar la proporció de la població total que ha de formar part del proletariat en el moment de la conquesta del poder polític és un treball infructuós. En compte d'això citarem algunes dades aproximades per a mostrar quina part de la població forma actualment el proletariat en els països avançats.

L'any 1895 en Alemanya, de la xifra total de població activa de 20,5 milions (no comprenent-hi l'exèrcit, els funcionaris estatals i persones d'ocupació indeterminada), corresponien 12,5 milions al proletariat (obriers assalariats en l'agricultura, la indústria i el comerç i domèstics); l'autèntica xifra d'obriers agrícoles i industrials era de 10,75 milions. Pel que fa als restants 8 milions, molts són també, en principi, proletaris (obriers de la indústria domèstica, membres de la família que treballen, etc.). En l'agricultura, només el nombre d'obriers assalariats era de 5,75 milions. La població total agrícola representava aproximadament el 36% de la població total. Repetim que aquestes dades valen per a l'any 1895. En els darrers onze anys han ocorregut indubtablement uns canvis immensos, menant generalment en una direcció: ha augmentat la xifra de

població urbana en relació amb l'agrícola (en 1882, la població agrícola era el 42%), la xifra del proletariat total en relació amb la població total i la xifra del proletariat industrial en relació amb el proletariat del camp; finalment, correspon avui a cada obrer industrial més capital productiu que en 1895. Però inclús les xifres mencionades per a 1895 mostren com el proletariat alemany representa ja, des de fa molt de temps, la força dominant en la producció del país.

Bèlgica, amb la seua població de 7 milions, és un país industrial pur. De 100 persones que tenen alguna ocupació, 41 treballen en la indústria (en sentit estricte), i només 21 treballen en l'agricultura. De més de 3 milions d'assalariats, aproximadament 1,8 milió (el que fa aproximadament el 60%) corresponen al proletariat. Aquestes xifres serien molt més explicatives si hi afegírem al proletariat estrictament diferenciat els elements socials que li són semblants, a saber, els productors només formalment "independents", que en realitat estan esclavitzats pel capital, els petits funcionaris, els soldats, etc.

Però és Anglaterra qui ocupa el primer pla des del punt de vista de la industrialització de l'economia i de la proletarització de la població. L'any 1901, la xifra dels ocupats en l'agricultura, la pesca i la silvicultura era de 2,3 milions, mentre que en la indústria, en el comerç i el transport estaven ocupades 12,5 milions de persones.

De què resulta que en els països europeus més importants la població urbana supera numèricament a la del camp. Però el predomini de la població urbana no es deu només a la quantitat de potència productiva que representa sinó, en una mesura més elevada, a la seua composició qualitativa personal. La ciutat atreu els elements més enèrgics, els més capaços i intel·ligents de la població rural. És difícil demostrar-ho estadísticament, si bé una comparació de grups d'edats entre la població urbana i la del camp pot valer com a prova indirecta; aquest fet té la seua pròpia significació. Així l'any 1896 es comptaven en Alemanya 8 milions d'ocupats en l'agricultura i 8 milions d'ocupats en la indústria. Però si es divideix la població en grups d'edats, aleshores resulta que l'agricultura tenia un milió de persones entre 14 i 40 anys (els que estan en plena possessió de les seues energies físiques) menys que la indústria. Això mostra que són principalment "els vells i els xiquets" els que es queden en el camp.

De tot això podem deduir la conclusió que l'evolució econòmica (el creixement de la indústria, el creixement de les grans empreses, el creixement de les ciutats, el creixement del proletariat en general i del proletariat industrial en particular) *ha preparat ja l'escena* no sols per a la lluita del proletariat pel poder polític sinó també per a la seua *conquesta*.

3.- Ara tractarem de la tercera condició prèvia del socialisme, la *dictadura del proletariat*. La política és el terreny on les condicions objectives prèvies es barregen amb les subjectives i on ambdues s'interinfluencien. Sota condicions tècniques i socioeconòmiques determinades, una classe es fixa conscientment l'objectiu determinat de conquistar el poder, concentra les seues forces, calcula la força del seu adversari i decideix en conseqüència. Però tampoc en aquest terreny el proletariat és absolutament independent. A més a més de a elements subjectius, (consciència, disposició i iniciativa, l'evolució dels quals té també la seua pròpia lògica) el proletariat en la seua política s'enfronta a una sèrie d'elements objectius: la política de les classes dominants, les institucions estatals existents (l'exèrcit, l'ensenyament classista, l'església estatal), les relacions internacionals, etc.

Primer tractarem l'element subjectiu: el grau de preparació del proletariat per a la revolució socialista. Indubtablement, no és prou que el nivell tècnic haja fet avantatjosa una economia socialista des del punt de vista de la productivitat del treball

col·lectiu; ni tampoc basta amb què la diferenciació social, sobre la base d'aquesta tècnica, haja creat un proletariat que represente, pel seu significat numèric i econòmic, la classe més important i interessada per raons objectives en el socialisme. Per sobre de tot açò, cal que aquesta classe siga *conscient* del seu interès objectiu. Cal que *comprenga* que per a ella no hi ha una altra sortida que el socialisme; és necessari que s'unisca en un exèrcit prou fort com per a conquistar en lluita oberta el poder polític.

Sota les condicions que es donen avui en dia seria absurd negar aquesta afirmació. Només els vells blanquistes podien dipositar les seues esperances en la iniciativa salvadora de les organitzacions conspiradores que s'havien format sense contacte amb les masses; o bé els anarquistes (els seus antípodes), que confien en un impuls espontani de les masses sense saber on conduirà; la socialdemocràcia entén per conquesta del poder una *acció conscient* de la *classe revolucionària*.

Ara bé, molts ideòlegs socialistes (ideòlegs en el sentit negatiu, o siga, els que tot ho embrollen) parlen de la preparació del proletariat per al socialisme en el sentit de la seua transformació moral. El proletariat i "la humanitat" en general necessitarien primer que res perdre la seua vella naturalesa egoista; en la vida social haurien de predominar els impulsos de l'altruisme, etc... Com que estem molt lluny de semblant estat i com que la "naturalesa humana" només ha de canviar lentíssimament, l'adveniment del socialisme s'ha allunyat per alguns segles. Tal concepte sembla molt realista i evolucionista, etc... En realitat, però, es basa en consideracions moralistes superficials.

Hom admet que s'ha de desenvolupar una psicologia socialista abans de l'arribada del socialisme; amb altres paraules, que és possible inculcar a les masses una psicologia socialista sobre la base de les condicions capitalistes. Ací no s'ha de confondre aspirar conscientment al socialisme amb la psicologia socialista. Aquesta última suposa l'absència de motius egoistes en l'esfera de la vida econòmica, mentre que l'aspiració i la lluita pel socialisme neixen de la psicologia de classe del proletariat. Per molts punts de contacte que haja entre la psicologia de classe del proletariat i la psicologia socialista d'una societat sense classes, un abisme profund les separa.

La lluita comuna contra l'explotació fa brollar en l'ànima obrera indicis preciosos d'idealisme, de camaraderia solidària i d'esperit de sacrifici desinteressat però, al mateix temps, la lluita per l'existència individual, l'espectre de la misèria, la diferenciació dins del mateix estament obrer, la pressió de les masses ignorants des de baix i l'activitat corrompuda dels partits burgesos, impedeixen el desplegament complet d'aquests indicis preciosos. No obstant, l'essencial de l'assumpte és que l'obrer mitjà (encara que pugua seguir essent egoista i petit burgès, sense sobrepassar en la seua qualitat "humana" als representants mitjos de les classes burgeses) es convenç per l'experiència de la vida que *els seus desigs més simples i les seues necessitats més naturals únicament es poden satisfer sobre les ruïnes del sistema capitalista*.

Els idealistes s'imaginen la futura generació que serà digna del socialisme de la mateixa manera que els cristians s'imaginen els membres de les primeres comunitats cristianes.

Siga com vullga que haja estat la psicologia dels primers prosèlits del cristianisme (sabem per la història dels apòstols que es donaven casos d'ocultació de propietats privades davant de la comunitat) en tot cas, en estendre's, el cristianisme fracassà no ja respecte a la transformació del mode de pensar del poble sinó que, inclusivament, degenerant ell mateix, fent-se mercantilista buròcrata, evolucionà de la mútua ensenyança fraternal al papisme i de l'ordre mendicant al parasitisme monàstic; en una paraula: no assolí sotmetre les condicions socials del medi dins del qual es desenrotllava, sinó que fou sotmès per aquell. I açò no ocorregué a conseqüència de la

malaptesa o de l'egoisme dels pares i mestres del cristianisme sinó a conseqüència de les lleis irrefutables de la dependència de la psicologia humana respecte de les condicions del treball social i de la vida social. I aquesta dependència la mostraven fins i tot els mateixos pares i mestres del cristianisme en les seues mateixes persones.

Si el socialisme tan sols s'hagués proposat crear una nova naturalesa humana dins del marc de la vella societat, no seria més que una nova edició de les utopies moralistes. El socialisme no es proposa la tasca de desenvolupar una psicologia socialista com a condició prèvia del socialisme, sinó la de crear condicions de vida socialistes com a condició prèvia d'una psicologia socialista.

8.- El govern obrer a Rússia i el socialisme

Hem demostrat anteriorment que les condicions objectives prèvies d'una revolució socialista han estat ja creades pel desenvolupament econòmic dels països capitalistes avançats. Però, què podem dir al respecte sobre Rússia?

¿Podem esperar que el pas del poder a les mans del proletariat rus siga el començament d'una adaptació de la nostra economia nacional als principis socialistes? Fa un any responíem a aquesta pregunta en un article que es veié sotmès a un violent foc creuat procedent de les dues fraccions del nostre partit:

“Els obrers parisencs [diu Marx] no esperaven que la seua comuna obrés miracles. Tampoc avui hem d'esperar miracles polítics de la dictadura del proletariat. El poder polític no és totpoderós. Seria absurd suposar que el proletariat, una vegada arribat al poder, podrà, amb ajuda d'alguns decrets, reemplaçar el capitalisme pel socialisme. Un sistema econòmic no és el producte de l'activitat de l'estat. El proletariat únicament pot utilitzar el poder polític amb tota la seua energia a fi de facilitar i abreviar el camí de l'evolució econòmica vers el col·lectivisme.”

“El proletariat començarà amb les reformes que figuren en l'anomenat programa mínim i, partint d'ací, la lògica de la seua situació l'obligarà a passar a la pràctica col·lectivista.”

“Serà relativament fàcil la introducció de la jornada laboral de vuit hores i de l'impost progressiu sobre la renda, encara que tampoc en aquest cas el centre de gravetat radica en la promulgació d'un “acta” sinó en l'organització de la seua realització pràctica. La dificultat principal, no obstant, serà (heus aquí el pas al col·lectivisme!) l'organització de la producció a base d'una gestió col·lectiva de les fàbriques i les empreses que siguen tancades pels seus propietaris com a protesta contra aquest decret. També serà una tasca relativament fàcil la de promulgar una llei sobre l'abolició dels drets successoris i la de realitzar aquesta llei en la pràctica; herències en forma de diners no perjudicaran fortament el proletariat ni obstaculitzaran el seu ordre econòmic. Però, per contra, l'apropiació de les herències de terres i indústries significarà per a l'estat obrer l'organització de l'economia sobre la base de la gestió col·lectiva.”

“El mateix val, en una mesura encara major, per a l'expropiació, poc importa que s'efectue amb indemnització o sense ella. L'expropiació amb indemnització ofereix avantatges polítics però entranya dificultats financeres, mentre que una expropiació sense indemnització implica avantatges financers però també inconvenients polítics. Però més grans que aquestes o aquelles dificultats seran les que plantegen els problemes econòmics i d'organització. Repetim: el govern del proletariat no és un govern que pugua fer miracles.”

“La socialització de la producció comença amb les indústries que presenten menys dificultats. La producció socialitzada, en la seua primera fase, apareixerà sota la

forma d'uns pocs oasis entrelaçats amb les empreses privades dins del marc de les lleis de la circulació de mercaderies. Com més ampli siga el camp comprés per l'economia socialitzada, més obvis seran els seus avantatges, més segur se sentirà el nou règim polític i més audaces seran les següents mesures econòmiques del proletariat. En prendre aquestes mesures, no sols es recolzarà en les forces productives nacionals sinó també en la tècnica internacional, el mateix que en la seua política revolucionària no es recolza exclusivament en les experiències de les condicions de classe nacionals sinó també en tota l'experiència històrica del proletariat internacional.”

La dominació política del proletariat és incompatible amb la seua esclavització econòmica. Poc importa la bandera política sota la qual el proletariat haja arribat al poder: estarà obligat a prosseguir una política socialista. Cal considerar com la major utopia la idea que el proletariat (tot seguit d'haver-se elevat, per mitjà de la mecànica interna de la revolució burgesa, a les altures de la dominació estatal) pot, ni tan sols encara que així ho desitgés, limitar la seua missió a la creació de condicions republicanodemocràtiques per al domini social de la burgesia. Fins i tot una passatgera dominació política del proletariat debilitarà la resistència del capital, que necessita sempre del suport del poder polític, i atorgarà unes dimensions grandioses a la lluita econòmica del proletariat. Els obrers, com a mínim, han de reclamar del poder revolucionari el suport per als vaguistes; i el govern, recolzant-se en els obrers, no pot negar aquesta ajuda. Però açò significa ja paralitzar la influència de l'exèrcit de reserva del treball i és equivalent al domini dels obrers, no sols en el terreny polític sinó, també, en l'econòmic, i converteix la propietat privada dels mitjans de producció en una ficció. Aquestes inevitables conseqüències socioeconòmiques de la dictadura del proletariat sorgiran molt prompte, molt abans que la democratització de l'ordre polític estiga acabada. La barrera entre el programa “mínim” i el “màxim” desapareix quan el proletariat obté el poder.

El primer problema que haurà d'abordar el règim proletari des del principi serà la solució de la qüestió agrària, problema al que està connectat el destí de grans masses de la població russa. El proletariat, en resoldre aquest problema (com també tots els altres) s'orientarà per l'anhel més important de la seua política econòmica, a saber, possessionar-se d'un àmbit el més gran possible per a l'organització de l'economia socialista. En la qüestió agrària, les formes i la marxa d'aquesta política han d'ésser determinades, d'una banda, pels recursos materials que estiguen a disposició del proletariat i, de l'altra banda, per la necessitat de prendre les seues mesures de tal manera que els aliats potencials no es senten empentats cap a les files dels contrarevolucionaris.

La *qüestió agrària*, és a dir la qüestió del destí de l'agricultura i les seues relacions socials, no s'esgota naturalment amb la *qüestió de la terra*, és a dir, la qüestió de les formes de propietat de la terra. La resposta que hom done al problema agrari predeterminedrà, potser no la marxa del desenvolupament de l'agricultura però sí, almenys, la política agrària del proletariat; amb d'altres paraules: el destí que el règim proletari adjudique a la terra estarà estretament vinculat a la relació general del règim proletari amb el transcurs i les exigències del desenvolupament agrícola. Per aquest motiu la qüestió de la terra ocupa el primer lloc.

Una de les solucions a la qüestió de la terra, que els socialrevolucionaris han popularitzat tan laudatòriament, és la socialització del país sencer; aquesta és una noció que, alliberada del seu maquillatge europeu, no significa una altra cosa que el “repartiment negre”. El programa del repartiment igualitari suposa, doncs, l'expropiació de totes les terres, no sols de les terres privades en general, no sols de les terres privades de camperols sinó inclusivament de les terres comunals. Si considerem aquesta

expropiació com un dels primers passos del nou règim, encara davall la dominació absoluta de les condicions del capitalisme mercantil, llavors veiem que les primeres “víctimes” d’aquesta expropiació serien els camperols o, almenys, ells se’n sentirien. Si fem compte que el pagès pagà, durant dècades, les sumes de redempció que havien de convertir-lo en propietari de la seua terra; si prenem en consideració que alguns camperols acomodats han adquirit un immens terreny com a propietat privada indubtablement amb grans sacrificis, fins i tot en la generació actual, aleshores podem fàcilment imaginar-nos com de gran seria la resistència contra l’intent de declarar propietat de l’estat les terres comunals i les petites parcel·les privades. Si el nou règim actués d’aquesta manera, començaria a enfrontar-se contra enormes masses camperoles.

Perquè haurien de passar a ésser propietat de l’estat les terres comunals i les petites propietats privades de terra? Per a posar-les a disposició, d’una o una d’altra manera, de l’explotació econòmica “igualitària” per tots els camperols, incloent-hi les capes actualment mancades de terres i els obrers agrícoles. El nou règim no guanyaria *econòmicament*, doncs, res amb l’expropiació de les petites propietats i de les terres comunals, ja que, després del nou repartiment les terres estatals o públiques passarien al cultiu econòmic privat. I *políticament* el nou règim cometria un greu error ja que posaria a les masses camperoles en oposició amb el proletariat urbà com a líder de la política revolucionària.

La distribució igualitària suposa, a més, que estarà prohibida per part del legislador l’ús de treball assalariat. L’abolició del treball assalariat pot i ha d’ésser una *conseqüència* de les reformes econòmiques, però no pot ésser portada a terme prèviament per mitjà de prohibicions jurídiques. No n’hi ha prou amb prohibir l’agricultor capitalista que contracte obrers assalariats; cal cercar abans la possibilitat d’assegurar la subsistència al camperol sense terres i cal fer-li possible una existència racional des del punt de vista de l’economia total. D’altra banda, el programa de l’explotació igualitària del sòl que prohibeix el treball assalariat significa, d’una banda, que s’obliga els que no tenen terres a establir-se en minúscules parcel·les i, per l’altra banda, s’obliga l’estat a equipar-los amb l’utillatge necessari per a la seua producció, socialment irracional.

Se sobreentén que la intervenció del proletariat en l’organització de l’agricultura no pot començar lligant alguns obrers dispersos a miquetes disperses de terra, sinó explotant grans terrenys sobre la base d’una gestió estatal o comunal. Només quan la producció socialitzada estiga ja en peu, es podrà impulsar el procés de socialització mitjançant la prohibició del treball assalariat. Açò farà impossible l’existència de la petita agricultura capitalista deixant, no obstant, espai suficient a les empreses agrícoles que s’autoabasteixen parcialment o entera; l’expropiació d’aquestes no encaixa de cap manera dins dels plans del proletariat socialista.

El proletariat no pot, en cap cas, elegir com a pauta un programa de “repartiment igualitari” que, d’una banda, supose una expropiació sense finalitat, purament formal, dels petits propietaris i, d’altra banda, exigisca la completa atomització de les grans finques rurals en petits trossos. Aquesta política, des del punt de vista econòmic clarament malgastadora, només podria partir d’una reticència utopicoreaccionària i més que una altra cosa afebliria políticament el partit revolucionari.

Però, ¿fins on pot arribar la política socialista de la classe obrera en les condicions econòmiques de Rússia? Una cosa podem dir amb tota seguretat: que ensopegarà molt abans amb obstacles polítics que amb l’endarreriment tècnic del país. *La classe obrera russa no es podria mantenir en el poder ni convertir el seu domini temporal en una dictadura socialista permanent sense el suport estatal directe que li prestés el proletariat europeu.* D’açò no pot dubtar-se ni per un moment. I d’altra banda,

tampoc pot dubtar-se que una revolució socialista a occident ens permetria convertir directament el domini temporal de la classe obrera en una dictadura socialista.

Kautsky escrigué a l'any 1904, quan tractava sobre les perspectives del desenvolupament social i quan analitzava la possibilitat d'una pròxima revolució en Rússia: "A Rússia, la revolució no podria menar immediatament a un règim socialista; per a això, les condicions econòmiques del país no estan, ni de bon tros, prou madures". Però la revolució russa ha de donar una forta empenta al moviment proletari en la resta d'Europa i, com a conseqüència de la lluita renaixent, el proletariat podria obtenir una posició dominant en Alemanya. "Semblant esdeveniment [continua Kautsky] ha de tenir influència en tota Europa, perquè ha de conduir a la dominació política del proletariat a Europa occidental i donar al proletariat d'Europa oriental la possibilitat d'abreviar les etapes del seu desenvolupament i, en imitar l'exemple alemany, *construir artificialment institucions socialistes*. La societat com a totalitat no pot saltar artificialment cap estadi del seu desenvolupament; en canvi, a algunes de les seues parts constitutives els és possible accelerar el seu endarrerit desenvolupament, si segueixen l'exemple de països més avançats, i col·locar-se, gràcies a això, en un estadi més alt, ja que no estan carregades amb un llast de tradicions com les que pesen sobre els vells països... "Açò pot ocórrer [segueix Kautsky], però amb això ens sortim, com ja hem mencionat, del terreny de la necessitat i entrem en el de la *possibilitat*, per la qual cosa les coses poden desenrotllar-se d'una manera completament distinta."

El teòric de la socialdemocràcia alemanya escrigué aquestes línies en una època en què per a d'ell encara era incert si la revolució hauria d'esclatar primerament en Rússia o a occident. Més tard, el proletariat rus mostrà una força que tampoc els socialdemòcrates russos, ni tan sols en la seua tendència més optimista, s'havien esperat en una mida tan extraordinària. El transcurs de la revolució russa estava decidit en els seus trets essencials. El que fou, o semblà fa dos o tres anys, una *possibilitat* ha arribat a ésser *probabilitat* i tot denota que aquesta probabilitat està disposada a esdevenir *necessitat*.

9.- Europa i la revolució

Al juny de 1905 escrivíem: "Des de l'any 1848 s'ha escolat més de mig segle. Mig segle de contínues conquestes del capitalisme en tot el món. Mig segle de mútua adaptació 'orgànica' de les forces de la reacció burgesa i la feudal. Mig segle, en el transcurs del qual la burgesia ha mostrat la seua demencial dominació i la seua disposició a lluitar cegament per a servir-la! Igual que un mecànic a la recerca del *perpetuum mobile* obsessionat per la seua fantasia, ensopega cada vegada amb nous obstacles i superposa un mecanisme rere l'altre a fi de superar-los, de la mateixa manera la burgesia ha canviat i modificat el seu aparell de dominació, evitant el conflicte 'il·legal' amb les forces que li són hostils. Però igual que el nostre mecànic ensopega finalment amb un últim obstacle insuperable, la llei de conservació d'energia, també la burgesia ha d'ensopegar amb una última barrera inexorable: l'antagonisme de classes que es descarrega inevitablement en el conflicte."

"El capitalisme, en imposar a tots els països el seu mode d'economia i de comerç, ha convertit el món sencer en un únic organisme econòmic i polític. Així com el crèdit modern ha connectat milers d'empresaris a través d'un llaç invisible, i permet al capital una mobilitat sorprenent evitant moltes petites fallides privades, però acreixent amb això, alhora, les crisis econòmiques generals en unes dimensions inaudites, així també tot el treball econòmic i polític del capitalisme, el seu comerç internacional, el seu sistema de monstruosos deutes públics i les agrupacions polítiques de nacions que

inclouen totes les forces de la reacció en una espècie de societat anònima internacional, no sols ha contrarestat d'una banda totes les crisis polítiques individuals sinó que també, d'altra banda, ha preparat el terreny per a una crisi social de dimensions fabuloses. La burgesia, en haver camuflat tots els símptomes de la malaltia, en eludir totes les dificultats, en fer a una banda totes les qüestions fonamentals de la política interior i exterior, ha ajornat la seua solució preparant amb això, al mateix temps, el camí per a una liquidació radical del seu domini en una escala internacional. La burgesia s'ha aferrat àvidament a qualsevol poder reaccionari sense preguntar-se per la seua procedència. El papa i el sultà no ha estat els últims d'entre els seus amics. No haver segellat lligams 'amistosos' amb l'emperador de Xina té la seua raó d'ésser en el fet que aquest no representava cap força: per a la burgesia era molt més avantatjós saquejar les seues propietats que tenir-lo al seu servei com a inspector màxim i pagar-li de la seua pròpia butxaca. Per tant, la burgesia internacional ha posat l'estabilitat inherent al seu sistema estatal en una posició de dependència profunda respecte a la inestabilitat que és inherent als baluards de la reacció preburgesa."

"Això dona als esdeveniments en curs de desenvolupament, des del principi, un caràcter internacional i obre una gran perspectiva: la tasca d'emancipació política que dirigeix la classe obrera russa l'eleva a ella mateixa a una altura fins avui desconeguda en la història, col·loca en les seues mans forces i mitjans colossals i li fa possible, per primera vegada, per a començar la destrucció a escala internacional del capitalisme, per a d'això la història ha creat totes les condicions objectives prèvies."²⁵

Si el proletariat rus, en haver assolit temporalment el poder, no trasllada per pròpia iniciativa la revolució a Europa, llavors la reacció feudal burgesa europea l'obligarà a fer-ho. Naturalment, seria absurd determinar ara per endavant els camins pels quals la revolució russa s'estendrà sobre la vella Europa capitalista: aquests camins podrien aparèixer més tard completament inviables. Parlem ací (més per tal d'il·lustrar la idea que no en el sentit d'una profecia) de Polònia com a vincle entre l'orient revolucionari i l'occident revolucionari. El triomf de la revolució a Rússia significa forçosament també la victòria de la revolució en Polònia. És fàcil imaginar-se que un règim revolucionari sobre les deu governacions poloneses annexades per Rússia haja de desembocar en un aixecament de Gal·litzia i de Posnània. A açò els governs dels Hohenzollern i dels Habsburg respondrien amb una concentració de forces militars en la frontera polonesa per a després creuar-la i destrossar l'enemic en el seu centre, Varsòvia. Està completament clar que la revolució russa no pot abandonar la seua avantguarda occidental en mans dels mercenaris austriacoprussians. La guerra contra els governs de Guillem II i de Francesc Josep representa (sota aquestes condicions) una necessitat per al govern revolucionari de Rússia. Quines posicions adoptarien el proletariat alemany i l'austriac? És obvi que no poden mirar indiferentment com els seus exèrcits nacionals menen una croada contrarevolucionària. La guerra d'una Alemanya feudal burgesa contra una Rússia revolucionària significa absolutament la revolució proletària en Alemanya. A qui aquesta afirmació li sembla massa categòrica li recomanem que s'imagini un altre esdeveniment històric, en aquest cas la probabilitat d'una oberta prova de força entre els obrers i els reaccionaris alemanys seria més gran.

Quan el nostre ministeri d'octubre proclamà inesperadament la llei marcial a Polònia, s'estengué el rumor molt plausible que açò havia ocorregut sota la instigació de Berlín. En vigílies de la dissolució de la Duma, el periòdic governamental informava, en forma d'amenaça, sobre negociacions que s'havien realitzat entre els governs de Berlín i

²⁵ Veja hom el meu prefaci a l'obra de F. Lassalle *Discurs davant el tribunal*. [Es tracta d'un procés contra Lassalle i Weyer per incitació a armar-se contra l'autoritat reial, celebrat a Colònia el 3 de maig de 1849].

Viena amb vistes a una intervenció armada en els assumptes interiors de Rússia per tal de finir amb l'agitació. Cap desmentit ministerial pogué dissipar l'efecte torbador d'aquesta notícia. Estava clar que es preparava, en les corts dels tres estats veïns, un sagnant tribunal contrarevolucionari per a castigar amb mà de ferro. Com si hagués pogut ésser altrament! ¿Podien observar passivament les monarquies semifeudals veïnes com les flames de la revolució enllumenaven en les fronteres de les seues propietats?

Encara que la revolució russa estava encara lluny de la seua victòria, ja havia tingut efecte, via Polònia, sobre Gal·litzia. “¿Qui hagués previst fa un any [exclamà Daszinski, al maig d'enguany, en la conferència de la socialdemocràcia polonesa en Lemberg] el que ocorre ara en Gal·litzia? Tenim ací ara un gran moviment camperol que ha motivat sorpresa en tota Àustria. Zbaraz elegeix un socialdemòcrata com sots-mariscal del consell regional. Els camperols editen un periòdic socialista revolucionari i l'anomenen *Bandera Roja*; grans manifestacions de masses en què participen 30.000 pagesos; desfilades amb banderes roges i cançons revolucionàries, en els pobles de Gal·litzia, anteriorment tan tranquils i apàtics... Què passarà quan el clamor de la nacionalització del sòl els arribe des de Rússia a aquests camperols depauperats?” Kautsky assenyala, en les seues discussions amb el socialista polonès Luznia, fa més de dos anys, que Rússia no hauria d'ésser considerada per més temps com un tronc col·locat sobre les cames de Polònia ni que Polònia era el cap de l'avantguarda oriental de l'Europa revolucionària que hagués envaït les estepes de la barbàrie moscovita. En el cas de la continuació i de la victòria de la revolució russa (segons Kautsky) “la qüestió polonesa es farà de nou crítica però no en el sentit de Luznia; Polònia ensenyarà les dents, no contra Rússia sinó contra Àustria i Alemanya; i, si és que arriba a servir la causa de la revolució, la seua tasca no serà la de defensar la revolució contra Rússia sinó la de portar-la des de Rússia a Àustria i Alemanya”. Ara aquesta predicció està molt més a prop de la realitat del que hagués pogut pensar el mateix Kautsky.

Però una Polònia revolucionària no és, de cap manera, l'únic punt de sortida possible per a la revolució europea. Hem assenyalat més amunt que, ja des de fa dècades, la burgesia ha eludit sistemàticament la solució de molts problemes complexos i urgents, no sols en política interior sinó també en l'exterior. Tanmateix que els governs burgesos han posat sobre les armes enormes quantitats d'homes, els manca la força per a determinar-se a solucionar amb l'espasa les complicades qüestions de la política internacional. Només un govern recolzat per una nació els interessos vitals de la qual estan amenaçats, o bé un govern que ha perdut el sòl sota els seus peus i que se senta impulsat pel valor de la desesperació, pot enviar a morir centenars de milers d'homes. En les actuals condicions del desenvolupament polític i de la tècnica militar, del sufragi universal i del servei militar obligatori, només una confiança profunda per part de la nació o un foll arravatament de còlera pot fer que dues nacions entren en conflicte. En la guerra francoprussiana de 1870 veiem, d'una banda, Bismarck lluitant per la prussificació, és a dir, per la unificació d'Alemanya (una necessitat elemental que sentia tot alemany) i, d'altra banda, el govern de Napoleó III, insolent, impotent, mensypreat pel poble, disposat a qualsevol aventura que li proporcionés un termini d'altres dotze mesos de vida. En la guerra rusojaponesa, els papers estaven distribuïts de manera semblant: d'una banda, el govern del micado lluitant pel domini del capital japonès sobre Àsia oriental sense que pogués oposar-se-li cap proletariat revolucionari fort; d'altra banda, un govern autocràtic i caduc que s'esforçava en compensar les seues derrotes en l'interior amb victòries en l'estranger.

En els vells països capitalistes no hi ha reivindicacions “nacionals”, és a dir reivindicacions de la *societat burgesa sencera*, de les quals la burgesia pogués sentir-se defensora. Els governs d'Anglaterra, França, Alemanya o Àustria ja no són capaços de

menar avant guerres nacionals. Els interessos vitals de les masses populars, els interessos de les nacionalitats oprimides o la bàrbara política interior d'un país veí no indueixen cap govern burgès a entrar en una guerra que pogués tenir un caràcter alliberador i, per tant, nacional. D'altra banda, els interessos de la cobdícia capitalista, que amb tanta freqüència impulsen, ara aquest govern, ara aquell, a cascavellejar els esperons i fer soroll amb els sabres davant els ulls de tot el món, no poden provocar el més mínim eco en les masses populars. Per aquest motiu, la burgesia no pot o no vol provocar o realitzar guerres nacionals. Les últimes experiències en el sud d'Àfrica i després en l'est d'Àsia demostraren on menen, en les condicions actuals, les guerres antinacionals. La greu derrota del conservadorisme imperialista en Anglaterra té com a causa, i no la menys important, la lliçó de la guerra dels bòers; l'altra conseqüència, molt més important i més perillosa per a la burgesia anglesa, de la política imperialista, és l'autonomia política del proletariat anglès que, una vegada iniciada, avançarà amb botes de set llegües. I no cal recordar les conseqüències de la guerra russojaponesa per al govern de Petersburg. Però, fins i tot prescindint d'aquestes dues experiències, els governs europeus tenen cada vegada més temor de col·locar el proletariat, des que ha començat a ésser independent, davant del dilema: guerra o revolució. Precisament aquesta por a l'aixecament proletari incita els partits burgesos a acordar immenses sumes per a despeses militars i a declarar, alhora, solemnes manifestos de pau; els incita a somiar amb tribunals internacionals d'arbitratge i àdhuc amb l'organització dels Estats Units d'Europa. És una declamació ridícula que no pot eliminar naturalment ni l'antagonisme entre els estats ni els conflictes armats.

La pau armada que es produí a Europa després de la guerra francoprussiana es basava en un sistema d'equilibri europeu, el qual no sols suposava la invulnerabilitat de Turquia, la divisió de Polònia, la conservació d'Àustria (aquest vestit d'Arlequí etnogràfic) sinó també l'existència del despotisme rus en el paper de gendarme, armat fins les dents, de la reacció europea. La guerra russojaponesa assestà un dur colp a aquest sistema, mantingut dempeus artificialment, en què l'autocràcia tenia una posició de primer rang. Rússia se'n sortí, per una certa època, de l'anomenat concert de potències. L'equilibri estava destruït. Els èxits japonesos inflamaren, d'altra banda, els instints conquistadors de la burgesia capitalista, i especialment de la Borsa, d'una gran importància dins de la política actual. La possibilitat d'una guerra en sòl europeu ha crescut considerablement. Per tot arreu maduren conflictes i tot i que fins ara hagen estat resolts per mitjà de la diplomàcia, això no és cap garantia per al dia de demà. Una guerra europea, però, significa inevitablement la revolució europea.

Ja durant la guerra russojaponesa, el partit socialista de França declarà que, en cas d'una intervenció del govern francès a favor de l'autocràcia, cridaria el proletariat a prendre les mesures més decidides, inclusivament fins a arribar a l'aixecament. Al març de 1906, quan s'aguditzava el conflicte francoalemany a causa del Marroc, el buró de la Internacional Socialista decidí, en el cas d'un perill bèl·lic, "concretar les mesures d'acció més apropiades per a tots els partits socialistes internacionals i tota la classe obrera organitzada a fi d'evitar i detenir la guerra". Cert, allò no passà d'ésser una resolució i per a comprovar la seua significació real caldria una guerra. La burgesia té totes les raons per a voler evitar tal experiment. Però per a desgràcia seua, la lògica de les relacions internacionals és més forta que la lògica dels diplomàtics.

La fallida de l'estat rus (siga provocada pel balafament de la burocràcia o siga proclamada per un govern revolucionari que no vol responsabilitzar-se dels pecats del vell règim), la fallida de l'estat rus, suscitarà una tremenda commoció en França. Els radicals, que actualment tenen en les seues mans el destí de França, han assumit, junt al poder, totes les funcions protectores, i entre elles també l'atenció dels interessos del

capital. Per açò hi ha seriosos motius per a suposar que la catàstrofe financera (conseqüència de la fallida de l'estat rus) es convertisca directament en una crisi política a França, que només podria acabar amb el traspàs del poder a les mans del proletariat. D'una manera o d'una altra (ja a causa d'una revolució a Polònia com a conseqüència d'una guerra europea, ja com a resultat de la fallida de l'estat rus) transcendirà la revolució als territoris de la vella Europa capitalista.

Però també sense la pressió exterior d'esdeveniments semblants com la guerra o la fallida pot sorgir, en un futur proper, la revolució en un dels països europeus com a conseqüència de l'extrema agudització de la lluita de classes. No volem fer ací cap suposició sobre quin dels països europeus serà el primer que s'endinsarà pel camí de la revolució; però és indubtable que els antagonismes de classe han assolit, en els darrers anys, un alt grau de tensió en tots els països europeus.

El creixement colossal de la socialdemocràcia alemanya en el marc d'una constitució semiabsolutista menarà el proletariat per necessitat imperiosa a un xoc obert contra la monarquia feudal burgesa. La qüestió de la resistència mitjançant la vaga general contra un colp d'estat ha arribat a ésser des de l'any passat una de les qüestions centrals en la vida política del proletariat alemany. En França, el pas del poder als radicals allibera decididament les mans del proletariat, que, en relació amb l'internacionalisme, estigueren lligades durant molt de temps per la col·laboració amb els partits burgesos; el proletariat socialista, que ha rebut les tradicions immortals de quatre revolucions, i la burgesia conservadora, que s'amaga rere la màscara d'un partit radical, estan acarats. En Anglaterra, on durant un segle sencer, dos partits burgesos s'asseien per torn en el gronxador del parlamentarisme, començà fa poc de temps, per tota una sèrie de motius, el procés de separació política del proletariat. Mentre que en Alemanya aquest procés durava quatre dècades, la classe obrera britànica, en disposar de forts sindicats i de gran experiència en la lluita econòmica, pot assolir, en pocs salts, l'exèrcit del socialisme continental.

La influència de la revolució russa sobre el proletariat europeu és extraordinàriament gran. No sols destrossarà l'absolutisme de Petersburg, la força principal de la reacció europea, sinó que crearà també les condicions prèvies, necessàries per a la resolució, en la consciència i en l'ànim del proletariat europeu.

La tasca del partit socialista era i és la de revolucionar la consciència de la classe obrera en la mateixa mesura en què el desenvolupament del capitalisme ha revolucionat les condicions socials. No obstant això, el treball d'agitació i organització en les files del proletariat està marcat per una inamovibilitat interna. Els partits socialistes europeus, especialment el més gran entre d'ells, l'alemany, han desenrotllat un conservadorisme propi, que és tant més gran com majors són les masses abraçades pel socialisme i com més alt és el grau d'organització i la disciplina d'aquestes masses. Conseqüentment, la socialdemocràcia, com organització, personificant l'experiència política del proletariat, pot arribar a ésser, en un moment determinat, un obstacle directe en el camí de la disputa oberta entre els obrers i la reacció burgesa. Amb d'altres paraules: el conservadorisme propagandístic socialista d'un partit proletari pot, en un determinat moment, obstaculitzar la lluita directa del proletariat pel poder. El pes immens de la revolució es manifesta en el fet d'aniquilar la rutina de partit, destruir el conservadorisme i posar en l'ordre del dia la qüestió de la prova oberta de forces entre el proletariat i la reacció capitalista. La lluita pel sufragi universal en Àustria, Saxònia i Prússia s'ha aguditzat davall la influència directa de la vaga d'octubre a Rússia. La revolució en l'est contagiarà el proletariat de l'oest amb un idealisme revolucionari, despertant en ell el desig de parlar en "rus" amb els seus enemics.

Si el proletariat rus es troba en el poder, tanmateix que només siga que com a conseqüència de l'èxit temporal de la nostra revolució burgesa, aleshores tindrà l'hostilitat organitzada de la reacció internacional i la disposició al suport organitzat del proletariat internacional. Abandonada a les seues pròpies forces, la classe obrera russa seria destrossada inevitablement per la contrarevolució en el moment en què el camperolat s'apartés d'ella. No li restarà una altra alternativa que entrellaçar el destí de la seua dominació política, i per tant el destí de tota la revolució russa, amb el destí de la revolució socialista a Europa.

Posarà en la balança de la lluita de classes del món capitalista sencer l'immens poder estatal polític que li dóna la prosperitat temporal de la revolució burgesa russa. Amb el poder estatal a les mans, amb la contrarevolució a la seua esquena i la reacció europea davant ella, cridarà als seus companys de tot el món la consigna de lluita (i aquesta vegada a l'últim combat): *Proletaris de tots els països, uniu-vos!*

ANEXES

ESTUDIS SOBRE LA REVOLUCIÓ DE 1905

Nicolai Nicolaievitx Demotxkin: el naixement dels primers soviets en 1905²⁶

Foren els obrers de la fàbrica Alapaiev, als Urasl, els qui feren la primera temptativa de crear un soviet en el curs de la primavera de 1905. Els Urals era, a l'inici de la primera revolució, una de les regions industrials més importants de Rússia

El soviet d'Alapaiev

A finals de febrer de 1905, en resposta, entre altres coses, a una baixada salarial decidida pel patró, els obrers de la fàbrica decidiren preparar-se per a la vaga. S'organitzaren eleccions de diputats, encarregats de negociar amb l'administració, per tallers El 6 de març, es realitzà la primera reunió de diputats, a la qual també foren invitats a participar els representants dels miners d'Alapaiev. Els diputats havien de decidir el desencadenament de la vaga i elaborar les reivindicacions que es presentarien a l'administració de l'empresa. El propietari de l'empresa, decidí decapitar la vaga que s'estava preparant i féu detenir per la policia els diputats electes. Els obrers respongueren a aquesta mesura fent vaga el 7 de març i elegint nous diputats el 8. Al mateix temps, alliberaren per la força els seus camarades, internats en la direcció del cantó, expulsant els policies i el comandant militar del cantó.

El 12 de març es realitzà una reunió dels nous diputats electes: 27 diputats de la fàbrica Alapaiev i 6 diputats dels miners. Decidiren donar al seu òrgan el nom d'assemblea de diputats obrers i elegiren com a president el bolxevic Vetlugin.

Sota l'impuls dels diputats, els obrers feren vaga de manera organitzada. Obtingueren la reducció de la jornada de treball, l'anul·lació de les baixades salarials decidida anteriorment, l'augment de la remuneració de les hores extres i la satisfacció de diverses reivindicacions més. Quan la vaga finí, no sols es mantingué l'assemblea sinó que aquesta, fins i tot, desenrotllà la seua activitat, mentre que els comitès de vaga només funcionaven durant aquesta darrera. L'assemblea de diputats organitzà l'elecció de les comissions per tallers, que definiren les tarifes per a cada producció, establiren l'escala de les qualificacions i controlaren la contractació i els acomiadaments dels treballadors. Sota l'exigència dels treballadors, la direcció de l'empresa fou obligada a acomiadar determinats membres del personal de l'administració de l'empresa que havien perseguit els treballadors de manera particularment brutal.

L'assemblea dels obrers estengué també la seua activitat cap als camperols de les aldees veïnes. Diverses societats camperoles elegiren diputats a l'assemblea. El 18 d'abril, es realitzà una assemblea comuna entre els diputats obrers i camperols. Aquest fou l'embrió del primer soviet dels diputats obrers i camperols. A la seua crida, els

²⁶ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25, París, 2005, pàgines 46-50. Pres de *Soviety 1905 goga, organy revoliiovtsionnoi vlasti (gosoudarstviennoie izdatielstvo iouriditcheskoi literatoury)*, 1963.

obrers i camperols de l'aldea d'Alapaikha celebrar el 1er de maig de forma organitzada amb una manifestació i un míting ple de proclames revolucionàries i discursos polítics.

El soviets de Nadejdin

Cal posar l'èmfasi també en l'activitat del soviets de diputats obrers electe a finals d'abril de 1905 en Nadejdin. Nombrosos diputats electes eren membres del POSDR. El cap adjunt de la direcció de la gendarmeria del govern (provincial) de Perm destacava en un informe al seu cap: *“La majoria dels electes són individus reconeguts per la seua falta de civisme polític i que fins i tot estan sotmesos a investigacions policials per crims contra l'estat”*.

L'administració de l'empresa anul·là els resultats de l'elecció de diputats. S'organitzaren noves eleccions que forniren els mateixos resultats. Aleshores la direcció de l'empresa hagué de reconèixer oficialment als diputats electes la funció d'intermediaris en la fàbrica, durant tant de temps com els obrers als tallers ho decidiren. En total, foren electes 25 diputats als tallers; entre els 25, fou format un presidium de 10 diputats. El president del soviets fou el bolxevic Dobrinin.

Després de la primera reunió, els diputats decidiren anomenar la seua organització el soviets dels plenipotenciàries dels obrers. Des dels primers dies de la seua existència, el soviets dirigí la lluita dels obrers per la millora de la seua situació econòmica i jurídica. L'assemblea general del 12 de maig confirmà les reivindicacions dels treballadors davant de l'administració de la fàbrica: la jornada de 8 hores, l'augment de salaris, la instauració d'un tribunal de camarades pròxim al soviets, etc. El soviets, en no obtenir la satisfacció de les reivindicacions, declarà una vaga que durà tres dies.

Els patrons de l'empresa, temerosos, foren obligats a introduir la jornada de treball de 8 hores en els alts forns i la reducció de mitja hora en els altres tallers, organitzar un sistema de protecció social dels obrers finançat per l'empresa. Però el soviets, que primer nasqué com a comitè de vaga, desplegà l'essencial de la seua activitat (com a la fàbrica d'Alapaiev) després de la fi de la vaga. El soviets reglamentà la jornada de treball i el salari a la fàbrica. I, davall la decisió del soviets, el metge de l'empresa, que havia rebutjat brindar als obrers certificats mèdics afirmant que havien estat colpejats pels policies, fou expulsat. Finalment, per decisió del tribunal de camarades constituït pel soviets, tota una sèrie d'alcohòlics i lladres foren expulsats de la fàbrica, així com el vigilant de policia i dos guàrdies. El soviets prengué el control de la cooperativa obrera, la direcció de la qual comprenia essencialment obrers i empleats de salaris alts, i instaurà també el seu control sobre l'activitat de la policia local.

Un servei d'ordre armat de 20 membres fou creat pel soviets. Els obrers que en formaven part rebien les seues armes sota certificat lliurat pel secretari del soviets. No sols les autoritats locals, sinó també les provincials hagueren de tenir en compte l'activitat del soviets. Així, els diputats obtingueren a principis d'octubre de 1905, l'expulsió de la fàbrica del procurador i del cap adjunts de la direcció de la gendarmeria.

El testimoni d'aquest últim il·lustra l'autoritat i el paper revolucionari del soviets. Escrigué: *“El moviment obrer que s'ha constituït a la fàbrica de Nadejdin s'ha enfortit de tal manera a l'octubre que els diputats electes, entre els quals es troben tots els individus ubicats sota vigilància, ha establert el seu comandament com ells han volgut: han ocupat el teatre, el club i la biblioteca i han allunyat a la seua conveniència els sotsoficials de la policia i els funcionaris de la fàbrica. Per un decret fet per ells el 2 d'octubre, el procurador adjunt i jo, ens hem allunyat de la fàbrica. Un moviment semblant es desenrotlla a la fàbrica veïna de Sosvin, d'on una tropa armada ens ha expulsat”*.

El soviets d'Ivanovo-Voznessensk

Fou després, entre els obrers d'Ivanovo-Voznessensk, que aparegué el tercer soviets. El 9 de maig, la conferència del POSDR de la ciutat decideix cridar a una vaga general política per al 12 de maig.

L'endemà, 10 de maig, després d'un míting de tota la ciutat, els obrers elaboren les seues reivindicacions comunes i decideixen constituir un òrgan revolucionari per a assumir la direcció directa de la vaga, un consell de plenipotenciaris. I són electes 151 diputats, dels quals 17 són dones i 46, socialdemòcrates bolxevics. El nou governador de la regió d'Ivanovo-Voznessensk, que tot just acabava d'accedir a les seues funcions a principis de maig, declara llavors que *“tota violència exercida pels obrers per a intentar millorar el seu benestar material ha d'ésser considerada com a criminal”*. Prohibeix als obrers reunir-se als carrers i les places de la ciutat. Però aquesta decisió no pot acabar amb el combat dels obrers d'Ivanovo-Voznessensk. Aquests es reuneixen cada dia en la ribera del Talka i en les engires de la ciutat.

Durant la vaga, el soviets esdevé, fonamentalment, un òrgan del poder revolucionari. Prohibeix als comerciants augmentar els preus dels comestibles i obliga als dipòsits de les fàbriques a lliurar mercaderies a crèdit als obrers. Gràcies a les mesures preses pel soviets, els borratxos i les baralles finiren a la ciutat, tot i l'existència d'uns 200 cabarets. Els empresaris i els funcionaris són obligats a comptar amb la força real del soviets, que posa fi a les expulsions dels obrers vaguistes dels habitatges pertanyents a les seues fàbriques. Les autoritats locals no poden fer imprimir els seus documents urgents sense l'autorització del soviets.

El 20 de maig, el soviets decideix formar una milícia obrera per tal de preservar l'ordre a la ciutat i impedir provocacions. En la seua resolució, decideix *“formar una milícia del nostre propi medi, una guàrdia protectora formada per obrers, que haurà de vigilar l'ordre a la ciutat i no deixar que els tallers, fàbriques, plantes, reprenguen el treball aïlladament abans que nosaltres decidim tornar al treball. Les accions d'aquesta milícia són dirigides pels diputats electes per nosaltres per a negociar amb els empresaris i fabricants. Açò essent, jutgem necessari recordar que si hom impedeix els membres de la milícia d'exercir aquestes tasques, llavors, malgrat tota la nostra voluntat de mantenir l'ordre, no podem garantir el seu sosteniment”*.

El poder local prohibí la formació de la milícia, però el soviets no l'obeí. La milícia fou fundada i exercí les seues tasques amb èxit. El soviets, en la seua reunió del 22 de maig, decideix *“enviar la milícia obrera, és a dir la guàrdia de seguretat, a vigilar que es respecte l'ordre a la ciutat i impedir als obrers d'algunes fàbriques i tallers aïllats tornar al treball”*.

Els camperols del districte de Murom saludaren calorosament la lluita dels obrers d'Ivanovo-Voznessensk. En una lletra dirigida al soviets, escriuen: *“nosaltres, camperols de Murom, habitants de tres aldees, hem escoltat dir que una vaga es desenrotlla en Ivanovo. Hem escoltat dir que els obrers volen obtenir un millorament de la seua existència i ens alegrem que els obrers ho aconseguisquen”*.

Els camperols del districte de Txuïa demanen al soviets que els explique com llevar la terra als grans propietaris i desembarassar-se dels caps de la província.

En els seus records sobre aquest període, Mikhaïl Frunze, membre de la fracció bolxevic d'Ivanovo-Voznessensk escriu: *“La vaga de maig aturà la vida industrial de tot el districte industrial d'Ivanovo-Voznessensk i de totes bandes, de les localitats i aldees més perdudes, desenes de delegacions afluïen a Ivanovo-Voznessensk per a demanar un consell, instruccions, recomanacions. Venien amb les demandes més diverses, des de l'exigència d'oradors fins a la sol·licitud d'una ajuda material. Les demandes escrites eren encara més nombroses. Plenes d'errors en les formes, estaven*

al mateix temps penetrades d'una fe profunda i desacostumada en la potència i capacitat del soviets de diputats obrers d'Ivanovo-Voznessensk, en la potència sense límit dels socialdemòcrates que els dirigien i en les seues lletres i comandes, celebraven als membres del nostre partit”.

Un servei d'ordre armat de 60 obrers fou constituït per a protegir les reunions, les manifestacions i els mítings. Nombrosos fabricants foren obligats a fugir de la ciutat.

Per a trencar la resistència dels obrers, les autoritats declararen la ciutat en estat de setge i procediren a nombrosos arrestos. Però els obrers continuaren fent vaga.

En la seua declaració als fabricants els advertiren que era impossible espantar-los ni amb execucions ni per fam. *“Ens hem sostingut un mes, ens sostindrem encara per molt de temps més”.*

L'activitat del soviets no s'interrompé. Les seues reunions se celebraren regularment. El soviets esdevingué cada vegada més el poder real a la ciutat. Les autoritats locals i tsaristes estaven palesament exaltades. El governador de la província escrigué el 16 de juny de 1905 al ministre de l'interior Trepov: *“Si continuem autoritzant les seues reunions, poden, quasi amb seguretat, prendre un caràcter antigovernamental; per una altra banda, si es les dispersa, llavors, el moviment obrer els donarà el caràcter d'un aixecament obert [...] Les tropes són molt reticents envers el seu rol de manteniment de l'ordre”.*

La burgesia exigí l'enviament a la ciutat d'unitats suplementàries de l'exèrcit i l'arrest dels dirigents del soviets. Al mateix temps, la policia i els fabricants, per tal d'assajar de descompondre els rengles obreres, enviaren a les seues files a provocadors i formaren grups d'esquirols.

Però la fam féu la seua aparició i, amb la repressió, obligà el soviets a decidir el 27 de juny suspendre la vaga, declarant: *“Donades les accions de l'administració governamental, palesament dirigides cap a la defensa dels fabricants i contra els obrers, donada l'arribada d'una gran quantitat de tropes a la ciutat, atès que 47 dies de vaga han consumit les nostres forces [...], declarem que hem decidit reprendre el treball a partir del 1er de juliol, amb la perspectiva de consolidar les nostres forces, a fi de tornar a començar la lluita pels nostres drets i reivindicacions, que hem presentat als fabricants al principi de la vaga del 12 de maig de 1905”.*

El combat que havia menat endavant, permeté al proletariat d'Ivanovo-Voznessensk, obtenir la reducció del temps de treball, l'augment del salari, la millora de les condicions sanitàries. Alhora que decidí detenir la vaga, el soviets anuncià la seua decisió de dissoldre's. Però, fins i tot després d'aquesta dissolució, els obrers consideraren els seus antics diputats com els seus plenipotenciaris en la reglamentació dels conflictes amb els fabricants.

Sota la influència de la vaga d'Ivanovo-Voznessensk i de l'activitat del soviets de la ciutat, aparegué en Kostroma un soviets de diputats vaguistes. El governador de la província de Kostroma, en un informe al departament de la policia del 3 de setembre, escrivia: *“No hi ha cap dubte que la durada de la vaga d'Ivanovo-Voznessensk i les circumstàncies en les quals es desenrotllà i de les quals fou acompanyada, en relació amb l'agitació desenrotllada per individus que es definiren com a membres del partit socialdemòcrata, han influït sensiblement en el desenvolupament de la vaga de Kostroma”.*

El soviets de Kostroma

Després del fracàs d'una primera vaga al maig, els treballadors de Kostroma tornaren a la vaga al juliol. Per a dirigir el seu moviment, elegiren 108 diputats. La primera reunió del soviets de diputats-vaguistes se celebrà el 6 de juliol. La reunió

elaborà la llista de reivindicacions i decidí excloure del soviet les Centúries Negres que intentaven disseminar el pànic per a trencar la vaga general.

Les assemblees obreres generals es realitzaven cada dia prop de la ribera del Kostroma. Discutien sobre les seues necessitats, es difonien opuscles i els oradors socialdemòcrates hi intervenien. El soviet es reunia dues vegades per dia. Constituï una comissió de vaga de 12 membres i una milícia popular de 110 membres. La comissió, que reunia els obrers que tenien més autoritat, portava en el nom del soviet les negociacions amb les autoritats locals i els fabricants. El soviet designà quatre recaptadors que, disposant de carnets de rebuts especials i certificats signats pel president i el secretari del soviet, recol·lectaven diners entre la població per al suport als obrers que es trobaven en una situació particularment difícil. Quan la policia detingué un dia un dels recaptadors, el soviet dirigí una protesta al governador i el recaptador detingut fou immediatament alliberat. En resposta a una exigència del soviet, la Duma municipal (consell municipal) aportà 1.000 rubles per al sosteniment dels vaguistes.

Els representants del soviet declararen als fabricants i al governador que ells mateixos assegurarien l'ordre a la ciutat i a les empreses, i no admeteren cap violència vingués d'on vingués: “*nosaltres, obrers en vaga* [afirma la resolució adoptada pel soviet respecte a aquest tema] *garantim la tranquil·litat, la calma i l'ordre, i la inviolabilitat dels membres de l'administració de la fàbrica i exigim alhora que ni l'exèrcit ni la policia intervinguen en la nostra vaga pacífica*”.

Les autoritats locals i els fabricants hagueren de tenir en compte les decisions del soviet.

La lluita dels obrers de Kostroma obligà els fabricants a fer concessions. La jornada de treball fou reduïda a 10 hores, les tarifes de pagament d'algunes categories de treballs foren elevades i les condicions de treball foren millorades.

No obstant això, alhora que portaven endavant les negociacions amb els obrers, els caps d'empresa es preparaven per a donar un colp contra els vaguistes. Els cosacs foren cridats a la ciutat i la tropa entrà a les fàbriques. Els fabricants intentaren també utilitzar esquiroles, però la milícia obrera no els deixà penetrar en les fàbriques en vaga.

L'exhauriment dels recursos materials dels obrers després d'una vaga que durà un mes, obligà el soviet a detenir el combat. Els obrers reprengueren el treball a partir del 27 de juliol prevenint els fabricants que es preparaven “*per a una nova lluita, encara més decidida*”.

Discussió sobre els soviets en el diari bolxevic *Novaia Jizn*²⁷

Des del reconeixement del principi de la llibertat de premsa acordat en el Manifest del 17 d'octubre, els bolxevics de Petersburg creen un diari, *Novaia Jizn* (*La nova vida*). El periòdic es dedica ràpidament a discutir la qüestió dels soviets. Publica en el seu primer número un editorial titulat “Sobre la qüestió del soviet”. L'editorial afirma que, segons els quadres del partit de Petersburg, “*els socialdemòcrates són els dirigents de fet del soviet*”, ja que la majoria d'ells són socialdemòcrates i individus que tenen, sense tenir-ne consciència, un punt de vista socialdemòcrata: “D'altra banda, *Izvestia* del soviet de diputats obrers [...] té el caràcter d'un òrgan socialdemòcrata”. Així, l'editorial troba inacceptable una situació en la qual “*mentre que d'una banda, de fet, és un òrgan socialdemòcrata, el Soviet de Petersburg no es troba lligat per cap relació obligatòria amb el partit*”, és a dir, no està sotmès a la disciplina del POSDR.

²⁷ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25 (“La révolution russe de 1905”), CERMTRI, París, 2005, pàgines 94-97.

Nombrosos comitès bolxevics exigeixen que els soviets i els sindicats estiguen ubicats sota la direcció de la socialdemocràcia. Així, el número 2 de *Novaia Jizn* publica una resolució adoptada el 22 d'octubre pel consell federal de Petersburg del POSDR, que afirma: “*Tots els obrers organitzats als sindicats han de trobar-se sota la bandera del Partit Socialdemòcrata de Rússia. És per això que girem cap vers el soviet obrer que s’ha format en el curs de l’última vaga política i, considerant que el programa del Partit Socialdemòcrata és l’únic acceptable per a ell, els proposem dirigir la seua lluita ulterior per la república democràtica, per la jornada de treball de 8 hores i pel socialisme dins el rengles d’aquest partit*”.

La resolució demanda al soviet, doncs, adherir en bloc al POSDR.

Què fer si el soviet rebutja aquesta entrada en bloc o es nega a obeir la disciplina del POSDR? Els militants socialdemòcrates, llavors, han d’abandonar-lo o romandre-hi? La qüestió és discutida el 27 d’octubre en la reunió de la secció de Viborg del soviet. Els diputats menxevics sotmeten al vot una resolució “*proposant als diputats no sortir del soviet si aquest últim decideix romandre en una institució sense partit*”. Els diputats bolxevics plantegen una moció, publicada en el número 3 de *Novaia Jizn* que afirma: “*Jutgem que per a nosaltres és impossible romandre en un soviet que s’afirmaria com una institució sense partit mentre que desitgem exercir el paper de dirigent polític de les masses obreres*”. La reunió de Viborg adopta les dues mocions, tot i que contradictòries.

Després de la reunió del soviet de Petersburg del 29 d’octubre, tres diputats bolxevics (Agafonov, Knunians i Krassikov) plantegen una moció, publicada en el número 4 de *Novaia Jizn*, demandant que el soviet adopte el programa i la direcció del POSDR. La moció és rebutjada per una àmplia majoria.

Però els dirigents bolxevics de Petersburg, sota la direcció de Bogdanov, continuen desenrotllant el mateix punt de vista. El bolxevic Knunians, sota el pseudònim de Radin, publica un article en el número 5 de *Novaia Jizn* titulat: “*El soviet de diputats obrers o el partit?*”, oposant un a l’altre. Escriu:

“*A diferència del Partit Obrer Socialdemòcrata de Rússia, el soviet uneix en les seues files tot el proletariat de Petersburg, independentment del grau de consciència política de les seues diverses capes [...] Per tant no pot ésser el dirigent polític de les masses obreres i només pot dirigir tal o qual manifestació precisa del proletariat, estar al capdavant d’accions actives [sic!] precises de les masses*”, com una vaga o una manifestació al carrer. Però només el POSDR pot dirigir la lluita política del proletariat, perquè “*per a ésser una direcció política, cal tenir un programa clarament expressat, objectius definits precisament [...], una organització en ordre formada per individus que accepten aquest programa i disposats a combatre per aquests objectius*”, tot allò de què el soviet n’està privat.

Knunians no obstant això escriu: “*El soviet, en tota la seua activitat, mena avant una política socialdemòcrata, els seus eslògans eren els de la socialdemocràcia, només serà necessari d’ara en avant enfortir aquesta dominació de la influència socialdemòcrata en una decisió formalment formulada del soviet de diputats*”, és a dir el reconeixement pel soviet de la direcció del POSDR i l’adopció del seu programa. El mateix número de *Novaia Jizn* reproduïx una resolució d’un míting d’obers de la fàbrica Semionov, sotmesa al vot pels bolxevics i adoptada pels obrers de la fàbrica, que defensa aquestes exigències.

Altres articles publicats en *Novaia Jizn* sostenen el mateix punt de vista: l’article de N. Mendeleiev “*Sobre la qüestió del soviet dels diputats obrers*”, publicat en el número 6 de *Novaia Jizn*; l’article de P. Gvozdev “*La socialdemocràcia i el soviet dels diputats obrers*”, publicat en el número 7. Mendeleiev escriu per exemple: “*El soviet*

dels diputats obrers pot existir com una organització corporativa política [és a dir com un sindicat que té una funció o un rol polític, NdA] o no ha d'existir per a res [...] És per això que és desitjable que el soviet dels diputats obrers es mantinga en els marcs d'una organització sindical i es desenvolupe com a centre sindical de Petersburg”.

P. Gvozdev no diu altra cosa: *“Si la socialdemocràcia ha sostingut resoludament el soviet obrer [durant la vaga d'octubre, NdA] com a organisme executiu de la intervenció del proletariat, ara [quasi a la fi de la vaga, NdA], també ha de combatre resoludament tota temptativa de la seua banda de convertir-se en el guia de la classe obrera. Al meu parer, la funció més adequada que el partit podria proposar al soviet, és organitzar sindicats per corporacions i unir-los en una confederació sindical [...]. El caràcter indeterminat de la fisonomia política del soviet, el seu pretès caràcter “no partidari” obrirà pas només a la posada en pràctica d'una política de compromís [...]. Així, el soviet dels diputats obrers, fins i tot sense sospitar-ho, pot empenyar el moviment obrer al camí de l'oportunisme i pot involuntàriament tornar-se el forat que cerquen fins avui en va els partits burgesos, que s'esforçaven en posar els obrers a remolc de la burgesia”.*

La moció dels obrers de la fàbrica Semionov, publicada en el número 5 de *Novaia Jizn*, repeteix al seu torn: *“El soviet dels diputats obrers no pot exercir un paper de dirigent polític, perquè només podria complir aquest paper si regnés al seu si una comunitat d'idees sobre les qüestions polítiques, però aquesta comunitat d'idees no existeix i no pot existir. Només un partit, el POSDR, pot ésser el dirigent polític de la classe obrera”.*

Del 21 de març al 23 de novembre de 1905, se celebrà en Moscou la Conferència de les organitzacions del POSDR del nord de Rússia. La conferència adopta una resolució, publicada en el número 24 de *Novaia Jizn*, que redueix el soviet a un annex del partit: *“Únicament és indispensable construir un soviet de diputats obrers allí on l'organització no tinga un altre camí per a dirigir les manifestacions massives del proletariat, allí on calga alliberar la massa de la direcció dels partits burgesos sota els quals es troben. El soviet de diputats obrers ha d'ésser un aparell tècnic del partit per a realitzar en les masses la direcció política del POSDR. És per això que és indispensable prendre el control d'aquest en les nostres mans i dur-lo a reconèixer el programa i la direcció política del POSDR”.*

En aquesta mateixa conferència, els comitès bolxevics de Tula i Nixni-Novgorod treuen les conseqüències d'aquesta resolució: s'oposen a la constitució d'un soviet a la seua ciutat. L'endemà de la conferència, el diputat del soviet de Petersburg, en presentar-se en Sormovo per a invitar els obrers de la ciutat a constituir un soviet, veu rebutjada la seua proposta pel comitè bolxevic de la ciutat, que declara: *“Les organitzacions del partit de la ciutat han conquerit una influència total sobre les masses i la seua autoritat és molt gran”.*

El comitè bolxevic de Tula també s'oposa a la creació d'un soviet a la ciutat: *“Reconeixem que és molt important i útil que el soviet pugui ésser un instrument potent i irremplaçable, però en Tula, de moment, el soviet no cal”.*

El soviet de Tver, en els seus estatuts, reconeix la direcció política i ideològica del POSDR i només pot reunir els obrers que se senten socialdemòcrates o simpatitzants. En Voronej, la reunió constitutiva del soviet adopta una declaració que va en el mateix sentit: *“A la unió del govern i dels lladres, els oposem la unió indestructible del proletariat i dels camperols i, sota la bandera del Partit Obrer Socialdemòcrata de Rússia, vencerem al govern i guanyarem per a nosaltres la llibertat i el benestar”.*

Els bolxevics de Kharkov, la major ciutat industrial d'Ucraïna, treuen la conclusió d'aquesta posició, que comparteixen completament. En una lletra publicada per *Novaia Jizn*, expliquen: “*La nostra organització és prou forta i disposa d'una autoritat prou gran per a dirigir l'activitat política de les masses obreres. A partir d'ara, la qüestió plantejada entre nosaltres de la constitució de soviets de diputats obrers, cau per si sola.*”

En Tver, el comitè local del POSDR assoleix imposar en els estatuts del soviet la següent disposició, reproduïda en *Novaia Jizn*: “*El soviet dels diputats obrers té l'obligació de posar en pràctica les directives del partit, és a dir, realitzar en els fets el pla de lluita que el partit proposarà.*”

Lev Kamenev, que milita llavors a Petersburg, desenrotlla un punt de vista semblant: “*La vaga política, les jornades d'octubre han testimoniat l'hegemonia dels nostres eslògans, de la nostra tàctica, de la nostra idea de la revolució russa [...]. És per això que ara, la socialdemocràcia està confrontada a la tasca d'enfortir l'envergadura de la nostra organització, que torne inútils al proletariat les “guies polítiques” que constitueixen els soviets de diputats obrers sense partit, no socialdemòcrates i altres organitzacions que, a menys de veure en ells l'embrió de quelcom molt més gran, representen en els fets un substitut a la direcció de la socialdemocràcia reemplaçada per una direcció no socialdemòcrata.*”

Com remarca A. Kuraiev, autor d'un article sobre la discussió sobre els soviets en el *Novaia Jizn*, malauradament, Kamenev no desenrotlla en l'article la idea suggerida en passar en el parèntesi “*a menys de veure en ells l'embrió de quelcom molt més gran*”.

Diversos dirigents bolxevics de Moscou tenen el mateix punt de vista que l'expressat ací amunt. Així, en el periòdic bolxevic de Moscou, *Borba*, Vassiliev-Iukhin, que aleshores és un dels tres membres de la comissió executiva de la direcció bolxevic, disposant de plens poders en el partit, afirma: “*Organitzacions com els soviets són indispensables allí on l'única guia segura del proletariat (la socialdemocràcia) encara no s'ha assolit en el moment en què la revolució esclata, per a reunir les àmplies masses obreres en una sòlida organització.*” Sens dubte és aquesta posició la que explica que la primera assemblea fundadora (però sense mesures reals d'organització) del Soviet de Moscou no es realitzi fins el 22 de novembre i que la vertadera reunió d'organització del soviet s'haja desenrotllat el 6 de desembre, en vigílies de l'inici de la vaga general insurreccional. Tot i que les posicions són menys clares a Odessa, la reunió constitutiva del soviet d'aquesta ciutat es realitza el 28 de novembre.

¿Aquestes reticències de la major part dels comitès bolxevics expliquen la data tardana en què es constitueixen nombrosos soviets? En efecte, no és fins desembre, després de la liquidació brutal del Soviet de Petersburg, el vertader iniciador del moviment dels soviets, que es constitueixen soviets en Krasnoiarsk, en Mariupol, en Kremencug, en Saratov, en Taganrog, en Novorossiïsk i en una desena d'altres ciutats. En total, es creen 58 soviets. El Soviet de Petersburg havia convocat per a principis de desembre un congrés, que havia de reunir els diputats dels soviets existents o en curs de formació, així com sindicats que es multiplicaven, amb representants dels partits socialistes (les dues fraccions socialdemòcrates, bolxevics i menxevics, els socialistes revolucionaris i el Bund, el partit obrer jueu). La dissolució del soviet de Petersburg el 3 de desembre fa avortar el projecte.

Quan Lenin torna a Rússia el 8 de novembre, es veu davant una posició bolxevic de reserva, si no d'hostilitat, envers els soviets.

Lenin dirigeix a la redacció de Novaia Jizn una lletra titulada “Les nostres tasques i el soviets de diputats obrers”, qüestió, afirma, “extremadament important”. [...] Al principi d’aquest text, afirma que escrivint “com a observador” (ja que efectivament ell tornava de l’exili), “deixa a la redacció la responsabilitat de decidir si publicar o no aquesta lletra, redactada per un home mal informat”. La redacció de Novaia Jizn no s’ho fa dir dues vegades: no la publica. L’article, doncs, no serà conegut pels militants bolxevics!

Jean-Jacques Marie: La revolució de 1905 i la creació dels sindicats en Rússia²⁸

La manifestació del 9 de gener i la seua repressió sagnant per l’exèrcit i la policia tsaristes marquen la derrota política del “sindicalisme policial”. El govern abandona aquesta temptativa, que finalment es gira contra ell. El seu fundador Zubatov, romandrà en desgràcia fins al seu suïcidi en 1917, després de l’abdicació de Nicolau II, derrocat per la segona revolució russa al febrer de 1917.

Les vagues que responen al “Diumenge roig” del 9 de gener de 1905 són acompanyades per la creació dels primers sindicats independents. Aquests són il·legals, ja que gairebé cap llei reconeix la seua existència. Des de l’endemà a la manifestació del 9, el comitè de Petersburg del POSDR (bolxevics) difon dos opuscles. Crida a la vaga general i a la lluita armada contra l’autocràcia i crida al mateix temps a constituir sindicats, als quals aleshores hom dóna el nom vague d’“unió”: la paraula russa que designa als sindicats des de fins de 1905, *Professionalny soiuz*, o, abreujat, *Profsoiuz*, vol dir més exactament “Unió Professional”. El comitè afirma: “Sense la unió, sense associació, no pot haver-hi força. Fins i tot la vaga (aquest mitjà potent de la lluita del proletariat) no pot triomfar si els treballadors assalariats (els obrers) no es reuneixen primer en les unions”²⁹.

Els primers sindicats es constitueixen a les fàbriques metal·lúrgiques de la capital: Putilov, Semianikov, Obukhov, a partir de febrer. Els estatuts del sindicat constituït a la fàbrica Semianikov estipulen: “La unió té com a objectiu unir tots els obrers de la indústria metal·lúrgica en la lluita pels seus drets professionals i jurídics”. Els estatuts precisen aquest objectiu: el sindicat organitza els treballadors per a obtenir la millora de les seues condicions de treball, l’augment dels salaris, la reducció de la jornada de treball, la supressió de les multes, la millora de les condicions sanitàries. En el mateix esperit de les borses de treball franceses de l’època, de les quals els metal·lúrgics russos ho ignoraven tot, els estatuts afegeixen que el sindicat “*cuida l’elevació del nivell cultural dels seus membres obrint biblioteques, clubs, tot tipus d’establiments d’instrucció i formació (tècnica i d’altres), l’organització de conferències i reunions públiques, la fundació de diverses societats, etc.*”.

El reflux del moviment de vagues a partir de març frena la creació de sindicats. Així, la temptativa de l’11 de juny de constituir un sindicat d’empleats de comerç (hi ha més de 150.000 empleats i funcionaris de tota mena en Petersburg, capital imperial) havia estat brutalment dispersada per la policia. A la crida d’un comitè d’iniciativa, diversos centenars d’empleats i funcionaris, homes i dones, es reunien en el parc

²⁸ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25 (“La révolution russe de 1905”), CERMTRI, París, 2005, pàgines 86-92.

²⁹ *Listovki peterburgskikh boltxevikov*, 1902-1917, tom I, Moscou, 1939, pàgina 218.

Alexandrovski Sad. Abans d'ésser detinguts per la policia, tingueren temps d'elaborar una petició exigint:

- Una interrupció per a esmorzar al migdia;
- Una jornada de descans per setmana;
- L'atribució anual de jornades de vacances pagades pels patrons;
- Per a les dones embarassades, un mes de vacances pagades abans del naixement i un mes després;
- La instauració d'un sistema de protecció social pagat per l'empresa.

El comitè d'iniciativa envià la petició a l'associació de comerciants de la ciutat, els qui no jutjaren necessari respondre. Serà per a una altra ocasió.

La creació de sindicats coneix un nou i decisiu ímpetu amb la vaga general d'octubre de 1905. La vaga i la constitució de sindicats estan íntimament lligades. Així, la vaga dels ferroviaris, que donarà el seu impuls a la vaga general, comença el 7 d'octubre en les línies de ferrocarrils de Moscou. El 9 d'octubre, es realitza un primer congrés de ferroviaris a Petersburg, que adopta una taula reivindicativa (la jornada de treball de 8 hores, les llibertats cíviqes, l'amnistia per als presoners polítics), que expedeix per telègraf a totes les línies i tots els dipòsits alhora que decideix constituir un sindicat.

La vaga esclata el 12 d'octubre a les fàbriques de la metal·lúrgica de Petersburg on es constituïren a la primavera els primers sindicats, s'amplià el 13 i esdevingué general en la indústria el 14: aqueix dia, totes les fàbriques de la capital estan en vaga. Fins i tot els empleats del comerç estan en vaga; les farmàcies estan tancades. A partir del 15, la vaga de les fàbriques guanya els sectors no industrials: els bancs, telègrafs, correus, els empleats dels ministeris i tribunals. El 16 d'octubre, els artistes, ballarins i ballarines dels teatres i ballets imperials rebutgen tocar per al seu noble i militar públic.

El 13, es constitueix a la capital una assemblea de diputats de fàbriques, que pren el nom del soviets i reuneix dia a dia un nombre creixent de diputats. Tot i que ha estat concebut primer com un comitè de vaga, el soviets és un organisme polític, perquè organitza masses cada vegada més àmplies de treballadors, enfront de la patronal i l'estat, a través d'un conjunt de reivindicacions econòmiques, socials i polítiques. El seu desenvolupament estimula l'organització corporativa dels treballadors i li brinda el seu suport.

Per a detenir aquest moviment, el tsar atorga el 17 d'octubre un manifest, que reconeix la llibertat de paraula, de reunió i d'associació. Aquests drets han d'ésser codificats per lleis; mentre no ho siguen, romanen com a principis molt generals. Però el reconeixement de principi fet per a desarmar el profund moviment començat des del 12 d'octubre dóna un impuls formidable a la creació de sindicats a la capital: en menys de sis setmanes, de meitat d'octubre a finals de novembre, es constitueixen 41 sindicats, reunint més de 30.000 membres. El moviment, que coneix una acceleració fantàstica, comprèn totes les professions: el 24 d'octubre, es crea per exemple, el sindicat dels obrers forners que, des del dia de la seua constitució, reuneix 91 obrers forners, i el sindicat dels sabaters, que reuneix 400 adherents des del primer dia; en el mateix moment, es forma el sindicat dels obrers i obreres tèxtils que, després de la seua segona reunió, el 27 d'octubre, ja reuneix 450 adherents. El 9 de novembre, es crea un sindicat de servents i mossos de cafè, del qual l'assemblea constitutiva reuneix més de 2.000 participants. Alguns dies més tard, es constitueix el sindicat de cuiners.

Els sindicats es constitueixen primer com a unions d'ofici. Per exemple, en la metal·lúrgia, es formen unions de fonadors, de tècnics, de maquinistes, ajustadors, muntadors elèctrics, ferrers. En la indústria tèxtil es creen, independentment els uns dels altres, unions de teixidors, filadors, cinters, tintorers i calceters.

Si la base constitutiva d'aquests diversos sindicats és en els seus inicis essencialment corporativa, les mateixes necessitats de la lluita reivindicativa contra la patronal i el govern, faran esclatar ràpidament aquest marc inicial estretament corporatiu. Dos factors faciliten aquest esclat ràpid del marc inicial:

-Les relacions entre nombrosos sindicats i el Soviet de Petersburg.

-La política unificada de la patronal per a oposar-se a aquest moviment i impedir els treballadors que obtinguen la satisfacció de les seues reivindicacions.

Representants de set sindicats (impressors, funcionaris, empleats d'oficina, farmacèutics, rellotgers, sastres i tècnics) participen en les reunions del Soviet de Petersburg, que es constituí el 13 d'octubre. Des de principis de novembre, 16 sindicats tenen en qualitat de representants 54 membres en el soviet. Després el soviet, amb l'acord dels sindicats involucrats, definí regles de representació sindical al seu si: un diputat cada mil membres. El soviet, que reuneix sobre una base comuna diputats de totes les professions, empena llavors naturalment els sindicats que participen en la seua activitat a superar el caràcter inicial purament corporatiu de la seua constitució.

La política de la patronal també empena involuntàriament els obrers en aquest sentit. Per a respondre a la decisió del Soviet de Petersburg d'imposar la jornada de 8 hores, els patrons decideixen a meitat novembre el lock-out de les fàbriques metal·lúrgiques. En resposta a aquesta decisió, que afecta totes les fàbriques i totes les categories, els sindicats reuneixen el 16 de novembre una assemblea general de diputats dels metal·lúrgics de la capital, elegits sobre la base d'un diputat cada 100 obrers. L'assemblea discuteix la creació d'un sindicat dels metal·lúrgics de tota la ciutat de Petersburg (que compta aleshores amb un poc més de 100.000 metal·lúrgics). El 20 de novembre, els sindicats d'unes diverses fàbriques organitzen reunions comunes per a discutir la realització d'aquesta perspectiva; una comissió encarregada de marxar en aquest sentit reuneix els diputats de les més grans fàbriques de la metal·lúrgia de la capital: Putilov, Semianikov, Obukhov i Alexandrovski. Una segona reunió comuna dels sindicats d'unes quantes fàbriques afirma la necessitat de crear amb tota urgència aquest sindicat. Poc abans, s'havia constituït una Unió d'unions (no industrials), on entren les unions professionals recentment formades de docents, enginyers, metges i advocats.

En la mateixa via, els sindicats que es constitueixen cada setmana intenten ràpidament centralitzar la seua activitat: el 6 de novembre de 1905, els representants de sis sindicats (els fusters, impressors, sastres, sabaters, teixidors i jardiniers) constitueixen un "Buró Central dels Sindicats de Sant Petersburg", que elegeix un secretariat presidit pel militant socialdemòcrata menxevic M. Grinevitx (pseudònim de M. Kogan). Entre els membres del secretariat, es troba el futur bolxevic i especialista mundial de Marx i Engels, David Riazanov. Aquest buró central dels sindicats de la ciutat, el rol del qual és coordinar l'activitat dels sindicats amb què està en relació i publicar un butlletí o una revista d'informació, d'anàlisi i consells, designa dos diputats amb veu deliberativa al comitè executiu del soviet. Decideix publicar una revista regular, titulada *El Sindicat*.

L'historiador del moviment sindical Nossatx resumeix així les principals reivindicacions proposades pels sindicats de la capital: "*Les reivindicacions econòmiques ocupaven el lloc essencial en els estatuts dels sindicats i, especialment, l'establiment de la jornada de vuit hores, l'augment de salaris, la supressió d'hores extres i del treball nocturn, la prohibició del treball infantil, l'alleugeriment de les condicions de treball i de la situació de les dones, la supressió de multes, la millora de les condicions de treball i d'existència. Els obrers incloïen en l'estatut dels seus sindicats exigències jurídiques capitals: el reconeixement dels seus diputats electes, el*

dret de vaga, el dret a constituir sindicats, el dret de reunió, la llibertat de premsa, la inviolabilitat de la persona i del domicili, l'assistència jurídica gratuïta"³⁰.

La voluntat dels sindicats de centralitzar la seua activitat enfront del govern es palesa en particular en els ferroviaris, els quals foren realment el motor de la vaga general d'octubre. Realitzen un congrés nacional (panrus) a Moscou a principis de desembre, en el mateix moment en què es constitueix efectivament... i molt tardanament... el Soviet de Moscou. Aquestes dues iniciatives es realitzen mentre que els militants de les tres fraccions i partits "socialistes" (bolxevics, menxevics i socialistes revolucionaris) es prepararen per a la insurrecció. Representants d'aquestes tres organitzacions acaben, d'altra banda, d'exposar els seus plans en una sessió especial del congrés. Aquest congrés concloué amb un míting el 9 de desembre, que la tropa ataca i dispersa a canonades.

El Soviet de Petersburg preparava la realització d'un congrés dels soviets i dels sindicats, amb representants dels partits "socialistes", al desembre. La seua detenció impedeix la celebració.

Després de la detenció del soviets de Petersburg, el 3 de desembre de 1905 i de l'aixafament de la insurrecció de Moscou, a les darreries de desembre de 1905, el govern dirigeix una brutal ofensiva contra el moviment obrer i els sindicats naixents: només a la ciutat de Petersburg, al voltant de 1.000 militants obrers són arrestats i empresonats, prop de 7.000 són exiliats, majoritàriament per mesures administratives, es prohibeixen deu publicacions sindicals. Nombrosos locals sindicals són saquejats, els seus documents i la seua tresoreria són confiscats. Les reunions del Buró Central dels Sindicats de Petersburg dels dies 9, 17 i 30 de desembre de 1905 estan dedicades sobretot a fer el trist inventari dels locals saquejats i robats, dels sindicats dissolts (entre els quals està l'encara embrionari dels metal·lúrgics), de les direccions sindicals arrestades en bloc i dels empresonats, com els del sindicat dels barreters, sastres, treballadors marítims. La policia deté el president del sindicat dels cotxers, trenca tot el mobiliari del local i li posa bandes de clausura.

El Buró Central dels Sindicats de Petersburg, en la seua reunió del 31 de gener de 1906, en ple desenvolupament de la repressió governamental, es fixa cinc regles de funcionament o tipus d'activitat que mostren que està molt lluny de constituir l'organisme dirigent d'una estructura sindical del tipus unió departamental (però no hi ha departaments a Rússia!) i té un rol essencialment consultiu i propagandista.

- 1) Els sindicats que hi adhireixen li aporten la suma extremadament exigua del 2% de la suma de les seues cotitzacions;
- 2) El Buró pot rebre donacions;
- 3) Organitza conferències, concerts i loteries;
- 4) Pot comprar llibres amb descomptes i revendre'ls a preu normal per a sostroure recursos;
- 5) Pot editar opuscles sobre el moviment sindical i obtenir préstecs.

Els recursos d'aquest Buró Central dels Sindicats són absolutament insignificants. L'informe financer per a 1906 establert per aquest buró central al febrer de 1907 forneix les xifres següents: els recursos mensuals del buró eren un mitjana de 144 rubles i 32 copecs. D'aquesta suma, 36 rubles i 29 copecs provenen de cotitzacions aportades pels sindicats membres. Els abonaments i venda de revistes i opuscles brinden un guany mitjà de 52 rubles i 3 copecs, l'activitat de coedició amb sindicats li aportaven 50 rubles. A aquesta suma molt modesta, se li afegeixen 5 rubles d'ingressos annexes.

³⁰ V. I. Nossatx: *Profsoiuzi Sankt-Peterburga* (1905-1930), Sant Petersburg, 2001, pàgina 36.

Hom pot jutjar la insignificança d'aquestes quantitats comparant-les, per exemple, amb l'escala de salaris dels obrers forners arrencada pel seu sindicat a principis de 1906: el salari mínim mensual d'un obrer forner és de 50 rubles, el d'un obrer pastisser és de 40, el d'un aprenent 35 rubles i el d'un contramestre pastisser és de 70 rubles. Així, el conjunt de les cotitzacions aportades pels sindicats membres del Buró Central dels Sindicats a aquest últim era igual al salari mínim mensual d'un aprenent. El seu pressupost mensual era igual al salari mensual de tres obrers forners, tots els recursos junts. Aquest Buró Central dels Sindicats no tenia, doncs, cap possibilitat de coordinar o de centralitzar res.

Tanmateix la repressió, pogué no obstant, contribuir a l'organització i la realització, del 24 al 28 de febrer, d'una conferència panrussa dels sindicats, és a dir una conferència que reuní sindicats de diverses regions del país. Els sindicats de Petersburg i de Moscou hi havien enviat cadascun tres diputats, els d'altres ciutats, dos. La conferència, que apunta sobretot a organitzar un intercanvi entre els presents, estableix un quadern de reivindicacions mínimes, incloent-hi sobretot la medicina del treball; si bé no pot obrir el pas a una confederació sindical, que el govern no acceptaria, arriba a una conclusió que treu el diputat de Nixni-Novgorod: la classe obrera, diu, ha comprès “*que la nostra força està en la unitat; cap càstig per part del règim policial burocràtic obligarà el proletariat a detenir el combat que ha entaulat pels seus drets jurídics i corporatius*”³¹. No és una gran frase: és l'anunci del que passarà en els anys següents. Una vegada sembrades les llavors de l'organització, el règim podrà assajar d'ofegar-les, no podrà extirpar-les.

El govern, confrontat a la potència del jove moviment obrer, tot i el reflux de l'onada revolucionària, no pot acontentar-se només amb la repressió. Decideix llavors autoritzar legalment els sindicats, intentant al mateix temps encotillar-los amb disposicions extremadament restrictives. Promulga, el 4 de març de 1906, un decret titulat “*Regles provisionals sobre les societats i les unions*”. Aquestes regles provisionals posen en el mateix pla els sindicats dels assalariats i les organitzacions patronals, com hom ho veu clarament en la lectura del paràgraf 1 del títol II reproduït al final d'aquest article. Defineixen l'esfera d'activitat autoritzada per als sindicats, limita el seu camp de reclutament prohibint el dret a sindicar-se als empleats dels ferrocarrils de l'estat i privats i dels serveis telefònics que els pertanyen.

Les regles provisionals volen reduir el sindicat al rol de societat d'ajuda i socors mutus i tancar-lo en la col·laboració amb la patronal, limitant la seua activitat a la d'un organisme de discussió amb aquesta última per tal d'allunyar tot tipus de conflicte, reduït a una incapacitat de compressió. És un esbós de “diàleg social” amb intervenció d'una instància de mediació (*veure els extractes de les regles provisionals en pàgina al final d'aquest article*).

L'historiador del moviment sindical a Sant Petersburg, Nossatx, subratlla un altre aspecte dels límits estrets en els quals la llei vol tancar l'activitat de l'organització sindical: “*La llei limitava les possibilitats d'unió dels sindicats a nivell de la ciutat, de la província i del país*”³², és a dir, prohibia constituir unions locals o provincials interprofessionals i federacions d'oficis o d'indústria i, per descomptat, una confederació! El paràgraf 6 de la part II estipula, en efecte, explícitament: “*La unió de dues o diverses societats professionals [és a dir, sindicats] en una sola unió està prohibida*”.

Aquesta disposició no aconseguirà impedir que sindicats d'oficis d'una mateixa ciutat s'unisquen en sindicats de metal·lúrgics, obrers tèxtils, forners o altres de

³¹ *Ibidem*, pàgina 50.

³² *Ibidem*, pàgina 49.

Petersburg o d'una altra ciutat, ni tampoc impedir que els diputats de sindicats de diverses ciutats organitzen conferències o reunions comunes, però aquestes trobades no poden obrir el pas a la constitució d'instàncies regulars. La llei assolirà efectivament impedir la formació d'unions interprofessionals a nivell local i provincial i federacions.

Tot i açò, afavoreix un nou desenvolupament de la creació de sindicats. A principis de març, en uns quants districtes de la ciutat, es reconstitueixen comitès d'iniciativa per a la formació d'un sindicat dels metal·lúrgics de Petersburg. L'11 de març, els obrers de Putilov decideixen, sense esperar, constituir un sindicat dels metal·lúrgics del districte de Narva. Amb l'ajuda del Buró Central dels Sindicats, 2.000 metal·lúrgics es reuneixen el 30 d'abril i constitueixen "La Societat Professional dels Obrers del Metall". L'assemblea elegix una direcció provisional, formada per tres diputats de cada direcció de districte. La reunió elegix per unanimitat Iosiv Ianisevitx president del sindicat, el tresorer electe és Mikhaïl Tomski, el futur dirigent bolxevic, futur president dels sindicats soviètics i futur membre de l'"Oposició de Dreta" junt a Bukharin i Rikov. El secretari electe és Roman Malinovski, que es convertirà quatre anys més tard en agent provocador pagat per la policia, després en 1912, diputat bolxevic, abans d'ésser obligat a dimitir en 1914, després afusellat en 1918 en tornar a Rússia.

L'activitat del sindicat dels metal·lúrgics, que obtingué reduccions de la jornada de treball en unes quantes fàbriques³³, inquieta molt les autoritats i, el 28 de juliol de 1906, dissolen el sindicat, el seu local és devastat, els seus béns, els seus arxius i la seua caixa són confiscats per la policia. El mateix dia, el govern també dissol el sindicat dels sabaters. Els dos sindicats decideixen passar a la clandestinitat. En ella, el sindicat dels metal·lúrgics continua desenvolupant-se: al 1er de juliol de 1906, comptava amb 6.261 adherents; al 1er de gener de 1907, comptava amb 11.332.

El sindicat de sabaters féu el mateix. Com a resposta a la dissolució, el seu secretari escrivia en el periòdic des d'ara il·legal del sindicat, *El Sabater de Petersburg*: "Camarades! El 28 de juliol, deixem d'existir oficialment com a sindicat. Però les nostres necessitats no estan satisfetes, són les mateixes que abans [...]. Continuarem la lluita amb la mateixa energia. Només han tancat el nostre local, però és impossible destruir en nosaltres la consciència de la comunitat dels nostres interessos. La dissolució del nostre sindicat només ens empena a unir-nos encara més estretament [...]. El més important en la lluita és l'organització"³⁴.

Sens dubte és la principal lliçó que treuen llavors els militants sindicals russos a l'inici d'una lluita molt difícil. En els anys següents, en efecte, el reflux de l'onada revolucionària, el creixement de l'atur (de gener a agost de 1906, el nombre de desocupats a Petersburg passa de 22.000 a 42.000) i la brutalitat de la repressió policial i patronal fan perdre als sindicats a la majoria dels seus adherents, però no aconsegueixen destruir-los.

No obstant això, la patronal i el govern no retrocedeixen enfront de res. Al juny de 1907, l'Associació dels Fabricants i Empresaris de Petersburg crea un fons especial antivaga, destinat a finançar als grocs, esquiroles i pogromistes. En 1907, en les grans empreses de la metal·lúrgia (en Putilov, a la fàbrica metal·lúrgica, en Obukhov i en d'altres més), la patronal baixa els salaris entre un 30% i un 40%. Les baixades de

³³ En 21 empreses metal·lúrgiques amb 10.825 treballadors, havia obtingut la reducció de la jornada de treball a 8 o 9 hores. En altres 21 empreses amb 21.400 treballadors, havia obtingut la reducció a 9,5 o 10 hores. En 1907, la patronal farà tornar a augmentar la duració de la jornada de treball a 11 hores o més amb rebaixa de salari.

³⁴ V. I. Nossatx, *ibídem*, pàgina 56.

salaris, l'augment de la jornada de treball, anul·len les conquestes arrencades en aquest terreny en 1906. Govern i patronal cooperen estretament en aquest sentit.

De juny de 1907 a abril de 1908, la policia tanca en Petersburg 27 publicacions sindicals. A principis de 1907, Petersburg comptava amb 44 sindicats que reunien gairebé 52.000 obrers i obreres. A meitat de 1908, només queden 28 sindicats que reuneixen 22.300 membres... dels quals només 7.418 havien pagat la seua cotització. Al juliol de 1909, el nombre de cotitzants queia a 5.418. En 1910, només quedaven en Petersburg 17 sindicats. El sindicat dels metal·lúrgics compta aleshores amb 3.675 adherents, però només un terç paga la seua cotització. El sindicat dels obrers i obreres tèxtils veu passar al seu nombre d'adherents de 4.000 al març de 1907 a 430 a les acaballes de 1910. En 1907, els sindicats editen a Petersburg 27 publicacions; en 1908, 15; en 1910, el seu nombre caigué a 6...

Però el moviment que havia aixecat els obrers i obreres en 1905 i 1906, malgrat les aparences, no havia estat anul·lat; els sindicats, fins i tot desmantellats, fins i tot prohibits i impeditos de coordinar-se en unions i federacions, no havien estat destruïts. Govern i patronal anaven a adonar-se'n quan el moviment obrer, a partir de 1911, reprèn el seu ímpetu.

Decret del tsar Nicolau II sobre els sindicats i organitzacions patronals (denominats ambdós com a "societats professionals")

Regles provisionals sobre les societats i les unions (4 de març de 1906)

Sense esperar la promulgació, conforme al Manifest del 17 d'octubre de 1905, d'una llei general sobre les unions i les societats, hem jutjat convenient posar en pràctica les següents regles provisionals sobre aquest punt.

Títol II:

1. Les societats professionals tenen per objectiu assolir explicitar els interessos econòmics i arribar a un acord sobre ells, millorar les condicions de treball dels seus membres o elevar la productivitat de les empreses que els pertanyen.

2. En particular, les societats professionals poden donar-se com a objectiu:

a) cercar els mitjans per a eliminar, gràcies a un acord o a l'examen d'una tercera instància, les incomprendions nascudes sobre la base de les condicions definides pels acords entre els ocupadors i els assalariats;

b) Explicitar les xifres del salari i d'altres condicions de treball en les diferents branques de la indústria i del comerç;

c) Fornir subsidis als seus membres;

d) Constituir caixes destinades al finançament de soterraments, a la compra de l'aixovar, a l'ajuda mutual;

e) Organitzar biblioteques, escoles professionals, cursos i conferències;

f) Fornir als seus membres la possibilitat d'adquirir a baixos preus objectes de primera necessitat i instruments de producció;

g) Aportar assistència en la recerca de treball o força de treball;

h) Fornir assistència jurídica als seus membres [...];

6. La unió de dues o més societats professionals en una unió està prohibida. Estan prohibides també les societats professionals dirigides per institucions o persones que es troben en l'estranger.

Signat: “Nicolau”

N. A. Ivanov i V. V. Txelokhaiev: La vaga general de correus de novembre de 1905 en Rússia

(N. A. Ivanov i V. V. Txelokhaiev, *Voprossi Istorii*, 1977, adaptació de Catherine Dorey)³⁵

Correus i telègrafs tenia una plantilla de 50.800 persones en 1904, funcionaris dividits en 6 categories³⁶ i “empleats inferiors” (carters, ordinaris i guàrdies). Els alts funcionaris que formaven el comandament (al voltant del 3% del conjunt dels funcionaris), estaven lligats més estretament a l'aparell d'estat i la burgesia, però les condicions d'existència de la gran majoria estaven pròximes a les de la classe obrera.

Generalment eren reclutats en el seu propi medi o en la petita burgesia, sobretot urbana. El govern s'esforçava en mantenir un cert esperit de envers els funcionaris i de no reclutar més que elements segurs.

Condicions de treball aclaparadores i salaris de misèria

Lenin havia destacat l'explotació extrema soferta per aquests empleats. A les operacions postals pròpiament dites s'havien agregat, a partir de 1885, el funcionament del telègraf i després, al començament del segle XX, les operacions d'estalvi. El tràfic estava en constant augment, nous aparells (el telègraf Hugues) exigien una atenció constant. A aquesta intensificació del treball s'hi agregava, sovint, una prolongació de la jornada de treball, de 12 a 14 hores (a vegades fins i tot de 16 a 18 hores) segons el volum de correspondència a tractar. Les guàrdies de nit eren corrents.

Quant al salari, era extremadament baix: 36 rubles 75 copecs per mes per als funcionaris de cinquena categoria, de 28 rubles a 24 rubles amb 50 per als de la sisena categoria (categories a què pertanyien en 1905 el 78% dels funcionaris). Els carters guanyaven de 12 a 33 rubles per mes. Lenin feia notar que “els empleats amb les remuneracions més baixes tenien literalment un salari de fam”. A més, no tenien vacances pagades ni llicències per malaltia, i no tenien dret a una jubilació més que després de 50 anys de servei.

El Ministeri de Correus tenia funcions de policia (control de la correspondència, còpia, fotografia, confiscació de lletres i telegrams) cosa que indignava una part dels empleats.

³⁵ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 26, París, 2005, pàgines 43 a 51.

³⁶ En rus, txinovkik. En 1722, Pere I instaurà un sistema que lligava noblesa i servei a l'estat: tot noble està adscrit al servei de l'estat (en l'administració, l'exèrcit o la cort) i els empleats de l'estat foren estrictament jerarquitats, segon la “escala dels rangs”, dividida en 14 graus (txin); fins i tot el grau més baix fornava accés a la noblesa (per al seu posseïdor), a partir del grau 8 a la noblesa hereditària; la condició miserable dels funcionaris més modestos fou immortalitzada per Gogol en *El capot*.

Les reivindicacions

La revolució que començava afavorí la radicalització dels elements més conscients. Àmplies capes es posaren en moviment en el marc d'una campanya de peticions. Segons dades incompletes, entre març i maig de 1905, els empleats de 16 ciutats redactaren peticions a la seua direcció local i a les autoritats, pensant que podrien millorar la seua situació material i els seus drets per vies "legals". Aquest moviment ja era un pas endavant. Aquesta campanya de peticions ajudà a elaborar reivindicacions unides, a prendre consciència dels interessos comuns. Aquestes contemplaven la disminució de la jornada de treball (a 6 hores per als telegrafistes i a 8 hores per als empleats de correus), l'augment de salaris (50% sobre el salari bàsic i 30% sobre els subsidis d'habitatge, l'alineament dels salaris més baixos amb el dels carters, la supressió de multes), les assegurances socials (un mes de llicència anual, ajuda mèdica gratuïta, limitació de l'antiguitat a 25 anys, augment de les jubilacions), la modificació del dret de treball (introducció d'una progressió a l'antiguitat, limitació de l'arbitrarietat dels superiors, etc.).

Diversos comitès del POSDR difongueren pamflets específics dirigits als empleats de correus i telègrafs, a Irkutsk (al març), Moscou (al maig), Karnov (al juny), Letònia, etc. Mentre recolzaven les reivindicacions econòmiques dels empleats, els bolxevics les lligaven a les consignes polítiques de lluita contra l'autocràcia, de convocatòria a una assemblea constituent, d'instauració d'una república democràtica, i, també, a l'objectiu últim de la classe obrera, a la lluita pel socialisme. Aquests pamflets, denunciaven la política del govern i de la burgesia, explicaven la insuficiència de les formes legals de lluita, cridaven a la vaga general i a la lluita armada.

La vaga general d'octubre de 1905

Amb els empleats ferroviaris, del comerç i de la indústria, dels transports urbans, de les administracions, molts empleats de correus i telègrafs participaren activament en la gran vaga política nacional d'octubre de 1905, sobretot a Moscou, Sàmara, Vilno, Irkutsk, Nixni-Novgorod, etc. Els obrers feren molt per a arrossegar els empleats de correus a la vaga. A Moscou, els empleats del correu central i del telègraf participaren en reunions comunes amb els obrers i els empleats ferroviaris i els demanaren que els ajudaren a organitzar la vaga. En Sàmara, les manifestacions feren aturar el treball als locals de correus i en Sormovo, el treball del telègraf fou interromput amb l'ajuda dels obrers de la fàbrica de Sormovo.

Diferents categories d'empleats, d'obers de petites empreses, formaren els seus sindicats ràpidament. Sovint fins i tot abans que els obrers de les grans empreses.

La formació del sindicat

El centre de constitució del sindicat de correus fou Moscou, on, des de 1902, existia en la central de correus un grup clandestí d'empleats dirigit pel carter bolxevic V. Muraviev. El sindicat nacional de ferroviaris (BJC) també exercí un paper important, el seu programa i els seus estatuts serviren de model al sindicat de correus. Al juliol de 1905 es constituí un grup clandestí per a l'organització del sindicat i, a l'agost, una oficina provisional. Durant la vaga d'octubre, el 14, un buró central del Sindicat Nacional d'Empleats de Correus i telègrafs fou elegit després d'un míting de treballadors de les comunicacions; el 22 d'octubre, s'adoptaren el programa i l'estatut del sindicat, publicats en el periòdic *El Correu de La Vesprada*, i difosos per a la discussió en totes les localitats. S'anunciava que calia elegir prompte delegats al congrés que se celebraria els primers quinze dies de novembre.

La crida a la formació d'un sindicat fou ben acollida, i, segons dades incompletes, comptava amb 46.000 membres a partir de la tardor. La direcció moderada del sindicat sobreestimava visiblement el manifest tsarista del 17 d'octubre, que prometia un cert nombre de llibertats i la creació d'una Duma (Assemblea).

Apel·là diverses vegades al govern tsarista, esperant millorar la situació dels empleats en el marc de la llei. El govern declarà que la llibertat de sindical proclamada en el manifest no s'estenia als empleats de l'estat, i que aquells que s'afilaren s'exposaven a ésser acomiadats. El congrés fou prohibit i els membres actius del sindicat, acomiadats.

Els empleats compregueren que calia una actitud més decidida. Li manllevaren a la classe obrera la idea de la vaga, havent quedat demostrada en la pràctica l'eficàcia de la vaga de masses revolucionària. A finals d'octubre, fou inclosa en el projecte d'estatut del sindicat.

A principis de novembre de 1905, els empleats començaren a pronunciar-se cada vegada més a favor de la mesura en els mítings d'unes quantes ciutats. Tenint en compte el nou estat d'ànim, la direcció del sindicat cridà a preparar-se per a la vaga i la posà en l'ordre del dia del congrés nacional, convocat a Moscou el 15 de novembre. El congrés havia de discutir la data de la vaga, la seua organització, el seu caràcter, els contactes amb els altres sindicats i els partits.

Les mesures repressives del govern acceleraren el moviment. En conèixer l'acomiadament dels membres actius, la direcció del sindicat envià en el matí del 15 de novembre un telegrama a Witte, amenaçant cridar a la vaga si no eren reintegrats. En no rebre resposta de Witte en el transcurs de les 12 hores acordades, el congrés cridà tots els empleats de correus i telègrafs a aturar. En la vesprada, el 14, havia començat la vaga en Irkutsk, Astràgal, Omsk.

15 octubre: la vaga

La vaga tingué un caràcter general. La mobilització revolucionària al país, l'exemple de la vaga d'octubre, la creixent organització dels empleats al sindicat afavoriren el moviment. El fet que la xarxa de correus i telègrafs formés un tot, que els empleats tingueren un únic patró, empentava també el personal a unificar el seu moviment. La vaga afectà les oficines de correus i telègrafs de 227 ciutats de Rússia, nombrosos centres postals als ferrocarrils i en l'exèrcit. Segons dades molt incompletes de la direcció central de correus i telègrafs, a novembre-desembre de 1905, 9.667 empleats estaven en vaga en 28 circumscripcions postals (o siga, el 66% del personal d'aqueixes circumscripcions). Els telegrafistes, sobretot els "iuzistes" [*aquells que asseguraven el funcionament del telègraf Hugues*], participaren activament en la vaga. Sovint, exercien un paper dirigent en els comitès de vaga, en l'organització de serveis d'ordre. Els funcionaris més modestos, en particular, els carters, també palesaren molta determinació i obstinació en la lluita. En la central de correus de Sant Petersburg, hi havia 29,4% de vaguistes (317 persones), però els empleats de rang inferior estaven tots en vaga. En Orlov, hi havia el 36,6% de vaguistes, majoritàriament de rang inferior. A Riga, la vaga era gairebé total, excepte entre els empleats de rang superior. El mateix ocorria en Libav, Mitav, Revel i d'altres ciutats dels Països Bàltics. Els funcionaris de rang superior en general eren hostils a la vaga i formaven el nucli de trenca vagues. Però en alguns casos, participaven en la vaga i fins i tot la dirigien, com en Kharkov i Odessa.

Localment, la vaga estava dirigida pels comitès sindicals locals o per comitès formats especialment seguint l'exemple dels comitès de vaga obrers. Hi hagué comitès

de vaga en Sant Petersburg, Moscou, Orlov, Briansk, Odessa, Kharkov, Sàmara, Ekaterinoslav, Irkutsk, Novorossiisk, Riazan i moltes altres ciutats.

Un congrés fundacional

La direcció comuna de la vaga s'esforçà en realitzar un congrés, establir-lo i desenrotllar les reivindicacions, concretar els objectius de la vaga, organitzar l'ajuda als vaguistes; es creà una comissió especial per a repartir aquesta ajuda. No obstant això, aquesta "direcció comuna" era limitada. Localment, els esdeveniments es desenrotllaven en funció de les condicions locals. No obstant això, aquesta temptativa de coordinar el moviment a escala de tot el país era important. Al mateix temps, la vaga influencià directament els treballs del congrés.

Se sap molt poc sobre la composició social i la pertinença política dels participants al congrés, però sembla que la majoria eren funcionaris de rang superior. El president, Parfenenko, era un funcionari de segon rang, el president del comitè de Moscou, Miller, un empleat d'expedició. Un membre de la direcció, Dvuxilnii, era enginyer electricista; un membre de la direcció electe pel congrés, Udalov, era carter. Entre els membres de la direcció provisional, Massanov i Simiguin eren socialdemòcrates, Parfenenko, Povkh i Akimov defensaven les posicions dels socialistes revolucionaris, Dvuxilnii era més aviat liberal.

La representació al congrés havia d'assegurar una igualtat exemplar entre els funcionaris de rang superior i inferior; no havia d'haver-hi més de quatre delegats per província: dos havien d'ésser de rang inferior o carter i dos (sobre un total de quatre) representar un establiment important. Hi havia 109 delegats al congrés, entre ells 85 funcionaris i 18 carters.

Dues tendències

Entre els delegats, hi havia socialdemòcrates, socialistes revolucionaris, alguns liberals, però la majoria no pertanyia a cap partit i la seua posició no estava determinada per endavant. En el curs de les sessions del congrés, aguaitaren dues tendències: una tendència moderada, que volia limitar-se a les qüestions econòmiques i, fins i tot, després d'iniciada la vaga, continuar dins del marc del manifest; i una tendència revolucionària, que lligava la lluita econòmica a la solució de les principals qüestions polítiques, que volia actuar activament contra el govern i unir-se a la classe obrera. Aquesta última tendència s'enfortí en el transcurs del congrés i, en definitiva, exercí una influència decisiva. Aquest procés de radicalització fou prou ràpid sota la influència de tres elements: l'impuls des de baix dels empleats en vaga, que havien tingut un paper actiu durant el transcurs d'aquesta i havien elaborat reivindicacions més radicals; la influència de la classe obrera i la del Partit Bolxevic; i les mesures repressives del govern.

En el programa i els estatuts del sindicat, les reivindicacions avançades durant la campanya de peticions foren generalitzades, desenrotllades i concretades. El programa plantejava la qüestió de la instauració d'una remuneració mensual mínima (50 rubles per als funcionaris, 30 rubles per als empleats pitjors pagats, 25 per als becaris) i un augment de l'antiguitat, cada tres anys. Es reivindicava una seguretat social estatal, la supressió dels graus, dels signes distintius, dels uniformes, el millorament del nivell cultural dels empleats. És significatiu que els treballadors d'aquest sector hagen relacionat el millorament de la seua situació material i el del servei de correus i telègrafs en el seu conjunt, la qual cosa era impossible sense una democratització general de tot el sistema social, econòmic i polític del país. En el programa estava inclosa la convocatòria immediata a una Assemblea Constituent, i en els estatuts, l'exigència de

l'establiment d'una república democràtica a Rússia. Els delegats consideraven necessari lluitar per la realització efectiva dels drets de reunió, de sindicats, de vaga, de llibertat de paraula, de premsa, d'inviolabilitat de la persona i del domicili. Dues resolucions exigien la supressió de la censura sobre el correu i la premsa.

Un crida adoptada al congrés el 21 de novembre afirmava que la vaga era, de fet, dirigida contra el govern, i que la victòria dels empleats de correus i telègrafs era la del poble.

Obrers i empleats colze a colze

Un servei d'ordre obrer muntava guàrdia als centres postals, ajudant a allunyar els esquiroles. En tota una sèrie de centres industrials, els empleats de correus i telègrafs havien establert un contacte permanent amb els obrers de les principals empreses, en Nixni-Novgorod amb els obrers de la fàbrica Sormov i de la fàbrica Dobrov, en Kharkov amb els de la fàbrica de locomotores i de la fàbrica Guelfer-Sade; en Briansk amb els de la fàbrica de rails Bexiks; en Perm, sis dirigents de la vaga de correus i telègrafs que havien estat arrestats foren alliberats després que els obrers de la fàbrica Motovilikhinski amenaçaren de fer vaga per a obtenir el seu alliberament. Els obrers tèxtils de Moscou decidiren boicotejar les empreses que enviaven esquiroles als centres postals. En Ekaterinoslav, on el director de correus havia decidit inculpar els vaguistes, el governador hagué d'anul·lar aquesta decisió, reconeixent que era precipitada *“en raó de l'excitació dels obrers”*.

Igualment s'establir relacions amb els ferroviaris (en Gomel, Poltava, Ekaterinoslav, Rostov en el Don, Kharkov, etc.). En Vologda, se celebraren mítings comuns.

Per regla general, l'atmosfera en els mítings era més decidida i combativa que al congrés. La resolució adoptada el 25 de novembre en el míting dels empleats de correus i telègrafs de Moscou afirmava que s'*“unien a la lluita de tota la classe obrera per l'alliberament total [...], estaven profundament convençuts que només l'acció unida de tots els explotats, de tots els treballadors, pot posar fi a totes les formes d'opressió i d'explotació”*. La resolució del 28 de novembre subratllava: *“Tota la classe obrera està de la nostra banda”*, i deia en la seua crida: *“Visca la unió de tota la classe obrera! A baix el govern!”*.

Les relacions entre el sindicat i els partits

El congrés estava més dividit. Després de llargues discussions, decidí no recolzar totalment les posicions de cap partit i deixar als diversos grups en llibertat de constituir-se amb la condició d'adoptar com a mínim el programa polític i professional del sindicat. En la seua activitat social i política, el sindicat podia establir acords d'unitat d'acció amb les altres organitzacions (partits, sindicats) si aquestes no s'oposaven al seu programa. Així, el congrés se situava en oposició a les organitzacions monàrquiques-burgeses com la dels cadets i afirmava la possibilitat d'unir-se amb els partits i els sindicats que exigien la convocatòria d'una Assemblea Constituent i d'una república democràtica. És característic que el congrés li donés als comitès locals el dret d'entrar en relació només amb les organitzacions proletàries.

Quines foren les conseqüències pràctiques d'aquestes posicions? Se sap que hi hagueren relacions amb el sindicat nacional de ferroviaris en la persona de Bogdanov, Alexandrov, Vorobiev, amb el comitè de vaga de Moscou, que, sorgit durant la vaga d'octubre, comptava amb membres de diversos orígens, incloent-hi liberals d'esquerra. Però la influència dels liberals estava paralitzada durant la vaga, els era necessari romandre a remolc de les organitzacions revolucionàries per tal de no perdre la

confiança de les masses i comprometre's davant els ulls dels demòcrates petit burgesos. És interessant citar la intervenció de l'ala esquerra del comitè de vaga de Moscou en la sessió del congrés del 16 de novembre: *“La unió i l'armament del proletariat, són els nostres mitjans, el socialisme, és la nostra bandera... Visca el Partit Obrer Socialdemòcrata Rus, sota la direcció del qual lluita el proletariat”*.

Els representants del corrent moderat del sindicat consideraven que era indispensable mantenir-se *“fora dels partits polítics units en el comitè de vaga”* i multiplicava els esforços per adherir a la Unió de les unions. Però el 20 de novembre, el congrés rebutjà aquesta proposta, qualificant la Unió de les unions com a organització burgesa, que no responia als interessos de la classe treballadora. Tot el que pogueren obtenir Dvuxilniï i els seus companys d'idees fou que, sense adherir a la Unió, es delegués un diputat amb veu consultiva perquè les decisions de la Unió no fossin obligatòries per als empleats de correus i telègrafs.

Els llaços del sindicat i del soviat

És amb el soviat amb qui el sindicat establí els lligams més sòlids i sistemàtics, reconeixent el seu rol dirigent.

És el comitè de Sant Petersburg qui establí el primer contacte amb el soviat; cinc dels seus representants en foren membres, dels quals tres participaren al comitè executiu. En Sant Petersburg, el soviat aportà una ajuda activa i dirigí, de fet, la vaga de correus i telègrafs. La sessió del soviat del 19 de novembre fou consagrada quasi enterament a aquesta vaga: s'hi presentà un informe sobre el seu desenrotllament, s'adoptà una crida als telegrafistes dels ferrocarrils, cridant-los a unir-se a la vaga, etc. El soviat redactà les crides, organitzà els mítings i hi envià representants, posava locals a disposició, donava instruccions per al tancament dels centres (habitualment amb l'ajuda dels obrers de les fàbriques veïnes) i per a l'eliminació dels esquiroles. El soviat exigí a l'empresa Guerard Gueï, que havia pres la iniciativa d'organitzar l'expedició del correu per via fèrria, que cessés el transport de correu governamental. El soviat també ajudava els vaguistes financerament. En la sessió del 19 de novembre els atorgà 2.500 rubles; a més, es constituí un fons de vaga. El soviat constituí una comissió especial d'ajuda als vaguistes, en què participaven representants dels partits revolucionaris.

El 16 de novembre, diputats del soviat de Sant Petersburg pregueren la paraula al congrés nacional d'empleats de correus i telègrafs. La seua proposta de formar part del soviat, perquè *“està al capdavant del moviment d'alliberament, i, per a obtenir la derrota completa de l'antic règim, cal marxar colze a colze amb aquesta poderosa organització”* obtingué ampli suport. S'adoptà una resolució per unanimitat per a *“unir l'organització nacional de la classe obrera al soviat de diputats obrers reunit en aqueix moment a Sant Petersburg i a les seues seccions locals”*.

El soviat de Moscou li prestà gran atenció a la vaga dels empleats de correus i telègrafs. A la sessió del soviat del 5 de desembre, on es discutia la qüestió de la crida a la vaga general, hi assistí un representant del congrés dels empleats de correus i telègrafs. El mateix succeí en molts soviats locals. La vaga dels empleats de correus i telègrafs estava a l'ordre del dia de les sessions del soviat d'Odessa del 24 de novembre i del 6 de desembre. El 6 de desembre, un representant permanent dels empleats de correus i telègrafs fou electe en el soviat. En Novorossiisk, el comitè de vaga dels empleats de correus i telègrafs col·laboraren des del principi de la vaga política de desembre.

En Taganrod, els empleats de correus i telègrafs dirigiren una queixa al soviat, perquè la seua direcció els amenaçava amb acomiadaments i privar del salari als participants de la vaga. El soviat de la ciutat exigí a la direcció que fermés

immediatament el centre postal. El soviets de Bakú declarà la vaga general el 14 de desembre i inclogué la reivindicació de satisfacció immediata de les necessitats dels empleats de correus i telègrafs i dels ferroviaris.

La vaga i la burgesia liberal

La burgesia liberal s'esforçà en contenir el moviment dels empleats de correus i telègrafs en el marc d'una lluita sindical pacífica i, també, en obtenir el suport d'alguns dirigents del sindicat. Els liberals acusaren el govern d'empentar a la vaga per la repressió en compte de deixar constituir el sindicat i fer algunes concessions. Condemnant la vaga, a la que qualificaven de "*mitjà anàrquic de lluita*", minant i destruint l'economia, afirmaven que, per la vaga, els empleats s'alienaven de la "societat" burgesa, els membres dels quals estaven forçats a fer el treball dels vaguistes. Així, representants de la borsa de Moscou, de les societats comercials Vogau, Kuznetsov, Miur-Meriliz, etc. sota la direcció de l'industrial Riabutxinski, feien la selecció del correu a la central de Moscou. Treballaven mà a mà amb els membres de la "Unió del Poble Rus", organització pogromista dirigida pel príncep Kozlovski.

El congrés prohibit

El congrés dels empleats de correus i telègrafs patí repressió i persecució: fou tancat i dispersat per la força, tots els delegats foren posats sota vigilància policial. D'acord amb la circular secreta del 16 de novembre, nombrosos dirigents del sindicat foren arrestats, per "*instigadors i agitadors*" de la vaga. El 29 de novembre, Nicolau II promulgà un ucàs permetent a les autoritats locals declarar l'estat de guàrdia reforçada i extraordinària per a lluitar contra la vaga en els correus i ferrocarrils. El 2 de desembre, un ucàs especial definia els delictes penals en què incorrien els vaguistes. El govern negava als vaguistes inclusivament el pagament del mes anterior a la vaga, els expulsaven, en ple hivern, dels seus habitatges d'empleats.

Simultàniament, el govern també intentà corrompre els vaguistes. Des de principis de novembre, havia promès millorar la situació dels empleats en el marc dels mitjans previstos per a 1906. Una circular del ministre Durnovo del 26 de novembre dividia els vaguistes en tres categories: els que s'havien unit a la vaga "*per manca de coratge i per por*", i prometia reintegrar-los i donar-los subsidis; els participants conscients en la vaga que no serien reincorporats; finalment, els dirigents i "*instigadors*" que compareixerien davant dels tribunals. A més a més, el govern anunciava l'augment de les remuneracions dels funcionaris de la sisena categoria i dels directors de correus del camp. Totes aquestes mesures apuntaven a dividir els empleats i trencar la vaga.

El 6 de desembre, en la seua última sessió, el congrés dels empleats de correus i telègrafs decidí unir-se a la vaga general política que havia de començar a Moscou aqueix mateix dia. Tot i que la decisió fou presa en un moment de reflux de la vaga, en algunes ciutats en què els empleats eren molt combatius i tenien lligams estrets amb la classe obrera, participaren activament en la vaga política i en la insurrecció armada.

La vaga dels empleats de correus i telègrafs desorganitzà la vida econòmica, política i cultural del país, trastornà l'activitat de l'aparell d'estat. El funcionament del Ministeri de Guerra i d'altres sectors governamentals fou paralitzat. En tallar les relacions telefòniques i telegràfiques del centre amb les províncies, la vaga féu més difícil l'aixafament del moviment revolucionari que, al novembre de 1905, aixecà els obrers, els camperols i l'exèrcit.

Maksakov: El soviet de Moscou³⁷

17 de desembre de 1905, el primer dia de la vaga, apareixia a Moscou el número 1 de les *Novetats* [Izvestia] *del Soviet dels Diputats Obrers de Moscou*, confeccionat a l'impremta del POSDR i del Sindicat de Premsa de Moscou.

Era el primer òrgan oficial del primer soviet de diputats obrers de Moscou. Per a les capes burgeses de la societat moscovita de l'època, l'aparició d'aquest òrgan fou prou inesperada. La burgesia moscovita segurament havia escoltat parlar sobre el soviet de Petrograd i del seu combat heroic, però no sospitava que en el si de la classe obrera de Moscou es forjava també una organització proletària que s'esforçaria en ocupar el lloc dels agrupaments polítics, fonamentalment petit burgesos com el "Comitè de vaga", la "Unió de les unions" i d'altres.

Aquest primer número d'*Izvestia* forniva les següents informacions sobre l'organització del soviet:

"Cent vuitanta-quatre fàbriques i plantes, és a dir al voltant de cent mil obrers, estan d'ara en avant representats en el soviet per 204 diputats. En totes les grans fàbriques, aquests diputats són electes per sufragi universal i directe i es pot dir amb tota certesa que són els millors representants dels obrers de Moscou: coneixen bé les necessitats dels obrers, comprenen les seues aspiracions i les seues decisions, expressen la veu de tot el Moscou obrer. També el soviet de diputats obrers de Moscou adopta cada decret amb atenció i serietat, molt conscient de les grans responsabilitats que recauen sobre ell. I en totes aquestes decisions, treballa de comú acord amb els partits socialistes revolucionaris, demostrant una vegada més que els obrers saben perfectament on estan els seus amics i marxen cap al socialisme en línia recta".

De fet, mai hem pogut trobar informacions detallades sobre l'organització del primer soviet de Moscou. Aparentment, la seua breu existència no li permeté deixar rastre documental, a més d'una o dues crides signades per les grans organitzacions polítiques de l'època. No cal oblidar que el soviet de Moscou es constituí tot just en la segona quinzena de novembre i que la insurrecció armada, que començaria el 7 de desembre, el privaria de la possibilitat de reunir-se i treballar activament.

És molt curiós que la mateixa *okhrana* de Moscou, desorientada pel desenvolupament dels "esdeveniments" de 1905, inesperats des del punt de vista policial, no veiés venir la nova organització proletària. Respecte a açò, hem descobert als seus arxius aquest comentari del cap de l'*okhrana* dirigit al cap de la gendarmeria, que li havia consultat sobre la naturalesa de l'activitat del soviet:

"En el dossier del servei, hi ha molts elements que indiquen que en 1905 es constituí efectivament el "soviet dels diputats obrers de Moscou", que decretà, el 7 de desembre del mateix any, la vaga general política, amb la intenció de transformar-la en insurrecció armada, però no hi ha informacions detallades sobre aquesta organització i les persones que la componien".

Aquest document està datat en 1912.

En examinar atentament els dossiers de l'*okhrana* que es refereixen a l'any 1905, només he trobat dues vegades informacions concernents la composició del soviet de Moscou. En els dos casos, l'*okhrana* designa persones que, segons els participants del moviment de desembre, no havien participat activament en el soviet. Açò ens obliga a considerar amb una gran prudència els arxius de l'*okhrana* de Moscou per a l'any 1905 i especialment en allò que fa a l'activitat del soviet. No obstant això, tenim

³⁷ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25 ("La révolution russe de 1905"), CERMTRI, París, 2005, pàgines 57-63.

l'obligació de publicar aquests materials. Sobre la primera reunió del soviat, el dossier número 870 de l'any 1905 ens forneix, sota el títol "*Desordres sediciosos que es produïren a Moscou en 1905*", les següents informacions, extractades per l'okhrana de la premsa legal de l'època.

La primera reunió del 22 de novembre

"El 22 de novembre es féu la primera sessió del soviat dels diputats obrers que s'acaba de constituir en Moscou.

L'assemblea comptava al voltant de 180 diputats electes per més de 80.000 obrers de Moscou. Aquesta xifra fins i tot hauria d'augmentar sensiblement perquè alguns districtes no han estat encara totalment informats de les reunions preparatòries dels obrers.

La reunió s'inicià amb la salutació del diputat del soviat dels diputats obrers de Sant Petersburg, qui féu un informe quant a les circumstàncies del moviment obrer a Sant Petersburg en el període del 9 de gener fins a l'última vaga política.

L'assemblea respongué a aquesta salutació amb una resolució que expressava el seu reconeixement al soviat de Sant Petersburg, el "primer company d'armes".

Després, es reteren informacions concernents el moviment de vaga de Moscou, els acomiadaments massius d'empleats i diputats i altres mesures de repressió preses per les administracions de les plantes i de les fàbriques. L'assemblea proposà diversos mètodes de lluita per a organitzar-se contra determinats patrons i el sindicat patronal.

A propòsit de la jornada de 8 hores introduïda en aquest moment en algunes fàbriques pels revolucionaris, el soviat adoptà una resolució que invitava tots els obrers a abandonar-la provisionalment fins a l'organització total del proletariat de tota Rússia i fins posar al capdavant de la reivindicació de reobertura de les fàbriques el tancament de les quals haja estat provocat per la introducció d'aquesta mesura. Aquesta resolució advertia els obrers contra la voluntat del govern de provocar la classe obrera a la confrontació abans que haja acabat el seu ràpid treball d'organització.

Per tal de reunir el més ràpidament possible els obrers de les altres grans ciutats, es decidí enviar diputats immediatament a totes les ciutats importants de Rússia per a fer agitació i establir relacions organitzatives permanents amb el jove soviat de diputats.

A causa de la tardana hora, la reunió deixà per a més tard algunes qüestions i passà a l'elecció d'una comissió executiva per a tractar els assumptes corrents, organitzar reunions de districte, tractar les demandes i convocar a la pròxima reunió del soviat.

La comissió executiva es compongué de dos diputats per districte i de dos representants per cada partit socialista portant endavant un treball d'organització per a la unificació del proletariat.

La presència de representants d'aquests partits amb veu decisiva havia de permetre, segons l'opinió de l'assemblea, estretir les relacions amb aquests partits i impedir que el moviment obrer siga sotmès a la influència dels partits burgesos".

Als arxius del tribunal de Moscou, el dossier titulat "La corporació dels obrers i dels petits empleats de la ciutat de Moscou" (número 527, tom IV, 1906) conté l'informe de la investigació de les proves materials en l'assumpte del soviat de diputats obrers de Sant Petersburg.

Hi figuren documents informant sobre l'activitat del soviat, preses després de l'arrest de Khrustalev, en el número 25 del carrer Torgovaia.

La lletra del diputat de Petersburg

Entre aquests documents es troba una lletra consagrada als primers passos del soviets de Moscou, que confirma, en el seu conjunt, les informacions esmentades més amunt sobre la primera sessió:

“Prenguí la paraula en l’assemblea dels diputats del soviets del districte de Lefortovo i d’altres obrers (en el comitè hi havia en total 200 persones). Els preguntí si estaven preparats per al combat, per a l’ofensiva decisiva i si respondrien a la primera crida que emanés dels soviets de diputats de Sant Petersburg i de Moscou (si aquest últim estava organitzat): “Estem preparats!”, “Anem-hi!”, fou la resposta.

El dia anterior, el 21, s’havia celebrat la primera reunió del Soviet de Moscou, amb 200 persones. El primer punt concernia l’informe del diputat de Sant Petersburg sobre els esdeveniments que s’hi desenrotllaven i l’activitat del soviets de la ciutat. Féu un informe detallat sobre la situació que havia portat als obrers de Sant Petersburg a la necessitat d’una organització central electa dels obrers, que esdevindria el Soviet de Sant Petersburg, després féu diverses propostes pràctiques, que foren adoptades per unanimitat.

El soviets elegí un comitè executiu provisional, amb la participació de representants oficials dels partits amb veu deliberativa: de la majoria (bolxevics) i de la minoria (menxevics) del POSDR i dels socialistes revolucionaris, a raó de dues persones per partit. Proposí que el comitè executiu elegís un diputat pel nord.

Avui, faré la proposta d’enviar diputats a Sant Petersburg. Demà, partiré vers el Volga. Amb els meus sincers respectes, encara estic amb vida. El vostre S., que vostès coneixen bé”.

La següent lletra del mateix “S”, que es troba en el dossier número 527, any 1906, dels arxius del tribunal, conté informacions més detallades i extremadament interessants sobre la nova organització proletària revolucionària en gestació, contrapès al “comitè de vaga” que existia aleshores. Aquesta lletra revela, entre altres, que el seu autor és un representant del Soviet de Sant Petersburg.

“En un minut de conversa entre el comitè executiu i el comitè de la majoria del partit socialdemòcrata de Moscou [escriu S] hem après que el comitè de vaga de Moscou no té res a veure amb el Soviet de Sant Petersburg: hi han pocs obrers, són els burgesos els qui dominen, representants de professionals, metges, advocats, la Unió per la Igualtat de les Dones (després fou expulsada), els porters, etc., en síntesi, elements tan diversos com variats. I quan ens assabentàrem després que aquest comitè de vaga ja vivia els seus darrers moments i que alçava al seu lloc un nou i potent “soviets de diputats obrers”, organitzat sota la iniciativa del soviets federatiu del Partit Socialdemòcrata, comprenguérem tota la història d’aquest moviment de Moscou.

Enfortits per aquests elements sobre la situació a Moscou, ens presentàrem en la conferència amb una part de la comissió econòmica (la mateixa que el nostre comitè executiu) del “comitè de vaga de Moscou”. I, naturalment, sense fer de moment cap proposta pràctica, ens esforçàrem en explicar la situació.

Els representants del comitè de vaga explicaren després que la qüestió de l’existència del comitè de vaga al costat de l’activitat del soviets dels diputats obrers no havia estat discutida en l’assemblea general, perquè encara no hi havia soviets, però que la comissió constituent del comitè de vaga havia decidit que açò no era normal, que no havien de coexistir dues institucions semblants i que calia proposar al nou soviets de diputats fusionar-se. Després, hi afegiren que els socialdemòcrates no tenien necessitat de formar un soviets de diputats perquè, “escoltem la seua veu i nosaltres ja hem fet reformes importants, tenim una gran quantitat de diners; és veritat que hi han pocs

obrers entre nosaltres, però ells igualment entren en el nostre comitè...” [Falten algunes línies].

Després, en la reunió del soviat federatiu, compenguérem definitivament que el nou soviat dels diputats obrers ja havia tingut diverses reunions preparatòries reunint fins a 200 diputats, representants obrers de 70 empreses i que el dilluns 21 de novembre realitzaria una reunió plenària dels diputats després de la qual el soviat entraria en vigor i es declararia oficialment Soviet dels Diputats Obrers de Moscou.

Com a tal, actuarà i es relacionarà amb les altres organitzacions i les altres ciutats.

El soviat es constitueix sobre principis idèntics als de Sant Petersburg o, més exactament, a la seua manera: 1) reuneix representants electes pels obrers independentment de les seues conviccions polítiques (està, doncs, fora dels partits); 2) en les eleccions, es mantenia un diputat cada cinc-cents, etc. Però com ací no hi havia grans fàbriques i plantes, sinó essencialment artesanat i fàbriques, un sistema indirecte fou posat al seu lloc: diputats de totes les empreses, grans i petites, es reuniren primer en les assemblees de districte, després elegiren diputats al soviat, sobre la base d'un cada cinc-cents”.

El mandat dels moscovites

L'últim document que ens sembla indispensable de publicar és una mena de mandat donat pels moscovites al diputat de Sant Petersburg. Permet comprendre com s'acabaren les negociacions entre el soviat de diputats obrers i el comitè de vaga:

*“El portador d'aquesta missiva és el diputat mandatat pel soviat federatiu del grup de Moscou i del comitè de Moscou per a portar endavant les negociacions amb el Comitè Executiu del Soviet de Sant Petersburg. Aquesta lletra fou escrita a proposta nostra. El nostre camarada els exposarà en detall com marxa la constitució del Soviet de Moscou. El representant de la Unió Camperola ja els envià una lletra, que precisa les característiques essencials del comitè de vaga i del soviat de diputats. Una vegada més, subratllem que ens sembla indispensable, en l'interès de l'enfortiment i l'ampliació dels soviats **proletaris** [destacat en l'original] que establisquen relacions sòlides precisament amb el jove Soviet de Moscou. Cridem la vostra atenció sobre el fet que el comitè de vaga considera que la seua situació és ambigua i que una part pensa adherir al soviat de diputats, qualsevol siguen les condicions plantejades per a aquest últim. Per la seua banda, l'organitzador del soviat dels diputats, és a dir, el soviat federatiu, considera que és indispensable atènyer-se a les regles adoptades entre nosaltres, a saber, que la recepció dels representants de grups “no completament proletaris” siga discutit pel soviat cada vegada que siga necessari. Amb la nostra salutació fraternal”.*

Sobre la primera reunió del Soviet de Moscou, es troba en els dossiers de l'*okhrana* les següents informacions recollides sobre un participant en aquesta reunió, un obrer de la fàbrica Prokhorov, Sergueï Dmitriev, qui féu “declaracions sinceres” després del seu arrest en l'assumpte de la insurrecció armada.

“La primera reunió [diu e 22 de febrer en les seues confessions] fou fixada al carrer Povarskaia, en l'antic teatre Hirsch. Un diputat del Soviet de Sant Petersburg hi participà. Parlà dels assumptes del Soviet de Sant Petersburg, explicà que se li havia encarregat instal·lar soviats en totes les ciutats i demanà al soviat de Moscou que li designés dos diputats per a traslladar-se a la regió del Volga, la qual cosa es féu. S'elegí dos obrers: un tipògraf, el nom no és esmentat, després els intel·lectuals digueren que el paper del soviat era estrictament polític, que havia de reunir-se més sovint i que els altres haurien de reunir-se als districtes. Els de Krasnaïa Presnia i de

Khamovniki es reunien conjuntament a la casa del doctor Terian, carrer Malaïa Tsaritsynskaia” (dossier 871, any 1905).

Hi ha alguns elements respecte a la següent reunió del soviets, que es realitzà aparentment el 27 de novembre i que adoptà diverses mesures. Dmitriev, ja citat, descriu així aquesta reunió:

“Després d’un temps, es convocà a una segona assemblea general del soviets de diputats, que se celebrà a la casa de Khudov, bulevard Rokhdenstvenski, a l’edifici de l’oficina d’assistència social.

S’hi anuncià que a Sant Petersburg, el president Khrustalev havia estat detingut junt amb molts altres i que s’havien prohibit diversos periòdics per haver publicat un manifest dels diputats obrers que incitava els estalviadors a retirar el seu diners del Banc de l’Estat.

S’hi proposà que els diputats de la ciutat de Moscou vagen a explicar la situació a les fàbriques i proposen també publicar un manifest. El socialista Babkin, informà que el regiment de Rostov rebutjava sotmetre’s al seu comandament, s’havia posat en vaga i demanava ésser recolzat” (ibídem).

Les decisions del soviets

El periòdic *Vperiod* escriu que en aquesta reunió foren adoptades les següents mesures concernents a l’establiment definitiu del soviets:

“1) En totes les plantes i fàbriques on el nombre d’obers sobrepassa als 500 (en tot cas, almenys 400), és elegit per tots els obrers un diputat cada 500.

2) Els obrers de les petites plantes i fàbriques (on el nombre d’obers és inferior a 400) organitzen on és possible una assemblea general per a elegir el nombre corresponent de diputats. On és impossible, hom elegeix en cada establiment diputats a raó d’un per 50: aquests diputats es reuneixen en assemblea de districte i hi elegixen un diputat de cada 500.

3) Els sindicats el nombre de membres dels quals sobrepasse els 500, a més dels diputats electes a les empreses, envien al soviets dels diputats obrers de Moscou, un diputat del sindicat.

Els sindicats amb un nombre de membres inferior a 500, poden enviar diputats al soviets de Moscou sota reserva de l’examen particular de les demandes fetes per aquests sindicats.

4) Els sindicats els membres dels quals no hagen elegit diputats al soviets de Moscou per la via normal a les empreses envien diputats, elegits pel sindicat, en la proporció normal d’un de cada 500.

És desitjable que aquests sindicats inviten a les assemblees per a l’elecció dels diputats al soviets de Moscou els obrers de la professió que encara no estan sindicats”.

Respecte a l’arrest dels membres del Soviet de Sant Petersburg, el Soviet de Moscou decidí *“posar atenta oïda a la resposta que donarien els obrers de Sant Petersburg a la provocació insolent del govern i alinear-se al combat que ells hagen decidit per a infligir una derrota a l’enemic”.*

D’altra banda, el Soviet de Moscou adoptà una resolució detallada respecte a l’efervescència al si de l’exèrcit, resolució que diu entre altres coses:

“No està lluny el dia en què el proletariat, els camperols revolucionaris i la millor part de l’exèrcit derrocaran el govern tsarista. Per a intentar allunyar aquest fi inevitable, el govern no menysprea cap mitjà. Afama un exèrcit de mig milió d’homes en Extrem Orient, perquè tem el seu retorn a Rússia. El Soviet dels Diputats Obrers de Moscou garanteix el seu menyspreu al covard govern tsarista i crida l’atenció de tot el poble sobre aquest odiós crim dels nostres botxins. Només la ràpida caiguda del govern

tsarista pot salvar els nostres pobres fills i germans que pateixen o moren en la llunyana Manxúria. És per això que el Soviet de Diputats Obrers de Moscou crida al proletariat de Moscou a redoblar la seua energia per a organitzar-se i preparar-se per a l'assalt decisiu, que s'ha d'acompanyar de la insurrecció armada de tot el poble i donar el colp final per l'alliberament total de tot el poble oprimit".

La reunió del 4 de desembre

El 4 de desembre, es realitzà una nova reunió plenària del soviat de diputats obrers. Trobem algunes ressenyes sobre aquesta reunió en el periòdic *Vperiod*, número 4. L'assemblea posà en primer pla diverses qüestions d'organització. Entre d'altres coses, s'hi decidí rebre en qualitat d'invitats 20 membres de cada organització revolucionària (bolxevics, menxevics i socialistes revolucionaris). Cal destacar que la proposta dels socialistes revolucionaris de no deixar entrar invitats o admetre'ls en igualtat als socialistes revolucionaris i als socialdemòcrates només obtingué 7 vots. Açò demostrava la influència del partit dels socialistes revolucionaris en el soviat. S'hi decidí afegir la signatura del Soviet de Moscou sota el manifest de les organitzacions revolucionàries i cridar la població a aplicar les mesures pràctiques de combat que preconitzava.

Tot seguit, l'assemblea discutí l'arrest del Comitè Executiu del Soviet de Sant Petersburg. Es plantejava la vaga general i la insurrecció armada. La majoria dels diputats considerà que no hi havia una altra solució. Ja no es tractava d'acumular força. Calia, des de l'endemà, decretar la vaga general a Moscou.

Molts diputats mostraren que aquesta vaga ja no era un assaig, sinó un combat general contra l'autocràcia. Havia de transformar-se en insurrecció armada de tot el poble. Era necessari apreciar tot l'abast de la nostra decisió i llavors, abans d'anunciar la vaga, calia explicar a tots els nostres electors la importància d'aquesta vaga i la responsabilitat que prenia, enfront de la classe obrera de Rússia, el Soviet dels Diputats Obrers de Moscou en llençar la primera consigna d'insurrecció general.

Després de prolongats debats, es decidí sotmetre, el 8 de desembre al matí, aquesta qüestió a la reflexió dels obrers de totes les plantes i fàbriques de Moscou i en la següent reunió del soviat, en funció del que hagués decidit el proletariat de la ciutat de Moscou, prendre una o altra decisió en relació a la crida a la vaga general en nom del soviat.

Finalment, s'hi decidí fer conèixer a la població de Moscou que *"el proletariat de Moscou donarà un colp decisiu a les Centúries Negres del govern i dels seus vils agents"*.

El 6 de desembre se celebrà l'última reunió plenària del Soviet de Moscou abans de la insurrecció. Es troben breus informacions sobre aquesta sessió històrica en les confessions del mateix Dmitriev:

"Arribà el dia 6 de desembre de 1905, s'havia fixat una reunió del soviat dels diputats a la casa de la societat Varvarin, carrer Miasnitskaia.

En la reunió estaven presents un diputat de la ciutat de Varsòvia i un diputat de la societat dels ferrocarrils. Aquests diputats cridaren a la vaga general, que rebé el consentiment de tots els obrers.

El representant dels ferroviaris digué que els ferrocarrils només farien vaga si aquesta es transformava en insurrecció armada, la qual cosa fou recolzada.

El redactor del periòdic Borba digué que l'endemà, és a dir el 7 de desembre, tota la indústria de Rússia es detindria. Llavors, es començà a preguntar als diputats sobre la situació a les fàbriques. Quan arribà el torn de la fàbrica Prokhorov, el socialista Babkin digué que els obrers ja estaven disposats i que fins i tot estaven

organitzats en batallons, la qual cosa se li demanà que confirmés. Immediatament, els socialistes prepararen un decret, que fou llegit en el soviets dels diputats obrers i adoptat per unanimitat: inici de la vaga el 7 de desembre a les 12 hores”.

En conjunt, aquestes informacions concorden amb els informes de la sessió del soviets apareguts en els periòdics que foren servats en els dossiers de l’okhrana.

Aquests informes indiquen que la reunió se celebrà a les 12 hores, amb diputats de 91 empreses, de la conferència del sindicat dels ferroviaris, del congrés dels postals, així com del proletariat polonès, és a dir 120 persones en total.

Després dels informes, els assistents compartiren una resolució dels obrers de la tipografia Kutxnarev, en què es declaraven disposats a “*respondre al desafiament del govern amb la vaga general, esperant que aquesta podrà i haurà de transformar-se en insurrecció armada*”. Els representants dels ferroviaris i dels treballadors de correus es declararen, al seu torn, disposats a recolzar la vaga.

Finalment, es decidí per unanimitat anunciar la vaga per al 7 de desembre a les 12 hores i, per proposta dels representants dels partits, confiar totalment la direcció de la lluita al comitè executiu i als partits revolucionaris.

Abans que fos discutida la qüestió de la vaga, el representant del comitè de Moscou del POSDR havia anunciat que la conferència dels bolxevics havia respost positivament a aquesta qüestió i proposava al soviets unir-se a la seua decisió³⁸.

El 7 de desembre, només aparegué un³⁹ periòdic a Moscou: el número 1 de les *Novetats (Izvestia) del Soviet dels Diputats Obrers de Moscou*, en dues pàgines de petit format. Imprès en grans caràcters:

“El Soviet dels Diputats Obrers de Moscou, el Comitè i el Grup del Partit Obrer Socialdemòcrata de Rússia i el Comitè del Partit dels Socialistes Revolucionaris han decretat: declarar a Moscou a partir del dimecres 7 de desembre a les 12 hores la vaga general política i esforçar-se a transformar-la en insurrecció armada”.

L’última reunió plenària del primer Soviet de Moscou se celebrà en el moment més fort dels tràgics combats als carrers de Moscou, el 15 de desembre. Aquesta vegada, els iniciadors d’aquesta reunió foren els menxevics, que havien alçat des del 13 de desembre la qüestió del fi de la vaga⁴⁰.

En aquesta reunió estaven absents els representants dels districtes de Lefertovo i Sokolniki i molts diputats d’altres districtes. En total hi havia 85-90 presents. L’assemblea considerà que no era possible prendre una decisió definitiva sobre la vaga, remetent-se a l’apreciació dels soviets de districtes. La decisió final fou remesa al Comitè Executiu. L’estat d’ànim dels oradors encara era combatiu⁴¹, tot i que alguns d’ells remarcaren que l’estat d’ànim de les masses requeia. Ningú parlà obertament a favor del cessament de la vaga. És característic que fins i tot els menxevics servaren silenci... Els ferroviaris exigiren la continuació de la vaga costés el que costés. El representant del comitè de Moscou llegí la resolució del seu partit sobre la continuació de la vaga i de la lluita armada de les milícies. Es decidí prosseguir la vaga.

Quant a la versatilitat, per a parlar amablement, de la posició dels menxevics, és necessari precisar que, aqueixa mateixa vesprada, decidiren insistir per a acabar la vaga, a tot trigar, el 17 de desembre. El 13 de desembre, contra la vaga; el 15 al matí, a favor

³⁸ Diari *Jizn*, 1905.

³⁹ L’autor cau en un error. La redacció disposa del número 7 de *Borba*, el diari il·legal socialdemòcrata (bolxevic). Com que la vaga fou fixada per a les 12 hores, tots els diaris del 7 de desembre s’hagueren de publicar.

⁴⁰ *Moskva v dekabre 1905*, edicions Kochman, Moscou 1906.

⁴¹ *Ibidem*

de la vaga; el 15 a la vesprada, pel final immediat... El Comitè Executiu i el Comitè de Moscou del POSDR decidiren aturar la vaga el 19 de desembre.

Aquests són els escassos testimonis que es pot trobar als arxius de l'*okhrana* de Moscou i del tribunal sobre l'organització i l'activitat de primer Soviet de Moscou.

Vladimir Nevski: El soviet d'Odessa⁴²

Fins on podem jutjar per les dades fragmentàries de què disposem, el Soviet dels Diputats Obrers d'Odessa fou organitzat amb la participació dels socialdemòcrates, del Bund i dels socialistes revolucionaris. Des de novembre de 1905 s'elaborà l'"*estatut del Soviet dels Diputats Obrers de la ciutat d'Odessa*". Els obrers elegiren als seus tallers un diputat cada 100 persones; es constituïren tres soviets de districte (el de Peresyp, el de la ciutat i el de Dalnik). Cada soviet de districte havia d'elegir la seua comissió executiva i les tres comissions constituïrien juntes la comissió executiva del soviet de la ciutat. En el curs del mes de novembre se celebraren, aparentment, dues assemblees generals dels diputats, amb la presència d'un socialdemòcrata de Sant Petersburg, S.I. Feinberg i d'un socialista revolucionari de Kiev, A. M. Txevtxenko. La primera d'aquesta assemblea dels diputats electes als tallers i els districtes se celebrà el 24 de novembre de 1905 al local de la Societat dels Dormitoris Barats. Més de 300 persones hi participaren. El menxevic "Friedrich" (pseudònim), organitzador del districte de Peresyp, assegurava la presidència. Els debats foren sobre les qüestions següents: la situació política a Sant Petersburg, la col·lecta de fons per als aturats petersburgesos, l'abolició de la pena de mort i els tribunals d'excepció, l'alliberament dels empleats detinguts de correus i del telègrafs i la vigència de la llibertat de reunió, d'organització, de premsa, etc.

L'assemblea no prengué cap mesura precisa. El 25 de novembre, se celebrà l'assemblea d'empleats de la municipalitat (*zemstvo*) al local de la direcció agrícola regional, sembla, essencialment sobre la qüestió de la vaga dels empleats de correus i del telègrafs, representats en la reunió per Ioanno i Hoffmann. El socialista revolucionari Txevtxenko i el socialdemòcrata Feinberg aportaren informacions sobre la situació a Kiev i Novorossiïsk, després es discutiren la vaga dels ferrocarrils del Sud Oest (liligada a la sort de l'enginyer Sokolov, dels ferrocarrils de Samara-Zlatust) i del suport als carters en vaga. Es decidí llavors enviar als vaguistes el 3% del salari dels empleats municipals, així com 6.000 rubles presos dels fons d'assegurança de la municipalitat. En aquesta assemblea de la direcció agrícola, hi havia també membres del soviet.

L'assemblea constituent del soviet el 28 de novembre

Però la primera sessió oberta del "Soviet dels Diputats Obrers de la ciutat d'Odessa" fou l'assemblea nombrosa dels diputats dels tallers que se celebrà el 28 de novembre de 1905 a les sis i mitja de la vesprada, a l'auditori de la ciutat. Hi havia al voltant de 400 diputats i representants d'organitzacions revolucionàries (sobre la base de tres per organització amb l'excepció del grup dels anarquistes-comunistes). L'obrer ferroviari Ivan Ananievitx Avdeev fou elegit president de sessió (Feinberg ja havia partit novament d'Odessa).

⁴² *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25 ("La révolution russe de 1905"), CERMTRI, París, 2005, pàgines 64-68.

Després, començaren els discursos de benvinguda, dels quals dos foren destacats: el del militant socialista revolucionari Nikolai (Iossiv Nikolaievitx Kossovix) i el del representant del sindicat del personal mèdic, N. K. Lyssenko, professor de la universitat de Novorossiïsk. Després, l'assemblea discutí l'"estatut" i l'adoptà per unanimitat, decidint, d'altra banda, que els elegits al soviet podien ésser intel·lectuals i no sols obrers. Després d'açò, es passà a l'elecció de les comissions executives per als tres districtes. Els elegits foren, entre d'altres: Avdeev (el president de l'assemblea), Iossif Abramovitx Batkhan, "Friedrich", "Evgueni", "Martin" (militants dels partits).

Els següents punts estaven inclosos en l'ordre del dia: la caixa de solidaritat, el periòdic del soviet de diputats obrers, la vaga política, el congrés obrer, l'armament, la derrota del govern, l'atur, la censura, l'agitació en les tropes de la guarnició d'Odessa. No fou possible tractar totes aquestes qüestions, perquè les eleccions s'eternitzaren i l'assemblea es dispersà decidint enviar diputats del Soviet d'Odessa al de Sant Petersburg.

L'endemà, una altra sessió fou organitzada en la municipalitat: els empleats escoltaren l'informe sobre l'activitat del consell, expressaren la seua aprovació i prometeren el seu suport.

Hom passà primer a la constitució del comitè executiu; un antic estudiant de la universitat de Novorossiïsk, Varlam Txavli, fou elegit president del soviet, assistit per Iossif Abramovitx Batkhan. Segons els informes de sessió, la comissió es posà immediatament a treballar. Fins a la següent assemblea general del soviet, es reuní quasi quotidianament.

La sessió del 30 de novembre tractà sobre la qüestió del periòdic. *Les Izvestia del Soviet de Diputats Obrers de la ciutat d'Odessa* i sobre l'organització d'una comissió d'ajuda als aturats. Com a president d'aquesta comissió fou elegit el camarada "Dimitri" i, com a secretari, el camarada "Mikhail".

La qüestió dels aturats

La qüestió dels aturats es tornà a plantejar en la sessió del 2 de desembre. S'hi decidí obligar la municipalitat i al Comitè Jueu a aportar-los 50.000 rubles. (Aquests diners aparentment mai arribaren al soviet). També tractà el problema de la vaga política. S'adoptà el principi de la vaga immediata; com que aquesta podia transformar-se en "*insurrecció popular, el comitè executiu recomana al soviet dels diputats obrers ocupar-se de l'armament del proletariat d'Odessa i de recollir els diners necessaris per a fer-ho*".

La sessió del 7 de desembre decidí, entre altres coses, en vista dels eventuais arrestos, adjuntar un suplent electe a cada membre de la comissió executiva. També es decidí d'enviar un diputat al Congrés dels Soviets a Sant Petersburg.

La segona assemblea general del soviet el 5 de desembre

El 5 de desembre es convocà una segona assemblea general del Soviet dels Diputats Obrers d'Odessa. La principal qüestió discutida en aquesta sessió fou la de la vaga general política. El principi hi fou adoptat, però es remeté la decisió a la comissió executiva. Entre d'altres punts importants, assenyalem la decisió de trobar mitjans per a ajudar els aturats i les mesures preses per a impedir un pogrom contra els jueus.

Després de la segona assemblea general del soviet, la comissió executiva passà a l'aplicació de les decisions votades i assajà de resoldre les qüestions urgents. Entre les qüestions secundàries, assenyalem el rebuig de la demanda dels socialistes-sionistes de tenir el seu representant en el soviet; el refús estava motivat pel fet que els sionistes no eren un partit socialista.

Hagué d'ésser resolta una qüestió important per la comissió executiva sense l'aval del soviets, la d'enviar Vassili Lavrentievitx Stepanov al Congrés Panruso dels Soviets, a Sant Petersburg, perquè havia rebut d'aquest soviets una lletra invitant-lo a enviar dos diputats al congrés.

La vaga general política

El principal problema que es necessitava resoldre era el de la vaga general política. Les informacions fornides sobre la incursió del govern contra el Soviet de Sant Petersburg imposaren la decisió de cridar a la vaga. La comissió executiva decidí llavors organitzar al desembre mítings en totes les fàbriques, explicar l'objectiu i el paper de la vaga i prendre les mesures necessàries per tal d'aplicar la decisió del soviets. Per a dirigir la vaga, s'elegí una comissió especial que inclogué els representants del POSDR, del Bund i del partit socialista revolucionari; a aquesta comissió estaven sotmesos tots els òrgans amb mandat de les direccions dels sindicats i dels partits per a organitzar la vaga; la comissió havia d'editar els opuscles explicatius. La comissió executiva es preparà febrilment per a la vaga: els destacaments armats dels diferents partits foren sotmesos a un centre únic de combat, es féu una col·lecta, s'establiren relacions amb les altres ciutats; el 9 de desembre, un pamflet cridava a la vaga per a l'11 de desembre, data en què començà efectivament; es proposà als forners romandre en el seu treball i els conductors de carruatges, poc nombrosos, podien o no unir-se a la vaga. La comissió executiva es preocupà particularment de correus i de telègrafs: llençà una crida als empleats perquè s'uniren a la vaga i féu tot el possible per a arrossegar-los al moviment. Allò que caracteritza millor aquesta vaga són les seues modalitats i, respecte a açò, la comissió executiva féu molts esforços per a explicar a les masses allò que estava en joc. La qüestió destacava també el problema de l'armament, de l'abandó del lloc de treball, de l'ajuda als aturats, etc. Finalment, després de perllongats debats, es decidí donar a la vaga un caràcter pacífic.

La vaga començà, però es demostrà ràpidament que estava lluny d'ésser general. És veritat que, el 14 de desembre, s'hi sumaren els obrers de l'estació elèctrica, els comptables i els empleats d'oficina, els obrers del port, etc. Però, com ho mostra el número 3 d'*Izvestia del Soviet de Diputats Obrers d'Odessa* del 25 de desembre de 1905, en el més fort de la vaga, calia emprar la força dels combatents voluntaris per a detenir els transports; algunes fàbriques i tallers d'artesans també treballaven. Es demostrà ràpidament que l'estat d'ànim dels obrers dequeia, que la vaga pacífica havia esgotat les seues capacitats i que es necessitava o bé transformar-la en insurrecció armada, o bé, aturar-la. Aparentment, l'estat d'ànim a Odessa, no era gens combatiu i fou necessari aturar la vaga el 18 de desembre. La comissió executiva formula així el seu punt de vista sobre la vaga: "*Hem aturat la vaga. Hem mostrat al món sencer la nostra capacitat d'organització i el nostre esperit de disciplina, però aquesta vegada no hem mostrat la nostra combativitat, haurem de demostrar-la en un futur proper. És la nostra principal tasca i hem de consagrar-li totes les nostres forces*".

La liquidació del soviets

Malauradament, el soviets no tingué ocasió de demostrar-ho. En Sant Petersburg, immediatament després de la liquidació del soviets local, s'afanyaren també per a liquidar el d'Odessa. El dossier conté còpies de despatxos dirigits pel director del departament de la policia d'Odessa a les autoritats de la gendarmeria ordenant-los donar totes les explicacions necessàries sobre el soviets i arrestar els seus membres. Els gendarmes d'Odessa invocaren en va el pretext sobre la dificultat de la missió, les ordres es feren cada vegada més imperatives. Els gendarmes començaren el seu treball i,

el 2 de gener, ja havien arrestat els 15 participants d'una reunió dirigida per V. Txavli, aparentment la comissió executiva. Cinc dies més tard, durant un intent de reunir l'assemblea general del soviets, altres 18 membres foren arrestats, entre els quals estaven els camarades Batkhan i Stepanov. Amb aquests dos arrestos, el Soviet d'Odessa fou desmantellat.

Així, el Soviet d'Odessa durà poc més d'un mes (del 28 de novembre al 7 de gener); reuní dues assemblees generals (el 28 de novembre i el 5 de desembre); el seu òrgan executiu era una comissió executiva de 15 membres, el president de la qual era V. Txavli i el seu adjunt I. A. Batkhan (malauradament el dossier no permet saber qui eren els altres membres). La comissió executiva publicà quatre números d'*Izvestia del Soviet dels Diputats Obrers d'Odessa*, el primer número fou imprès a l'impremta de les *Novetats d'Odessa*, el número 2 en una altra impremta d'Odessa i els números 3 i 4, segons les declaracions dels gendarmes, en Kitxinev, per raons fosques. A més d'aquests quatre números, el soviets publicarà diverses proclames, una crida a la vaga general política, una proclama explicant l'objectiu i la importància d'aquesta vaga i un opuscle titulat *Dos boicots* (una crida al boicot dels productes de les empreses Popov, Kuznetsov i d'altres). Fins i tot editarà altres coses que el dossier no precisa. Cridarà a la vaga general política i enviarà un diputat al Congrés dels Soviets a Moscou (Stepanov).

Es plantegen molts interrogants

Analitzant aquests succints materials sobre el soviets d'Odessa, es percep que moltes preguntes encara estan en suspens: 1. Com nasqué el soviets? 2. Quina era la composició de la comissió executiva i del soviets mateix⁴³? 3. Quants membres tenia (400 o 200, com ho diuen amb eloqüència els documents)? 4. Qui escrigué els articles en *Izvestia*? 5. De quines quantitats disposava el soviets? (En el número 3 d'*Izvestia*, se cita la suma de 7.217 rubles amb 92 copecs) 6. El soviets disposava de forces armades? Encara queda aclarir totes aquestes preguntes i moltes altres.

Però aquests escassos materials ens permeten treure conclusions no desproveïdes d'interès comparant l'activitat del Soviet d'Odessa amb, per exemple, el de Novorossiïsk o el de Rostov. Allò que xoca a primera vista, són les característiques comunes en tots els soviets: la formació espontània, revolucionària, del Soviet d'Odessa i la seua obra revolucionària, com es pot jutjar pels seus actes:

1. Com els altres soviets, el Soviet d'Odessa organitza l'impost als ciutadans rics per a organitzar l'ajuda als aturats (com ho féu per exemple, el soviets de Novorossiïsk).
2. Instaure la llibertat de premsa, requisant les imprentes legals d'Odessa per a imprimir els dos primers números d'*Izvestia*.
3. Confisca per via revolucionària les funcions del poder, administra les autoritzacions per a llevar àncores dels navilis, instaure impostos sobre el pa, autoritza a tornar a treballar les fàbriques fent aportar el benefici per als soviets, etc.
4. Finalment, representa l'expressió real de la voluntat dels treballadors: és sota les seues ordres que es deté o es reprèn tota l'activitat industrial i comercial de la ciutat.

Aquestes són característiques pròpies de tots els soviets.

⁴³ Entre els membres citem: M. M. Vilenski, E. Z. Scheeson, T. T. Kartytxov, A. J. Herstein, I. N. Tabatxnikov, L. S. Bronstein, Tx. L. Steinberg, L. M. Rosenfeld, I. M. Neumann, J. L. Schapiro, L. M. Maizel, V. I. Martyntxik, A. I. Babitx, H. P. Schwartzman, F. H. Becker i V. L. Stepanov.

Les febleses del soviets d'Odessa

Però també xoca la seua manca d'iniciativa i ànim revolucionari. Mentre que fins i tot un soviets com el de Novorossiïsk organitza una milícia, confisca els diners de la Duma, obliga a fer vaga a correus i telègrafs, expulsa el governador, pren en les seus mans els ferrocarrils, etc., el Soviet d'Odessa fins i tot no té la idea de desarmar els policies i gendarmes, no assoleix organitzar una verdadera vaga política total (correus i telègrafs, els cotxers, no fan vaga), fins i tot és incapaç (o ho jutja inútil) de tancar o prendre el periòdic de les Centúries Negres.

No arribà a pensar a detenir les Centúries Negres, com fou el cas, per exemple, en Novorossiïsk, ni d'organitzar un nou tribunal i expulsar l'antic, com també es féu en Novorossiïsk. Els obrers, dels quals el soviets expressa la voluntat, "s'enutjaren" sota la seua direcció, com ho reconeix el seu periòdic *Izvestia* i per això no sols no tingueren l'ocasió de pensar en la insurrecció armada sinó simplement d'anar fins al final amb la vaga.

Aquestes particularitats del Soviet d'Odessa el distingeixen clarament dels soviets com ara el de Novorossiïsk o el de Rostov. Quina era la causa? El proletariat d'Odessa es cansà de les vagues i les incessants lluites? Les forces de la reacció eren tan importants a Odessa o té a veure amb la composició mateixa del soviets? No sembla possible explicar-ho de moment.

Les dades informades ací sobre el Soviet dels Diputats Obrers d'Odessa estan tretes del succint dossier dels Arxius de la Història de la Revolució en Petrograd (departament especial, assumpte número 38). En aquest dossier també es troben dos números d'*Izvestia*, els números 1 i 3.

El primer número d'*Izvestia* es presenta en un mig full de periòdic de gran format, imprès per una sola banda. No hi ha cap indicació sobre els autors dels articles.

El número 3 també està imprès en una sola banda d'un full de periòdic però és de petit format.

Els "estatuts" del soviets estan impresos en un clixé (*in* 16). Aparentment, fou fabricat en una impremta clandestina.

El pamflet *Dos boicots* és un full *in* 8. Està indicat que foren impresos 2.000 exemplars en una impremta clandestina (la del comitè d'Odessa del POSDR).

Documents del soviets d'Odessa⁴⁴

Els estatuts del Soviet de Diputats Obrers d'Odessa

1) El soviets dels diputats obrers assumeix com a tasca dirigir tota la lluita dels obrers d'Odessa; organitza les vagues, els sindicats, dirigeix la lluita pels drets polítics i cívics dels obrers, etc.

2) El soviets dels diputats obrers està compost d'obers electes en totes les plantes, fàbriques i tallers d'Odessa.

3) Les eleccions dels diputats en les plantes i fàbriques es fan per sector (sobre les antigues bases). Els petits tallers d'un sector es reuneixen i elegeixen un diputat cada 100 obrers. Si el sector té menys de 100 obrers, elegeixen com a mínim un diputat. El

⁴⁴ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25 ("La révolution russe de 1905"), CERMTRI, París, 2005, pàgines 69-71.

soviet dels obrers és elegit per districte (Peresynski, Gorodskoï i Dalnitski). Els soviets de districte després formen el soviet de diputats obrers de tota la ciutat.

4) Cada soviet de districte elegeix una comissió executiva, que té com a obligació executar totes les decisions del soviet dels diputats obrers. Les comissions executives de districte reunides formen la comissió executiva del soviet de la ciutat.

5) El soviet dels diputats obrers es reuneix almenys dues vegades per mes.

Adoptat el 6 de novembre de 1905

Després de la detenció dels membres del Comitè Executiu del Soviet de Petersburg, ocorreguda el 3 de desembre (i en particular dels seus tres copresidents, Svertxlov, Trotski i Zlydniev), el soviet d'Odessa adopta el 9 de desembre la següent crida

Crida a tots els obrers i obreres de la ciutat d'Odessa

El govern autocràtic ha muntat un complot contra el poble. Ha arrestat el Comitè Executiu del Soviet dels Diputats Obrers de Petersburg, després al Buró de la Unió Camperola, i ha empresonat combatents reconeguts de la llibertat del poble, ha tancat tots els periòdics de Petersburg que parlaven obertament i directa de les necessitats del poble. Amb una freda crueltat, ha llençat al carrer centenars d'empleats de correus i el telègrafs. A les ciutats i aldees, els camperols famolencs gemeguen sota la *nagaïka* i els assots. Els membres de la guàrdia i els oficials "fidels al seu jurament" afusellen els mariners revoltats.

A penes refet de la seua derrota d'octubre, el govern autocràtic usa els seus mitjans extrems habituals: ha instal·lat l'estat d'excepció en una província rere altra i ha amenaçat de declarar tota Rússia en estat de guerra.

Per tota una sèrie de lleis sobre la premsa, sobre les vagues i les associacions, retira fins i tot les miserables llibertats reconegudes pel manifest del 17 d'octubre. Ha arruïnat completament Rússia amb les seues despeses embogides per la guerra, per a subvencionar els grans patrons, els nobles i els alts funcionaris. Ni diners ni pa.

Els objectius del govern són clars: en tancar els periòdics de tots els partits revolucionaris, en extirpar els seus caps de les files del poble combatent, espera convocar la seua Duma d'estat sota amenaça de l'estat de guerra i davall la pressió de l'horda dels funcionaris i policies. Composta per agents del govern, dòcil a aquest últim i a la camarilla dels grans capitalistes i dels grans propietaris terratinents, aquesta Duma d'estat serà una nova arma per a oprimir i sotmetre tota Rússia.

Camarades! La pàtria està en perill! La victòria del govern, és la victòria de l'arbitrarietat sobre la legalitat, la victòria de la violència sobre el dret, és el restabliment de la servitud anterior amb tot el seu vigor, de l'esclavitud, contra els quals el proletariat i els camperols revolucionaris han combatut durant tant de temps i al preu de tantes víctimes!

La victòria del poble revolucionari, és l'establiment de l'ordre en el qual totes les lleis seran promulgades pel poble mateix, en el qual els representants lliurement elegits pel conjunt del poble defensaran els interessos del poble, la instauració de l'ordre en el qual el proletariat rebrà la possibilitat de combatre lliurement per un millor futur, per l'emancipació de l'opressió capitalista, pel socialisme.

Camarades! Estigueu prestos a unir-vos a la primera crida a la vaga general del Soviet dels Diputats Obrers de Petersburg i del vostre soviet. Que la vida del país

s'ature, de nord a sud, de Petersburg a Kharbin, davant la força del proletariat organitzat, el govern i els seus acòlits tremolaran!

Amb els camperols revolucionaris i la part conscient de l'exèrcit, el proletariat de Rússia engegarà el combat decisiu contra l'autocràcia agonitzant.

Camarades! Només pot haver-hi una resposta al desafiament que ens llença l'autocràcia impotent de ràbia. La victòria o la mort!

Signat:

**El Soviet dels Diputats Obrers d'Odessa
El Comitè Unificat del POSDR
El Comitè Socialdemòcrata del Bund
El Comitè d'Odessa del Partit Socialista Revolucionari**

Odessa, 9 de desembre de 1905

La reunió del Comitè Executiu del Soviet d'Odessa del 18 de desembre

Reunits el 18 de desembre, ens hem preguntat primer que res: quines són les víctimes de l'última vaga? Sabem bé que cap pas endavant del proletariat pot ésser efectuat sense víctimes, que cada moviment cap avant del poble rus en el camí de la seua emancipació està empedrat de víctimes. Comencem a comptar les víctimes. Empleats i obrers dels dipòsits de ferrocarril han estat acomiadats, els tallers de l'òmnibus han estat tancats i 33 empleats transferits a la reserva militar, algunes fàbriques han fet vaga per a protestar contra el rebuig dels patrons a pagar els dies de vaga, alguns diputats elegits han estat acomiadats.

I ara ens preparem a la tasca de lluitar pel pagament integral dels dies de vaga, per la reobertura de les fàbriques tancades per lock-out, pel reintegrament de tots els treballadors acomiadats que foren reemplaçats per esquirols, i manifestar a aquells que han patit un suport en la mesura de les nostres forces.

N. Lentzner: La revolució de 1905⁴⁵

“Fa vint anys esclatà en Rússia una revolució que havia d'ésser no sols el primer assaig de la d'octubre de 1917, sinó la precursora de les revolucions nacionals d'orient i un potent motor de la lluita de classes del proletariat europeu. Rússia, que quaranta anys abans encara estava en l'estat feudal, travessà en 1905 una revolució burgesa pel seu contingut social i econòmic però proletària pel seu model de lluita”

La revolució de 1905 i els obrers d'Occident

La Revolució de 1905 fou un dels esdeveniments més importants en la vida del proletariat internacional. Ja molt abans de 1905, els membres de la Internacional s'adonaven clarament del paper revolucionari de Rússia. Només en donarem com a prova el cèlebre article “Els eslaus i la revolució”, en el qual Kautsky declarava

⁴⁵ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115, CERMTRI, París, 2005, pàgines 5-8. Extractes de l'opuscle *La révolution de 1905*, N. Lentzner, Librairie de l'Humanité, París, 1925.

obertament que la imminent revolució russa purificaria l'atmosfera viciada en la qual vegetava el moviment obrer d'Europa des de l'establiment del parlamentarisme.

La revolució de 1905 fou saludada amb entusiasme per les masses obreres europees, l'atenció de les quals estigué durant molt de temps concentrada únicament en els esdeveniments de Rússia. Vegem quines eren les causes de l'interès que posaven els obrers d'occident en la lluita dels seus germans de Rússia.

1er En diferents països d'Europa el proletariat estava lluitant encara amb les supervivències del feudalisme contra les quals el proletariat rus s'aixecava al seu país. En Àustria, la classe obrera estava privada del dret de vot; els camperols estaven sota l'empremta dels grans propietaris terratinents; nombroses minories nacionals estaven oprimides per la monarquia dels Habsburg. A Saxònia, existia un sistema de vot que reduïa a res la representació de la classe obrera;

2on La revolució russa coincidia amb una exacerbació de la lluita de classes en Europa, amb un cert descrèdit del parlamentarisme, una certa decepció dels mètodes pacífics i de les negociacions en la lluita sindical i un creixement marcat de l'esperit revolucionari i antiparlamentari entre els obrers de França, Alemanya i altres països;

3er Des del principi del segle XX, la qüestió dels mitjans de lluita per a la conquesta del poder s'havia començat a plantejar per al proletariat europeu.

La revolució de 1905 tingué, segurament, una influència sobre les qüestions fonamentals que agitaven el proletariat d'Europa. El seu desenvolupament victoriós obligà els Habsburg a fer concessions al poble i acordar el dret de vot al proletariat. No és per casualitat que el moviment de masses en Àustria-Hongria coincideix amb la revolució russa. La revolució russa també contribuï a l'ampliació dels drets electorals del proletariat anglès.

Els esdeveniments russos de 1905 mostraren als obrers d'Europa allò que pot obtenir el proletariat per mètodes revolucionaris. Dos anys de revolució forniren a la classe obrera de Rússia una experiència que al proletariat alemany, francès i d'altres, li costà una desena d'anys adquirir. La revolució de 1905 creà una nova arma proletària, *la vaga de masses*, que la socialdemocràcia alemanya, al seu Congrés de Jena en 1905, adoptà com a mitjà de lluita i de la que el congrés de la socialdemocràcia austríaca en reconegué l'eficàcia i la necessitat per a la realització de l'emancipació del proletariat.

La revolució de 1905 mostrà als obrers d'occident que, per a arribar al poder, calia recórrer a la vaga de masses i a la insurrecció armada. Obligà l'elit dels obrers europeus a criticar la tàctica habitual de la socialdemocràcia. És en el moment de la revolució de 1905 que neix l'oposició revolucionària a la socialdemocràcia europea i, particularment, a la socialdemocràcia alemanya, i que apareixen les primeres manifestacions del bolxevisme europeu.

De la mateixa manera que la Comuna de París havia estat, de 1871 a 1905, l'ideal dels militants del proletariat internacional, la primera revolució russa esdevingué, en certa manera, de 1905 a 1917, la bandera de tots els obrers revolucionaris d'Europa.

La revolució de 1905 i l'Orient oprimint

La revolució de 1905 obrí l'era dels *moviments nacionals revolucionaris en Orient*. Les relacions socials i econòmiques, la lluita de classes en orient recorda molt a la de Rússia. Per això la revolució russa havia de despertar als pobles oprimits de Xina, Pèrsia, Turquia i fer el senyal de la revolució en Orient. Poc després de 1905, Kautsky ho constatava. “*Des de la guerra russojaponesa [escrivia] Àsia oriental i tot el món musulmà s'aixecaren per a rebutjar el capitalisme europeu [...] L'orient entra ara en un període revolucionari, en un període de traspalsaments polítics, sublevacions, reaccions, a les quals succeeixen noves sublevacions, revolucions ininterrompudes, que*

duraran mentre que Orient no haja obtingut les condicions que li asseguruen el seu desenvolupament i la seua independència nacional”.

En efecte, al voltant de dos anys després de la revolució russa, una revolució es produí en Pèrsia i un any més tard, la revolució s'estén a Turquia. En 1911, és Xina que s'aixeca. En tot arreu la revolució combat les supervivències del feudalisme i lluita per la creació d'un estat burgès nacional independent. Aquesta lluita encara no ha finit. Actualment, Xina s'aixeca contra la dominació estrangera; Pèrsia encara no s'ha alliberat de la “tutela” dels imperialistes anglesos; Turquia es troba sota l'amenaça constant de perdre la seua independència nacional.

Però ara aquests països tenen un aliat més potent que fa una quinzena d'anys. La Unió de les Repúbliques Socialistes Soviètiques nascuda de la revolució d'octubre, de la qual 1905 en fou la preparació, l'“assaig general”.

Bernadt Engelmann: Sobre les vagues en Alemanya en 1904-1905⁴⁶

Extractes de Berndt Engelmann, Vorwärts und nicht vergessen (Vom verfolgten Geheimbund zur Kanzlerpartei: Wege und Irrwege der deutschen Sozialdemokratie – Vorwort von Willy Brandt)

[De la Lliga secreta al partit del canceller: les vies i el errors de la socialdemocràcia alemanya – prefaci de Willy Brandt, pàgines 248-249]

Allò que causà major sensació, fou la vaga dels obrers del tèxtil de Crimmitschau per la jornada de deu hores que durà quasi 6 mesos. Començà el 22 d'agost de 1903 i fou portada endavant amb una disciplina admirable, el sindicat duplicà el nombre dels seus adherents, tanmateix que la vaga hagués hagut d'ésser interrompuda sense assolir el seu objectiu. Allò que fou, no obstant això, el seu èxit és que aportà la prova que els obrers més pobres, que per una altra banda eren els menys organitzats al principi i dels quals la majoria eren dones, pogueren paraitzar durant mesos tota una indústria local. Açò enfortí la confiança en si del conjunt dels obrers i la seua disposició a fer vaga.

En 1903, quan començà la vaga de Crimmitschau, hi hagué en el Reich alemany 1.282 conflictes laborals, en què participaren 121.000 obrers [...]. Dos anys més tard, en 1905, ja hi havia 2.323 vagues i 508.000 obrers hi participaren, el nombre de jornades perdudes era tres vegades el de 1903.

El conflicte laboral que causà més sensació en 1905 fou la vaga dels miners de la regió del Ruhr que començà el 10 de gener. En aqueixa època, al voltant de 270.000 miners treballaven en el Ruhr, dels quals una centena de milers eren polonesos i ucraïnesos, i només el 20% de tots els miners alemanys estaven sindicats. La vaga esclatà espontàniament, a causa d'una reglamentació d'ordre secundari sobre els pous de mines Stinnes, sense que el sindicat hi hagués cridat o l'hagués preparada. No obstant això, des del 10 de gener, 15.000 obrers estaven en vaga; el 14, eren 77.000 i una setmana més tard més de 200.000! No és més que el 17 de gener, després que els patrons refusaren qualsevol negociació, que els sindicats reconeixen oficialment la vaga, però s'esforçaren, encara que en va, en contenir-la, perquè la caixa de la unió dels miners només tenia 100.000 marcs. El partit i altres sindicats organitzaren llavors noves

⁴⁶ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115, (“1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier International”), CERMTRI, París, 2005, pàgina 26.

col·lectes, però aquesta vegada no estaven sols per a demostrar la solidaritat amb els vaguistes. Els comerciants del Ruhr recol·lectaren també entre ells donacions per a les caixes de vaga i fins i tot l'arquebisbe de Colònia féu una donació de 1.000 marcs [...].

Els patrons romangueren inflexibles, i només la intervenció de les autoritats prussianes de la mina i algunes concessions del canceller von Bülow als miners permeté posar fi al conflicte. Mitjançant promeses, per l'eliminació per la via legal d'alguns dels abusos més grollers, així com per la instauració de comissions d'obres a les empreses de més de 100 persones, el govern assolí obtenir dels sindicats la interrupció de la vaga, sense que siga necessari considerar açò com una derrota.

[...].

El canceller von Bülow havia reconegut que un moviment que ja podia mobilitzar més de 3 milions d'electors no podia ésser neutralitzat per lleis d'excepció. Recorregué, doncs, a una doble estratègia: crèdits per als socialdemòcrates moderats, préstecs per a una cooperació constructiva (permeté el retorn d'Eduard Bernstein després de 20 anys d'exili) [...] i deixà un major marge de maniobra a la comissió general dels sindicats (que comptaven des de 1905 amb 1,34 milions d'adherents) i exercia enfront dels seus ulls el paper de contrapès moderador en relació a la socialdemocràcia [...].

A. L. Morton i George Tate: 1905 en Gran Bretanya⁴⁷

Publiquem ací avall extractes de The British Labour Movement 1770-1920, de A. L. Morton i George Tate, extractes que ressalten fins que punt la revolució russa inspirà “una profunda simpatia” en la classe obrera britànica

En totes parts del món, durant aquests primers anys del segle, l'imperialisme està enfonsat en una greu crisi econòmica, social i política: per a la classe obrera, tant als països capitalistes com a les colònies, s'obria una fase de progrés i de militantisme. El colp més poderós d'aquesta agitació el donaren els obrers russos amb la revolució de 1905, que commocionà el vast imperi dels tsars fins als seus fonaments, i suscità una determinació i una nova esperança als pobles del món. Tingué prodigioses repercussions internacionals: poderoses manifestacions a l'imperi austrohongarès obligaren el govern de Viena a atorgar el sufragi universal; els obrers alemanys s'agitaren violentament; i a França en 1906 es desencadenaren grans vagues per la jornada de vuit hores. Als països colonials, les conseqüències foren, potser, més profundes i les seues prolongacions més importants, perquè semblava que una de les potències imperialistes era un colós amb peus de fang: açò fou l'inici dels grans moviments revolucionaris que havien de transformar el destí de centenars de milions de xinesos i indis.

Els esdeveniments de Rússia de 1905, la revolta popular contra un dels despotismes més odiats del món, inspiren una profunda simpatia en tots els sectors de l'opinió democràtica en Gran Bretanya, tant en la burgesia com en la classe obrera. El 24 de gener, en una reunió dels aturats de Stepney i l'endemà, en una reunió a l'hora del sopar dels obrers de les drassanes navals d'Elswich (New-castle) protestaren contra la massacre d'obres a Sant Petersburg. El 25 de gener una reunió de l'ILP, en vigílies de l'obertura de la conferència anual del LRC, s'inicià amb una resolució de simpatia

⁴⁷ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115 (“1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier International”), CERMTRI, París, 2005, pàgines 67-70.

envers el poble rus i la seua revolta contra la tirania. “A mesura que el profund significat de la resolució es revelava al públic”, informava el *Labour Leader* del 27 de gener, “s’elevava una ovació i al final, tot el món l’aprovà i aplaudí fortament”. La mateixa conferència adoptà per unanimitat una resolució semblant i donà ordres perquè s’obris un fons de solidaritat “per a ajudar els vaguistes en la seua noble lluita per la llibertat i atendre les necessitats de les viudes i dels orfes”. *Justice*, les columnes del qual rebien de Theodore Rothstein comentaris força ben informats sobre aquests importants esdeveniments, declarava aqueix mateix dia: “Finalment, ha arribat el moment. Després de segles d’esclavitud i de misèria, el poble rus s’ha aixecat i el tron del tsar està sacsats en els seus fonaments”. En diversos grans centres com Londres, Liverpool i Glasgow, se celebraren reunions, sovint conduïdes en comú per la SDF, la ILP, els fabians i les organitzacions sindicals. Keir Hardie li demanà al parlament enviar delegacions al govern tsarista a propòsit de les execucions sense judici de 120 dirigents obrers de Varsòvia.

La revolució russa aportà, així, un element nou i poderós al profund moviment d’idees i a la creixent activitat del moviment obrer, ja compromès activament en la campanya contra l’atur i contra les amenaces dirigides a les bases del sindicalisme, junt amb altres qüestions de política social i econòmica. La contraofensiva capitalista, prosseguida durant vint anys de predomini *tory* continu, travessava ara grans dificultats: junt a la “qüestió de la condició d’Anglaterra” existien enormes problemes de tarifes proteccionistes i de lliure canvi, la tensió internacional era cada vegada més marcada, i estava la qüestió de la llibertat d’Irlanda, per no citar més que les més importants. La divisió a les files conservadores sobre la qüestió de les tarifes precipità la dimissió del govern: a finals de 1905 el rude radical escocès Sir Henry Campbell-Bannerman, que havia alçat l’odi dels tories en denunciar les atrocitats comeses en Àfrica del Sud, formà un nou govern; procedí a convocar eleccions per a començaments de 1906.

Les eleccions generals de 1906 conduïren a una victòria indiscutible dels liberals i a un avanç dels laboristes que sorprengué profundament l’opinió contemporània. El Labour Party (també anomenat a partir d’aleshores el LRC) augmentà la seua representació, que passà de 4 a 29 llocs; a més, 24 candidats sindicalistes (entre ells, 13 eren miners) obtingueren les seues actes com a liberals.

La classe obrera havia fet un significatiu progrés polític, però per a comprendre bé el seu vertader significat, cal analitzar atentament les tendències socials complexes que hi havien contribuït. Primer que res, la política dels liberals era el resultat d’una retirada estratègica dels capitalistes, enfront de la pressió creixent de la classe obrera. Balfour, dirigent conservador, observava açò amb delicadesa, en comentar els resultats de les eleccions: “*Si entenc bé, el que ha succeït no té res a veure amb açò pel que hem querellat aquests últims anys. C. B. [Campbell-Bannerman] no és més que un suro surant en un torrent que no pot controlar, i allò que ocorre en aquest moment és el ressò del mateix moviment que ha causat les massacres de Sant Petersburg, els motins de Viena i les desfilades socialistes de Berlín*”.

Els liberals creien, no obstant això, que la tempestat podia ésser superada amb una política astuta de vertaderes concessions, amb demagògia radical i amb acords electorals amb el Labour Party; així el poder seguiria en mans d’un partit de la classe dirigent, tenint com a aliat dòcil el partit de la classe obrera. Aquest era el seu objectiu suprem i l’assoliran. Alguns mesos després de les eleccions, el mestre demagog David Lloyd George declarava en el curs d’una reunió que podia dir al seu públic liberal que “*faria d’aqueix moviment independent del Labour Party una força poderosa i de gran envergadura*”.

“Si després de la durada d’un període de legislatura, es revela que un parlament liberal no ha fet res per a atacar seriosament els problemes de la condició social del poble i resoldre’ls, per a abolir la degradació nacional que representen els tuguris i la pobresa generalitzada, i la misèria en un país que esclata de riqueses; que no ha atacat audaçment les causes principals d’aquesta misèria, sobretot l’alcoholisme i aquest sistema viciós de la propietat de les terres; que no ha detingut el malbaratament dels nostres recursos nacionals en armaments ni procurat una vida honorable als ancians que la mereixen; que li ha permès dòcilment a la Cambra dels Lords traure-li tot valor als seus Bills, llavors en aquest país s’alçarà un crit general demanant un nou partit; i molts de nosaltres en aquesta sala s’uniran a aqueix crit. Però si un govern liberal força a obeir els terratinents, els empresaris i els lords com ha enfrontat els pastors; i si tracta d’alliberar la nació del control pernicios d’aquesta lliga de monopolistes, llavors el Labour Party independent invitarà en va que els treballadors de Gran Bretanya deserten del liberalisme que lluita tan bravament per tal de desembarassar el país dels mals que han oprimit als que treballen”. (Citat per M. Beer, *History of British Socialism*, 1929, volum II, pàgines 348-349)

Aquesta era una política amb què, malgrat les proclamacions de “independència”, la majoria dels representants parlamentaris del Labour Party estaven disposats a col·laborar completament: una política que, en realitat, tornava a intentar millorar el capitalisme a fi de conservar-lo o, més grollerament, que desarmava la classe obrera britànica gràcies als superguanys del monopoli imperialista i de l’explotació colonial.

La gran victòria electoral del Labour Party tingué llavors un doble aspecte; constituïa un element d’una política a llarg termini d’una part de la classe dirigent, destinada a distraure i a controlar les forces de la independència obrera; i, d’altra banda, aquestes forces eren reals, creixents, decidides a triomfar, i les concessions que obtenien també eren reals. Arribaren a obligar la recalcitrant direcció liberal a mantenir les seues promeses acceptant un Bill que alliberés els sindicats de l’amenaça de reivindicacions civils del tipus Taff Vale. El seguiren altres beneficis importants: l’assegurança contra accidents de treball s’estengué a sis milions d’obrers més; les autoritats locals obtingueren permís d’instaurar cantines escolars; pel *Coal Mines Act* (lleï sobre les mines de carbó de 1908), els miners obtingueren la jornada de vuit hores; el mateix any s’instituíren pensions a la vellesa; en 1909, el *Trade Boards Act* aportà certes millores a les pitjors condicions de treball.

Un altre fet important fou que en aqueix període d’exaltació política, mentre que semblava que els bastions de privilegi queien davant l’avanç del poble, l’aparició del Labour Party s’imposà a l’opinió pública tant com l’enfonsament liberal; i allò que cridà més l’atenció sobre aquest partit fou que es revelà com un partit socialista.

DOCUMENTS DE L'ÈPOCA

Les reivindicacions dels obrers del petroli de Bakú (desembre de 1904)⁴⁸

“Davall el règim tsarista, hom ens prohibia fer reunions, discutir entre nosaltres sobre les nostres necessitats. Però sabem bé que en la nostra unió rau la nostra força i que la nostra salvació es troba en la discussió general oberta dels nostres problemes. Per aquesta raó, reclamem:

1. La llibertat absoluta de convocar assemblees obreres, la llibertat de paraula i de premsa...

2. La llibertat d'organitzar unions, fons d'ajudes mutuels i vagues...

Però quina autoritat defensarà els nostres interessos? Només nosaltres mateixos, el poble, podem ésser defensors dels nostres interessos... Un poble no hauria de tenir amos, només pot haver-hi servidors, elegits pel poble, per a executar les lleis del poble...

En conseqüència, exigim immediatament:

3. A baix l'autocràcia tsarista!

4. Visca l'autocràcia del poble!

Exigim:

5. La convocatòria immediata d'una Assemblea Constituent panrussa dels representants de la població de tota Rússia, sense consideració de confessió o de nacionalitat...

6. El dret al sufragi universal, directe i igualitari, per butlletes de vot secret.

7. A baix la guerra!

8. Visca la jornada de 8 hores!

9. Visquen les festes de dos dies del 1er de Maig!”.

La petició dels manifestants del 9 de gener⁴⁹

Calen:

1. Mesures contra la ignorància i l'absència de drets del poble rus.

1) Alliberament immediat i retorn de tots aquells que han sofert a causa de les seues conviccions polítiques i religioses, per vagues i desordres camperols.

2) Proclamació immediata de la llibertat i la inviolabilitat de la persona, de la llibertat de paraula, de premsa, la llibertat de reunió, de consciència en matèria religiosa.

3) Ensenyament públic general i obligatori costejat per l'estat.

4) Responsabilitat dels ministres envers el poble i garantia de la legalitat de la gestió.

5) Igualtat de tots, sense excepcions, davant la llei.

6) Separació de l'Església i l'estat.

2. Mesures contra la misèria popular.

⁴⁸ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25, *La révolution russe de 1905*, CERMTRI, París, 2005, pàgina 17.

⁴⁹ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25, *La révolution russe de 1905*, CERMTRI, París, 2005, pàgines 18-19.

1) Abolició dels impostos indirectes i el seu reemplaçament per un impost directe i progressiu sobre la renda.

2) Abolició de les anualitat de rescate, crèdit barat i redistribució progressiva de la terra al poble.

3) Els comandaments de l'exèrcit i de la flota han d'ésser examinats en Rússia i no a l'estranger.

4) Cessament de la guerra, d'acord amb la voluntat del poble.

3. Mesures contra l'opressió del capital sobre el treball.

1) Abolició de la institució dels inspectors de fàbrica.

2) Creació en les empreses i fàbriques de comissions permanents elegides pels obrers, que examinaran, concertadament amb l'administració, totes les reclamacions individuals dels obrers. L'acomiadament d'un obrer només podrà fer-se per decisió d'aquesta comissió.

3) Llibertat immediata de les cooperatives obreres de consum i de protecció dels sindicats obrers.

4) Jornada de treball de 8 hores i reglamentació de les hores extres.

5) Llibertat immediata de lluita del treball contra el capital.

6) Salari normal, immediat.

7) Participació obligatòria immediata de representants de les classes obreres en l'elaboració del projecte de llei sobre l'assegurança dels obrers per l'estat.

Aquestes són, Senyor, les nostres principals necessitats, que hem vingut a confiar-te; només satisfent-les podrà hom alliberar la nostra pàtria de l'esclavitud i la misèria, se la podrà fer prosperar, els obrers podran organitzar-se per a defensar els seus interessos contra l'explotació desvergonyida dels capitalistes i del govern de funcionaris, que roba i ofega el poble. Ordena i jura satisfer-les i tornaràs a Rússia feliç i gloriós, i gravaràs el teu nom en els nostres cors i en els dels nostres descendents per a l'eternitat; però si tu no ho ordenes, si tu no respons a la nostra súplica, morirem ací, en aquesta plaça, davant del teu palau. No tenim on anar i açò no tindria objecte. Només tenim dos camins: o la llibertat i la felicitat o la tomba. Que la nostra vida siga un sacrifici perquè Rússia acabe de patir. No ens lamentem per aquest sacrifici, l'ofereim voluntàriament.

G. Gapon, capellà

J. Vassimov, obrer

Lev Trotski: Lletre als camperols⁵⁰

Què ha fet el tsar? Com ha respost als treballadors de Sant Petersburg? Escolta, escolta, camperol... Així és com el tsar ha parlat al seu poble...

Totes les tropes de Petersburg estaven en peu de guerra... Així, el tsar de Rússia es preparava a parlar amb els seus súbdits...

200.000 obrers avançaven fins al palau.

Tots, els joves i els vells, endiumenjats; les dones marxaven al costat del seu marit, els pares i les mares portaven els seus fills de la mà. Tals eren les persones que anaven a veure el seu tsar.

Escolta, escolta, camperol. Que cada paraula es grave en el teu cor...

⁵⁰ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25, *La révolution russe de 1905*, CERMTRI, París, 2005, pàgina 37.

Tots els carrers, totes les places per on la pacífica desfilada d'obrers havia de passar estaven ocupades per les tropes.

“Deixeu-nos marxar fins al tsar”, suplicaven els obrers.

Els vells s'agenollaven.

Les dones suplicaven i els xiquets suplicaven.

“Deixeu-nos marxar fins al tsar”

I fou llavors que tot passà.

Els trets partiren en un soroll ensordidor... La neu s'enrogia de sang dels obrers...

Digues a tots, perquè ningú ho ignore, com el tsar rebé els treballadors de Sant Petersburg!

Recorda't, camperol rus, amb quin orgull els tsars de Rússia han repetit tots: *“En el meu país, jo sóc el primer senyor i el primer propietari...”*

Els tsars de Rússia han fet dels camperols una bandada de serfs, que donen en obsequi, com si foren gossos, als seus fidels servidors...

Camperols, en les vostres assemblees, digueu als soldats, aqueixos fills del poble que viuen amb l'argent del poble, que no tinguen l'audàcia de disparar sobre el poble.

Crida del Consell de Diputats Obrers i dels partits revolucionaris de Moscou

*A tots els obrers, soldats i ciutadans*⁵¹

Camarades obrers, soldats i ciutadans! Des que el 17 d'octubre, la classe obrera arrancà per la força al govern tsarista la promesa de diferents llibertats i un “real” respecte de la persona, lluny de cessar, les extorsions del govern s'han enfortir i la sang continua vessant-se.

Les reunions lliures on s'expressa la llibertat de paraula són dispersades per les armes i les organitzacions sindicals i polítiques són durament reprimides.

Hom ja ha prohibit periòdics lliures per desenes.

La vaga pot ésser castigada amb presó. I el respecte de les persones, dels ciutadans russos, és ridiculitzat per extorsions que provoquen calfreds.

Les presons s'omplen novament de combatents per la llibertat.

Regions i governacions senceres estan sotmeses a la llei marcial.

Hom maltracta sense pietat i afusella els camperols pobres.

Hom deixa podrir a la presó els marins i soldats que no volen ésser fraticides i que adhereixen a la causa del seu poble, els massacra o els llença al mar.

Amb tota la sang i les llàgrimes que féu córrer a l'octubre, es podria submergir el govern, camarades!

Però és amb un odi particular que el govern tsarista ha atacat la classe obrera: després d'haver fet un acord amb els capitalistes, expulsa al carrer centenars de milers d'obrers, els condemna a la misèria i la fam. Empresona per desenes, per centenes, els diputats i dirigents dels obrers.

Amenaça de prendre mesures d'excepció contra els representants del Partit Obrer Socialdemòcrata i el Partit dels Socialistes Revolucionaris. Ha reorganitzat els batallons de Centúries Negres i prepara nous crims en massa i pogroms.

El proletariat revolucionari no pot patir per molt de temps més extorsions del govern i li declara una guerra decisiva i sense quarter.

⁵¹ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25, (“La révolution russe de 1905”), París, 2005, pàgines 54 i 55.

Camarades obrers! Nosaltres, diputats electes per vostès, Comitè de Moscou, Organització del Districte de Moscou del Partit Socialdemòcrata de Rússia i Comitè de Moscou del Partit dels Socialistes Revolucionaris, declarem la vaga general política i cridem el dimecres 7 de desembre a les 12 hores a detenir el treball en totes les fàbriques i plantes, en totes les empreses de la ciutat i del govern.

Visca la lluita sense quarter contra el govern criminal del tsar!

Camarades soldats! Vostès són els nostres germans de sang, els fills de la nostra mare comuna, la Rússia màrtir. Vostès ja han pres consciència i ho han confirmat participant en la nostra lluita. Ara que el proletariat declara a l'odiat enemic, el govern tsarista, una guerra decisiva, actuen també amb coratge i resolució. Neguen-se a obeir els vostres caps sanguinaris, agafen-los i detinguen-los, elegisquen entre vostès els dirigents segurs i unisquen-se, amb les armes a la mà, al poble aixecat. Amb la classe obrera, combaten per la dissolució de l'exèrcit permanent i l'armament del poble, per la supressió dels tribunals militars i la llei marcial.

Visca la unió del proletariat revolucionari i de l'exèrcit revolucionari!

Visca la lluita per la llibertat comuna!

I vostès, ciutadans que aspiren sincerament a la llibertat, ajuden els obrers i els soldats insurgents per tots els mitjans, per la vostra participació personal i per l'acció comuna. El proletariat i l'exèrcit es baten per la llibertat i felicitat de tota Rússia i de tot el poble. És el futur de Rússia el que està en joc! La vida o la mort, la llibertat o l'esclavitud! Unint les nostres forces, derrocarem finalment el govern criminal del tsar, convocarem l'Assemblea Constituent sobre la base del sufragi universal, igual, directe i secret i establirem la república democràtica, l'única que ens pot garantir la més àmplia llibertat i un real respecte a la persona.

Endavant pel combat, camarades obrers, soldats i ciutadans!

A baix el govern criminal del tsar!

Visca la vaga general i la insurrecció armada!

Visca l'Assemblea Constituent!

Visca la república democràtica!

El Consell dels Diputats Obrers de Moscou

El Comitè de Moscou⁵²

El Grup de Moscou del POSDR⁵³

L'Organització del Districte de Moscou

El comitè de Moscou del Partit dels Socialistes Revolucionaris

6 de desembre de 1905

Crida de la Unió dels Ferrocarrils de Rússia⁵⁴

A totes les estacions, organitzacions i direccions dels ferrocarrils de Rússia, a tots els empleats, artesans i obrers

Camarades! El govern, que ha retrocedit davall la pressió de la vaga general d'octubre i ha publicat el 17 d'octubre el manifest imperial sobre la llibertat de paraula,

⁵² El Comitè de Moscou i l'Organització del Districte de Moscou (ara Comitè de la Governació de Moscou) del POSDR sempre foren organitzacions bolxevics del partit.

⁵³ El Grup de Moscou del POSDR, que existí fins al congrés d'Estocolm, era una organització dels menxevics.

⁵⁴ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25, París, 2005 ("La révolution russe de 1905"), pàgines 53-54.

- reunió, associació i sobre el respecte a la persona, renega en aquest moment del seu propi manifest;
- En compte de la llibertat de paraula, tanca els millors periòdics; en compte de la llibertat de reunió, dispersa les reunions;
- En compte de llibertat d'associació, amenaça d'empresonar aquells que participen al sindicat dels ferroviaris i de correus i telègrafs;
- Per compte del respecte de la persona, deté el Consell de Diputats Obrers de Petersburg, els membres de la Unió Camperola de Moscou i altres ciutadans a les regions de Rússia;
- Expulsa centenars de milers d'obriers de les fàbriques, reprimeix els camperols famolencs amb l'ajuda dels oficials i les metralladores, cita davant el tribunal militar els soldats i marins revoltats.
- Camarades! Cadascú de nosaltres comprèn que sense aquestes llibertats i sense les nostres organitzacions sindicals, la nostra situació econòmica i jurídica no sols no millorarà sinó que, fins i tot, empitjorarà. El govern està a la vora de la fallida i ens arrisquem fins i tot a perdre els estalvis que dipositarem en les caixes de jubilacions i estalvi. Prohibint i violant les llibertats proclamades en el manifest del 17 d'octubre, el govern es torna ell mateix "sediciós": per això els "facciosos" no són aquells que lluiten per la llibertat, sinó el govern que viola les lleis que ell mateix ha promulgat.
- Camarades! No es pot tenir més paciència. El govern ens provoca per a un nou combat. Que siga així! El govern criminal de Petersburg assumeix tota la responsabilitat per les conseqüències.
- La conferència dels diputats de 29 línies de ferrocarril, en acord amb el buró central del Sindicat dels Ferrocarrils de Rússia, s'uneix a les decisions dels consells de diputats obrers de Petersburg i Moscou i decreta la vaga general política a partir del 7 d'octubre; alhora que decretem aquesta vaga, ens encarreguem del retorn de les tropes de Manxúria i portarem aquestes tropes a Rússia molt més ràpidament del que ho faria el govern. En fer-ho, ens dirigim als nostres germans, els soldats de Manxúria perquè, durant el seu trajecte en ferrocarril, ajuden les nostres organitzacions i fanen respectar les mesures d'ordre que nosaltres hem disposat. Farem arribar als passatgers, sorpresos a la ruta per la vaga, a la ciutat més pròxima en el sentit del seu itinerari. D'altra banda, prendrem totes les mesures necessàries per al transport del blat per als camperols famolencs i l'aprovisionament per als camarades de la línia.
- No hi ha res que esperar de l'antic govern: ha viscut. Només l'Assemblea Constituent, elegida sota els principis del sufragi universal, igualitari, directe i secret, farà sortir a Rússia de la situació en què la ha posada aquest govern criminal. I en tant existisca la llei marcial i la vigilància reforçada, en tant siguen amenaçades la llibertat de paraula, de premsa, de reunió i d'associació i el respecte de la persona, la vaga general política no pot finir, ha de continuar.
- Endavant, camarades, tots junts pel combat per l'alliberament de tot el poble. No estem sols. El proletariat de les ciutats, el camperolat laboriós i la part conscient de l'exèrcit i de la flota ja s'han aixecat per la llibertat del poble, per la terra, per a imposar la nostra voluntat!

La conferència de diputats de 29 línies del ferrocarril i el buró central del Sindicat dels Ferrocarrils de Rússia
(Borba, número 9, 7 de desembre de 1905)

N. Nikodimov: Una pàgina de la insurrecció de Moscou⁵⁵

Fui nomenat pel comitè de Moscou del POSDR com a agitador i representant del comitè, però sense tasques militars precises. Se m'havien d'atribuir al lloc, al districte dels ferrocarrils. Hem de treballar en comú amb els *drukhina*⁵⁶ dels socialistes revolucionaris, prou influents en aquest districte, però els esdeveniments començaren més ràpidament del que se suposava. El poder s'esgotà en atacar-nos abans que nosaltres haguéssim tingut temps d'atacar-lo.

El dia 6 a la vesprada, els *drukhinniki* (la majoria d'ells ferroviaris) s'havien reunit a l'edifici de l'escola Fidlerovski, al barri de Txistye Prudi. Però a les 10 de la nit, un compacte cordó de tropes els encerclà i no pogué penetrar al local. Foren les tropes governamentals les primeres que decidiren començar les accions militars. Bombardejaren la casa de Fidler a canonades, diversos camarades foren assassinats intentant travessar el cordó de les tropes i només alguns assoliren fugir.

Els trets de canó sembraren la inquietud en la Moscou obrera i, a partir de la mitjanit, hom començà febrilment a alçar barricades. Introduint-me en la Tverskaia⁵⁷, en el cantó de la Sadovaia Triumfalnaia, caiguí sobre la primera barricada, sota el foc de l'exèrcit. El portalliteres s'ocupaven de traslladar els ferits. Un destacament de soldats, responent a l'ordre donada per un jove oficial de “no estalviar cartutxos”, metrallava l'avinguda de Tver de dalt a baix i a les dues bandes. Caiguí en el seu poder, però aparencí ésser un simple habitant temorenc i, per sort, m'alliberaren.

L'endemà (7 de desembre), des de l'inici del dia, Moscou havia esdevingut irrecognoscible. Els vagons de tramvies, els pals telegràfics, mobles, taules de fusta, bigues, troncs, muntanyes de neu cobertes de gel, abundantment irrigades d'aigua i, milers d'obers, constructors de barricades disposats a respondre a la primera aparició de l'adversari.

Em dirigí amb dificultat a través de les barricades cap al sector de les estacions i feu un breu míting al dipòsit de l'estació de Kazan⁵⁸. Els tallers cremaven d'activitat: els obrers hi forjaven les seues armes blanques. El míting fou breu i productiu. Havíem organitzat destacaments de *drukhinniki* per a infiltrar-se en les unitats de l'exèrcit, a fi de procurar-nos armes, havíem organitzat requises en els departaments dels burgesos i els policies. Cap a la fi de la vesprada, havíem recol·lectat 30 revòlvers i una desena de fusells. L'armament de tot el nostre destacament es reduïa a 60 revòlvers i deu fusells.

Teníem com a tasca vigilar els moviments dels trens fins a les estacions de Nicolaiev, Iaroslavl i Kazan, però complir aquesta tasca amb les forces de què disposàvem era força difícil. El camarada que havíem enviat al centre per a obtenir ajuda i directives, no tornà.

La nit avançava. Des de la ciutat, ens arribava un soroll de fusells incessant, però ningú sabia vertaderament què hi passava. Es deia que l'Estat Major del governador

⁵⁵ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25 (“La révolution russe de 1905”), CERMTRI, París, 2005, pàgines 72-74. Extractes de la redacció dels *Cahiers du mouvement ouvrier* de: Maksakov i N. Nikodimov, *Dekabrskoie Vosstanie v Moskvie v 1905*, Moscou, Edicions del Soviet de Moscou, 1919.

⁵⁶ Drukhina. Grup de voluntaris armats que hom anomena els *drukhinniki*.

⁵⁷ La Tverskaia és el carrer central de Moscou, anomenat Gorkaia durant l'època soviètica i, després de 1992, altra vegada amb el seu nom antic.

⁵⁸ Estació de Kazan: feia part d'un conjunt de tres estacions, en l'època, en la barriada Oest de Moscou.

general de Moscou, Dubasov, s'havia instal·lat al Kremlin, que hi havia un gran afusellament en l'avinguda Bronnaia, que l'estació de Kursk havia caigut en les nostres mans, que havíem ocupat nombroses comissaries de policia, que els soldats s'agitaven als quarters i que no se'ls deixava sortir, que diversos d'ells havien estat desarmats. De l'estació de Nicolaiev ens arribà, per contra, la novetat inquietant de l'arribada de diversos contingents de soldats provinents de Piter⁵⁹.

El conductor del tren Ukhtomski, un antic soldat que havíem designat com a cap de la *drukhina*, no sabia què més fer.

Instal·làrem una guàrdia sobre el pont de Krasnokholms, tancàrem amb barricades el districte al voltant de l'estació, però ens oblidàrem d'alçar barricades al carrer principal de Krasnoprudnaia i, en compte d'ocupar-nos-en, pujàrem a un tren per a marxar a cercar ajuda a la fàbrica de Liuberts i als tallers de Perov⁶⁰.

No hi trobàrem ajuda però, en un dels trens que portava de tornada els soldats de Manxúria, assolírem procurar-nos 30 carrabines amb cartutxos i confiscar alguns revòlvers als oficials. Dos soldats s'uniren a nosaltres i, amb la seua presència i amb les carrabines ens sentírem més gallards, mentre que començava un nou dia.

No havíem dormit i ens semblàvem a les mosques d'estiu. Quan el nostre tren arribà a l'estació de Kazan, ens repartírem en grups per tal de poder dormir alternativament. Durant aquest temps, els esdeveniments es desenrotllaren de manera més amenaçadora i inquietant. Des de l'estació de Nicolaiev, se'ns informà de l'arribada de nous contingents de tropes tsaristes i ràpidament, dispararen contra nosaltres des de l'estació. No ens quedàrem pas quiets i començàrem a respondre amb un nodrit tiroteig. Sota les bales, aixecàrem la barricada del carrer Krasnoprudnaia, tallant així pel mig el carrer que va cap a Sokolniki i cap a la barrera de Preobrazenski.

Alguns *drukhinniki* del districte de Sokolniki aconseguiren escolar-se fins al nostre lloc i intentàrem atacar l'estació de Nicolaiev, però fórem rebuts amb violents trets de metralladora i no poguérem travessar la plaça. Retrocedírem. L'adversari decidí actuar implacablement i començàrem a bombardejar a canonades tota l'estació de Kazan i les vies d'accés. Els obusos feren foc contra nombrosos vagons, contra el dipòsit d'objectes de primera necessitat dels ferroviaris i contra algunes cases de fusta, habitades per obrers, els quals vivien a la vora de l'estació.

El tiroteig no es detenia. Romanguérem tenint la plaça sota el foc de les nostres armes i no deixàrem ningú travessar-la. Els obrers apagaren els incendis, ompliren el nostre tren de pa i de pernils i ens forniren menjar i te. Una desena de camarades foren morts o ferits en el tiroteig, però altres ocuparen el seu lloc. Els *drukhinniki* fatigats deixaven els seus fusells i els seus cartutxos als nous, els quals no tenien armes i feien cua per a també poder disparar.

El que més ens desanimava, era l'absència de relació amb el centre i amb els altres districtes. La consciència que en "*Piter tot estava tranquil*" i que, des d'allí, enviaven destacaments a l'estació per a aixafar la insurrecció de Moscou ens oprimia.

La foscor arribà.

Però el reflex dels incendis als carrers, el canoneig, el crepitar del tiroteig encara continuaven.

Ukhtomski, el cap de la nostra *drukhina*, ens ordenà partir amb tren cap a Kolomna i cercar-hi els *drukhinniki* de la fàbrica de Kolomna, desitjosos, segons afirmava ell, d'unir-se a nosaltres. L'expedició fracassà perquè no poguérem trobar via lliure. Tota la línia estava plena de tropes que tornaven de la guerra amb Japó. Esgotats, dormien en Perov als seus vagons i, enjorn al matí, es mobilitzaven cap a Moscou.

⁵⁹ Nom familiar de Petersburg.

⁶⁰ Perov: estació de les afores que tenia un enorme dipòsit.

Ukhtomski mateix conduïa la locomotora i discutírem tranquil·lament als vagons. De sobte, al voltant del passatge Gavriokov, el nostre tren fou metrallat. No tinguérem temps de posar-nos en posició de disparar; rebérem l'ordre d'allunyar-nos. Molts de nosaltres ens allunyàrem per a no tornar mai més a la nostra posició. Ukhtomski féu retrocedir el tren i aconseguírem escapar del metrallament.

Ens trobàrem a l'estació de Perov. Traguérem dels vagons els camarades morts i ferits, o siga, més de la meitat del nostre destacament. Després decidírem dissoldre'l i aconsellar els nostres camarades per a intentar tornar a peu a la ciutat. Els *drukhinniki* em donaren la responsabilitat d'aprovisionar-los després de carrabines i cartutxos. Assolírem passar en direcció a les massacres que s'executaven en la ciutat amb el nostre preciós carregament sobre la nostra locomotora, després també assolírem de dissimular-lo en el graner d'una casa abandonada d'un suburbi.

La tempestat bramava. El nostre fracàs ens devorava l'ànima, i la ignorància del que passava ens abatia. Al voltant de la mitjanit aconseguírem retornar dels immobles on es desenrotllaven els combats i per atzar ens quedàrem en el departament d'un dels enginyers que participaven en els combats per a menjar i saber allò que passava a Moscou. Ens deixaren entrar i ens reberen amb un por no dissimulada, però, tot i això, ens donaren de menjar i ens feren gitar en divans. I després, satisfieren la nostra curiositat: "*La insurrecció està quasi aixafada, les tropes del govern ocupen tota una sèrie de districtes, només queda resistint el barri de Presnia, que està sotmès al canoneig*".

Després d'algunes hores de malson, decidírem infiltrar-nos en la ciutat. Aconseguírem passar sense problema la barrera d'entrada. Després, els carrers estaven plens de patrulles que verificaven atentament les cèdules d'identitat i preguntaven: "*d'on ve vostè? On va, per què? Etc*".

Assolírem arribar al centre de Moscou prop del migdia: l'organització encara se sostenia, però molts camarades del partit ja havien estat assassinats, ferits o arrestats.

Les tropes i la policia assetjaven districtes sencers i multiplicaven els escorcolls per a confiscar les armes.

Als districtes "obstinats", la lluita continuava. Els canons encara parlaven als barris de Sukharevka, de Strastni i en Presnia, on l'exèrcit bombardejava les barricades i cases aïllades on s'havien atrinxerat els *drukhinniki*. Encara esperàvem el "suport" de Piter, però ràpidament queda clar que havíem estat aixafats.

L'endemà en Presnia, la fàbrica Schmidt⁶¹ i els dormitoris obrers de la fàbrica de Prorokhov cremaven, els principals carrers de Moscou foren netejats de barricades.

La insurrecció estava liquidada.

Rakovski: Els orígens de la revolta del Potemkin ⁶² (1905)

És sabut que la revolta del *Potemkin* no fou un esdeveniment inesperat. Fou l'explosió prematura i aïllada d'un pla valentament preparat de sublevació general que havia d'abraçar amb el seu anell de ferro tota la flota del Mar Negre. En apoderar-se de

⁶¹ Schmidt, propietari d'una important fàbrica en el districte de Presnia i simpatitzant bolxevic, s'havia unit a la insurrecció i invitat els seus obrers a fer el mateix.

⁶² *Cahiers Léon Trotsky*, número 17, mars de 1984, Institut Léon Trotsky, Grenoble, pàgines 37-47. Extractes de la introducció ("Vvedeni") de Kirill, (pseudònim d'Anatoli Petrovitx Berezovski), d'*Odinadtsat' dnei na Potëmkin*, Sant Petersburg, 1907, records d'un marí del *Potemkin*: Rakovski és igualment l'autor del capítol I. Traduït del rus per Isabelle Lombard. Hem fet talls eliminant detalls circumstancials. L'escrit fou redactat en 1905. [Nota de *Cahiers Léon Trotsky*]

bastions marítims, la Revolució Russa hauria disposat d'una base inexpugnable per a noves conquestes. En bombardejar les costes dels assentaments de les guarnicions, hauria guanyat tot el sud i, des d'aleshores, s'hauria estès a la resta del país. Aquesta sublevació havia d'esclatar al juliol, durant les grans maniobres de la flota. Al senyal convingut (dos coets llençats un rere l'altre des del pont del cuirassat *Caterina II*) els mariners que formaven part havien de detenir o matar els oficials "en nom del poble", apoderant-se de tots els navilis i prenent-ne el comandament. Com se sap, el lamentable incident del menjar podrit suscità abans d'hora una revolta al *Potemkin*, i tot el pla se'n anà avall.

Els altres navilis, mal preparats, no estaven advertits; entre ells, només pogueren participar al moviment el *Georgi Pobedonostzev* que, durant 24 hores, romangué fidel a la revolució, i el navili-escola *Prut* que cercà en va al *Potemkin* a fi d'unir-se'l. També és necessari esmentar el *Sinopia* que s'uní també al *Potemkin* però s'allunyà d'Odessa per una ordre sobtada donada per l'almirall Krieger de dirigir-se a Sebastopol mentre que la minoria dels marins revolucionaris no havia assolit encara vèncer els dubtes de la majoria indecisa i temerosa. El més lamentable fou la posada fora d'activitat del cuirassat *Caterina II*, "*Katia*" com deien familiarment els marins, Katia la roja, disposada a fer el pas més decisiu i que fou víctima del seu ardor revolucionari. Mentre que la revolta explotava en el *Potemkin*, es produí un conflicte menor entre els mariners i els oficials del *Caterina II*, un incident ridícul en comparació amb el rol que el cuirassat hauria pogut exercir dos dies més tard, però que conduí al descens a terra de la majoria de la tripulació. Així, el més revolucionari dels cuirassats fou obligat a romandre en Sebastopol mentre que els altres es dirigien cap a Odessa contra el *Potemkin*.

Es planteja, no obstant, una qüestió: la sublevació general hauria tingut èxit si no s'hagués produït l'esdeveniment del *Potemkin*? ¿La flota podia preveure un èxit en aquesta temptativa de prendre possessió de les ciutats costaneres i aixecar-hi la població obrera?

Coneixent a través del relat de Kirill els detalls de la història convulsiva, dramàtica, de la lluita dels marins revolucionaris, descobrint com de pròxim estava l'èxit, fins i tot quan només s'havia aixecat un navili, s'adquireix quasi la convicció que una sublevació general podia triomfar. [...] Des d'un punt de vista purament tecnicomilitar, la idea de llençar una revolta armada general per mitjà d'una sublevació de la flota era excel·lent: primer perquè els marins eren els més receptius de tots els militars a la propaganda socialista i sobretot perquè una flota amotinada està en millor estat per a resistir i defensar-se que qualsevol altra formació. Una victòria de la sublevació de la flota hauria creat una situació sense precedents en la història de les guerres civils. L'absolutisme rus, amb tot el seu exèrcit, s'hauria mostrat impotent per a lluitar contra aqueix grapat d'homes. La Rússia dels governants s'hauria trobat en una posició ridícula com fou la de Romania quan el *Potemkin* sorgí sobtadament al llarg de Constantza: es mobilitzà tota la guarnició, fins i tot... la cavalleria.

Però el vertader interès històric de la sublevació de la flota es revela en l'apreciació de les seues causes. El Partit Obrer Socialdemòcrata Rus i particularment la seua organització a Crimea (la Unió Socialdemòcrata de Crimea) contribuí molt, a través d'una acció perllongada, a l'emergència de revolucionaris entre els marins. Però és l'estructura de l'estat rus i especialment el règim dels quarters que despertaren el seu esperit i els ensenyaren a comprendre les idees revolucionàries i socialistes. És impossible comprendre la sublevació revolucionària de la flota ni altres moviments anàlegs sense tenir en compte aquests elements. Quan se sap fins a quin punt l'acció revolucionària troba obstacles a Rússia, quantes víctimes i esforços costa cada pas

(víctimes, de les quals, una ínfima minoria veurà realitzat l'objectiu i la majoria de les quals caurà des de la primera batalla contra la multitud d'obstacles erigits pel règim polític), hom comprèn que l'origen de la revolta dels marins es troba, primer que res, en les seues condicions de vida.

Avui és més necessari que mai conèixer bé la naturalesa del règim dels quarters a Rússia. Conclou la pau i establida la Constituent, els partits polítics havien de reconstituir al país de manera radical. Però Rússia no seria realment transformada més que quan fos alliberada dels errors del passat. Volem [...] descriure, sobre la base dels documents en el nostre poder, el rol en la revolta dels factors conscients, és a dir, de la propaganda socialista, i els factors inconscients, és a dir, el règim militar a Rússia. El règim als quarters només és un reflex de l'estructura política i social d'un país i les condicions de vida a bord del *Potemkin* eren les mateixes en el conjunt de la flota, s'hi xocava amb els mateixos abusos. De part dels oficials, sobretot dels oficials superiors, en totes bandes existia la mateixa crueltat estúpida, la mateixa incomprensió de la necessitat d'un comportament més humà envers els marins. Tota temptativa d'aquests últims per a obtenir una vida més suportable només reconeixeria en els oficials la determinació obstinada de castigar-los encara més severament. Els marins no podien, llavors, nodrir bons sentiments envers els seus superiors. En aparença eren dòcils, per temor a la repressió, però en el seu fons, odiaven i menyspreaven els "dragons" i els "escorpins", paraules que no dubtaven a emprar a la menor ocasió. En el curs de l'amotinament del 3 de novembre, els marins perseguïen obstinadament els seus oficials a pedrades i els injuriaven grollerament. Les injúries a més eren d'altra banda tan corrents que els oficials, habituats, semblaven no escoltar-les [...]. L'antagonisme i la desconfiança entre oficials i soldats són un fenomen general, en tots els exèrcits, però eren més aguts en l'exèrcit rus. Aquest abisme infranquejable entre ells es palesava en cada esdeveniment polític que conduïa a l'enviament dels soldats contra vaguistes i manifestants [...].

Per a explicar aquesta desconfiança, així com l'odi tant com el menyspreu dels marins envers els oficials, cal recordar, més enllà de les raons polítiques, les falles pròpies del cos d'oficials russos, especialment a la flota, on aquests últims es reclutaven exclusivament entre la noblesa. Les escoles militars estaven poblades de la "crema" de la societat industrial. La joventut honesta i capaç poblava habitualment les presons russes i ocupava les professions intel·lectuals. Només les persones incapaces i servils s'inclinaven vers les carreres burocràtiques i militars [...]. Aquests oficials consideraven la seua funció com un mitjà de subsistència i s'esforçaven en treballar el mínim possible amb el major benefici personal possible. Sobre aquest terreny es desenrotllaren les relacions entre oficials i marins que a vegades tingueren conseqüències catastròfiques.

Però tornem al cuirassat *Potemkin*. Els càstigs corporals més cruels hi eren habituals. Malgrat l'aparició d'una circular secreta que insistia en la necessitat de "respectar la dignitat humana dels subalterns", els oficials de marina continuaren, per hàbit, distribuint bufetades i punyades. Els mariners em parlaren de casos de timpans perforats per la violència dels cops [...]. Però patien, per damunt de tot, les injúries i humiliacions de qualsevol tipus que arribaven a afectar la seua dignitat d'home. Era necessari veure amb quina arrogància els anomenats aristòcrates tractaven els seus subordinats per a comprendre la força de l'odi que aquests darrers nodrien envers ells [...].

Aquell que haja viscut en Rússia ha pogut notar, en alguns jardins públics, aquesta bàrbara inscripció: "Entrada estrictament prohibida als gossos i als rangs inferiors". L'almirall Txukhnin sabé inventar una regla pitjor encara per als mariners de Sebastopol. L'ordre número 184 del 29 d'abril de 1905 prohibia als marins, "sota pena

de presó”, l'accés a dos bulevards, dues arbredes i un carrer. Alguns dies més tard, un grup de marins mutilats, que tornava de Port Arthur, prengué prestat un d'aquests bulevards, aquell on es troba el monument a la memòria del setge de Sebastopol en 1855. Ensopegaren amb un oficial que els interpel·là grollerament: “Com gosen venir ací? Vostès saben que el bulevard està prohibit als rangs inferiors!” Un dels marins assenyala: “Tenim el dret d'aixafar la nostra terra natal, per la qual hem vessat la nostra sang? -Et permets discutir, canalla!” I els colps permeteren a aquests “herois” que tot just acabaven de tornar, assaborir els plaers de la pàtria agraïda. L'amotinament del 3 de novembre fou provocat per una ordre de l'almirall Txukhnin prohibint als marins qualsevol sortida a la ciutat sense permís especial, el “bitllet roig”.

Tals mesures no haurien tingut conseqüències tan greus alguns anys abans. Pot hom afirmar fins i tot que el resultat hauria estat el mateix si hi hagués hagut una millora i no un deteriorament de les condicions de vida a la flota: primer que res, eren els marins mateixos els qui havien canviat i madurat. I en uns cinc o sis anys, el sentiment de la seua dignitat personal havia madurat. [...] Ací es veu un fet característic de la nova generació: els reclutes de 1904 de la tripulació número 36 (la del *Potemkin*) plantejaren al als seus superiors, abans fins i tot de prestar jurament, una sèrie de reivindicacions. La potent commoció impulsada en tota Rússia pel moviment obrer en els cinc anys precedents havia despertat en els marins l'esperança d'una nova vida, millor i lliure. Per les condicions de treball el cuirassat és una vertadera fàbrica flotant; els marins estan més pròxims a la classe obrera que a cap altra. En el nombre important de condemnes per lectura que, encara que legals, no tenien l'aprovació dels oficials, s'aprecia el grau d'interès dels marins envers la ciència i la literatura, així com la seua set de coneixements. La seua recerca d'un futur millor xocava amb l'obstacle dels oficials [...] que personificaven l'absolutisme.

Els marins discutien amb fervor sobre la qüestió de les relacions entre oficials i soldats: el partit dirigent de la futura Rússia ha d'interessar-se per això sense excepció. Recordem que el primer punt de l'ultimàtum fet pel cuirassat al comandant militar d'Odessa era la substitució de l'exèrcit permanent per milícies populars. Les relacions dels marins amb els seus superiors estaven en primer pla. En veure el comportament d'un marí davant els seus oficials i els seus sentiments envers ells, era que els camarades revolucionaris decidien si era digne de participar en les activitats secretes [...].

És important detenir-se en la manera en què es conduïa el treball de propaganda a bord del *Potemkin*. Nombrosos marins ja coneixien les idees socialdemòcrates quan treballaven a les drassanes navals Nikolaievski. Estaven en contacte amb obrers civils, molts dels quals havien estat influïts per la propaganda socialista. Després, la tripulació del *Potemkin* contactà directament amb el partit socialdemòcrata en Sebastopol on ja havia teixit relacions sòlides amb la flota militar. Només un petit nombre de marins podien, evidentment, estar en contacte directe amb els revolucionaris. Entre els del *Potemkin*, he comptat de quinze a vint que freqüentaven de manera irregular les reunions secretes organitzades pels socialistes. Aquestes reunions anomenades “volants” quan gairebé no hi havia participants i “de masses” si n'hi havia molts, reunien els marins que prestaven servei en la cinquantena de vaixells de guerra ancorats en Sebastopol. Primer espaiades, aquestes reunions foren cada vegada més freqüents; en el curs dels quatre mesos precedents a la sublevació, es realitzava prop d'una cada diumenge (del 10 de novembre al 25 de març, se celebraren onze en total). El nombre de marins que hi participaven passà de trenta a tres-cents o quatre-cents. A fi d'evitar sorpreses desagradables, es realitzaven aquestes reunions fora de la ciutat, en un bosc proper al tossal de Malakhov. Els marins hi anaven en petits grups, prenent primer la

ruta d'Inkerman, després se separaven passant per petits camins. Una guàrdia apostada al llarg del camí assegurava que aquest estigués lliure. Quan arribaven al lloc que servia de lloc de reunió, s'hi instal·laven com volien. Les intervencions començaven. Els oradors, sovint dones, explicaven als marins les causes de l'existència del poder opressor i intolerable, proposaven mitjans per a destruir-lo i alliberar tot el país. Després es discutia, s'informava i, després d'haver adoptat una resolució, s'acabava la reunió amb un cant revolucionari. Ací està el text d'una d'aquestes resolucions, que fou adoptada el 20 de març:

“Nosaltres, 194 marins de la flota del Mar Negre, unim la nostra veu a la dels obrers russos representats per la seua ala revolucionària, el Partit Obrer Socialdemòcrata Rus; exigim la destitució del règim autocràtic i el seu reemplaçament per una república democràtica. Estem convençuts que només la convocatòria d'una Assemblea Constituent, sobre la base del sufragi directe, igual per a tots i amb vot secret, pot afermar el poder del poble. Sabem que el règim tsarista emprengué la guerra pels seus propis interessos. Per això exigim que se li pose fi immediatament. Unint la nostra veu a la de Rússia que es desperta a la vida política, estem segurs que el nostre exemple, el de la protesta de la flota del Mar Negre, serà seguit per tot l'exèrcit rus. L'últim suport del règim està en camí d'enfonsar-se. El nostre alliberament està pròxim i cridem a tots aquells que persegueix i oprimeix l'autocràcia a unir-se a les nostres files, les del nostre partit. La nostra lluita només s'interromprà quan la humanitat estiga alliberada de l'explotació de les taràntules capitalistes. Lluitem pel socialisme. A baix l'autocràcia! A baix la guerra! Visca l'Assemblea Constituent! Visca la república democràtica! Visca el Partit Obrer Socialdemòcrata Rus! Visca el socialisme!”.

Cent cinquanta marins que no havien assistit a la reunió adoptaren aquesta resolució.

Entre els altres marins, la propaganda era portada a través d'opuscles i sobretot crides. Cal destacar que els marins demandaven al comitè de Sebastopol, crides especialment redactades d'acord amb les seues necessitats. Quan el comitè constatà que la propaganda entre els marins era eficaç, s'esforçà en aclarir cada esdeveniment si fa o no fa important de la vida de la flota. Així, dos o tres dies després de la revolta, quan els marins s'alçaren i sortiren al pati, trobaren pamflets sobre els últims esdeveniments, escampats al sòl. El comitè de Sebastopol cridava els marins a donar un caràcter polític a la seua protesta. Aquesta crida fou difosa en 1.800 exemplars. En general, el comitè difongué 12.000 pamflets des de principis de novembre a principis d'abril. Aquests eren alguns títols: “És temps d'acabar amb açò”, “L'ajuda-memòria dels soldats” (2.800 exemplars), “Les dues Europes”, “Qui vencerà?”, “Mort als tirans”, “El Manifest del tsar” (9 de gener), etc. Alguns eren relatius al règim rus en general, d'altres concernien especialment els marins. Descrivien les penoses condicions d'existència dels marins que ells oposaven al confort i als privilegis de què disposaven els seus oficials. Subratllaven l'enorme diferència entre els sous dels marins i el dels oficials de Rússia, en comparació amb altres països. Mentre que al Japó, en aquella època, el gran almirall Togo rebia 5.600 rubles per any, el gran Duc Aleksei, gran almirall de la flota russa, rebia un salari divuit vegades superior (108.000 rubles). Al contrari, el sou dels marins era incomparablement més elevat al Japó que a Rússia. Un marí costava al govern japonès 54 rubles contra 24 al govern rus, quantitat la meitat de la qual era robada pels oficials. Es distribuïren pamflets particulars respecte a la partida de 800 marins vers Libau, altres en el moment del judici a trenta marins acusats d'haver estat els “instigadors” de la revolta del 3 de novembre. Paral·lelament a aquests fets particulars, les qüestions d'ordre general estaven plantejades: la guerra, la situació dels obrers i dels camperols, l'estat rus, etc. La fi de la guerra era la consigna més popular. Alguns aconsellaven el

rebuig d'anar a Mitjà Orient. Un pamflet produí una impressió particularment vigorosa: imprès pel comitè de Sebastopol, havia estat redactat i signat per “marins i sotsoficials del cuirassat *Caterina II*, reunits amb el partit obrer socialdemòcrata”. Aquest era el senyal d'accions més importants que sorgiren com a resultat de la derrota de Tsushima.

Avui, quan Rússia esdevé un estat suposadament constitucional, persisteix la qüestió de la reorganització de les forces armades. Totes les reivindicacions dels marins apunten a una millora en les seues condicions de vida durant la durada del servei: només esmenten al final, la relació estreta entre l'ordre social de Rússia i el règim militar. Destaquem algunes d'aquestes reivindicacions:

1. Reducció de la durada del servei militar a la flota a 3 anys (actualment és de 7 anys).
2. Definició precisa de la durada de la jornada de treball (incloent-hi les maniobres al front i els exercicis especials).
3. Control dels marins sobre les despeses per a l'alimentació que els és destinada. Els marins exigeixen ocupar-se directament de l'aprovisionament, de l'elecció del cuiner: “Així impedim la possibilitat que ens roben”, diuen als seus oficials, els mariners del *Caterina II* [...].

Una altra sèrie de reivindicacions concerneix els drets de l'home i del ciutadà: supressió de les fórmules que els marins han d'emprar en dirigir-se als seus superiors, del costum de rendir honors als oficials; els marins demanden també que els delictes siguin jutjats per un tribunal ordinari. En cas de mantenir els tribunals militars, aquests han d'estar compostos en paritat d'oficials i marins elegits pels seus camarades [...].

Aquestes crides eren difoses per tot arreu en centenars d'exemplars. Un dia els marins del *Potemkin* tingueren la sorpresa, en despertar-se, de trobar-les sobre els cobertors dels seus llits. Cadascun es posava a recollir els “colomins” i a cercar “un racó tranquil” per a llegir-los. Li seguien discussions per grups durant diversos dies. Els marins potser no comprenien tot. Succeïa que els del *Potemkin* escrivien (al comitè) per a retreure l'ús (en els opuscles) de massa expressions incomprensibles per a la majoria dels marins i demanar nous pamflets. Però aquests pamflets petits, insignificants, sovint il·legibles, impresos en secret en màquines primitives, feien el seu treball revolucionari. Eren la prova vivent de l'existència d'un partit subterrani, que s'apropava als marins aïllats i sotmesos per a escoltar les seues queixes i compartir els seus patiments. Les persones d'aquest partit tendien fraternalment la mà als mariners, els tractaven d'igual a igual, posaven a la seua disposició el seu temps, els seus mitjans i la seua vida; els cridaven a lluitar amb ells contra l'enemic de tota la classe obrera. No es podia esperar que aquesta propaganda transformés els marins en socialistes conscients. No obstant això, féu molt donant al seu descontentament difús un caràcter polític i popularitzant les consignes del programa socialista mínim.

Inicialment desordenada, la lluita dels marins esdevingué conscient. Reprengueren pel seu compte el partit i el programa. “Som 300 socialdemòcrates disposats a morir”: amb aquestes paraules em saludà el mariner Matiutxenko quan pujava al *Potemkin* en Constantza. Aquests 300 socialdemòcrates potser no sabien tot allò que reclamava el seu partit, però el fet de comptar-se entre els seus membres els donava a les seues pròpies forces una confiança il·limitada.

Així, amb una energia i un esperit d'iniciativa creixent, els marins trobaven en ells mateixos allò que les crides no podien oferir-los. Completaven la seua formació política observant els fets que els rodejaven, llegint llibres i periòdics autoritzats pels seus oficials. Guiats per l'odi al despotisme, descobrien idees revolucionàries fins en els llibres religiosos. Qui conegué de prop la vida quotidiana a bord del *Potemkin*, pogué constatar la seua intensa activitat intel·lectual. Era un rusc en la qual cadascun actuava

en la mesura de les seues forces. Hi havia una trentena de no violents que preconitzaven la resistència passiva a la guerra, el refús a disparar sobre “éssers humans, criatures de Déu”. Les discussions esclataven quasi tots els diumenges entre ells i el comandant Golikov [...].

Si hom examina la personalitat dels marins, es destaca que hi havia entre ells homes brillants, les possibilitats dels quals d'exercir un rol eren obstaculitzades per les condicions socials i polítiques del país. Entre ells, Nikitxkin, vertader tribú popular, exercia una gran influència sobre els seus camarades (morí heroicament en Feodosia). Dotat d'un gran talent d'orador, impregnat d'aquest idealisme religiós profundament arrelat en les masses populars, sobretot en els camperols i que encara no està afectat per l'escepticisme superficial, posseint una notòria memòria, adornava els seus discursos amb cites. Llançà la moda d'un estil de discurs que començava amb un extracte de l'Evangelí i acabava amb un himne revolucionari.

Zvenigorodski, aprenent mecànic de l'escola pràctica, era d'un altre tipus; fill d'un periodista, ell mateix feia periòdics on descrivia les misèries i els patiments dels marins i se'ls llegia als seus camarades. És gràcies a la seua acció que nombrosos marins, com Reznitxenko, per exemple, esdevingueren revolucionaris. “Discutim sovint durant hores senceres [em contà aquest últim] observant la superfície llisa del mar”. Més enllà d'aquests dos personatges, hi havia tota una sèrie de líders actius, Matiutxenko, Reznitxenko, Kurilov, Dymtxenko, Makarov i molts d'altres. Discutien els esdeveniments que agitaven tota Rússia. Una de les conseqüències de la guerra russojaponesa fou indubtablement l'emergència d'una vida social i d'una opinió pública [...]. Les afliccions, la humiliació i els patiments comuns van aproparen la flota i l'exèrcit al poble [...]. Una vegada, Nikitxkin llegí un extracte de la peça de Gorki, *Els baixos fons*, en la qual un dels habitants del cabaret de Vassilissa proclama un discurs revolucionari: “La vostra llei, la vostra veritat, la vostra justícia, no són les nostres”, etc. Nikitxkin disseminava les seues lectures als racons i amagatalls del navili i els seus auditors s'animaven d'un sentiment comú. Passaven de la paraula als actes: les protestes col·lectives esdevenien cada vegada més freqüents. Se les preparava a la vesprada abans de gitar-se. Tanmateix les ordres de l'oficial de guàrdia els marins, reunits a la platja darrere del navili per a la pregària, es negaven a dispersar-se i començaven a discutir en veu baixa; després un dels més valents alçava la veu i llançava consignes. Quan havien dit tot, els marins es dispersaven.

És la vesprada del 3 de novembre quan, per primera vegada, la protesta dels marins pren un caràcter amenaçador de rebel·lió. Les finestres del quarter, els llums del pati, els departaments dels oficials foren saquejats en un instant. Els oficials corregueren a amagar-se en tots els indrets possibles i aconseguiren esquivar la còlera dels marins. Els soldats que havien estat cridats dels quarters veïns, es negaren a disparar. Els marins i els sotsoficials del *Pamiat Merkuria* arribaren finalment, després d'algunes salves, a dispersar sobre els amotinats [...]. Els incidents esclataren cada vegada més sovint als navilis [...]. Els marins del *Caterina II* amenaçaren d'enfonsar el vaixell si no es pagava el mateix sou que durant la guerra. Les tripulacions de tots els navilis recolzaven aquesta exigència. Guanyaren, així com, també, amb la qualitat del pa. Els marins revolucionaris eren en general els que iniciaven aquestes accions. Cada èxit enfortia la seua influència.

Però era la guerra l'estimulant més viu per als marins. Havia posat al nu les innumerables carències de l'exèrcit i de la flota que els marins imputaven a la incapacitat i covardia dels “caps”. Els oficials havien perdut tota autoritat i no inspiraven cap respecte ni temor. Els marins, havien comprès que l'acció resolta porta a

la victòria i començaren a ésser audaços. Els actes d'insubordinació es feren cada vegada més nombrosos i eren obertament recolzats per tots.

És en aquesta atmosfera on bufava el vent de la revolta i on la disciplina es féu miques, que nasqué la idea de la sublevació general. On, quan i per què, la idea fou llançada per primera vegada? Com tota idea vertaderament popular, sens dubte no fou llençada voluntàriament per algú precís sinó que sorgí espontàniament, en l'ambient d'esperança que regnava al navili. El 3 de novembre, els marins ja havien preguntat al partit socialdemòcrata si no havia arribat el moment de transformar la rebel·lió en moviment organitzat. El comitè havia aconsellat esperar un moment més favorable. La idea d'una intervenció revolucionària havia emergit des de feia un any. Més tard, a principis d'enguany, enfront de l'anunci d'un pogrom jueu perpetrat per la policia de Sebastopol, 150 marins armats es dirigiren a la ciutat i s'uniren els obrers per a defensar els jueus.

Els esdeveniments del 8 al 12 de gener (1905) a Petersburg provocaren una gran emoció entre els marins [...]. La "central dels marins" (el comitè central dirigit per representants dels marins de tots els navilis) es posà a elaborar seriosament un pla de sublevació. Açò no era fàcil. El projecte suscitava una afluença de qüestions concretes: quin comportament adoptar envers els oficials? Se'ls havia d'executar o detenir? Quines serien les conseqüències de la sublevació segons qui guanyés o qui fos abatut? No dislocaria Rússia? Cada marí donava el seu punt de vista. En una lletra dirigida al comitè de Sebastopol [...] la tripulació del *Potemkin* demanava una resposta a totes les qüestions que provocaven dubtes. No obstant això, la derrota de Tsushima, l'anunci de la massacre de 40 marins de l'esquadra Niebogotov prop de Xangai (aparegut en un periòdic rus) portaren al límit la paciència dels marins. Deien: "Si s'ha de morir, també que siga per alliberar Rússia, abans que ésser mort pels oficials o els japonesos". I la idea de la sublevació guanyava tots els dies més partidaris.

Ací es plantejava una qüestió: quants marins del *Potemkin* estaven compromesos en el complot? Almenys la meitat, se'm respongué. En efecte, els marins revolucionaris no guardaven el seu pla secret; només mantenien les precaucions elementals. Aquest és un fet que revela la seua audàcia: els oficials d'un petit navili (del qual silenciem el seu nom) marxaren un dia a la ciutat per a assistir a un casament: durant aquest temps, els marins realitzaren un míting a bord [...]. És força probable que els oficials saberen allò que es preparava. Se sabia que hi havia una trentena de delators entre els marins. Però com desmantellar aquest pla? A qui detenir? No s'arribava a descobrir els membres del comitè revolucionari del *Potemkin* [...].

El comandant del *Potemkin* fracassà en totes les seues temptatives de restablir la disciplina a bord mitjançant mesures tradicionals, ridícules i ineficaces [...]. Se cercava impedir que es reuniren els marins; se'ls prohibia fins i tot la lectura dels periòdics i revistes, i era difícil obtenir un permís per a marxar a la ciutat. Golikov, que antigament passava la nit fora del navili, no l'abandonà més: inspeccionava les cabines per a verificar l'ús del temps dels marins: "Per què aquesta hamaca està buida? Qui és el mariner X? -Està de guàrdia", responia el veí, mentre que el mariner X discutia en el seu amagatall amb un camarada. Aquestes mesures draconianes avivaven les protestes. Hi hagué una, particularment forta, en els dos o tres dies abans de la Trinitat. Golikov cregué poder posar-li fi pronunciant durant la festa un discurs sobre la disciplina. Contà com la revolta, vint anys abans, a bord del *Svetlana* on es trobava, havia acabat amb nombroses execucions. "Això és el que els espera a aquells que obliden la disciplina", llençà [...]. Després de la derrota de Tsushima, tals paraules eren d'una gran lleugeresa. El fet d'entendre els riscos que corrien permetia als marins vèncer la seua por a les conseqüències d'una revolta. Però què podria fer un lamentable comandant? Com tot

bon soldat de l'absolutisme, defensar per tots els mitjans la vella Rússia. Enfront de la dificultat de la tasca, Golikov, com els altres, perdia el cap i només accelerava el procés. D'altra banda, ell mateix estava convençut de la seua pròpia impotència: "El verí revolucionari s'expandeix al vaixell fins i tot entre els sotsoficials", digué un dia a un oficial de gendarmeria. Tota temptativa d'extirpar la revolució fineix en un fracàs [...].

Reznitxenko cita un exemple significatiu: "Estàvem a punt de començar la reunió quan arribà una patrulla comandada per un oficial. Volia detenir-nos. Un de nosaltres se li apropà i després de saludar-lo, li preguntà: "Què li importa el que fem ací? -Els ordene dispersar-se! -Per què? -Perquè jo li ho ordene -Però no fem res criminal! -Dispersen-se o done l'ordre de disparar -Ningú l'obeirà. Avui, joestic d'aquesta banda, però demà puc estar en la vostra patrulla i, si vostè dóna l'ordre de disparar, jo dispararia sobre vostè primer". L'oficial féu marxa enrere sense dir una sola paraula. Els marins canviaren de lloc i reprengueren la reunió. Baranovski, el comandant del *Prut*, féu, a propòsit d'aquestes reunions, un discurs en el qual acusà els jueus d'ésser els instigadors dels desordres a la flota. Afegí que no dubtaria a decretar la pena de mort contra tots aquells que participaren en els complots amb els socialistes. Alguns dies més tard apareixia una proclama dels marins: "Has dit la veritat. Sabem que ets un botxí. Està pròxim el dia en què no dubtarem en estrangular-te. L'hora de pagar arribarà".

Algunes setmanes més tard, Baranovski era detingut pels marins i Golikov queia, víctima de l'obstinació de l'absolutisme.

Els consells de l'emperador d'Alemanya, Guillem II, a Nicolau II⁶³

L'agitació popular d'aquests darrers temps t'hauran inspirat serioses inquietuds. M'alegre que els teus soldats s'hagen mostrat segurs i fidels al jurament prestat al seu emperador. La recepció que has fet a la delegació dels obrers (els qui, crec, estan desencarrilats i són incitats a fer vaga per agitadors) produí per tot arreu una excel·lent impressió. Perquè els ha deixat comprendre que només podrien veure al seu *batiutxka*⁶⁴ si sol·licitaven aquest honor com deuen.

Per una assemblea consultiva

Com jo ho entenc, els vostres projectes de reformes són nombrosos i molt indeterminats, però allò que seria més raonable i conforme al caràcter i els hàbits de la població, en la meua humil opinió, seria la convocatòria dels homes distingits i més capaços dels diferents "zemstvos". Semblant Assemblea es podria afegir al Consell d'Estat; seria possible confiar-li l'examen i estudi de les qüestions, presentant una importància essencial per a tota Rússia, així com l'elaboració de projectes per al Consell d'Estat.

Per a l'examen de problemes especials, s'invitaria éssers competents, escollits, per a cada cas particular, en totes les capes de la societat, i s'escoltaria la seua opinió. I el millor seria que tu mateix pugues presidir aquesta Assemblea, de tant en tant, amb l'objectiu de tenir un mitjà per a conèixer l'opinió del nombre més gran possible de persones diferents i d'estar, així, en condicions de formar-te una idea justa sobre els problemes en estudi. Jo actuí d'aquesta manera en 1890, quan, després d'una vaga

⁶³ *Cahiers du mouvement ouvrier*, número 25, *La révolution russe de 1905*, CERMTRI, París, 2005, pàgines 38 a 43. Subtítols de la redacció de *Cahiers du mouvement ouvrier*.

⁶⁴ Petit pare.

important, convoquí una comissió en vistes de l'elaboració de "lleis socials" per a la classe obrera. Jo la presidí durant setmanes.

Aquesta Assemblea podria furnir al "Consell d'Estat" totes les informacions que li siguin necessàries i brindar-te la possibilitat de trobar-te en contacte permanent amb la massa principal de les classes inferiors. Donaria a aquestes el mitjà per a ésser sempre escoltades en les qüestions que afecten el seu benestar. Així, una relació immediata s'establiria entre el poble i el seu "emperador i pare". D'altra banda, tu podries, sobre la base de les informacions que et siguin brindades, controlar vertaderament el teu Consell d'Estat i el teu Consell de Ministres, i vigilar que complisquen amb el seu treball d'acord amb els teus desitjos i les necessitats del teu poble. D'aquesta manera, el poder executiu romandria sempre en mans del tsar autòcrata, en compte d'ésser confiat al ministre dirigint tot un cos de col·legues incapaços i obeint-lo cegament [...]. (6 de febrer de 1905)

Que terribles novetats de Moscou! Aquests miserables anarquistes han perpetrat un acte abominable i covard⁶⁵. Pobre Ella!⁶⁶ Què terrible colp per a ella; que el Senyor li envie forces i resignació per a suportar-lo. La vella i bella capital de Rússia ha de patir pesadament per veure els seus murs profanats per aquest crim horrible. Però, sens dubte, no posseeix un sol vertader ciutadà que l'aprove. No puc creure que aquests posseïts surten de les files dels teus súbdits moscovites. Segurament són estrangers arribats de Ginebra; perquè la gran massa del teu poble sempre ha tingut fe en el seu "batiutxka tsar" i venerat la seua santa persona. He adquirit aquesta convicció observant atentament les diverses fases del moviment a Rússia, així com em fou possible seguint les novetats directes del país o les apreciacions emeses, ja siga per la premsa russa, per la premsa europea o per persones que observen allò que passa.

El moviment rus, com tu pots figurar-t'ho, esdevingué el tema principal de totes les entrevistes i correspondències, no sols a Rússia sinó fora de les seues fronteres. Tota la premsa europea està farcida d'articles sobre Rússia; d'altra banda, els judicis dels diferents òrgans depenen de l'actitud política del partit al qual pertanyen. Així s'ha format, pot dir hom, un sentiment europeu que sembla manifestar molt justament l'opinió pública del nostre continent.

I jo pense que, en certa manera, seria interessant per a tu en la teua soledat, en Tsarkoie, prendre coneixement d'aquesta opinió pública europea i escoltar el que pensa allò que hom anomena "el món civilitzat", en relació als esdeveniments que es desenrotllen en el teu país. És per això que jo m'esforçaré, en les línies següents, en fer per a tu un petit quadro, reflex de la imatge de la realitat russa, com se la percep a l'estranger.

Naturalment, la massa estrangera no està iniciada en els detalls dels problemes complexos enfront dels quals es troba Rússia. I, sovint, simplement s'ha de lliurar a induccions o formular conclusions segons els fets dels quals n'ignora les causes. Així, falses intuïcions condueixen a deduccions errònies, perquè la ignorància dels fets reals constitueix una vertadera llacuna. Els observadors estrangers estan obligats sovint a "fer un salt cap avant per a deduir" però podem afegir: *Wo die Begrille leklen, stellt olt ein Wort zur rechier zeil sich ein*⁶⁷. Així, jo dec, *avant tout*, excusar-me davant de tu per escriure coses que, sens dubte, et són conegudes des de fa molt de temps segons els informes dels teus diplomàtics. A més, et demanaria paciència i indulgència si, com a amic honest, fidel i devot, em veig obligat a destacar també opinions que poden semblar

⁶⁵ El gran duc Sergi Alexandrovitx, oncle del tsar, fou mort a Moscou el 4 de febrer de 1905 pel socialista-revolucionari Kaliaev.

⁶⁶ Elisavet Feodorovna, la seua muller, germana de la tsarina.

⁶⁷ "Una llacuna en les concepcions ben bé pot ésser reemplaçada per paraules."

grolleres, ingrates, mentideres o, fins i tot, ofensives per als teus sentiments. Però Rússia sembla girar avui una pàgina de la seua història i revela, en la seua evolució, una tendència a endinsar-se en una via nova.

Tu mateix reconeixeràs que semblant procés en un poble tan gran com el teu ha de provocar naturalment un molt viu interès a Europa i primer que res, *comme de raison*, en un país veí.

Les mesures que han d'ésser preses, els mitjans d'acció que són necessaris portar endavant i els homes que han d'ésser cridats per a complir aquest treball, tot açò no pot deixar d'exercir una influència directa sobre les nacions que es troben més enllà de les teues fronteres.

He parlat d'opinió europea, però no puc dissimular-te que molts russos, de pas per ací en aquests últims mesos i vivint per tota Europa, sobretot a París i França, han contribuït també a projectar un poc de llum sobre la situació.

D'aquesta manera, els fets sobre els quals es recolza "l'opinió pública europea" vénen principalment de França qui, *amie et allié*, es troba sempre molt ben informada respecte a Rússia. Ací va el resum d'aquests pensaments generals.

On dir: El règim de Mirski ha donat massa bruscament a la premsa una llibertat més gran que abans. Ha relaxat massa ràpidament les regnes que Pleve⁶⁸ tenia tan fortament agafades. D'aquí, el sobtat torrent d'articles desconeguts i lletres obertes dirigides al cap d'estat, cosa que era considerada com a impossible fins ara a Rússia. Algunes d'aquestes lletres, força insolents, sens dubte han de destruir el respecte que inspira el poder autocràtic. El partit revolucionari se n'ha aprofitat per a guanyar obrers crèduls, i els ha menat a fomentar desordres i obligat a exigir coses de les quals no tenen cap idea, i açò, en la forma més irrespectuosa, sense admetre rèplica. El seu llenguatge, els seus actes, recorden molt a la revolució.

"Ha estat útil que el tsar haja pogut escoltar a alguns d'ells"

Açò ha posat la classe obrera, contra la seua voluntat, n'estic segur, en oposició directa amb el govern i ha menat a un conflicte obert amb les autoritats que han de mantenir la legalitat i l'ordre. Aquests desencarrilats i ignorants, la majoria dels quals mira el tsar com a un pare i el tutegen, foren convençuts que podien aproximar-se al palau i comunicar al tsar els seus desitjos. I és així com es formula l'opinió següent: hauria estat útil que el tsar pogués escoltar alguns d'ells, reunits a la plaça i rodejats per les tropes. Dons que enmig del seu seguici i del clero superior amb les creus, assajà de parlar-li des de dalt del balcó del palau d'hivern, com un germà (i açò, abans que la força militar entrés en acció). Potser així tota efusió de sang hauria estat evitada, o almenys disminuïda.

Hom cita sovint l'exemple de Nicolau I, qui calmà una revolta molt seriosa caminant enmig de la multitud, sostenint el seu fill en els braços. Obligà ràpidament els revoltosos a agenollar-se davant ell⁶⁹. Es diu que encara avui, com altres vegades, la persona del tsar posseeix una potent autoritat sobre el poble, i que aquest sempre s'inclina davant la seua santa persona. Una paraula dita en una circumstància semblant,

⁶⁸ Ministre de l'Interior rus de 1902 a 1904. Provocà una terrible reacció i fou assassinat en 1904. *L'EuropéenK*, important òrgan internacional, en Occident, no cessà de denunciar la seua política nefasta en articles de Nesvoi (Bug. Semenov), etc.

⁶⁹ El kàiser recorda sens dubte la vesprada del 14 de desembre de 1825. Després que la revolta decebrista fou aixafada. Nicolau I sortí del Palau d'Hivern i marxà davant les seues tropes fidels. En aqueix moment, hom li portà el seu fill (el futur Alexandre II).

amb aquest *entourage*, hauria provocat la veneració en les masses, les hauria calmades i hauria ressonat, per damunt dels seus caps, als racons més allunyats de l'estat, conduint amb això a la derrota de tots els agitadors. Aquells tenen una influència sobre les masses, diuen, perquè el cap d'estat no ha pronunciat encara aquesta paraula, i continuen alimentant la imaginació del poble, afirmant: “*És el seu desig, pensa així, però vostès no poden escoltar-la a causa de la gran quantitat de funcionaris que, tal com un mur, el rodegen i el guarden lluny del poble*”. Les masses enganyades escolten aquests homes i els creuen fins al moment en què és massa tard, on la sang ja ha d'ésser vessada.

Moltes reformes han estat menades endavant, nombroses noves lleis estan en estudi, però cal constatar que el poble diu habitualment: “*Açò ve de Witte, és la influència de Muraviev, és el pensament de Pobiedonosratiev*”. Mai s'anomena el tsar perquè els seus pensaments són desconeguts! Encara que el Consell dels Ministres o el Senat publiquen manifestos en nom del tsar, aquestes institucions són massa indeterminades i misterioses per a un observador estranger i no pot crear ni entusiasme ni interès pels seus actes. En un règim autocràtic, com hom l'anomena, el cap d'estat mateix ha de donar la consigna i fer conèixer el seu programa d'acció de manera oficial, determinada, que no possibiliti cap dubte. Sembla que tots esperen quelcom d'aquest tipus, que prengui la forma d'una proclama personal de la voluntat del tsar. Tant, que si no es produís, tots creurien que les reformes públiques i els articles de lleis només són actes de ministres, complits per a il·lusionar, per a llençar pols als ulls del poble.

Tots continuaran sentint amb inquietud l'absència d'una mà ferma que, dirigida per una força intel·ligent, persegueixi resultats clars i conscients amb una consciència clara dels fins determinats, conduísca el vaixell de l'estat cap a un objectiu fix! Semblant estat de coses crea un sentiment d'inquietud que suscita un descontent i fa néixer crítiques i acusacions *à tort et à travers* en una molt vasta escala, fins i tot de part de bons i amables homes, inspirats per pensaments honestos i molt sincers. Finalment, un observador descontent (fins i tot si és el teu súbdit) es troba cada vegada més inclinat a llençar sobre el tsar la responsabilitat de totes les coses que provoquen el seu descontent.

“El tsar és, personalment, enterament responsable de la guerra”

En una època normal, açò no és roí i no representa cap perill en els estats constitucionals, perquè els ministres del rei han de cobrir totes les esquerdes i defensar la seua persona. Però a Rússia, on els ministres no poden protegir la santa persona del cap d'estat, perquè tots saben que són únicament instruments en les seues mans, semblant confusió, en aportar angoixa i inquietud als esperits russos i incitar a aquests últims a acusar el cap d'estat de tot allò que esdevé desagradable, constitueix un fort perill, greu per a aquest cap d'estat i la seua dinastia, perquè aconseguen fer-los impopulars. Més tard es diu que la intel·liguència i una part de la societat ja estan descontents, és per això que, si el tsar esdevé impopular entre les masses, els agitadors podran alçar tal tempestat que hom es podria preguntar si la dinastia serà capaç de resistir.

Em sembla que tots estan d'acord, en Europa, en un punt: el tsar és enterament responsable de la guerra. L'inici de les hostilitats, l'ofensiva inesperada i brusca i l'evident manca de preparació, es diu que és culpable de tot. I es repeteix que les milers de famílies que han perdut els seus, o han estat privades de la seua presència durant llargs mesos, ploren la sang vessada i eleven les seues queixes cap als esgraons del tron del tsar.

Hom afirma que les reserves convocades deixen les seues cases malgrat elles, aquests homes no desitgen combatre en un país que no coneixen i defensar interessos completament estranys per a ells. La preocupació els turmenta quan pensen en les seues dones i xiquets deixats a les seues cases i que estan condemnats a la pobresa i a tots els abismes de les calamitats irreparables. I en la seua aflicció, giren el seu pensament vers els esgraons del palau del tsar, desitjant que l'emperador els permeta romandre a les seues cases.

Els informes de corresponsals estrangers i russos de l'any relaten el quadro de la difícil lluita que han de sostenir contra un enemic perillós. Rússia, diuen, hagué de començar la guerra sota les condicions més desfavorables, no tingué temps de preparar-se com calia per a l'esforç militar i és molt inferior en nombre als seus adversaris. No pogué resistir a la sèrie ininterrompuda de fracassos que patí ni triomfar davant la terrible ofensiva de l'enemic que, se sap, es preparà per a la guerra durant aquests cinc últims anys. Es considera el tsar com a responsable d'aquests esdeveniments i també de les terribles pèrdues navals.

La responsabilitat d'una guerra per a un cap d'estat és cosa molt seriosa, ho sé per l'experiència del meu difunt avi que me'n parlava. Ell mateix, tanmateix la seua bondat natural i de les seues disposicions pacífiques, a una edat ja avançada hagué d'optar, i per tres vegades seguides, per la guerra. Prenia completament sobre ell la responsabilitat de cadascuna d'aquestes decisions. Però la seua consciència era pura i el seu poble el sostenia honestament i amb entusiasme. Tota la nació, dirigida com un sol home, decidia vèncer o morir; victòria o derrota, però lluitar fins a la fi. Ell i els seus súbdits sentien que la providència estava al seu favor i açò significa que la victòria ja està guanyada. Semblants guerres són lleugeres per a un cap d'estat, ja que el poble sencer comparteix el pes amb ell.

Però la responsabilitat d'una guerra impopular és una cosa força diferent. Quan no s'encén la flama del patriotisme, quan la nació no participa voluntàriament en la guerra i no en fa la seua pròpia causa, quan envia els seus fills al front només perquè el tsar ho vol, llavors, és un fardell terrible i pesant. La puresa dels motius només pot alleujar-se, perquè permet al cap d'estat el repòs de la consciència. Només açò pot autoritzar-lo a confiar que els seus súbdits combaten per ell quan els motius que el fan actuar els continuen essent incomprendibles. Aquestes paraules poden semblar molt estranyes i t'escolte dir sorprès: "*La guerra és impopular? Impossible!*" Com a resposta, et puc afirmar que la correspondència privada, rebuda a França, no hi deixa cap dubte.

La guerra és força impopular en totes les classes de Rússia, fins i tot entre els oficials. Aquest últim fet explica perquè fins ara els exèrcits russos no han assolit la victòria. Els oficials de l'exèrcit francès (els teus aliats) tenen la impressió que la confiança en Kuropatkin està afeblida. I aquesta aliança, tan necessària per a l'èxit, entre els diferents caps de les forces russes deixa molt a desitjar. Si és veritat, semblant estat de coses farà les operacions més difícils i la victòria menys probable. És urgent remeiar açò i molt ràpid, sinó l'exèrcit i la seua disciplina ho patiran. Admet que és molt difícil resoldre aquest problema.

En qualsevol cas, sembla que tots estan d'acord en dir que Kuropatkin estaria millor al seu lloc com a cap d'estat major sota les ordres d'un altre generalíssim que com a generalíssim ell mateix. I açò és perquè ell és un poc lent i li manca allò que s'anomena "*l'offensive*". És difícil trobar semblant generalíssim, perquè els generals més antics que Kuropatkin són massa vells i estan des de fa molt de temps fora de servei. A més a més, la qüestió és encara saber si Kuropatkin consentiria semblant canvi. D'altra banda, diu hom que el seu coneixement dels llocs, de l'enemic, dels mitjans d'atac d'aquest últim, la seua competència en els problemes d'aprovisionament i

d'alimentació per a l'exèrcit estan en el més alt i són precioses i irremplaçables al front.

El resultat de totes aquestes reflexions és que la massa comença a insinuar que si el tsar podia ell mateix participar en l'alt comandament i es posés al capdavant de les seues braves tropes, els tornaria la confiança, revelaria la seua moral compartint amb ells les dures proves de la guerra, els reanimaria amb la seua presència fent beneficiar els seus exèrcits dels serveis de Kuropatkin perquè, en aquest cas, aquest seria el cap de l'estat major del seu "general imperial".

Com he dit, es creà un lent corrent de crítiques errònies, d'inquietuds i desobediències (corrent que és naturalment necessari detenir i calmar). Les masses europees, com el poble rus mateix, giren instintivament les seues mirades vers el tsar a l'espera de veure'l prendre la iniciativa d'alguna proesa. Açò mostraria a tots que ell és el cap autòcrata del seu poble i es troba disposat, mentre que estiga en el seu poder, a alleujar les seues proves i patiments. És l'expectativa general que algú expressà d'una forma molt feliç: *"Il faut que l'empereur frappe un grand coup pour raffermir son pouvoir; il faut qu'il paye de sa personne [És necessari que l'emperador done un gran colp per a reafirmar el seu poder; cal que faça un esforç]"*.

Després del que he escrit sobre la guerra, estàs en dret de fer-te una altra pregunta: *"Per què la guerra és impopular, per què el poble sencera no em recolza, per què no està entusiasmat amb aquesta lluita? Ens atacaren, insultaren la nostra bandera i hem de batre'ns pel nostre honor, pel nostre prestigi!"* Els observadors estrangers pensen que la resposta és evident. Heus-la aquí. Fa molt de temps, els teus avantpassats, abans de partir per a la guerra, tornaven a Moscou, oraven en les velles esglésies, reunien els notables a les sales del Kremlin i al poble en la cort. Amb una gran solemnitat, els anunciaven que la guerra era inevitable i invitaven els seus fidels súbdits a seguir-los al camp de batalla. Semblant crida partint del Kremlin en Moscou, que continua essent la vertadera capital de Rússia, troba sempre ressò al poble rus. Aquesta aparició solemne, aquesta crida a les armes (Moscou i Rússia l'han esperada de tu als dies que seguiren al 8 de febrer de l'any passat; estaven disposats llavors a respondre amb entusiasme, patint el xoc que els colpejava bruscament. Els habitants de la gran capital esperaven impacientment la teua arribada), es conta fins i tot que havien preparat un tren especial per al teu viatge. Però el tsar no hi arribà. Moscou fou abandonada a si mateixa. "La guerra santa", de la qual s'esperava la proclamació amb tanta impaciència, no fou declarada i no hi hagué cap crida a les armes. Moscou hi percebé una indiferència envers ella, cosa que la féu patir. Se sentí irritada i no ocultà la seua còlera. Recentment, fou feta l'observació següent: *"Il est temps que l'empeur remette la main sur Moscou; avec Moscou, il parviendra à remettre l'ordre en Russie, sans Moscou, cela sera très difficile. [És temps que l'emperador torne a posar la mà en Moscou; amb Moscou, aconseguirà tornar a posar ordre en Rússia, sense Moscou, açò serà molt difícil]"*.

"Res de Constituent ni de Convenció Nacional"

Els observadors europeus estimen que és possible, que el tsar podria complir aquest acte enèrgic. Arribaria a Moscou i es dirigiria a la noblesa reunida en el seu admirable palau, així com als polítics. Podria començar per expressar el seu descontent envers les lletres que foren publicades i els precs que li han estat dirigits, perquè aquesta és una pràctica inoportuna que no cal renovar. Després, ell anunciaria les reformes, que el mateix tsar jutja necessàries per al seu poble. Cap promesa d'Assemblea legislativa ni

de Constituent ni de Convenció nacional, sinó simplement un *Habeas Corpus Act*⁷⁰ i l'extensió de la competència del Consell d'Estat. Ni llibertat de premsa o de reunió, sinó l'ordre sever en tots els censors a fi d'evitar en el futur tota espècie d'artifici. D'altra banda, el tsar ha d'informar les persones presents, les decisions que ha pres respecte a l'exèrcit i (en el cas en què jutge possible i necessari parlar ell mateix) dir-los que els invita a abstenir-se de tota querrela interior fins al dia en què l'enemic siga vençut. Després d'açò, el tsar "*entouré*" del clero amb estendards, creus, encensers i santes icones, ha d'aparèixer al balcó i llegir el discurs ja pronunciat, que es convertirà en un manifest als seus fidels súbdits reunits baix en la cort, enmig de les tropes "*rangées baïonnettes au canon, le sabre au poing* [alineades amb baionetes calades, sabres a la mà]". I tu els diràs que, si açò et sembla necessari, tu aniràs a compartir les proves de la guerra amb els teus germans i parents, partint cap allí davall la teua ordre, que tu els donaràs ràbia i els menaràs a la victòria (el poble sencer profundament emocionat et saludarà amb entusiasme, caurà de genolls i pregarà per tu). La popularitat del tsar ressuscitaria i, a més a més, es reconciliaria amb el seu poble. Tots aquells que vertaderament s'interessen en els esdeveniments de Rússia són unànimes en declarar que el tsar no pot romandre eternament a Varsòvia o en Peterov. I és evident que si va al poble en les condicions que t'he dit, açò produiria una impressió extraordinària en el món sencer, que escoltaria, retenint el seu alè, al tsar dirigint la paraula al seu poble, com els seus avantpassats, des de dalt dels murs del Kremlin. (21 de febrer de 1905)

Lletra dels camarades dels Estats Units al Buró Socialista Internacional⁷¹

San Francisco, 11 de novembre de 1905

(publicada en Le Peuple, òrgan del Parti Ouvrier belga, el 22 de desembre de 1905)

Camarades,

Els sotasignats, membres del Partit Socialista, tenen l'honor de sotmetre al vostre Buró un projecte de manifestació internacional a favor de la Revolució Russa. Els demanem llençar un manifest convocant a una demostració de simpatia que se celebraria simultàniament en cada ciutat o poble que posseïska una organització socialista, el 22 de gener de 1906, primer aniversari de la Massacre dels pacífics peticionaris de Sant Petersburg. Aquesta demostració hauria de prendre, si és possible, la forma de seguicis i mítings en els quals s'hauria de fer col·lectes d'argent destinat a ésser enviades al Buró Socialista Internacional per a servir exclusivament per a la Revolució Proletària de Rússia.

Tot i que la data estiga pròxima, aquesta idea pot ésser realitzada si es vol actuar amb rapidesa i entusiasme.

Camarades, un manifest llençat pel vostre Buró al Proletariat Socialista Internacional i recomanant una acció urgent i concertada, necessàriament ha de provocar l'entusiasme. La realització d'aquesta idea no donarà només un suport eficaç als nostres camarades que lluiten en Rússia, sinó que farà també avançar moralment la nostra causa, fortificant la solidaritat del moviment internacional.

⁷⁰ Llei fonamental anglesa que garanteix la llibertat individual. Tota persona arrestada ha d'ésser jutjada en les vint-i-quatre hores següents.

⁷¹ *Les chaires du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115 ("1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier international"), París, 2005, pàgina 10.

El poble rus està madur per a la llibertat. La revolució està en marxa. La nació necessita ésser recolzada des de fora per a derrocar una dinastia de massacre i pillatge, de barbàrie i d'una tirania descarnada. El proletariat rus no ha d'esperar un dia més els queviures i les armes que els socialistes del món sencer poden fornir-li. Estem del costat del poble rus en la seua lluita per la llibertat. La causa dels treballadors russos és també la nostra causa.

Camarades, la jornada del 22 de gener ha de prendre un caràcter històric per l'organització d'aquesta demostració universal i simultània a favor de la revolució en Rússia. Constituirà un suport moral i material per al poble que ha despertat a la llibertat i mostrarà alhora, d'una manera significativa, la força i la grandesa del nostre moviment.

Salutacions socialistes

Scheff, Anna Strunski, Suprema Tedeschi, V. Tedeschi, Jos. Edelmann, Cameron H. Kink Jr., Royal Freeman Hash, Frederick I. Bamford, Jack London, Emil Liess

Karl Kautsky: Les lliçons de la vaga dels miners⁷²

En el número del 8 de març de la revista Die Neue Zeit, que ell fundà i que és l'òrgan teòric de la socialdemocràcia alemanya, Karl Kautsky (1854-1938) consagra a les lliçons de la vaga dels miners un article del que ací reproduïm ací importants extractes

[...] Les discussions després de la fi de la vaga tractaren sobretot sobre una qüestió: aquest final significava una derrota o una victòria? Però el fet mateix que la pregunta es plantegés ja en donava la resposta. Les victòries no es discuteixen; només hi ha derrotes que es reconeixen amb desgrat per a un mateix i per als altres i es busca donar-li l'aparença més consoladora.

Hom digué que aquest final era un armistici. Volia hom dir que la lluita de classes continua i reprendrà una forma aguda en la propera ocasió? Açò va de si, però per açò no es caracteritza aquesta vaga, perquè açò val per a tota vaga. Però si hom volia dir més pel terme armistici, açò és fals; perquè per armistici s'entén un tractat que lliga els dos camps en lluita. Ara bé, els miners reprengueren el treball sense condicions. I el reprengueren sense obtenir cap dels seus objectius: aconseguir **directament** ésser propietaris de les concessions de les mines. Però una acció que no assoleix el seu objectiu, és una derrota.

D'altra banda, hom volgué, fins i tot, treure la conclusió d'una victòria perquè la vaga sacsa les masses, ha portat nous adherents a les organitzacions sindicals i ha fet aparèixer clarament la caràcter nociu del capitalisme a amplis cercles. Però si s'hi veu una victòria, llavors no hi ha acció proletària que no acabe en una victòria. Llavors la caiguda de la Comuna de París també fou una victòria. L'organització sindical en els seus inicis només cresqué que a través d'una sèrie de derrotes. No obstant això, tot açò no ha d'il·lusionar-nos sobre el fet que l'adversari rebutjà l'assalt menat contra ell. Aquest fracàs és innegable.

A més a més, aquest fracàs era inevitable, des del moment que es fixava per objectiu forçar directament els propietaris de les mines a donar concessions. Pot haver-hi hagut errors en la conducció de la vaga, no puc ni vull jutjar-ho; però fins i tot amb la

⁷² *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115 ("1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier International"), CERMTRI, París, 2005, pàgines 27-30.

millor conducció de la vaga, la derrota era inevitable. Perquè la posició dels patrons era tan forta que no podia ésser trencada purament per mitjans sindicals. I fins i tot es pot anar més lluny i dir: per més grans que puguin convertir-se les organitzacions dels miners, per més importants que siguin els mitjans financers que acumulen, mai seran suficients per a imposar directament la seua voluntat a un adversari que posseeix una posició de monopoli, com els magnats organitzats de les mines de carbó posseeixen en el Ruhr.

[...] El sindicat cerca eliminar la competència entre els obrers, abolir la pressió de l'exèrcit de reserva sobre els salaris ajudant els aturats, però al mateix temps posar les forces del conjunt de l'organització, si és possible de tots els obrers d'una branca de la indústria, a disposició de tots els obrers que estan en conflicte amb els seus patrons. La capacitat de resistència dels obrers d'una fàbrica s'acreix quan al seu darrere estan els obrers de totes les fàbriques de la branca d'un lloc; la dels obrers d'un lloc, quan al seu darrere estan els obrers de tot el país, i finalment la dels obrers del país quan darrere d'ells hi ha altres nacions capitalistes.

Així, les capacitats dels obrers enfront dels seus patrons són enfortides per l'organització sindical i els polítics burgesos que s'interessen en allò social com també els mateixos sindicalistes han opinat que aquest enfortiment basta perquè els obrers assalariats conquerisquen una posició satisfactòria en la societat capitalista i s'hi reconcilien, perquè els proletaris, revolucionaris, es transformen en un element conservador.

Aquests partidaris optimistes de l'harmonia política només han oblidat alguns detalls: primer, el sindicat només pot, en el millor dels casos, eliminar per als obrers els desavantatges que resulten per a ell de la competència amb els seus camarades i de l'existència d'un exèrcit de reserva, però no aquells que resulten que els mitjans de producció que ell necessita, sense els quals no pot treballar ni existir, estiguen en possessió d'una altra classe que utilitza aquesta possessió per a explotar-lo. Cap sindicat pot suprimir el fet d'aquesta explotació i la tendència a intensificar-la el més possible; tampoc pot eventualment abolir l'oposició entre les classes i la lluita de classes; només pot eventualment fer-la més favorable al proletariat.

Però açò, no ho pot fer tampoc per al conjunt del proletariat [...]. La majoria dels que estan en condicions d'adherir-se a un sindicat, són els obrers qualificats, que poden pagar cotitzacions sindicals elevades [...]. Com més es descendeix en l'escala de les categories d'obriers no qualificats, major és la competència entre ells, és més fàcil reemplaçar-los per altres que cerquen treball (artesans desclassats, obrers agrícoles, estrangers, dones, xiquets), més baixos són els salaris, més necessària és l'organització sindical, però també és més difícil fins a xocar amb obstacles insuperables en comparació amb la gran massa d'obriers sense cap qualificació.

Organitzar el conjunt de la massa del proletariat als sindicats és una utopia, és completament impossible. L'organització sindical no englobarà més que una elit o una aristocràcia obrera.

[...] Hom no pot representar l'evolució com una línia recta. [...] Com més ens enfortim, més s'enforteixen els nostres adversaris també, més difícil és la nostra lluita i més grans les tasques que ens incumbeixen. Açò val per a la lluita política com per a la lluita sindical. [...] quasi tota gran victòria que hem arrencat fou seguida d'un fracàs, d'un període d'inactivitat. Així les grans victòries electorals dels nostres camarades francesos en els anys 90 de l'últim segle provocaren la demagògia social de Waldeck-Rousseau que assolí contenir per un temps el tsunami socialista. Així la victòria de tres milions de vots del nostre partit en 1903 empenjà les restes de la democràcia burgesa al camp de la reacció.

De la mateixa manera els èxits de la tàctica sindical de vagues, al costat de la concentració del capital, menà els patrons a unir-se cada vegada més en sòlides associacions per a eliminar entre ells la competència que afavoria justament les accions de vaga.

Com més es desenrotllen les unions patronals, més difícil esdevé arrencar per la vaga concessions als capitalistes, més actual es fa als sindicats la idea que la vaga és un mitjà antic i bàrbar que ha d'ésser reemplaçat per acords pacífics, per arbitratges que reemplacen la vaga per un procés jurídic o per la conclusió d'acords i la institució d'organitzacions comunes als patrons i els assalariats. Aquestes institucions tenen aspectes múltiples i no es poden rebutjar simplement en poques paraules; però de conjunt elles van parelles amb el creixement de les unions patronals i la disminució de l'agressivitat i combativitat sindicals i desenrotllen un caràcter defensiu, conservador. [...] Aquestes institucions poden ésser útils eventualment i fins i tot necessàries, però no signifiquen un progrés dels sindicats en relació a les posicions de força conquerides anteriorment, [...] al contrari, poden significar una recaiguda en el més reaccionari dels corporativismes. [...] La "pau social" instaurada d'aquesta manera només serà en el millor dels casos un fenomen passatger.

[...] La centralització moderna del capital fa ressorgir en les seues gegantines empreses el tipus de l'amo absolut. No obstant això, ara pertany a les altes finances i no vol tenir res a veure amb l'empresa que posseeix i explota, però que no dirigeix ell mateix. Per a les altes finances els homes no són, en política com en la indústria, més que peons i les vides humanes, la cosa més indiferent del món.

[...] A les branques de la producció on domina aquest tipus de capitalisme tota temptativa d'arrencar-li directament concessions a través de vagues està sempre condemnada al fracàs.

Hom conclourà llavors que és necessari que l'acció parlamentària intervinga ací. Cal obtenir reformes inscrites en les lleis, la qual cosa només es pot assolir per vies sindicals. Però no constatem que l'acció parlamentària aïllada fracassa cada vegada més? I no sols en Alemanya, sinó en tot el món? [...] ¿I els parlaments no són cada vegada més impotents, els governs cada vegada més dependents dels grans monopolis que suposadament són contrarestats per la reforma social? ¿No és una il·lusió esperar del parlamentarisme allò que els sindicats ja no poden realitzar?

Remarquem que hi ha persones que veuen ací una contradicció: just en el moment en què el parlamentarisme esdevé decadent a Europa de l'oest, el poble rus aboca llàgrimes de sang per a conquerir el parlamentarisme i aquesta mateixa socialdemocràcia que a l'oest ridiculitza amargament el cretinisme parlamentari, orienta en Rússia tota la força revolucionària del proletariat vers la conquesta d'una constitució parlamentària. Però només pot percebre-hi una contradicció aquell que veu en el parlamentarisme una entitat en si, portant la seua pròpia existència, independentment del món exterior i semblat en totes parts a si mateix. De fet, el parlamentarisme en si és una forma buida que només rep el seu contingut de la classe que l'exerceix. El parlamentarisme és en l'actualitat la forma de la dominació de l'estat per la burgesia. [...] Allò que sembla com la declinació del parlamentarisme només és la declinació de la política burgesa que no té grans objectius polítics per a l'obtenció dels quals necessitaria al parlamentarisme. [...] Però que es deixe per una vegada al proletariat conquerir el seu poder polític i es veurà com reviurà llavors el parlamentarisme i desenvoluparà una acció fecunda! Ja en l'actualitat els elements proletaris que estan als parlaments són els únics que els donen una significació. És allí on manquen aquests elements proletaris que, al mateix grau d'evolució, la declinació del parlamentarisme és més palesa. Però en Rússia la mateixa burgesia té encara tasques revolucionàries davant de l'absolutisme;

d'altra banda, el proletariat hi ha assolit, almenys mentre que dure el període revolucionari, el major poder polític que en cap altra banda d'Europa. Fa tres anys, en el meu opuscle sobre la revolució social, després d'haver assenyalat que una guerra russojaponesa obriria potser el camí a crisis polítiques i aixecaments revolucionaris, destaquí que gràcies a la seua consciència revolucionària vivent, els obrers russos estan avui, com a factor polític, en un nivell més elevat que els obrers d'Anglaterra amb la seua "real política". Aquesta distinció havia deixat a més d'un escèptic; avui en dia ningú ho negarà.

[...] Però si no es pot alimentar grans esperances als parlaments senils de "el podrit occident", si la tasca de la socialdemocràcia als parlaments consisteix més a rebutjar els atemptats contra la llibertat i la prosperitat que fer adoptar grans progressos, si l'acció sindical tradicional per a capes obreres com els miners té cada vegada menys perspectiva, què poden fer aquests últims? L'única cosa que els queda és esperar el gran dia de la deliberació?

Seria greu si açò fos així. [...] Feliçment, no és res d'açò. Ni l'acció política ni l'acció sindical no estan sense perspectiva, sinó només formes particulars d'aquestes. L'organització i l'acció sindical i política no han esdevingut supèrflues per als miners, al contrari són més necessàries que mai.

Un dels fenòmens més destacables en la recent vaga dels miners, són les grans simpaties que trobà en els mitjans burgesos. No s'ha de sobreestimar el seu efecte, només durà el temps de la vaga. [...] Com més s'estén la vaga, més esdevé de local en nacional, transformant-se en un assumpte concernent el poble sencer, més s'imposa una intervenció del legislador per a arbitrar el conflicte i donar als miners allò que ells no estan en condicions d'arrencar directament als patrons. La societat burgesa no té cap raó per a prendre partit pels monopolis que l'espolien com a consumidors. [...] Com major és el dany que la vaga infligeix al procés general de producció de la societat, més el legislador estarà disposat a satisfer les reivindicacions dels obrers.

Però és evident que la satisfacció de les reivindicacions anirà més lluny en la mesura que la classe obrera estiga millor representada en el cos legislatiu.

[...] La vaga contra els propietaris de les mines no té sortida; és necessari d'ara en avant que la vaga intervinga des del principi com una vaga **política**, que les seues reivindicacions, la seua tàctica, estiguen calculades per a posar en moviment la instància **legislativa** i cal que la vaga siga preparada no sols enfortint al màxim el sindicat i les seues caixes, sinó també educant políticament els seus adherents i apuntant a la representació més forta possible del proletariat combatent en el cos legislatiu. [...] No hi ha cap dubte que, qualsevulla que siguen les mesures que obtinguem en el Reichstag per als miners, haurien anat més lluny si la vaga hagués durat més temps i hagués englobat tota Alemanya, si hagués estat recolzada per una potent acció internacional, en síntesi, si hagués fet pesar una amenaça encara més forta sobre la producció nacional i, d'altra banda, si el sufragi universal existís per a les eleccions en el Landtag de Prússia i hagués en aquest Landtag un important grup socialdemòcrata.

Aquesta nova tàctica sindical (la de la **vaga política**), de la relació entre acció sindical i política, és l'única que continua essent possible per als miners, és la que pot tornar a donar vida a l'acció sindical com a l'acció parlamentària, donar-li de nou la seua agressivitat. [...] Les grans accions decisives del proletariat combatent hauran d'ésser portades sempre per les formes múltiples de la vaga política. I la pràctica marxa ací més ràpida que la teoria. Perquè mentre discutim sobre la vaga política i cerquem la seua formulació i la seua justificació teòrica, potents vagues polítiques de masses s'encenen, una rere l'altra, espontàniament, parides per les mateixes masses (o bé tota vaga de masses esdevé una acció política, tota gran prova de força política culmina en

una vaga de masses, ja siga en el cas dels miners, en el dels proletaris de Rússia, els obrers agrícoles i els ferroviaris d'Itàlia, etc.) [...] Siguen quines siguen les diferències entre la vaga política d'una certa categoria obrera per a imposar una reforma social per via legislativa i la vaga política de tot el proletariat aixecat per a derrocar un règim hostil o detenir un colp d'estat, aquests dos tipus de vaga tenen en comú que representen la unió de l'acció política i sindical.

La tendència de l'evolució no marxa cap a una neutralització dels sindicats ni cap al seu aïllament en relació al moviment polític, marxa vers una aliança més estreta, cap a l'acció comuna de les organitzacions polítiques i sindicals, una influència recíproca més forta d'uns sobre altres i inversament.

Els partidaris de la neutralitat sindical reconeixen que els sindicats estan cada vegada més forçats a fer política, però aquesta no ha d'ésser una política partidària. [...] En síntesi, la qüestió és: ¿els sindicats han de fer una política conseqüent i resolta de **lluita de classes** o calmar-se en una política poc perspicaç d'harmonia? ¿Han de tenir una política que pose les coses en clar sense restriccions o una política irresolta i conservadora?

[...] És necessari que els miners siguen completament instruïts abans de poder emprendre de nou un gran assalt. I si bé la vaga que ells acaben de fer havia de permetre'ls respondre resoludament i a llarg termini aquesta qüestió, llavors la seua recent derrota es convertirà en allò que sovint per al proletariat en lluita ja s'ha transformat: **la mare de futures victòries**.

Karl Kautsky: 1905 a Alemanya, polèmica sobre la qüestió de la vaga general⁷³

Al maig de 1905, la Federació General de Sindicats Alemanys (Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund - ADGB) que s'havia constituït en 1893, celebra el seu congrés triennal en Colònia. En nom de la Comissió General, instància dirigent de l'ADGB, Theodor Bömelburg (1862-1912) pren posició contra els partidaris de la vaga de masses que arruïnaria els sindicats, car "contra la reacció no hi ha arma més eficaç que el desenvolupament i enfortiment de les nostres organitzacions". La seua moció fou adoptada per una àmplia majoria.

En el número de Die Neue Zeit, datat el 31 de maig de 1905, Karl Kautsky consagrà a aquest congrés sindical un article del que reproduïm la seua part final

[...] "Fa a penes alguns anys, encara ens calia discutir amb els revisionistes aquesta important qüestió que constituïa el nus del nostre desacord amb ells: les oposicions entre les classes es van a agreujar o s'estan atenuant? Avui, no se li ocorreria a ningú discutir aquesta qüestió, mentre que els fets més patents no deixen de respondre a això en tot moment, fins i tot per als més miops. Per una estranya ironia del destí, és necessari que es proclame al congrés dels sindicats la necessitat de tranquil·litat d'aqueixos sindicats, en un any que és més revolucionari del que ho ha estat cap des de fa una generació. Aquesta necessitat de tranquil·litat és proclamada quasi en la mateixa setmana on les vagues a Varsòvia i a Chicago han revestit un caràcter de vertaderes guerres civils: en Rússia, és la sublevació contra l'absolutisme del tsar, en Amèrica del Nord, la revolta és contra l'absolutisme del trust. Que hom no ens diga pas que açò es

⁷³ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115 ("1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier International"), CERMTRI, París, 2005, pàgines 31-32.

compleix en circumstàncies que no ens concerneixen per a res. Cap règim a Europa està més pròxim al règim rus com el règim alemany; i en cap banda d'Europa, les associacions patronals són tan fortes com en Alemanya. Si no tenim a Alemanya un despotisme tan palès com en Rússia i trusts tan forts i brutals com en Amèrica del Nord tenim, per contra, una copiosa barreja dels dos.

I la crida a la tranquil·litat per als sindicats han ressonat en Colònia gairebé a la mateixa hora en què en Hamburg es practicava una espoliació del dret de vot, on hom declarava obertament que es necessitava que el dret de vot sempre siga concebut així perquè el proletariat majoritàriament siga exclòs d'aquest dret, i que el Landtag de Prússia soterrava els textos sobre la protecció dels miners, mentre que el canceller del Reich declarava la guerra... a les caixes d'enfermetat.

Si hi ha una organització proletària que pugui dir amb dret que té necessitat de tranquil·litat, aquesta són les caixes d'assegurances d'enfermetat. Únicament serveixen per a ajudar, no estan en oposició a cap classe, ni amb els empresaris, com ho estan els sindicats, ni amb els comerciants, com ho estan les cooperatives. Però són aquestes organitzacions on els obrers estan representats i es preocupen pels seus drets i aquesta és una raó suficient perquè no se'ls deixi, des de dies i anys, cap tranquil·litat i que s'amenace ara oficialment de fer-les la guerra.

Els sindicalistes bé poden tenir en aquesta situació una gran necessitat de tranquil·litat. Són organitzacions obreres molt fortes i independents per a que hom els n'acorde. I els sindicalistes alemanys bé poden tenir aquesta necessitat de tranquil·litat en comú amb els sindicalistes anglesos. Però aquesta encara no ha estat assolida com per a conduir-los a acotar el cap i acceptar tot tranquil·lament.

Mantindran el seu lloc en les lluites futures; i les menaran combatent al costat de la socialdemocràcia, tanmateix algunes friccions eventuais. Les circumstàncies ho asseguraran. I si la necessitat momentània de tranquil·litat dels sindicalistes alemanys prové en part del sentiment que els mètodes de lluita emprats fins ara esdevenen cada vegada més insuficients per a vastos sectors i sempre més amplis de la lluita sindical, aquest mateix sentiment suscitarà més bé la recerca de nous mètodes (i més eficaços) de lluita, si es comprova que la tranquil·litat a la qual s'aspira és un vot piadós irrealitzable. Així la vaga de masses, la discussió de la qual ha estat reprovada aquesta vegada pels sindicalistes en una gran majoria, aviat serà discutida de nou i més fructuosament que fins ara, pels sindicalistes d'Alemanya, com ho és pel món sencer.

**Manifest al proletariat, votat per unanimitat en el míting
convocat per les organitzacions socialistes celebrat a la sala
Tivoli-Vaux-Hall el 30 de gener de 1905⁷⁴**

(Le Socialiste, 5 de febrer de 1905)

La revolució russa

Ciudadans,

El tsarisme està ara ferit de mort. La guerra russojaponesa, criminalment entaulada i desastrosament conduïda, ja l'havia sagsat en els seus fonaments, revelant a tota la nació russa els vicis i traïcions d'una burocràcia despòtica, incapaç i corrupta.

⁷⁴ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115 ("La révolution russe et le mouvement ouvrier international"), CERMTRI, París, 2005, pàgina 48.

Ara és en el mateix cor de l'imperi que el tsarisme i el tsar són amenaçats per un poble despertat, per fi, a la necessitat de llibertat i en condicions de conquerir-la.

L'acció revolucionària del proletariat organitzat ha decidit la sort de l'autocràcia. Aportant la seua força a les reivindicacions si fa o no fa decidides, a tots els elements liberals de la nació, la classe obrera ve a donar l'impuls decisiu al moviment alliberador i a imprimir-li un caràcter nou.

Gràcies a ella, ara és cert que la revolució només es detindrà el dia en què les llibertats democràtiques estiguen assegurades i que els treballadors, en una Rússia lliure de despotisme, tinguen els mitjans per a empenyar la seua lluita més endavant, amb els proletaris de tots els països, fins a l'alliberament final.

Ni els arrestos en massa, ni les càrregues dels cosacs, ni els afusellaments que llencen a la neu dels carrers milers de cadàvers, ni la violència sistemàtica que delma al mateix temps els treballadors i el pensament, preservaran el tsarisme de la seua caiguda. No faran, en excitar contra els assassins l'horror del món civilitzat, més que agregar a la revolta dels proletaris la revolta de totes les consciències.

Açò implica que tot el proletariat s'unisca en un moviment internacional per a ajudar el proletariat rus en la seua obra emancipadora.

Més que qualsevol altre, el proletariat francès, que els successius governs de la república burgesa han pretès tancar en una aliança de reacció que ni la nació, ni els seus representants, mai conegueren en aqueixos termes ni aprovat legalment, se sent lligat de cor i d'esperit a la classe obrera de tot l'imperi dels tsars.

El que cal, no és només una protesta contra les massacres, és l'enèrgica voluntat de trencar una aliança odiosa que posa la força capitalista del nostre país a disposició del tsarisme contra la revolució russa; és el compromís d'impedir, a qualsevol preu i per tots els mitjans, la violació de la neutralitat per part de França o la seua entrada en un conflicte armat; és, contra els aliats governamentals i promotors del tsar a França, una acció consistent de solidaritat amb els nostres germans de treball i de misèria.

Ciudadans;

En lluitar per la seua causa, també és per la vostra per la que combaten els proletaris de Rússia.

El tsarisme abatut significa la gran força contrarevolucionària colpejada en tot el país, és l'era oberta a l'acció socialista sense distinció de fronteres.

A partir d'ara, ciudadans, no es deixen enganyar ni per les maniobres d'una premsa mentidera ni pels manejos d'una diplomàcia servil, mitjançant una agitació incessant, vostès Sabran fer arribar als opressors i assassins nostra persistent reprovació i als combatents heroics de la llibertat i del dret, la nostra solidaritat revolucionària.

Cap municipi de França, on hi haja obrers i socialistes, ha de romandre silenciós. Amb les ordres del dia, amb els mítings, afirmeu la vostra simpatia envers els obrers russos i la vostra reprovació al tsar massacrador.

A baix l'autocràcia! Visca la Internacional Obrera!

Federacions Socialistes autònomes
Partit Obrer Socialista Revolucionari
Partit Socialista de França
Partit Socialista Francès

El míting del 22 de gener de 1906 a la Casa del Poble de Brussel·les⁷⁵

El Partit Obrer belga organitzà el 22 de gener en Brussel·les un míting per a commemorar el primer aniversari del “Diumenge Roig”.

Reproduïm, ací avall, extractes del discurs pronunciat per a aquesta ocasió per E. Anseele, un dels dirigents del Partit Obrer belga així com, també, la moció final adoptada per aquest míting

El proletariat socialista compta amb dues dates per a commemorar: el 18 de març, aniversari de la Comuna; el 22 de gener, dia de la primera explosió revolucionària russa.

Al camp de batalla de Valmy, on les tropes de la Primera República desafiaren les forces de la vella Europa, el poeta Goethe exclamà: “*La jornada d’avui marcarà la història del món. Estiguem feliços d’haver-hi assistit*”.

Estiguem feliços també d’haver viscut en la primera jornada sagnant, on s’ha amortallat no sols les 4.000 víctimes del tsarisme, sinó el mateix tsarisme. [*Aplaudiments*].

L’orador torna a traçar els episodis de les primeres insurreccions dels intel·lectuals contra el tsarisme. L’apogeu d’aquesta tàctica terrorista fou la jornada on Alexandre II fou assassinat. I no obstant això, el poble romangué mut, la tropa no es rebel·là i la màquina governamental continuà funcionant. La tàctica del terrorisme havia fracassat.

Els homes més enèrgics, desesperaren. Després de la guerra de Crimea, la transformació capitalista s’havia accentuat. Es construïren els ferrocarrils, els capitals emigraren a Rússia, el capitalisme hi penetrava, però creava (en honor a ell) al proletariat que un dia havia de salvar Rússia. [*Aplaudiments*].

Era el proletariat qui havia de renovar Rússia. El moviment obrer nasqué modestament cap a 1865. Aquesta agitació de pobres proletaris no podia madurar en el clima de foc dels atemptats. Però el nou camí fou trobat aviat. És en 1882 quan apareix el primer opuscle socialdemòcrata de Plekhanov, amb el títol d’*El socialisme i les lluites polítiques*.

Plekhanov i Vera Zassulitx crearen la Lliga de l’Alliberament en Ginebra i per primera vegada el proletariat rus s’associà a la lluita de classes dels proletaris del món. [*Aclamacions*].

Mentre, la indústria prosseguia el seu destí: elevava el nombre de fàbriques tèxtils que posseïen milers de fusos i, així, abraçava tota una ciutat als seus murs, feia nàixer aquest proletariat que sorprèn al món [...].

És la nostra tàctica, la de Marx, la de Plekhanov, que ha triomfat. Plekhanov fou profeta quan, en 1889, al Congrés Socialista de París, exclamà: “*La revolució russa serà proletària o no serà*”. [*Aclamacions*].

Fou llavors també que aparegueren les manifestacions característiques del moviment proletari: vaga a Moscou, vaga a Sant Petersburg, vaga en el Don on, en una ciutat, deu mil obrers foren a la vaga per a protestar contra els maltractaments infligits a un intel·lectual amic dels obrers. [*Aclamacions*].

Hom sentia que açò rugia.

⁷⁵ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115 (“1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier international”), CERMTRI, París, 2005, pàgina 64.

Els intel·lectuals que havien estat els mestres dels proletaris s'havien convertit en els protegits dels proletaris. Què bé li fa al cor pertànyer a una causa que, en l'espai de la vida humana, crea també admirables exemples d'elevació moral i d'emancipació del pensament. [*Prolongades aclamacions*].

No podem festejar aquest aniversari del 22 de gener. Aquest dia està cobert per un immens crespó, una mortalla formidable en què dormen milers de víctimes assassinades pel tsarisme. En veure aquest espectacle fúnebre, no és en la festa en allò que pensem, sinó en la batalla, en la destrucció d'un règim que acaba en la ignomínia.

No ho festegem, però no desesperem.

L'endemà de les jornades de maig de la Comuna, es deia: el socialisme és mort. Miren el que ocorregué. Vegen les nostres festes internacionals, les nostres jornades internacionals; aquesta és la resposta del socialisme als botxins de París i als botxins de Sant Petersburg.

Mai una classe s'ha elevat tan ràpid com la nostra. L'Església necessità segles per a assegurar el seu triomf. Ja en el segle XII, en les lluites de les comunes, la burgesia preparava l'emancipació que només realitzaria en 1789.

Nasquérem amb els motins de Lió, on els obrers escrigueren en les seues banderes: "*Viure lliure treballant o morir combatent*". Açò era en 1830.

L'any pròxim, el socialisme internacional es reunirà en Stuttgart. ¿Qui ens diu que el camarada Huysmans no haurà d'organitzar el seu congrés a Moscou o a Sant Petersburg? ¿Qui ens diu que no veurem al costat dels japonesos a altres proletaris asiàtics que vénen a tendir la mà als seus germans d'Europa, d'Amèrica i d'Àfrica del sud?

Salude les víctimes caigudes, salude els màrtirs que quedaren en la batalla. Salude els germans de tots els països que volen fer córrer un mar de diners per als seus germans russos. Honor al proletariat rus! Visca el socialisme internacional! [*Ovació prolongada*].

Moció final adoptada pel míting

Els socialistes reunits a la Casa del Poble a Brussel·les, el 22 de gener de 1906, dia aniversari de la massacre de Sant Petersburg, dirigeixen al proletariat rus la seua salutació fraternal i la seua ardent solidaritat;

Afirmen la seua esperança indestructible en el triomf d'una revolució que les vergonyes i els crims de l'autocràcia fan inevitable;

I expressen el desig que, en tots els països, els treballadors aporten el seu òbol per a secundar eficaçment l'heroic esforç dels que lluiten per la causa comuna i la victòria dels quals serà la victòria del proletariat internacional.

Aquesta ordre del dia és adoptada per unanimitat i l'assemblea molt entusiasta s'acaba amb el cant de *La Internacional*.

A la sortida del míting, com *L'harmonia del Poble* tornava, el ciutadà Pues organitzà sobre la marxa un seguici que, precedit per *L'harmonia* i les banderes, es posà en marxa i, com a bola de neu, fou adherint 1.200 manifestants, alternant els seus cànctics amb la música i amb els crits: "*A baix el tsar! A baix el tsarisme!*"

Estudiants russos de pas a Brussel·les foren ovacionats.

Es recolliren en el míting 1.500 entrades pagades i la col·lecta fou de 135 francs.

Le Peuple, 24 de gener de 1906

Rakovski: 1905 en Romania⁷⁶

(tret d' "El moviment obrer en Romania", Die Neue Zeit, 9-15 de setembre de 1906)

“Una vertadera epidèmia de vagues s’ha produït en Romania. Algunes vagues, com les dels obrers del calçat a Bucarest, en la que participaren de 7.000 a 8.000 obrers, o la dels obrers del tabac i els mistos amb 2.000 participants, mostren bé com de ràpidament s’ha concentrat la producció industrial. Altres vagues, com la dels empacadors als ports nacionals de Galatzi o la dels carters de Bucarest, són característiques perquè estan dirigides contra l’estat-patró. Aquest també és el cas de la del tabac i els mistos. Aquestes vagues, en gran part desencadenades per treballadors sense organització i dirigides per líders improvisats, no disposaven de cap mitjà per a resistir, i li forniren al sindicat una bona ocasió per a intervenir. Açò és ben sovint allò decisiu per a l’èxit d’una vaga. La idea sindical esdevé tan popular avui que fins i tot un grup de policies municipals de Bucarest s’ha dirigit a nosaltres (en nom de 1.300 col·legues) perquè defensem les seues reivindicacions salarials.”

“Algunes vagues són destacables pel seu agitat desenvolupament. Açò es produí en la vaga de portuaris de Galatzi, en què participaren 600 obrers: el govern envià 500 soldats per a reemplaçar els vaguistes i tota la guarnició fou mobilitzada. Hi hagueren brutalitats i arrestos com en tota gran vaga. En resposta a aquestes provocacions, els portuaris, reunits pels set sindicats existents en aqueix moment, en Galatzi, organitzaren una manifestació que impressionà tota la població per la seua calma i la seua disciplina. Els obrers guanyaren tots els seus punts, obtenint l’alliberament dels seus sis camarades acusats d’“incitació a la revolta” i la fi de tota acusació contra ells.”

“La solidaritat internacional jugà a favor de nombrosos vaguistes [...]. La vaga dels carters de Bucarest i la dels obrers del tabac també foren agitades [...] A la brutalitat policial, que volia obligar els obrers a reprendre el treball, el proletariat de Bucarest li replicà amb una manifestació als carrers entonant *La Internacional*”.

Karl Liebknecht: Pel suport a la revolució russa⁷⁷

Discurs al congrés socialdemòcrata de Mannheim
(1906)

[...] En el seu informe, Bebel ha declarat: “Hi ha situacions en la vida dels partits com en la dels pobles on els cal encoratjar el combat enèrgicament, fins i tot a risc d’una derrota”. ¿Quina és ara la nostra actitud envers la revolució russa, en un moment en què la contrarevolució es lliura a orgies de crueltat i de baixesa tals que la història mai ha conegut? La sang que vessen els nostres germans allà és per nosaltres, per tot el proletariat del món sencer [*Bravo!*], i tot allò que hem fet fins ara per ells no és més que

⁷⁶ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*, número 115 (“1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier international”), CERMTRI, París, 2005, pàgina 71. Reproduït en *Rakovsky ou la révolution dans tous les pays*, de Pierre Broué, Editions Fayard, París, 1996.

⁷⁷ *Les cahiers du C.E.R.M.T.R.I.*; número 115 (“1905. La révolution russe et le mouvement ouvrier international”), CERMTRI, París, 2005, pàgina 36. Pres de: *Militarisme, guerre, révolution*, F. Maspéro éditeur, París, 1970.

una almoïna pels sacrificis que hom ha fet per a nosaltres en l'est. Mlgrat tot allò que hem fet fins ací, tenim un deute enorme amb els nostres germans i germanes russos. No hi ha cap dubte que a nosaltres també, socialdemòcrates alemanys, ha d'aplicar-se'ns la paraula: "Val més ésser penjat pels botxins del tsarisme i els seus auxiliars que ésser els auxiliars dels botxins del tsarisme" [*Bravo!*]. Sobre açò no ha de quedar cap dubte, ni en Alemanya ni a Rússia. És açò el que dirà Bebel també, les declaracions del qual ahir eren més l'efecte de l'edat ja que no vénen del seu cor, sempre jove, és el que cridarà amb una claredat inequívoca als qui han d'escoltar-lo. No és només el govern alemany i el govern rus, sinó el conjunt del moviment d'alliberament rus els qui tenen la vista fixa en l'actitud del proletariat alemany en aquesta qüestió [*interrupcions*]. Bebel parlà ahir de la possibilitat d'una intervenció. Les declaracions contra les quals m'alce tracten precisament d'aquesta possibilitat, de l'extrema improbabilitat de les quals no n'hi ha cap dubte, d'altra banda. Per això hem de destacar unànimement que cap sacrifici ens semblarà massa pesant a favor dels nostres amics russos. Si es vol convertir el poble alemany en el botxí de la llibertat russa, la qual cosa equivaldria a imposar-nos a nosaltres mateixos una màcula, a una autodestrucció cultural, açò seria simplement la fi de tot, i es donaria una d'aqueixes situacions de què Bebel parlava ahir en la frase esmentada més amunt. No es dirà que el moviment d'alliberament rus serà aixafat pel poble alemany, que posseeix la més gran i la més forta organització del proletariat internacional. Hem de preservar-nos d'aquest pecat mortal. Seríem pobres tipus, dignes d'anar-nos-en al diable, si no férem de forma que qualsevol temptativa en Alemanya de colpejar l'esquena de la Revolució Russa acabe en una derrota completa de la reacció germanoprussiana [*Vius aplaudiments*].